ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

АРХІВИ ОДЕЩИНИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

(січень 2021 р. – грудень 2022 р.)

Випуск 1 (XXIII)

Одеса - 2023

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

АРХІВИ ОДЕЩИНИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

(січень 2021 р. – грудень 2022 р.)

Випуск 1 (XXIII)

Одеса
2023

УДК 930.25 (477.74)
Д 262

Рекомендовано до друку
Науково-методичною радою Державного архіву Одеської області
(протокол № 3 від 08.06.2023)

Редакційна колегія:

Лук'янчук Петро *– директор Державного архіву Одеської області – головний редактор;*

Кравець Олена *– заступник директора – начальник відділу використання документів Національного архівного фонду, інформації, публікації та зовнішніх зв'язків – заступник головного редактора;*

Виногловська Світлана *– начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду, член редакційної колегії;*

Єрмакова Алла *– начальник відділу звернення громадян, документообігу та контролю за виконанням документів органів влади, член редакційної колегії;*

Мартиненко Олена *– начальник відділу науково-довідкового апарату, член редакційної колегі;*

Машкова Алла *– начальник відділу фінансово-економічного та матеріально-технічного забезпечення, член редакційної колегії;*

Макаров Олексій *– завідувач сектору інформатизації та оцифрування документів, член редакційної колегії;*

Скальська Зоя *– головний спеціаліст сектору з питань персоналу та кадрової роботи, член редакційної колегії;*

Сугак Валерія *– головний науковий співробітник відділу науково-довідкового апарату, член редакційної колегії;*

Тихомиров Дмитро *– головний спеціаліст – юрисконсульт, член редакційної колегії;*

Успенська Галина *– начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства, член редакційної колегії.*

Д 262 **Державний архів Одеської області. Архіви Одещини. Інформаційний збірник Випуск 1 (XXIII), січень 2021 р. – грудень 2022 р.** / Одеська обласна державна адміністрація, Державний архів Одеської області – Одеса : Друкарня Flash, 2025. – 300 с.: іл.

УДК 930.25 (477.74)

Матеріали друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за достовірність фактів, цитат, прізвищ, дат та інших даних несуть автори публікацій.

© Державний архів Одеської області, 2023

ЗМІСТ

ОФІЦІЙНІ АКТИ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ 5

НАКАЗИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ, РОЗРОБЛЕНІ УКРДЕРЖАРХІВОМ 5

ОФІЦІЙНІ АКТИ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ 6

ОФІЦІЙНІ АКТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ – ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ 9

РІШЕННЯ КОЛЕГІЇ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

НАКАЗИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ 9

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Про підсумки діяльності Державного архіву та архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області у 2022 році 10

Про підсумки діяльності Державного архіву та архівних відділів районних ержавних адміністрацій та міських рад Одеської області у 2021 році 14

АРХІВНА СПРАВА, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО, АРХЕОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, КРАЄЗНАВСТВО, ІСТОРІЯ

Лук'янчук П. Збереження пам'яток, що зберігаються в Державному архіві Одеської області, в умовах загроз воєнних конфліктів 19

Стойкова Г. Використання української мови як державної на сучасному етапі 21

Форманова С. Мовна політика й мовна ситуація в Одеському регіоні 24

Успенська Г. Нові підходи до комплектування архівних фондів: досягнення, труднощі, перспективи (на прикладі ДАОО) 29

Мартиненко О. Історія та становлення Одещини (частина 1) 34

Сугак В. Історія та становлення Одещини (частина 2) 37

Єрмакова А. Історія та становлення Одещини (частина 3) 39

Столярова В. Історія та становлення Одещини (частина 4) 41

Привалова Н. Одеса – адміністративний обласний центр 44

Бабіч Н. Одеська опера крізь сторіччя 48

Федченко Л. Центр мистецького життя в Південному регіоні України 53

Безверхнюк Т. Природні лікувальні ресурси та курортний потенціал Одеської області 57

Тихомиров Д. Особовий фонд Кочубинського О.О. в Державному архіві Одеської області 67

Тарасенко О. Виховання патріотизму у курсантів Військової академії (м. Одеса) на заняттях з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» 71

Бабієнко В. Володимир Бабієнко – письменник та математик 76

Горошков О. Володимир Бабієнко, художник та лікар-академік 80

Чебан О., Самуйлік М., Федорова І. Суспільствознавці у вихованні аграрних кадрів Одещини 83
Іваницька Т., Столярова К. Одеський національний економічний університет: шлях довжиною в 100 років 86
Начев А. Розвиток педагогічної освіти Одещини на тлі епох 89
Єгоров Б., Кананихина О. Від школи мукомелів до ехнологічного університету 94
Дубінін Ю., Опара Н., Гуменюк А. Національному університету «Одеська юридична академія» 25 років 99
Моряк Л. Становлення Березівського району 105
Лісник О. Селище Іванівка 108
Косс С. Історія утворення Ширяївського району, смт Ширяєво 111
Сідловська С. Маєток у с. Ісаєве 113
Іонова Л., Борисюк О., Луценко О. Болградський район – найбільший центр виноробства 113
Дроздов В. Українське Подунав'я: нав'язане минуле й повернення історичної пам'яті 117
Волонтірова Л. Економічний розвиток м. Ізмаїл у складі Одеської області 120
Кобилюк О. Проблема відтворення правдивої дати заснування міста Подільська Одеської області в контексті впливу радянської історіографії та адміністративно-територіального поділу краю з останньої треті XVIII століття до наших днів 124
Громлюк О. Становлення сучасного закладу освіти 130
Кокорич Я. Стежками рідної Захарівщини 133
Катков І. Місто на пагорбі 139
Доломанжи К. Бессарабія – мовне питання та культурне розмаїття Одеської області 145
Рибаченко В. Комунікація людини і міста 148
Діденко Т. «Крапля молока» і «Compass» – дві дитячі поліклініки Одеси зі своєю унікальністю та ідентичністю....153
Різникова Я. Одеський регіон – культурно-мистецькі координати 158
Привалова Н. Одеський курортний регіон: історія, сучасність, майбутнє 171

У СВІТІ НОВИН

Хроніка архівного життя… 177

ДО ЮВІЛЕЙНИХ ДАТ

Перелік основних ювілейних та пам'ятних дат, пов'язаних з Одещиною, на 2022-2023 роки 275

ОФІЦІЙНІ АКТИ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

- Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1321 «Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо утворення та реорганізації районних державних адміністрацій, а також правонаступництва щодо майна, прав та обов'язків районних державних адміністрацій, що припиняються»

НАКАЗИ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ, РОЗРОБЛЕНІ УКРДЕРЖАРХІВОМ

- Наказ Міністерства юстиції України від 17 жовтня 2022 року № 4559/5 «Про затвердження Положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності Державної архівної служби України у сфері архівної справи та страхового фонду документації», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 18 жовтня 2022 року за № 1267/38603
- Наказ Міністерства юстиції України від 07 червня 2022 року № 2250/5 «Про внесення змін до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що виконуватимуться науково-дослідними інститутами, що належать до сфери управління Державної архівної служби України, за рахунок коштів державного бюджету у 2022–2024 роках»
- Наказ Міністерства юстиції України від 03 червня 2022 року № 2211/5 «Про затвердження Положення про Конкурс наукових праць, науково-методичних розробок та науково-інформаційних робіт з архівознавства, документознавства, археографії», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 06 червня 2022 року за № 604/37940
- Наказ Міністерства юстиції України від 26 листопада 2021 року № 4251/5 «Про затвердження Порядку визначення вартості платних послуг, які надаються архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 01 грудня 2021 р. за № 1554/37176
- Наказ Міністерства юстиції України від 25 листопада 2021 року № 4231/5 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства юстиції України від 21 травня 2012 року № 757/5»
- Наказ Міністерства юстиції України від 08 листопада 2021 року № 3993/5 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства юстиції України від 21 травня 2012 року № 760/5»
- Наказ Міністерства юстиції України від 27 жовтня 2021 року № 3802/5 «Про затвердження Типового положення про комісію з контролю за наявністю, станом та розшуком документів Національного архівного фонду»

- Наказ Міністерства юстиції України від 12 липня 2021 року № 2461/5 «Про затвердження Змін до Положення про організацію роботи архівів»
- Наказ Міністерства юстиції України від 12 липня 2021 року № 2449/5 «Про затвердження тематики наукових досліджень, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету на 2022–2024 роки науково-дослідними інститутами, що належать до сфери управління Державної архівної служби України»
- Наказ Міністерства юстиції України від 26 травня 2021 року № 1850/5 «Про затвердження Порядку та правил внесення змін до документів галузевого страхового фонду документації»
- Наказ Міністерства юстиції України від 13.05.2021 № 1676/5 «Про затвердження Порядку взаємодії Міністерства юстиції України з Державною архівною службою України, діяльність якої спрямовується та координується Кабінетом Міністром України через Міністра юстиції України»
- Наказ Міністерства юстиції України від 23.04.2021 № 1493/5 «Про затвердження Змін до Порядку передавання кіно-, відео-, фото-, фонодокументів на постійне зберігання»
- Наказ Міністерства юстиції України від 01.03.2021 № 794/5 «Деякі питання оплати праці працівників установ страхового фонду документації»
- Наказ Міністерства юстиції України від 26.02.2021 № 767/5 «Деякі питання оплати праці працівників архівних установ»
- Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2021 № 340/5 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері страхового фонду документації»
- Наказ Міністерства юстиції України від 19.01.2021 № 232/5 «Про внесення змін до Порядку виконання архівними установами запитів юридичних та фізичних осіб на підставі архівних документів та оформлення архівних довідок (копій, витягів)»

ОФІЦІЙНІ АКТИ ДЕРЖАВНОЇ АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

- Наказ Державної архівної служби України від 28.12.2022 № 103 «Про затвердження орієнтованого плану проведення Державною архівною службою України консультацій з громадськістю на 2023 рік»
- Наказ Державної архівної служби України від 19.10.2022 № 84 Про внесення змін до наказу Укрдержархіву від 11.06.2020 № 69 «Про затвердження Положення та складу Науково-видавничої ради Державної архівної служби України»

- Наказ Державної архівної служби України від 27.09.2022 № 75 «Про затвердження Положення про проведення інструктажів та навчань з питань охорони праці в Укрдержархіві»
- Наказ Державної архівної служби України від 12.09.2022 № 62 «Про затвердження складу Центральної комісії Державної архівної служби з контролю за наявністю, станом та розшуком документів Національного архівного фонду»
- Наказ Державної архівної служби України від 01.07.2022 № 39 «Про затвердження Плану науково-публікаційної роботи державних архівних установ України на 2022 рік»
- Наказ Державної архівної служби України від 10.06.2022 № 33 «Про результати конкурсу науково-методичних розробок і науково-інформаційних робіт з архівознавства, документознавства, археографії, виконаних у 2021 році»
- Наказ Державної архівної служби України від 27.05.2022 № 29 «Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Оцифрування аудіовізуальних документів Національного архівного фонду України»
- Наказ Державної архівної служби України від 22.02.2022 № 24 «Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Облік і зберігання електронних документів»
- Наказ Державної архівної служби України від 22.02.2022 № 23 Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Підготовка архівними установами довідкових видань»
- Наказ Державної архівної служби України від 30.12.2021 № 167 «Про затвердження та впровадження Методичних рекомендацій «Створення 3D-екскурсій в архівних установах»
- Наказ Державної архівної служби України від 29.12.2021 № 165 «Про затвердження Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022 – 2025 роки»
- Наказ Державної архівної служби України від 14.12.2021 № 155 «Про затвердження Плану виставкової діяльності Державної архівної служби України та державних архівів на 2022 рік»
- Наказ Державної архівної служби України від 13.12.2021 № 152 «Про затвердження складу Центральної комісії Державної архівної служби з контролю за наявністю, станом та розшуком документів Національного архівного фонду»
- Наказ Державної архівної служби України від 08.12.2021 № 151 «Про затвердження Плану заходів Укрдержархіву щодо виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2021 р. № 883-р»

- Наказ Державної архівної служби України від 19.10.2021 № 126 «Про затвердження Положення про Порядок ведення договірної роботи в Державній архівній службі України»
- Наказ Державної архівної служби України від 07.10.2021 № 120 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій «Цифровий фонд користування документами Національного архівного фонду: створення, зберігання, облік та доступ до нього»
- Наказ Державної архівної служби України від 30.08.2021 № 94 «Про затвердження Положення про телефонну «гарячу лінію» Державної архівної служби України»
- Наказ Державної архівної служби України від 15.07.2021 № 78 «Про затвердження та впровадження Методичних рекомендацій щодо самостійного відбору мікробіологічних та ентомологічних проб працівниками архівних установ в умовах дії дистанційно-карантинних заходів»
- Наказ Державної архівної служби України від 15.04.2021 № 52 «Про затвердження Плану науково-публікаційної роботи державних архівних установ на 2021 рік»
- Наказ Державної архівної служби України від 01.04.2021 № 50 «Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Організація архівної справи в територіальній громаді. Частина 1. Архівні підрозділи ОМС» та «Організація архівної справи в територіальній громаді. Частина 2. Архівні відділи районних державних адмін»
- Наказ Державної архівної служби України від 02.02.2021 № 25 «Про внесення змін до Програми здійснення контролю за наявністю, станом і рухом документів Національного архівного фонду на 2020-2024 роки»
- Наказ Державної архівної служби України від 27.01.2021 № 23 «Про віднесення державних архівних установ України до груп за оплатою праці керівників і спеціалістів»
- Наказ Державної архівної служби України від 19.01.2021 № 232/5 «Про внесення змін до Порядку виконання архівними установами запитів юридичних та фізичних осіб на підставі архівних документів та оформлення архівних довідок (копій, витягів)»
- Наказ Державної архівної служби України від 14.01.2021 № 7 «Про формування тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у сфері страхового фонду документації на 2022- 2024 роки»
- Наказ Державної архівної служби України від 13.01.2021 № 3 «Про формування Тематичного плану замовлення на виконання прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у сфері архівної справи та страхового фонду документації у 2022 році»

ОФІЦІЙНІ АКТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ – ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

- Розпорядження голови обласної державної адміністрації від 13.09.2022 № 559/А-2022 «Про внесення змін до розпорядження голови (начальника) Одеської обласної державної (військової) адміністрації» від 17 березня 2022 року № 106/А-2022

НАКАЗИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

- Наказ від 15.09.2022 № 35 «Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Організація роботи експертної комісії підприємства, установи, організації різних форм власності, експертної комісії райдержадміністрації, міської ради та порядку передачі документів на розгляд експертно-перевірної комісії Державного архіву Одеської області»
- Наказ від 15.09.2022 № 36 «Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Проведення перевірок стану архівної справи в архівних установах районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області»
- Наказ від 16.19.2022 № 37 «Про затвердження Інструкції з діловодства у Державному архіві Одеської області»
- Наказ від 22.12.2022 № 62 «Про затвердження Плану роботи Науково-методичної ради Державного архіву Одеської області на 2023 рік»
- Наказ від 22.12.2022 № 63 «Про затвердження Плану виставкової діяльності Державного архіву Одеської області на 2023 рік»
- Наказ від 22.12.2022 № 64 «Про затвердження Плану проведення навчальних семінарів Державного архіву Одеської області на 2023 рік з надання методичної допомоги архівним відділам райдержадміністрацій, міських рад та діловодним службам установ і організацій Одеської області»

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Петро Лук'янчук
кандидат наук з державного управління
Директор Державного архіву Одеської області

Про підсумки діяльності Державного архіву та архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області у 2022 році

Діяльність Державного архіву Одеської області та архівних установ області у 2022 році здійснювалася на виконання завдань, передбачених Планом розвитку архівної справи в області на 2022 рік та відповідно до указів Президента України, постанов, розпоряджень та доручень Кабінету Міністрів України, розпоряджень та доручень Одеської обласної державної адміністрації, наказів Державної архівної служби України, наказів та доручень директора Державного архіву Одеської області.

Державний архів Одеської області є одним з найбільших регіональних архівів України, який зберігає понад 13 тисяч фондів та 2 мільйони 200 тис. справ (у ваговому вимірі це – 4 тис. 500 тонн) документів Національного архівного фонду. Установа є однією з найбільших структурних підрозділів Одеської обласної державної адміністрації: у 6 відділах працює 62 спеціалісти, у тому числі 27 державних службовців, з них 4 кандидати наук.

Пріоритетними напрямками діяльності Державного архіву та архівних установ Одеської області у 2022 році було визначено:

– забезпечення збереження та примноження документів Національного архівного фонду в Одеській області як складової культурної спадщини українського народу;

– цифровізація процесів у сфері архівної справи та діловодства;

– здійснення заходів, спрямованих на зміцнення матеріальної бази архівних установ області, посилення стану збереженості архівних документів.

Важливим для реалізації вказаних пріоритетів стало виконання заходів та створення належних умов для забезпечення збереження архівних документів Національного архівного фонду, передбачених програмами розвитку та популяризації архівної справи на 2022 рік, а саме: обласною комплексною Програмою «Культура Одещини 2020-2022 роки», затвердженою рішенням Одеської обласної ради від 20.12.2019 № 1166-VII (зі змінами) та Програмою здійснення контролю за наявністю, станом і рухом документів Національного архівного фонду на 2020-2024 роки, затвердженою наказом директора Державного архіву Одеської області від 03.01.2020 № 2.

Упродовж 2022 року Державним архівом здійснювалися заходи, спрямовані на оцифровування документів, надання громадянам електронних послуг, полегшення доступу користувачів до документів та довідкового апарату в електронному вигляді. Протягом 2022 року в Державному архіві створено фонд користування у вигляді цифрових копій на 560 од. зб. 69839 кадрів управлінської документації.

Державний архів надає такі електронні послуги: опрацювання запитів, які надійшли електронною поштою від юридичних та фізичних осіб, шляхом надання архівних довідок, архівних витягів на вказані запити або надання рекомендацій про місцезнаходження затребуваних документів у разі їх відсутності в архіві.

Протягом 2022 року до Державного архіву надійшло 4024 запити на отримання архівної інформації, у тому числі соціально-правових – 1179, тематичних – 225, персональних (біографічних, генеалогічних) – 2549, майнових – 71 та непрофільних – 131. Архівними відділами районних державних адміністрацій та міських рад протягом 2022 року виконано всього 13150 запитів, з них: соціально-правових – 9379, тематичних – 436, майнових – 3199. Державним архівом виконано більше 500 запитів від іноземних громадян.

У 2022 році Державним архівом надано більше 20 тис. консультацій та роз'яснень з питань оформлення та надання запитів.

Станом на 01.01.2023 до рубрики «Електронний архів», на вебсайт Державного архіву завантажено оцифровані описи справ дорадянського періоду (описи 558 фондів) та описи справ радянського періоду (описів 5094 фондів), періоду незалежності (описи 120 фондів) та у рубриці «Електронний архів», створено підрубрику «Абеткова картотека християн, народжених в Одесі», в якій розпочато публікацію оцифрованої картотеки, розміщено 19 940 карток за 1898, 1902 роки. Продовжується розміщення алфавітних книг Одеського рабинату.

У підрубриці «Науково-довідковий апарат» оновлюються відомості про кількість описів, оглядів фондів, історичних довідок, каталогів (систематичний, іменний, географічний, фотокаталог, кінокаталог, відеокаталог), покажчиків (міжфондові, фондові, систематичні, іменні, географічні). Також представлено переліки назв оглядів фондів, історичних довідок, міжфондових покажчиків, комп'ютерних баз даних.

У 2022 році, як і раніше, тривала робота з виявлення та популяризації архівних документів. З метою полегшення доступу користувачів протягом 2022 року на вебсайті Державного архіву опубліковано 17 онлайн виставок.

Актуальним, як і в попередні роки, залишалось питання забезпечення збереженості документів Національного архівного фонду в архівних установах області, зміцнення їхньої матеріально-технічної бази.

Відбулося певне покращення у стані будівель архівних установ області.

У 2022 році в Державному архіві та місцевих архівних установах тривала робота щодо охорони державних архівів, протипожежної безпеки, забезпечення надійності експлуатації їх інженерних мереж і комунікацій. Архівними відділами районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області упродовж

2022 року з метою створення оптимальних умов зберігання документів Національного архівного фонду було проведено низку заходів, спрямованих на посилення їх протипожежного захисту та охоронної безпеки, а також оптимального розміщення документів в архівосховищах.

З метою покращення стану забезпечення збереженості документів архівними установами Одеської області закартоновано 13016 од. зб.

На виконання завдань і заходів, передбачених Програмою здійснення контролю за наявністю, станом і рухом документів Національного архівного фонду на 2020-2024 роки у 2022 році у цілому по області перевірено 71 тис. 736 справ (заплановано на рік 62 тис. 218 справ, виконання 115 %). У Державному архіві протягом 2022 року перевірено наявність 44 тис. 31 од. зб. (на паперовій основі, у тому числі 3 справи з унікальними документами).

Архівними відділами районних державних адміністрацій та міських рад проведено перевірку наявності та фізичного стану управлінської документації – 27 тис. 705 од. зб.

У 2022 році в Державному архіві звітний показник з реставрації документів I-IV складності на паперовій основі становить 9 тис. 781 аркуш. Звітний показник обсягу робіт з ремонту документів у Державному архіві складає 512 аркушів.

Упродовж звітного періоду архівними відділами районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області відремонтовано 1301 аркуш.

Тривала робота з виявлення унікальних документів у справах Державного архіву.

У 2022 році до Державного архіву надійшло 184 описи (з них 180 на управлінську документацію, 2 на документи з кадрових питань (особового складу) та 2 на документи особового походження). До архівних відділів районних державних адміністрацій надійшло 213 описів (з них 116 на управлінську документацію, 97 на документи з кадрових питань (особового складу); до архівних відділів міських рад – 118 описів справ (з них 52 на управлінську документацію та 66 на документи з кадрових питань (особового складу).

Продовжувалася робота з комплектування архівних установ документами Національного архівного фонду. Протягом 2022 року на постійне державне зберігання до Державного архіву від установ, підприємств та організацій, що перебувають у зоні комплектування, надійшло 16 нових фондів.

Усього протягом звітного періоду архівні установи Одеської області прийняли на державне зберігання 16 тис. 984 од. зб. управлінської документації з них 5 тис. 535 од. зб. прийнято Державним архівом, 7 тис. 849 од. зб. – архівними відділами районних державних адміністрацій, 3 тис. 600 од. зб. – архівними відділами міських рад.

Питання розгалуження в Одеській області мережі трудових архівів знаходиться під постійним контролем Одеської обласної державної адміністрації та Державного архіву. Для його вирішення упродовж звітного періоду здійснено низку заходів, у результаті чого, станом на 01.01.2023 на території області налічується 33 трудових архівів.

Досить активною була робота експертно-перевірної комісії Державного архіву. За звітний період проведено 11 засідань, на яких схвалено описів на управлінську документацію в кількості 13 тис. 557 од. зб.; погоджено описів справ з особового складу на 10 тис. 772 од. зб., 315 одиниць обліку фотодокументів; 127 номенклатур справ, 23 інструкції з діловодства; 69 положень про експертні комісії, 7 положень про архівний підрозділ. Показники з даних видів робіт, як і у попередні роки, знаходяться на високому рівні.

Крім того, вивчення стану роботи місцевих архівних установ здійснювалося шляхом опрацювання їх відомостей щоквартальної звітності (про стан виконання плану розвитку архівної справи, виконання планів перевіряння наявності та плану приймання документів на зберігання), раз на рік інформації про зміни у стані їх матеріально-технічного забезпечення, даних паспортизації їх приміщень, інше.

Державним архівом проведено значну роботу з міжнародними партнерами: реалізовано угоду про міжнародне співробітництво у діджиталізації архівних документів Національного архівного фонду України з корпорацією FamiliSearch Internetional (США); за ініціативи Міністерства закордонних справ Грецької Республіки підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством закордонних справ Грецької Республіки, що діє через Генеральне консульство Грецької Республіки в Одесі, отримано технічну допомогу від ЮНЕСКО для забезпечення зберігання цифрових копій архівних документів.

У зв'язку з відзначенням 90-річчя утворення Одеської області Державним архівом підготовлено пересувну виставку «Одещина: 90 років історії» за документами і матеріалами з фондів Державного архіву та презентовано: в Одеському академічному театрі музичної комедії ім. М. Водяного, у Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К.Д. Ушинського, в Одеському державному аграрному університеті.

У 2022 році започатковано фонд «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників» щодо широкомасштабного вторгнення російських військ в Україну та героїчного опору нашої армії та народу, така ж робота організована в архівних відділах районних державних адміністрацій та міських рад області.

З метою підвищення фахового рівня працівників, які працюють з документами на підприємствах, в установах та організаціях, Державним архівом у звітний період організовано та проведено 17 семінарів з територіальними органами Одеської області щодо обговорення питань формування та оформлення справ, складення описів, алфавітів, географічних покажчиків до описів та передачі на державне зберігання документів Національного архівного фонду**,** ділової української мови, складання номенклатури справ, обліку та зберігання документів Національного архівного фонду, в яких взяли участь 1153 учасників семінарів державних службовців та посадових осіб органів публічної влади.

Державний архів Одеської області у 2022 році посів ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі «Кращі практики впровадження освітніх інновацій у системі

професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад», який проводило Національне агентство з питань державної служби України під егідою Ради Європи.

Ураховуючи вищевикладене, слід зазначити, що за 2022 рік архівними установами області проведено значну роботу на виконання поставлених перед ними завдань. Однак поряд з позитивними зрушеннями залишається невирішеною низка проблемних питань.

Не дали повного результату пошуки шляхів будівництва спеціалізованої споруди для розміщення Державного архіву Одеської області. Можливості архіву щодо приймання документів на зберігання повністю вичерпано більше ніж 20 років тому.

Залишається не вирішеним питання оснащення сховищ Державного архіву, архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад області автоматичними установками пожежогасіння.

Підводячи підсумки роботи Державного архіву та архівних установ Одеської області за 2022 рік, необхідно зазначити, що протягом вказаного періоду тривали роботи зі збереження документального надбання Одещини, поповнення Національного архівного фонду та розширення доступу до архівної інформації, але деякі питання потребують подальшого вирішення.

Про підсумки діяльності Державного архіву та архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області у 2021 році

Діяльність Державного архіву Одеської області та архівних установ області у 2021 році здійснювалася на виконання завдань, передбачених Планом розвитку архівної справи в області на 2021 рік та відповідно до указів Президента України, постанов, розпоряджень та доручень Кабінету Міністрів України, розпоряджень та доручень Одеської обласної державної адміністрації, наказів Державної архівної служби України, наказів та доручень директора Державного архіву Одеської області.

Пріоритетними напрямками діяльності Державного архіву та архівних установ Одеської області на 2021 рік було визначено:

– цифровізація процесів у сфері архівної справи та діловодства;

– забезпечення збереження та примноження у Одеської області документів Національного архівного фонду як складової культурної спадщини Українського народу;

– здійснення заходів, спрямованих на зміцнення матеріальної бази архівних установ області, посилення стану збереженості архівних документів та їхньої протипожежної безпеки.

Вході виконання завдань реалізовано контроль Держархіву за виконанням регіональної програми здійснення контролю за наявністю, станом і рухом документів НАФ на 2020-2024 роки.

На виконання завдань і заходів, передбачених Програмою здійснення контролю за наявністю, станом і рухом документів Національного архівного фонду на 2020-2024 роки, у цілому по області перевірено 56 тис. 32 справи (заплановано на рік 48 тис. 159 справ, виконання 116%). У Державному архіві перевірено наявність 41 тис. 202 од. зб. (на паперовій основі, в тому числі 3 справи з унікальними документами).

Архівними відділами РДА та міських рад проведено перевірку наявності та фізичного стану управлінської документації – 14 тис. 830 од. зб.

За обласною комплексною програмою «Культура Одещини – 2020-2022 роки», затвердженою рішенням Одеської обласної ради від 20.12.2019 № 1166-VII (зі змінами) на розвиток та популяризацію архівної справи на 2021 рік передбачалися кошти у сумі 1939,5 тис. грн.

Упродовж 2021 року розширено спектр електронних послуг (безкоштовних і платних) у галузі архівної справи у відповідності до інтересів та потреб громадян. Здійснювалися заходи, спрямовані на оцифровування документів, надання громадянам електронних послуг, полегшення доступу користувачів до документів та довідкового апарату в електронному вигляді. Цифровізація активізувалася після збільшення штату Держархіву введенням сектору інформатизації та оцифрування документів, придбання сканера за рахунок коштів спеціального фонду.

Так, протягом 2021 року створено фонд користування у вигляді цифрових копій на 1910 од. зб. 78677 кадрів управлінської документації.

У 2021 року Державний архів надавав наступні електронні послуги: опрацювання запитів, які надійшли електронною поштою від юридичних та фізичних осіб, шляхом надання архівних довідок, архівних витягів на вказані запити або надання рекомендацій про місцезнаходження затребуваних документів у разі їх відсутності в архіві; розсилка на електронну пошту рахунків за виконання запитів та отримання квитанції за оплату рахунка, надання роз’яснень щодо порядку отримання архівної інформації.

За 2021 року в архіві було прийнято електронною поштою 2200 запитів на отримання архівної інформації. В тому числі від користувачів надійшло 215 замовлень щодо надання їм цифрових копій документів, які виконано у повному обсязі.

На вебсайті Державного архіву у рубриці «Електронний архів» продовжено публікацію 239 описів справ постійного зберігання колишнього архіву КПУ, загальний абетковий список репресованих, з якого через гіперпосилання користувач може перейти до справ репресованих фонду Р-8065, оп. 2.

Станом на 01.10.2021 року до рубрики «Електронний архів» завантажено оцифровані описи справ дорадянського періоду (описи 558 фондів) та описи справ радянського періоду (описів 5199 фондів), періоду незалежності (описи 120 фондів).

2021 році у рубриці «Електронний архів», створено підрубрику «Абеткова картотека християн, народжених в Одесі», у якій розпочато публікацію оцифрованої

картотеки, розміщено 25359 карток за 1898, 1902 роки. Продовжуються розміщатись алфавітних книг Одеського рабинату.

У підрубриці «Науково-довідковий апарат» організовано роботу щодо оновлення відомостей про кількість описів, оглядів фондів, історичних довідок, каталогів (систематичний, іменний, географічний, фотокаталог, кінокаталог, відеокаталог), покажчиків (міжфондові, фондові, систематичні, іменні, географічні). Також представлено переліки назв оглядів фондів, історичних довідок, міжфондових покажчиків, комп'ютерних баз даних.

Крім того, для зручності користувачів у читальних залах Державного архіву в електронному вигляді видаються описи справ постійного зберігання та документи.

Організована робота з виявлення та популяризації архівних документів.

Станом на 01.10.2021 на веб-сайті Державного архіву організовано роботу щодо розміщення 19 on-line виставок, оприлюднено 1161 документ.

На веб-сайті Державного архіву постійно оновлюються рубрики «Новини» та «Анонси», де висвітлюються найважливіші заходи суспільно – громадського значення, що організовуються у Державному архіві та архівними установами області.

З метою покращення стану забезпечення збереженості документів архівними установами Одеської області закартоновано 10 тис. 164 од. зб. Найбільшу кількість справ закартоновано Державним архівом (4 тис. 111 од. зб. та перекартоновано 5 тис. 905 од. зб.), Архівними відділами Подільської РДА (5 тис. 165 од. зб.) та Одеської міськради (888 од.зб.).

Організована робота щодо вчасного внесення в облікові форми 2635 одиниць інформації про зміни, що відбувались у складі та обсязі фондів.

Продовжувалася розробка архівними установами області науково-довідкового апарату до документів.

Підвищено якість формування Національного архівного фонду України, забезпечено повноту документації та її різновиди.

У 2021 р. до Державного архіву надійшло 66 описів (нових 30 описів), з них 47 на управлінську документацію, 2 на документи з кадрових питань (особового складу) та 17 на документи особового походження.

Продовжувалася робота з комплектування архівних установ документами Національного архівного фонду.

Усього протягом 2021 року архівні установи Одеської області прийняли на державне зберігання 29 тис. 715 од. зб. управлінської документації (з них 8 441 од. зб. прийнято Державним архівом, 19 тис. 182 од. зб. – архівними відділами РДА, 2092 од. зб. – архівними відділами міськрад).

Посилено контроль Держархіву за роботою експертно-перевірної комісії. За звітний період проведено 11 засідань, на яких схвалено описів на управлінську документацію в кількості 32 тис. 408 од. зб.; погоджено описів справ з особового складу на 25 тис. 057 од.зб., 74 одиниці обліку фотодокументів; 98 номенклатур справ, 20 інструкцій з діловодства; 38 положень про ЕК, 3 положення про архівні підрозділи. Показники з даних видів робіт, як і у попередні роки знаходяться на високому рівні.

У 2021 рокці організовано проведення 14 семінарів «Організація роботи архівних установ в умовах децентралізації», «Діяльність новостворених архівних відділів: нормативна база та основні принципи роботи», «Реформування районних архівних відділів та упорядкування документів структурними підрозділами районної державної адміністрації» із підвищення кваліфікації та обміну досвідом для працівників архівних відділів РДА та міськрад області.

З метою підвищення фахового рівня працівників, які працюють з документами на підприємствах, в установах та організаціях, у звітний період проведено 5 Zoom-конференцій з територіальними відділами державної реєстрації актів цивільного стану Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) з обговорення питань формування та оформлення справ, складення описів, алфавітів, географічних покажчиків до описів та передачі на державне зберігання документів Національного архівного фонду.

У 2021 рокці в читальних залах Державного архіву працювало 75 користувачів. Дослідники відвідали читальні зали 453 разів. Загальна кількість справ, виданих користувачам, становила 2882 од. зб.

Удосконалено роботу із запитами й зверненнями громадян та системи контролю за їх виконанням.

Протягом 2021 року до Державного архіву надійшло 3995 запитів на отримання архівної інформації, у тому числі соціально-правових – 1407, тематичних – 162, біографічних – 1926, майнових – 107, генеалогічних – 87 та 306 непрофільних.

Архівними відділами РДА та міськрад протягом звітного періоду виконано всього 7 958 запитів, з них: соціально-правових – 6 499, тематичних – 212, майнових – 1 247.

Протягом 2021 року в Державному архіві на особистому прийомі було прийнято 15 запитів з соціально-правових питань.

Державним архівом виконано більше 700 запитів від іноземних громадян. Протягом року Державним архівом надано більше 20 тисяч консультацій та роз'яснень з питань оформлення та подання запитів.

З метою поліпшення організації роботи із зверненнями громадян на веб-сайті Державного архіву оновлено списки ліквідованих підприємств, документи яких знаходяться в Державному архіві, архівних відділах та трудових архівах.

Реалізовано угоду про міжнародне співробітництво у науково-видавничій галузі та діджиталізації архівних документів з Інститутом національної пам'яті Польщі. Здійснювалися заходи, спрямовані на оцифровування документів, оцифровано 500 справ репресованих (10000 кадрів). Проведено телеміст, видано книгу та проведено виставки.

Відповідно до пункту 8 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України від 13 квітня 2020 року № 553-IX «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», пункту 13 Порядку призначення на посади державної служби на період дії карантину, установленого з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19,

спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 року № 290, з метою забезпечення безперебійного функціонування, виконання планових завдань у січні 2021 року проведено процедуру добору на вакантні посади державної служби категорії «Б» і «В».

Відповідно до розділу ІІ «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 23 лютого 2021 року № 1285-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення проведення конкурсів на зайняття посад державної служби та інших питань державної служби» та згідно зі ст. 59 Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 року № 246 у квітні, травні, червні організовано та проведено 3 конкурси за зайняття посад державної служби категорії «Б» і «В».

Перед призначенням на посади категорії «Б» організовано та проведено спеціальну перевірку кандидатів.

Всі державні службовці підвищили рівень професійної компетенції, пройшли он-лайн курси «Цифрова грамотність для державних службовців» і он-лайн тестування «Цифрограм 2.0», «Цифрограм для держслужбовців» та отримали відповідні сертифікати.

Проведено 10 методичних занять щодо вивчення антикорупційного законодавства.

Відсутні порушення виконавської дисципліни: контрольні документи, звернення громадян, запити депутатів, запити на публічну інформацію опрацьовані без порушення термінів виконання.

АРХІВНА СПРАВА, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО, АРХЕОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, КРАЄЗНАВСТВО, ІСТОРІЯ

Петро Лук'янчук
кандидат наук з державного управління
Директор Державного архіву Одеської області

Збереження пам'яток, що зберігаються в Державному архіві Одеської області, в умовах загроз воєнних конфліктів

Державний архів Одеської області відповідно до покладених на нього завдань виконує функції обліку та зберігання документів Національного архівного фонду України.

У зв'язку з безпрецедентним проявом відкритої, широкомасштабної агресії росії проти України, внаслідок якої під загрозою знищення опинилися документи Національного архівного фонду України, з метою забезпечення збереження та захисту документів української історії та культурної спадщини і створення належних умов для збереження документів Державний архів Одеської області використовує вітчизняні способи зберігання документальних пам'яток та проводить значну роботу з міжнародними партнерами, звертається до Міжнародних організацій за підтримкою та пропозицією надання допомоги у забезпеченні діяльності Державного архіву в умовах війни щодо оцифрування документів Національного архівного фонду України по Одеській області.

Дипломатичні місії, акредитовані в м. Одеса, проявляють зацікавленість у вивченні історичних документів та постійно співпрацюють з Державним архівом Одеської області. Так, з 2020 року у тісних партнерських стосунках з Державним архівом співпрацює Генеральне консульство Грецької Республіки в Одесі. За ініціативи Міністерства закордонних справ Грецької Республіки підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством закордонних справ Грецької Республіки, що діє через Генеральне консульство Грецької Республіки в Одесі, та Державним архівом Одеської області. Зазначений Меморандум підписано з метою збереження культурної спадщини та поглиблення дружніх партнерських відносин. Міжнародний документ засвідчує готовність сторін співпрацювати в оцифруванні документів Державного архіву щодо діяльності грецької громади у XVIII-XX століттях у м. Одеса та Одеській області.

За участю Ukrainische Orthodoxe Kirchengemeinde e.V. (Українська Православна церква в м. Берлін) та фонду Ukraine-Hilfe Berlin e.V. за підтримки

Державної архівної служби України Державний архів Одеської області отримав у користування п'ять тисяч архівних коробів для зберігання архівних документів.

Працівники Державного архіву Одеської області пройшли стажування в Національному архіві Фінляндії, який розташовано у м. Гельсінкі. Стажування включало підвищення кваліфікації, екскурсійні лекції та організаційно-технічні заходи, які дозволили познайомитися з історією створення архівної системи Фінляндії та її організаційною структурою. Познайомилися з досвідом запровадження електронного документообігу, стратегією Національного архіву Фінляндії з цифрового зберігання документального надбання, критеріями якості масового оцифрування архівних документів, побували в Національній бібліотеці Фінляндії та в бібліотеці Національного архіву Фінляндії, яка є спеціальною бібліотекою з архівної справи, геральдики і сфрагістики.

Представниця офісу ЮНЕСКО в Україні пані К'яра Децці Бардескі, яка відповідає за зв'язки та контролювала процес включення історичного центру м. Одеса до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (історичний центр м. Одеса до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО вже внесено), побувала в Державному архіві Одеської області у 2022 році. Від ЮНЕСКО вже отримана технічна допомога для забезпечення зберігання цифрових копій архівних документів: операційні системи, системи зберігання даних, блоки безперервного живлення, накопичувачі, архівні бокси та ін.

Зважаючи на багатонаціональний склад мешканців та багату на події історію Одещини, дипломатичні місії у 2023 році продовжують проявляти зацікавленість у вивченні історичних документів та співпрацювати з Державним архівом Одеської області. У січні 2023 року відбувся робочий візит Генерального консула Греції в Одесі Дімітріоса Дохтсіса та директора ПП «Архівні інформаційні системи» Кирила Вислобокова до Державного архіву Одеської області. У березні 2023 року з робочим візитом до Державного архіву Одеської області прибув Повірений у справах Посольства Австрії в Києві Арад Бенкьо. Під час зустрічей були обговорені питання щодо оцифрування документів, які зберігаються в Державному архіві Одеської області.

Працівники Державного архіву Одеської області разом з міжнародними партнерами постійно переймаються створенням відповідних умов та виконують значну роботу для поповнення та збереження Національного архівного фонду України, що є основною місією архівних установ України завжди та, особливо, під час воєнного стану.

Стойкова Г.,
к. філол. н., доц.,
Державний архів Одеської області,
заступник начальника відділу
формування Національного архівного фонду,
організації і координації архівної справи та діловодства

Використання української мови як державної на сучасному етапі

Метою статті є огляд загальної законодавчої бази України щодо реалізації державної мовної політики в Україні на сучасному етапі з питання користування українською мовою як державною. Предметом розгляду є українська мова як державна мова в Україні. Результатом вивчення проблеми є доведення, що з дослідження законодавчої бази XXI століття, яка стосується державної мовної політики України, щодо розширення сфери застосування української мови як державної, українська влада забезпечує повну підтримку української мови як державної, українська мова стала більш захищеною на законодавчому рівні.

UTILIZING UKRAINIAN LANGUAGE AS STATE ONE NOWADAYS

The article is aimed at reviewing the common Ukrainian legislative framework on the realization of the Ukrainian state language policy concerning the issues of utilizing the Ukrainian language as the state one at the present stage. The Ukrainian language as the state language in Ukraine is the subject of the research. A thorough consideration of the problem results in substantiation of the fact that, according to the research of the XXI century's legislative framework concerning Ukraine's state language policy on widening the Ukrainian language usage sphere as the state one, the current government provides full support of the Ukrainian language as the state one, thus, the Ukrainian language becomes more protected on the legislative level.

Статтю присвячено дослідженню законодавчої бази XXI століття, що стосується державної мовної політики України щодо розширення сфери застосування української мови як державної. Ця проблема була актуальною у кінці XX століття і залишається не менш актуальною і на початку XXI століття, про що свідчить досліджувана законодавча база України.

Серед українських дослідників особливу увагу у вивченні даної проблеми приділяли науковці: О. Бондар, В. Гошовська, Л. Масенко, Л. Мацько, Р. Кісь, І. Кресіна, О. Селіванова, О. Тараненко, О. Ткаченко та ін.

Метою даної статті є огляд загальної законодавчої бази України щодо реалізації державної мовної політики в Україні на сучасному етапі з питання користування українською мовою як державною.

Мова – один з головних компонентів індивідуальної та колективної ідентичності. Мова – це скарбниця, сила, якою народ володіє. Мова визначає внутрішнє духовне життя народу. Через мову проявляється менталітет народ.

Мовна політика – найвагоміша частка державних реформ в Україні початку XXI століття, сутність яких – сукупність ідеологічних постулатів та практичних дій, спрямованих на врегулювання мовних відносин у країні [5]. Р. Кісь зазначив, що зростання престижного статусу українського слова можливе через законодавчу кодифікацію [2].

За прикладом європейських держав постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 301 «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою» було здійснено атестацію майбутніх державних службовців з вільного володіння державною мовою. Постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 818 «Деякі питання проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою» було визначено, що Національне агентство України з питань державної служби здійснювало моніторинг, державний нагляд (контроль) за організацією та забезпечення якості атестації було покладено на Державну службу якості освіти. Даний проєкт відбувся успішно і надав поштовх щодо подальших дій держави.

Одним з визначних чинників мовної політики є освіта, що здійснюється державною мовою. У Законі України «Про освіту», що був прийнятий Верховною Радою України 05.09.2017, наголошено, що мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова. У громадсько-політичному житті багатонаціональної держави забезпечено кожному, у тому числі особам національних меншин, однакові можливості вивчення державної мови з метою забезпечення рівних прав та ефективної участі в економічному, соціальному, культурному та політичному житті.

Указом Президента України від 31.05.2018 № 156/2018 «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України» було вжито невідкладних заходів щодо зміцнення державного статусу української мови та створення єдиного культурного простору України з метою забезпечення додержання конституційних гарантій щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя та на всій території України. Цим Указом Президент України дав конкретні доручення щодо зміцнення державного статусу української мови та конкретні терміни їх виконання. О. Турчинов писав, що немає у світі такого народу, який хотів би, щоб його країна була слабкою й відсталою. [6, с. 67].

У квітні 2019 року прийнято Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [11]. Цей Закон регулює функціонування і застосування української мови як державної у сферах суспільного життя, на всій території України. Українська мова як єдина державна мова виконує

функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України. Він поступово впроваджується в життя громадян України. Національною комісією зі стандартів державної мови запроваджено атестацію на знання української мови як державної для державних службовців та для тих, хто прагне здобути громадянство. Законом визначено Уповноваженого із захисту державної мови, на якого покладено захист української мови як державної на всій території України в усіх сферах діяльності. Постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2022 № 817 «Про затвердження Порядку здійснення Уповноваженим із захисту державної мови контролю за застосуванням державної мови органами державної влади, органами Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування» [12] визначено процедуру здійснення контролю за застосуванням державної мови органами публічної влади. Постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 437 «Питання українського правопису» [13] схвалено та запроваджено Український правопис у новій редакції. Дана постанова покликана сприяти використанню в новій редакції Українського правопису в діловодстві, освіті, видавничій справі, сфері телебачення і радіомовлення, інших сферах суспільного життя.

З лютого 2022 року у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України український народ зі зброєю в руках захищає кордони, свободу, демократичний вибір та державну мову. Спільними зусиллями буде переможено рашизм і український народ ще більше цінуватиме українську мову як силу, що міцно об'єднує!

Отже, з вищеподаного стислого огляду законодавчої бази України XXI століття, що стосується державної мовної політики України щодо розширення сфери застосування української мови як державної, можна зробити висновок, що українська влада забезпечує повну підтримку української мови як державної, українська мова стає більш захищеною на законодавчому рівні. Лише в руках сильної влади мова буде здатна поєднати роз'єднані групи в сильну духовну націю. Спрямованість державної політики на зміцнення позицій української мови сприяє виведенню України на рівень світових зразків, долучення її до кращих моделей ефективного державотворення шляхом впровадження консолідуючої мовної політики [1, с. 19].

Використана література:

1. Гошовська В. Мовна політика в Україні: навч.-метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.

2. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму). Львів: Літопис, 2002. 304 с.

3. Корж А. Українська мова професійного спрямування: навчальний посібник. К.: Правова єдність, 2009. 296 с.

4. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 243 с.

5. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

6. Турчинов О. Свідоцтво. Художньо-документальна повість. К.: Видавництво «Криниця», 2006. 288 с.

7. Указ Президента України від 31.05.2018 № 156/2018 «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України». URL: http://www.president.gov.ua/

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 301 «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою». URL: www.kmu.gov.ua/ua

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 818 «Деякі питання проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою». URL: www.kmu.gov.ua/ua

10. Закон України «Про освіту». URL: mon.gov.ua/ua

11. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» URL: www.rada.gov.ua/ua

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2022 № 817 «Про затвердження Порядку здійснення Уповноваженим із захисту державної мови контролю за застосуванням державної мови органами державної влади, органами Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування». URL: www.kmu.gov.ua/ua

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2022 № 437 «Питання українського правопису» URL: www.kmu.gov.ua/ua

Форманова С.,
докт. філол. н., проф.,
член Національної Спілки Журналістів України

Мовна політика й мовна ситуація в Одеському регіоні

Статтю присвячено дослідженню мовної ситуації в Одеській області, 90-річчя якої святкуємо в 2022 році, і очільником якої багато років був Сергій Гриневецький. Звернено увагу на домінування української мови в усіх сферах життя. Здійснено аналіз соціолінгвістичної ситуації на Одещині, що коригується нормативними документами.

У результаті дослідження з'ясовано, що в одеському регіоні за мудрого керівництва губернаторів здійснювалася грамотна політика впровадження української мови, яка на сьогодні переважає в усіх сферах життя мешканців області й міста.

Ключові слова: Одеська область, Одещина, соціолінгвістична ситуація, українська мова, мовна політика.

The article is devoted to the study of the linguistic situation in the Odesa region, whose 90th anniversary will be celebrated in 2022, and whose leader was Serhii Hrynevetskyi for many years. Attention was drawn to the dominance of the Ukrainian language in all spheres of life. An analysis of the sociolinguistic situation in Odesa region, which is adjusted by normative documents, was carried out.

As a result of the research, it was found that in the Odesa region, under the wise leadership of the governors, a competent policy of the introduction of the Ukrainian language was implemented, which today prevails in all spheres of life of the residents of the region and the city.

Key words: Odesa region, Odesa, sociolinguistic situation, Ukrainian language, language policy.

У 10 статті Конституції України, яку прийняла Верховна Рада 28 червня 1996 року, записано: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України» [4 : 4]. Перші роки незалежності нашої держави були бурхливими через багато національність і південний колорит Одеського регіону. Були злети в утвердженні української мови як державної, чому всебічно сприяв Сергій Гриневецький, який багато років залишався гідним губернатором Одещини.

Були й некоректні поштовхи деяких можновладців, що намагалися запровадити в нашому регіоні російську як другу державну мову. Кожен крок, що спрямовувався на розширення функцій української мови, супроводжувався опором з боку проросійськи налаштованої частини населення.

Розкол населення України на мовному ґрунті призвів до того, що, під час президентських, парламентських та місцевих виборів, кандидати маніпулювали мовним питанням, намагаючись уникнути мовних проблем, бо ж, якщо пообіцяєш захищати статус української мови як єдиної державної, то ризикуєш втратити частину електорату, а, наполягаючи на офіційному затвердженні двомовності, не набереш потрібної кількості голосів.

Але курс, який було взято в Одеському регіоні з вибудовуванням незалежності, був твердим, чітким і дієвим. Почалося розширення сфери функціювання української мови як державної в адміністрації, освіті, науці, держустановах, з'явилося більше українськомовної преси й книжок, у вищих закладах освіти було впроваджено обов'язковий іспит з державної мови і обов'язковий курс ділового українського мовлення, а згодом – «Українська мова за професійним спрямуванням».

Асиміляція значної частини українського населення, що спричинила ослаблення національної самосвідомості українців, витіснення української мови російською саме на Одещині становила одну з головних перешкод у побудові національної держави, незалежної від колишньої імперської метрополії.

Як слушно зауважив Олександр Бондар, «головною тенденцією, що свідчить про деградаційну зміну в менталітеті будь-якого лінгвосоціуму, є слабке

протиставлення національних особливостей свого народу іншим, насамперед тим, від яких цей народ був у колоніальній залежності, моральна орієнтація на сприйняття чужого як свого» [1 : 13].

Деформованість мовної ситуації на Одещині полягала ще в тому, що співвідношення українськомовної та російськомовної частин населення не відповідало співвідношенню українців і росіян на її території. Проросійськи налаштовані науковці й можновладці кваліфікували Україну як титульну націю. Щодо титульної нації, то зауважимо, що українців в Україні мешкає 37 мільйонів 542 тисячі, що становить 77,8 % від усього населення України. За результатами опитування мешканців Одеської області, здійсненого У. Кришталь, аспіранткою ОНУ імені І. І. Мечникова, протягом 2012-2013 та 2014-2015 рр, 85,2 % українців назвали рідною українську мову і лише 14,8 % вважають рідною російську.

За гідної політики губернаторів Одеської області було взято курс на впровадження в Одеському регіоні єдиної державної мови. На сьогодні там склалась одномовна ситуація – кількісні показники поширення української мови свідчать про сильну потужність державної мови.

Варто зазначити, що особливістю національного складу населення Одеської області є його багатонаціональність. За даними Всеукраїнського перепису населення (2001 рік), на території області мешкали представники ста тридцяти трьох національностей і народностей. В національному складі населення спостерігається переважна більшість українців, чисельність яких становила 1542,3 тис. осіб. Таким чином, в Одеському регіоні мешкає 62,8% українців, 20,7% росіян, 6,1% болгар, 5% молдован, 0,5% євреїв та 4,9% мешканців інших національностей.

Звернімо увагу на те, що мовний склад населення Одещини, за результатами опитування, здійсненого У. Кришталь у 2012-13 та 2014-2015 рр, характеризується такими даними [5; 6]: українську мову вважали рідною 46,3% мешканців області, що на 5,1 відсоткового пункту більше, ніж за даними перепису 1989 року. Російську мову визначили як рідну 41,9% населення, порівняно з минулим переписом населення цей показник зменшився на 5,2 відсоткового пункту.

Одразу після прийняття «Закону про засади державної мовної політики», підписаного 8 серпня 2012 року Президентом України, його почали втілювати в життя проросійськи налаштовані можновладці. Першими це зробили в Одесі.

Незважаючи на період відпустки, міський екс-голова Одеси Олексій Костусєв скликав позачергову сесію міської ради для вирішення одного-єдиного питання – «мовного», на якій надали російській мові статус регіональної – з усіма наслідками, які з цього випливають. Російська мова була узаконена в державних органах Одеси, судах, школах, комунальних підприємствах, ЗМІ, на рекламних вивісках. Колишній одеський мер зобов'язав освітянських чиновників зібрати серед батьків заяви про те, якою мовою хочуть навчатися їхні діти. Торішнього літа 52% батьків наголосили, що хочуть, аби їхні діти навчалися державною українською мовою.

«Прийняття цього рішення дозволить гармонізувати мові відносини і надасть можливість вільного вибору мови міжнаціонального спілкування в місті, де протягом 200 років слово «Одеса» пишеться з двома «с», – зверхньо зазначив депутат Одеської міської ради Олексій Косьмін. А міський екс-голова О. О. Костусєв був впевнений, що рішення депутатів підтримають щонайменше 89% одеситів, яким, за його словами, «комфортніше розмовляти, читати й спілкуватися російською мовою» [3].

Втім і більшість державних чиновників Одеси та області були проти введення російської мови як регіональної. Незважаючи на це Олексій Костусєв заборонив депутатам звертатися до нього українською. Більше того, наказав, щоб усі ділові папери на підпис йому подавали лише російською мовою.

2011 р. вийшла друком стаття Анастасії Великої, в якій обґрунтовано соціолінгвістичне опитування, яке авторка проводила серед курсантів Одеського державного університету внутрішніх справ та працівників міліції м. Одеси про мовну ситуацію в Україні.

На одне з найсуттєвіших питань відповіді розподілились таким чином: «На Вашу думку, скільки державних мов повинно бути в Україні?» – курсанти відповіли так: одна мова – 62 %, дві – 38% // працівники міліції: одна мова – 32%, дві – 68%.

У результаті дослідження авторка дійшла таких висновків: «…мовну поведінку курсантів ОДУВС та співробітників міліції ГУМВС України в Одеській області характеризує українсько-російська двомовність з елементами диглосії. Двомовність респондентів потрібно визначити як асиметричну, з переважанням російської мови, оскільки кількісно група носіїв російської мови більша за групу носіїв української мови» [2 :76].

2012 року аспіранткою ОНУ імені І. І. Мечникова Уляною Кришталь було проведено перше соціолінгвістичне опитування у смт. Ширяєве. Селище міського типу Ширяєве Одеської області – центр Ширяївського району, розташованого в центральній частині Одеської області. Ширяєве знаходиться від найближчої залізничної станції Затишшя на відстані 35 км, а від обласного центру – 110 км. По території району проходить автомобільна дорога Одеса – Київ. Чисельність населення – 7238 осіб (всього у районі мешкає 29,8 тисяч громадян). Історія самого селища сягає кінця XVIII ст. Відомо, що засноване воно було вихідцями з Болгарії.

З початку свого заснування селище мало різноманітний склад як у віросповіданнях та національній приналежності його жителів, так і в мовному розмаїтті. Відомо, що на території селища проживало 70% українців, 20% євреїв, 4% росіян, 3% німців та 3% поляків. На мовну ситуацію також мало неабиякий вплив те, що там зупинялись чумаки з різним національним та мовним складом.

Неоднозначність національних угруповань призвела до того, що основною мовою спілкування мешканців була не лише українська. Така аномальна картина спонукала У. Кришталь з’ясувати стан мовного питання в навчальних закладах Одеської області [5; 6].

Дослідження У. Кришталь полягало в опитуванні молоді шкільного віку, яке було проведено методом анкетування. В опитуванні взяли участь 100 респондентів віком 14 – 17 років, що навчаються у загальноосвітньому навчальному закладі смт. Ширяєве та 177 респондентів віком 14 – 18 років, які навчаються в навчальних закладах сіл Ширяївського району.

Серед респондентів було виділено декілька прошарків населення. Опитуваних було поділено на різні вікові категорії, за місцем народження та національним складом сім'ї, а також – за статтю [6].

Опитування у смт. Ширяєве дало такі результати:

– молодь селища вільно володіє російською мовою, але перевагу надає українській. Високими показниками української мови відзначені питання про спілкування із вчителями та літніми людьми. Це означає, що вчителі та старше покоління сприяють збереженню мови. Найбільший вплив чинила російська мова через телебачення та російськомовних людей, які приїхали працювати до селища. Українською мовою телепередачі переглядали лише 20%. А російською мовою, на жаль, спілкувалися українськомовні діти з незнайомими людьми або в розважальних закладах. Найбільший відсоток вживання російської мови відзначено в питанні про спілкування з російськомовним населенням – 29%.

І тут дивним постає той факт, що українськомовне населення, до якого зверталися російською мовою, завжди переходило на російську. Але російськомовне населення ніколи цього не робило. На нашу думку, така мовна поведінка зневажає і нашу мову, і наш народ, і нашу країну.

Опитування у селах Ширяївського району дало такі результати:

– російська мова в досліджуваній частині району має великий вплив. Та все ж відсоток використання української мови значно вищий. Важливими є показники питань про рідну мову, а це 97,2%, про мову державну – 95,5% та про мову вищої освіти – 88,7%.

Усе це дає змогу говорити про те, що загалом в Одеському регіоні спостерігаються сприятливі умови для забезпечення повноцінного функціювання української мови. Незважаючи на те, що великий вплив мала російська мова, якою розмовляють люди, що приїжджають до населених пунктів працювати в розважальних закладах та центрах збуту товарів, населення Одещини наполегливо використовує українську мову не лише в офіційному, а й у побутовому спілкуванні.

Навчальні заклади, вчителі, які в них працюють, забезпечують найкращі умови для збереження й розвитку української мови. І, звичайно, старше покоління також сприяє збереженню української мови й прищеплюють повагу та любов до рідного слова.

Усе це засвідчує, що мовна ситуація в Одеському регіоні стабільна й однозначна. Українська мова переважала практично в усіх сферах життя. А через війну з росією, мову агресора перестало використовувати навіть російськомовне населення.

Використана література:

1. Бондар О. І. Деградація лінгвосоціуму: ознаки і типи. Записки з загальної лінгвістики. Одеса : Астропринт, 2001. Вип. 3. С.10 – 15.

2. Велика А. Соціолінгвістичне опитування курсантів та працівників міліції м. Одеси про мовну ситуацію в Україні. Мова і суспільство. 2011. № 2. С. 72 – 77.

3. Катриченко Т. Мовний закон діє і перемагає? URL : Режим доступу : http://glavred.info/archive/2012/08/15/162309-8.html

4. Конституція України. Київ: Просвіта. 1996. 80 с.

5. Кришталь У. Мовна ситуація у шкільному середовищі Ширяївського району Одеської області у період 2012 – 2013 та 2014 – 2015 років. Гончарівські читання : збірн. наук. статей. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2017. С. 85–88.

6. Кришталь У. Соціолінгвістична ситуація в освітніх навчальних закладах смт. Ширяєве. Філологічні студії: зб. наук. статей. Одеса : ОНУ, 2015. С. 63–68

Успенська Г.,
Державний архів Одеської області,
начальник відділу формування
Національного архівного фонду,
організації і координації архівної справи та діловодства

Нові підходи до комплектування архівних фондів: досягнення, труднощі, перспективи (на прикладі ДАОО)

У запропонованій статті, автором виокремлені нові тенденції комплектування архівних фондів та висвітлені основні здобутки ДАОО в цьому напрямку роботи протягом другого десятиріччя XXI ст.; охарактеризовано виклики, які постають перед архівістами в сфері комплектування та визначають подальші перспективи розвитку вказаної області діяльності держархівів.

In the proposed article, the author singled out new trends in the collection of archival funds and highlighted the main achievements of SAOR in this department during the second decade of the XXI century; the challenges faced by archivists in the field of the collection are characterized, determined further prospects for the development of the indicated field of activity of state archives.

Для духовної культури людства протягом всього існування ключовим залишається питання збереження пам’яті про минуле. Після здобуття незалежності для українців як нації є вкрай важливим забезпечення збереженості та примноження культурної спадщини, в тому числі документів Національного архівного фонду (далі – НАФ). Антропологічний поворот в історичній науці, методологічний плюралізм, зростаючий інтерес суспільства до свого коріння неминуче призвів

до формування нових підходів комплектування архівних фондів, як головних осередків збереження історичної пам'яті.

В даній роботі, на прикладі практичної діяльності Державного архіву Одеської області, розкриваються основні зрушення, що відбулися в сфері поповнення архівних фондів документами НАФ.

Першим поворотом у підходах до комплектування назвемо розширення спектру видів документів, що приймаються на державне зберігання. Зазвичай у складі фондів надходив «стандартний» набір документів: плани роботи, накази, звіти, кошториси тощо. Безсумнівно вказані документи інформативні та важливі, однак на сьогоднішній день вони не розкривають усі сторони діяльності установи і не задовольняють пізнавальні інтереси користувачів. Тому вкрай важливим є включення до документів НАФ аналізів роботи установи, програм розвитку, матеріалів про проведення професійних свят, листування тощо. Зміст даних документів є поліінформативним і різнобічним, що дозволяє ширше розкрити історію того чи іншого закладу або установи.

Розширення документальної бази також можливе за рахунок приймання буклетів, листівок, інформаційних листів, плакатів тощо. В останні роки подібні документи відклалися у фонді Державного підприємства «Одеський регіональний центр стандартизації, метрології та сертифікації». Установа в ході проведення науково-технічного опрацювання документів включила до опису матеріали (протоколи засідань комісій, програми, листування, списки переможців) регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу якості продукції «100 кращих товарів України» «Одеська якість» [3] та документи (склад журі, листування, перелік переможців) про регіональний етап виставки-конкурсу дитячого малюнка «Я хочу жити в якісному світі» [4]. Комунальна установа «Одеський художній музей» також «розбавила» управлінську документацію афішами, буклетами, листівками заходів, які проводилися музеєм [1] і книгами відгуків [2]. Сценарії, лібрето, тексти п'єс передала на державне зберігання Комунальна установа «Одеський академічний театр музичної комедії ім. М. Водяного» [6].

Отже, за останнє десятиліття намітилася тенденція до розширення видового складу документів. Такі позитивні зміни відбулися не лише внаслідок еволюції ідей комплектування архівів, але й завдяки постійній просвітницькій роботі архівістів, які наголошують, «спонукають» і вмовляють установи включати до описів документи про проведення професійних свят, урочистих заходів, конкурсів, фестивалів, наукових конференцій, афіші, буклети, прес-релізи, сценарії свят тощо. Зауважимо, що наші висновки про недостатній рівень накопичення в фондах таких документів як матеріалів про проведення професійних свят, буклетів, афіш, каталогів, програм, прес-релізів та ін. стосуються тих установ, метою діяльності яких не є безпосередня робота з проведення тих чи інших заходів і не поширюються на фонди установ, які безпосередньо організовують та проводять їх, наприклад, на фонд Комунальної установи «Центр української культури», Управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини і подібних до них.

Іншою складовою проблеми розширення видового спектру є доповнення фондів установ фото- та відеодокументами. Незважаючи на запит у суспільства у таких документах та їх великий обсяг (чому сприяє розвиток цифрових технологій), фондоутворювачі практично не складають описи на дані документи та не передають їх на державне зберігання. В якості досягнення ДАОО в даному напрямку роботи приведемо приклад описання відеозаписів вистав Комунального підприємства «Одеський обласний академічний драматичний театр» [9].

Цікавою є ініціатива ДАОО у поповненні фондів управлінської документації грамотами, дипломами, музейними предметами. З метою збереження історичної пам'яті і всебічного висвітлення внеску підприємств та установ у політичне, наукове, культурне, соціальне і громадське життя країни, ДАОО в 2017 р. виступив з ідеєю про приймання від установ на державне зберігання відзнак, орденів і медалей та документів до них, що відображають їхні високі досягнення в різних сферах діяльності суспільства. До даного проєкту держархів підштовхнув працівник ТОВ «Завод продмаш» (на жаль, в документах про приймання його ім'я не збереглося) який приніс до ДАОО грамоти і дипломи про відзнаку підприємства в сфері будівництва, досягнення високих показників у всесоюзних соціалістичних змаганнях, а також медаль до почесної грамоти Президії Верховної Ради УРСР [5, 10].

Підсумовуючи результати даного напрямку роботи, зауважимо, що реалізація цього проєкту йде кволо. Повторний випадок стався тільки в 2020 р. Приватне акціонерне товариство «Одеський машинобудівний завод» також включило до опису постійного зберігання дипломи та грамоти і в подальшому планує передати їх на державне зберігання. На нашу думку, вказану тенденцію пояснюють наступні фактори: банкрутство та розвал провідних фабрик і заводів міста та втрата ними документів; відсутність розуміння значення документів; відсутність кваліфікованих кадрів на підприємствах, які б здійснювали експертизу цінності документаційного фонду.

В той же час перспективним напрямком подальшої роботи комплектування архівних фондів нагородними документами і музейними предметами є включення до документаційного фонду установ подяк, грамот, дипломів та інших відзнак працівників, студентів тих чи інших закладів або творчих колективів. Такі документи є втіленням досягнень конкретної фундації, і несуть потужний інформаційний заряд, який не лише зацікавить дослідників, але й буде доречним при підготовці до ювілейних чи тематичних виставок.

Розширення джерельної бази генеалогічного профілю стало можливим за рахунок приймання на державне зберігання особових справ співробітників та студентів навчальних закладів Одеси до 1946 р. ДАОО пішов на такий крок з кількох причин: запити на даний вид документів у користувачів, втрата метричних і реєстраційних книг під час Другої світової війни тощо. Протягом останніх років на державне зберігання особові справи передали Одеський морський національний університет, Одеський національний медичний університет, Державний заклад

«Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського».

Дієвим механізмом комплектування архівних фондів є створення колекцій. Саме колекції нададуть змогу відтворити усю «палітру життя» суспільства і держави та уяву про те, чим вони жили, чим займалася і як проводила свій час людина. Історик, архівіст-практик та нинішній очільник Державної архівної служби України А. В. Хромов в одному зі своїх інтерв'ю слушно зауважив: «…медіа, у яких ми зараз «зависаємо» – теж може бути архівом… Ключова вимога до архівістів – зберегти образ сучасності. Ті документи, які ми зараз збираємо на укомплектування – це просто офіціоз, бо що наші дослідники через 10 років зрозуміють про життя в Україні зі звітів департаментів ОДА? Що вони виконали чи не виконали план?» [12]. Саме тому діяльність архівних установ сьогодні зосереджена навколо питання збереження образу сучасності, а дієвим інструментом збереження дійсності епохи є збір і формування архівних колекцій.

Істотний прогрес в цьому напрямку роботи в числі інших архівів досяг і ДАОО. Близько 20 років зусиллями архівістів поповнюється «Колекція передвиборчої документації по виборах Президента України, народних депутатів України, голів та депутатів місцевих рад, проведення референдумів». У фонді зібрані плакати, листівки, програми, буклети, музейні предмети (прапорці, магніти, ручки, блокноти), що ілюструють історичні колізії виборів в Україні.

В 2014 р. ДАОО з метою збереження пам'ять про воїнів АТО/ООС ініціював створення колекції: «Одещина в АТО: спогади, свідчення, фотографії». В архіві вже зібрані: фотокартки військовослужбовців, спогади рідних та друзів про героїв АТО/ООС [8]. Продовжуючи роботу в даному напрямку, держархів підписав із Центром допомоги учасникам антитерористичної операції в Одеській області меморандум про співпрацю [11]. Метою документу стала консолідація зусиль установ на збір та збереження документів про події на Сході України. У зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації в Україну 24 лютого 2022 р. колекцію було перейменовано на наступну назву «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників» і тепер зібрання поповнюватиметься документами про хід війни, її учасників, волонтерський рух, життя в окупації, міграційні процеси та інші сторони війни та життя людини в цей час.

Наступною сходинкою в ініціативному комплектуванні стало формування колекції про поширення в Україні, і зокрема в Одеській області Covid-19. На разі йде робота над концепцією зібрання, окреслюються ймовірні джерела надходження документів тощо. Для результативності роботи архівістів важливо включити до колекції якомога найширше коло джерел, що відображали б усі сторони цього явища: статистичні дані, документи про прийняття управлінських рішень та заходів держави, спрямованих на боротьбу з хворобою, відгуки і судження населення до карантину й питання «існування» хвороби, зміни в житті суспільства й кожного громадянина окремо тощо. Оскільки левова частка інформації знаходиться в мережі Internet спеціалісти відділу формування НАФ, діловодства

та координації архівної справи планують збирати й включати до опису мережевні інформаційні ресурси.

На вимогу часу і запитів від суспільства, зміною методологічних засад історичної науки відбулася зміна концепції комплектування архівних фондів документами особового походження. В радянську добу панувало бачення, що на державне зберігання мають прийматися документи «величин і авторитетів», а «другорядні» персони нікому не цікаві. На сьогодні головне завдання архівістів подолати цю парадигму. За останнє десятиліття в ДАОО спостерігається збільшення кількості фондів особового походження. Чудовими тематичними добірками фотокарток, що відображають сучасний вигляд міста поповнив свій особовий фонд одеський фотохудожник Сидорський Л. С. Серед них, наприклад, привертають увагу світлини, в яких закарбовані поступово зникаючі обриси міста. Це добірки фотокарток: «Історична пам'ять міста», «Чавунна шаль міста» [7].

Традиційно номенклатуру особових фондів поповнюють особові зібрання істориків та краєзнавців. За декілька останніх років на державне зберігання були прийняти особові зібрання істориків Гончарука Г. І. та Й. Л. Портного, краєзнавців О. Ю. Розенбойма та В. П. Нетребського, дослідника і популяризатора історії Знам'янки О. В. Візірова. Неординарну колекцію документів з історії Одеси передав на державне зберігання Л. Г. Авербух, який зібрав матеріали про багатьох відомих державних, політичних, наукових і культурних діячів чиї життя та діяльність були безпосередньо пов'язані з містом.

Варто зауважити, що поповненню архівних фондів особовими фондами сприяють не лише «ділові» та товариські стосунки працівників ДАОО з потенційними фондоутворювачами.

Отже, на сучасному етапі генеральною лінією у комплектуванні архівних фондів стала орієнтація на задоволення пізнавальних потреб користувачів та відтворення в архівних документах всіх можливих сторін життя суспільства. Основними інструментами ДАОО в цьому напряму діяльності стало розширення видового різноманіття документів, удосконалення методології відбору управлінської документації та особових зібрань на державне зберігання, поширення практики ініціативного фондування, здійснення «індивідуального підходу» до фондоутворювачів, що в цілому відповідає загальним тенденціям розвитку архівознавства. Подальші перспективи комплектування архівних фондів насамперед пов'язане з документуванням інформації, що створюється за допомогою програмно-технічних засобів та архівуванням власне інформаційних ресурсів з паралельним удосконаленням законодавчої бази питання.

Використана література:

1. ДАОО. Ф. Р-5585. Оп. 1. Спр. 398-410, 523, 530, 534.
2. ДАОО. Ф. Р-5585. Оп. 1. Спр. 397, 411, 460.
3. ДАОО. Ф. Р-7141. Оп. 1. Спр. 726, 736, 747.
4. ДАОО. Ф. Р-7141. Оп. 1. Спр. 737, 748.

5. ДАОО. Ф. Р-7403. Оп. 1. Спр. 747-749.

6. ДАОО. Ф. Р-7911. Оп. 1. Спр. 407-420.

7. ДАОО. Ф. Р-8185. Оп. 1 (2017) здавальний. Спр. 8-13.

8. ДАОО. Ф. 8302. Оп. 1. Спр. 2-10.

9. ДАОО. Нефондова організація. Оп. 1 (відеодокументи). Спр. 623-627.

10. Надходження до Держархіву нагородних документів заводу «Продмаш». URL: http://archive.odessa.gov.ua/pres-centr/arhiv-novin/hronika-2017/170418_nadhodjennya-prodmash/18.04.2017 (дата звернення: 09.09. 2020)

11. Укладено меморандум між Державним архівом Одеської області та Центром допомоги учасникам антитерористичної операції в Одеській області. URL: http://archive.odessa.gov.ua/novosti1/ukladeno-memorandum-mzh-derzhavnim-arhvom- (дата звернення: 26.09. 2022)

12. Шуткевич О. «Зберегти образ сучасності». URL: https://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/zberegty-obraz-suchasnosti (дата звернення: 26.09. 2022)

Мартиненко О.,
Державний архів Одеської області,
начальник відділу науково-довідкового апарату

Історія та становлення Одещини (частина 1)

Науково-популярний нарис присвячено історичному періоду становлення і розвитку Одеської області, якій у 2022 році виповнилося 90 років з моменту утворення. У представленому матеріалі використано документи, які зберігаються у фондах Державного архіву Одеської області. Інформаційні матеріали охоплюють період з 1932 по 1945 роки.

This popular science essay is devoted to the historical period of the formation and development of the Odesa Region which turns 90 this year (2022). This essay includes documents stored in the funds of the State Archive of the Odesa Region. Information materials limn the period from 1932 to 1945.

Довідково

Одеська область була утворена Постановою IV позачергової сесії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету XII скликання від 9 лютого 1932 року. Ця постанова набула чинності з 27 лютого 1932 року після затвердження її Всеросійським Центральним Виконавчим Комітетом. Область була утворена у складі 4 міст обласного підпорядкування, а саме: Одеса, Кропивницький (Зінов'ївське, Кіровоград), Миколаїв, Херсон. Також до територіального поділу Одеської області увійшли 46 районів.

Всього в цей період було утворено п'ять областей на території України, а саме: Вінницька, Дніпропетровська, Київська, Одеська, Харківська.

Зазначена постанова була оприлюднена 10 лютого у черговому номері всеукраїнської республіканської газети «Вісті ВУЦВК», а її повний текст – у виданні «Збірник законів та розпоряджень Робітничо-селянського уряду України» № 5 від 29 лютого.

За документами Державного архіву Одеської області встановлено, що 13 лютого 1932 року відбулося перше засідання Бюро Одеського обласного комітету КП(б)у. Фактичним завершенням організаційного оформлення керівних установ нової адміністративно-територіальної одиниці стала Перша обласна партійна конференція 27-30 травня 1932 року, в рамках якої було затверджено: склад обласного комітету КП(б)У, склад ревізійної комісії і обласної контрольної комісії (протокол, склад, стенограма 1 Обласної конференції, фото секретарів, план (карта) Одеської області 1937 рік).

У період утворення Одеської області на території України розгортався масовий злочин, який увійшов в історію страшним словом «голодомор» – геноцид української нації, скоєний керівництвом Радянського Союзу на чолі з Йосифом Сталіним шляхом штучно створеного масового голоду з метою знищення українців, остаточної ліквідації українського спротиву режиму та намагань українців збудувати самостійну, незалежну від Москви Українську Державу. Радянська влада ретельно готувалася до національного злочину над Україною та подій, що стали чорною сторінкою в житті кожної української родини, але межею відліку та початком геноциду історики-науковці вважають ІІІ Всеукраїнську конференцію КП(б)У, яка відбулась 6-9 липня 1932 року у місті Харкові. Для участі у конференції з Одещини була направлена делегація, до складу якої увійшов Перший секретар Одеського облкомітету КП(б)У М. Майоров. Доповідь Майорова викликала різкий відгук у виступі В. Молотова, якого теж було направлено з Москви для участі у Всеукраїнській конференції.У своїй доповіді Молотов визначив значно завищений план хлібозаготівель для України і спільно з Л. Кагановичем добився його прийняття на ІІІ Всеукраїнській конференції КП(б)У.

Одним з адміністративно-репресивних методів колективного покарання сільського населення в Україні став режим «чорних дошок». Саме цей метод, запропонований Радянською владою і впроваджений у 1932-1933 роках на території України став однією з причин голоду – занесення за рішенням ЦК КПУ цілих районів, населених пунктів, колгоспів, сільських рад на так звані «чорні дошки» означало блокування їх спецпідрозділами та військовими, недопущення виїзду населення за межі цих територій, вилучення всіх продуктів харчування, заборона торгівлі тощо.

У 1932 році промисловість Одеської області була представлена машинобудуванням, суднобудуванням, виробництвом будматеріалів, деревообробною, текстильною, хімічною і харчовою промисловістю. В Одесі діяли такі підприємства як канатний завод, джутова фабрика, Одеська сукняна фабрика, що належали до текстильної промисловості, завод Жовтневої революції, Одеський завод Марті, що належали до металообробної промисловості, Одеський завод шампанських вин, підприємства харчової промисловості м. Одеси. У районах області харчову

промисловість представляли фабрики кустарного типу, за винятком трьох великих цукроварень. У 1932 році на території Одеської області працювало 89 МТС. У 1937 році було споруджено новий залізобетонний водовід Дністер-Одеса, побудована нова насосна станція. Розширилася каналізаційна мережа в робітничих та курортних районах Одеси.

Значного розвитку у 30-40 роках набула сільськогосподарська наука. На базі Одеської сільськогосподарської станції було створено Український генетико-селекційний інститут, на базі виноробної дослідної станції – Український науково-дослідний інститут ім. В.Є. Таїрова. На Одещині напередодні війни діяло 20 науково-дослідних інститутів. Тоді ж Одеська область стала одним з найважливіших наукових центрів України. Вищі наукові заклади: Одеський Державний університет, Інститути: Педагогічний, Медичний, Індустріальний, Інженерів водного транспорту, Німецький, Водного транспорту.

У 1932 році в Одесі відкрито першу в Україні музичну школу-десятирічку ім. П. Столярського. З успіхом працював всесвітньовідомий театр опери і балету, Одеський цирк, звукове кіно.

Найкривавішою трагедією в світовій історії стала Друга світова війна (01.09.1939 – 02.09.1945), яка завдала Україні масштабних економічних втрат та забрала життя мільйонів мешканців України.

Близько 55 тисяч одеситів вступили до народного ополчення та до винищувальних батальйонів. З 5 серпня 1941 року протягом 73 днів радянські війська та населення Одещини героїчно відбивали наступ німецько-фашистських та румунських військ. Чорноморський флот забезпечував морське сполучення і прикривав Одесу з моря. Населення Одеси мужньо переносило тягар облоги – систематичні нальоти ворожої авіації та артилерійські обстріли, нестачу продовольства, медикаментів. У цих важких умовах жодного дня не припинялася робота фабрик та заводів.

22 грудня 1942 року була заснована медаль «За оборону Одеси», якою нагороджено понад 130 тисяч учасників оборони. До 9 квітня 1944 року Одеса була окупована ворогом, але боротьба не припинялася.

В Одесі та передмісті діяли партизанські загони та підпільні групи, базою яких в часи окупації були одеські катакомби. 10 квітня 1944 року Радянська армія. Чорноморський флот при активній підтримці партизанів та підпільників звільнили Одесу від фашистів.

Довідково

Відповідно до Паспорту Одеської області, який довгий час залишався під грифом «Таємно» та зберігається в Державному архіві Одеської області, станом на 1 січня 1945 року територія області складала 27,172 кв.клм.; населення – 1, 143 тис.осіб (в тому числі міського – 363 тис.осіб, сільського 780 тис.осіб); за адміністративним поділом: міст обласного підпорядкування – 2, міст районного підпорядкування – 2, сільських районів – 33, міських районів – 6, селищ міського типу – 7, сільських і селищних рад – 593.

Сугак В.,
Державний архів Одеської області,
головний науковий співробітник відділу
науково-довідкового апарату

Історія та становлення Одещини (частина 2)

Науково-популярний нарис присвячено історичному періоду становлення і розвитку Одеської області, якій у 2022 році виповнилося 90 років з моменту утворення. У представленому матеріалі використано документи, які зберігаються у фондах Державного архіву Одеської області. Інформаційні матеріали охоплюють період з 1945 по 1990 роки.

This popular science essay is devoted to the historical period of the formation and development of the Odesa Region which turns 90 this year (2022). This essay includes documents stored in the funds of the State Archive of the Odesa Region. Information materials limn the period from 1945 to 1990.

У післявоєнний час, з 1945 року, Одеська область, як стратегічний регіон і найбільша область України, розвивалась стрімко за багатьма напрямками.

В цей період кількість підприємств державної промисловості за окремими галузями: електростанцій (діючих) – 6, металообробних – 33, хімічних – 8, будматеріали – 11, деревообробних – 8, харчових – 96, текстильно-швейних – 6, шкір-взуттєвих – 9, поліграфічних – 8 тощо.

Відновлюється сільське господарство, розробляються землі степових районів, збільшуються площі сільськогосподарських угідь під орні землі, багаторічні насадження, пасовища та сіножаті. А сільгоспвиробники Одещини надають чималу кількість продукції для постачання і підтримки у різні країни світу. За кількісним складом в цей період в Одеській області працювало машино-тракторних станцій (МТС) – 70, кількість радгоспів – 46, кількість колгоспів – 2037, всього орних земель – 1 854 500 га.

Велика увага приділялась становленню народної освіти. Після війни відновили свою роботу 1285 шкіл, 15 ремісничих училищ, 82 дитячих садочки, 20 дитячих будинків, 28 технікумів (педагогічних – 3, медичних – 3, індустріальних – 5, сільськогосподарських – 5, інших – 12). Також поновили свою діяльність 16 закладів вищої освіти, в тому числі педагогічних – 4, медичних – 2, індустріальних – 3, сільськогосподарських – 1, інших – 6.

Важливим було також проведення культурно-освітньої роботи. У цьому напрямку працювало 363 клуба, 47 бібліотек, 46 хат-читалень, 5 музеїв, видавалося 37 газет. Одеса завжди була південною столицею мистецтва. Після війни в Одеській області працювало 8 театрів та 32 кінотеатри.

Значна увага приділялась роботі закладів охорони здоров’я. В Одеській області після війни було 98 діючих стаціонарних лікувальних закладів, 177 – поліклінік,

диспансерів і амбулаторій. Оздоровлення громадян проводили 8 санаторіїв курортного управління.

Визначні події відбулися в період з 1945 по 1991 роки в Одеській області:
– 1965 рік. В Одесі був заснований єдиний в СРСР Музей Морського Флоту СРСР;
– 1965 рік. За видатні заслуги в підготовці фахівців Одеський державний університет ім. І.І. Мечникова був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапору;
– 1966 рік. Відбулося відкриття пам'ятника Великому Кобзарю – Тарасу Шевченку на центральній алеї парку Шевченка (рішення Одеського міськвиконкому від 18 листопада 1964 року № 750 «Об установке скульптуры Т.Г. Шевченко в Центральном парке культуры и отдыха им. Т.Г. Шевченко»);
– 1971 рік. Створено Південний науковий центр Академії наук УРСР в Одесі;
– 28 червня 1999 року Указом Президента України № 760/99 для розширення зовнішньоекономічних зв'язків регіону та країни на території Одеського морського порту була створена вільна економічна зона (ВІЗ) «Порто-Франко»;
– 2000 рік. Місто Одеса увійшло до Міжнародної асамблеї столиць та великих міст СНД (МАМ). Місто отримало гранд від уряду США в сумі 400 тис. доларів на розробку техніко-економічного обґрунтування реконструкції мереж міського теплопостачання;
– 23 березня 2000 року. Згідно Закону Верховної Ради України № 1607-III створена спеціальна (вільна) економічна зона «Порто-Франко» на території Одеського морського торгового порту.

За видатні заслуги у різні часи в період з 1945 по 1991 роки Одеса і Одеська область відзначені високими нагородами:
– 5 листопада 1958 року – Указом Президії Верховної ради СРСР: За великі успіхи, досягнуті трудящими Одеської області Української РСР у збільшенні виробництва зерна, цукрового буряку, м'яса, молока та інших сільськогосподарських продуктів, за успішне виконання соціалістичних зобов'язань по продажу державі у 1958 році 552 мільйонів пудів хліба Українську Радянську Соціалістичну Республіку нагороджено орденом Леніна;
– 14 листопада 1958 року – Указом Президії Верховної Ради СРСР Одеську область Української РСР нагороджено Орденом Леніна;
– 8 травня 1965 року Указом Президії Верховної Ради місто-герой Одесу нагороджено орденом Леніна і медаллю «Золота Зірка».

Єрмакова А.,
Державний архів Одеської області,
начальник відділу звернення громадян,
документообігу та контролю
за виконанням документів органів влади

Історія та становлення Одещини (частина 3)

Науково-популярний нарис присвячено історичному періоду становлення і розвитку Одеської області, якій у 2022 році виповнилося 90 років з моменту утворення. У представленому матеріалі використано документи, які зберігаються у фондах Державного архіву Одеської області. Інформаційні матеріали охоплюють період з 1990 по 2022 роки.

This popular science essay is devoted to the historical period of the formation and development of the Odesa Region which turns 90 this year (2022). This essay includes documents stored in the funds of the State Archive of the Odesa Region. Information materials limn the period from 1990 to 2022.

День Незалежності України – головне державне свято України, яке відзначається щороку 24 серпня на честь прийняття Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України, що прийнято вважати датою утворення держави Україна в її сучасному вигляді.

Одним із перших кроків до незалежності можна вважати прийняття Декларації про державний суверенітет України, яка була прийнята Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 року.

Декларація хоч і не проголошувала незалежність України, але вона визначала те, що Україна є суверенною державою, її суверенітет поширюється на всю територію країни та на всі сфери українського суспільства. Хоч Україна за результатами проголошення декларації про державний суверенітет і залишалася у складі СРСР, цей документ мав дуже велике значення – він продемонстрував волю українського народу до незалежності та став поштовхом до запуску процесів, які завершилися 24 серпня 1991 року. Саме в цей день Верховна рада України ухвалила Акт проголошення незалежності України, «за» тоді проголосували 346 депутатів.

Вперше День незалежності України був відзначений у 1991 році, але не 24 серпня а 16 липня. Річ у тому, що коли 16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про Державний суверенітет України, одночасно була ухвалена постанова про відзначення в цей день свята, яка дістала назву День проголошення незалежності України. Свято Дня незалежності України було призначене на 24 серпня постановою Верховної Ради України від 20 лютого 1992 року. Від початку проголошення незалежності України розпочався процес міжнародного визнання нової держави. Весь період існування незалежна Україна підтримувала

і підтримує дипломатичні відносини з багатьма країнами світу. Весь період незалежності зовнішня політика України спрямовувалася на утвердження і розвиток її як незалежної держави; забезпечення стабільності міжнародного становища України; збереження територіальної цілісності держави та недоторканості її кордонів; входження національної економіки до світової економічної системи.

Україна першої з СНГ уклала угоди про партнерство і співробітництво з Євросоюзом, стала повноцінним членом Ради Європи, учасницею Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), підписала низку документів про співробітництво і партнерство з НАТО та західноєвропейськими країнами.

За період Незалежності Україна в цілому і Одеська область, як найбільша за територією область України, має чималі здобутки в економіці, науці, культурі, спорті, сільському господарстві та інших галузях:

– у 1992 році у місті Одесі була створена неурядова громадська організація «Міжнародний Чорноморський клуб», який об'єднав 26 міст 8 країн Чорноморського басейну і Середземномор'я та 2 невизнаних державних утворень (Абхазії та Придністров'я);
– 28 червня 1999 року Указом Президента України № 760/99 для розширення зовнішньоекономічних зв'язків регіону та країни на території Одеського морського порту була створена вільна економічна зона (ВІЗ) «Порто-Франко»;
– у 2000 році місто Одеса увійшло до Міжнародної асамблеї столиць та великих міст СНД (МАМ). Місто отримало гранд від уряду США в сумі 400 тис. доларів на розробку техніко-економічного обґрунтування реконструкції мереж міського теплопостачанн;.
– 23 березня 2000 року Законом України № 1607-III створено спеціальну (вільну) економічну зону «Порто-Франко» на території Одеського морського торгового порту;
– 2000 року Одеська юридична академія отримала статус «національної».
– 11 вересня 2000 року Одеському державному університету імені І.І. Мечникова присвоєно статус «національного»;
– 17 серпня 2001 року Одеському політехнічному університету присвоєно статус «національного»;
– 2002 року Одеська академія зв'язку імені О.С. Попова отримала статус «національної»;
– 12 листопада 2002 року відкрито музей історії євреїв Одеси «Мигдаль-Шорашим», який є єдиним в Україні єврейським музеєм, що розташований в окремому приміщенні і постійно здійснює всі напрямки музейної діяльності;
– 26 лютого 2002 року Одеському державному морському університету присвоєно статус «національного»;
– 2002 року Одеському державному філармонічному оркестру присвоєно статус «національного»;
– 18 жовтня 2002 року Одеській академії харчових технологій присвоєно звання «національна»;

– 2003 року Інститут виноградарства та виноробства імені В. Є. Таїрова отримав статус Національного наукового центру;
– 2005 року завершено повну реконструкцію найбільшого православного храму Одеси – Спасо-Преображенського Кафедрального Собору;
– 2005 року в Одесі було відкрито штаб Місії Європейського Союзу по наданню допомоги на українсько-молдовському кордоні;
– 31 серпня 2007 року Указом Президента України № 807/2007 Одеському академічному театру опери та балету присвоєно статус «національного»;
– 2008 року відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України № 364-р від 27 лютого 2008 року у зв'язку з 75-річчям трагедії українського народу – Голодомору 1932-1933 рр. була видана «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр. Одеська область»;
– 10 квітня 2008 року створено Музей сучасного мистецтва Одеси бізнесменом і меценатом В. Мороховським на основі зібрання робіт майстрів «другої хвилі одеського авангарду» колекціонера М. Кнобеля;
– 13 липня 2009 року Південно-українському державному педагогічному університету імені К.Д. Ушинського присвоєно статус «національний»;
– 24-25 вересня 2009 року відбулася Міжнародна науково-практична конференція з нагоди 180-річчя Одеської державної наукової бібліотеки імені М. Горького, де бібліотеці було присвоєно статус «національної»;
– 10 грудня 2009 року Одеському обласному російському драматичному театру присвоєно звання «академічного»;
– 21 серпня 2010 року Одеському державному медичному університету присвоєно статус «національний»;
– 11 листопада 2011 року Одеському державному економічному університету присвоєно статус «національний»;
– 16 травня 2012 року Державна музична академія імені А.В. Нежданової отримала статус «національної»;
– 2013 року Одеський зоопарк був удостоєний Диплома Міністерства екології та природних ресурсів України «Кращий зоопарк України 2013 року».

Столярова В.
Державний архів Одеської області,
головний науковий співробітник відділу
науково-довідкового апарату

Історія та становлення Одещини (частина 4)

Науково-популярний нарис присвячено історичному періоду становлення і розвитку Одеської області, якій у 2022 році виповнилося 90 років з моменту утворення. У представленому матеріалі використано документи, які зберігаються

у фондах Державного архіву Одеської області. Інформаційні матеріали охоплюють період з 2013 по 2022 роки.

This popular science essay is devoted to the historical period of the formation and development of the Odesa Region which turns 90 this year (2022). This essay includes documents stored in the funds of the State Archive of the Odesa Region. Information materials limn the period from 2013 to 2022.

Історія становлення державності України має вікові коріння. Україна, залишаючись нескореною, виборювала свою незалежність проходячи через протиборства як з зовнішніми ворогами і окупантами так і з внутрішніми запроданцями і зрадниками.

У різні історичні часи українці виходили на майдани з метою відстоювання громадських свобод у відповідь на свавілля та деспотію влади.

Боротьба українських громадян за свої права, яка одержала назву «Євромайдан», а згодом Революція гідності та стала загальновідомою, була наймасштабнішою подією в новітній історії України й логічним проявом невдоволення українського суспільства.

Вихід людей на вулиці в листопаді 2013 року після відмови уряду підписати угоду про асоціацію з Європейським Союзом став цивілізованим вибором. Продовження громадських протестів і самоорганізація суспільства у відповідь на тиск із боку держави та єднання громадян для захисту України від військової агресії на сході свідчать про важливість, зрілість і свідомий вибір громадян.

Цим подіям передувало соціальне напруження та невдоволення через політичну корупцію та цинізм керівництва країною по відношенню до власного народу.

Події в Україні розвивалися стрімко. Політичні і суспільні зміни в державі з 30 листопада 2013 року до лютого 2014 року були викликані протестом громадян України проти протиправного розгону мирної акції студентів та громадських активістів. Однією з головних причини протестів стала надмірна концентрація влади в руках олігархів і прибічників проросійських діячів і небажання України миритися з нав’язаною політикою.

Резонансом Євромайдану на захист прогресивних ідей стали чисельні мітинги в Одесі та області. Сучасна еліта Одещини мирним і цивілізованим шляхом проявляла патріотизм та протистояла переродженню країни.

Євромайдан залишив глибокий визначальний і незабутній слід в історії Одеської області через низку відповідних документів і безліч світлин з революційно налаштованими активістами під державними прапорами.

Повалення злочинно-авторитарного режиму в Україні стало справжнім викликом та серйозним ударом для росії. Агресором були вчинені протиправні дії та порушено цілісність Українських кордонів. Так, 27 лютого відбулося силове захоплення приміщень органів влади Автономної Республіки Крим. Півострів заполонили російські військові без розпізнавальних знаків. Саме це стало

першопричиною для початку нової епохи національної боротьби України проти російського агресора.

Перші масштабні проросійські виступи на сході України відбулися 1 березня 2014 року в Донецьку та Луганську.

9 березня у Луганську, а 13 березня – у Донецьку сталися перші сутички між українськими та проросійськими силовими структурами.

Нова українська влада зосередилась на захисті територіальної цілісності та розбудові Збройних сил України, які рішенням РНБО були приведені в повну бойову готовність з метою захисту східного кордону України.

13 березня 2014 року була відновлена Національна гвардія України, а 13 квітня цього ж року з метою припинення розгулу тероризму, організованого російськими спецслужбами у східних регіонах України, РНБО розпочинає широкомасштабну антитерористичну операцію із залученням Збройних Сил України.

Саме 13 квітня 2014 року є датою початку антитерористичної операції (АТО), яка тривала до 30 квітня 2018 року. Після АТО на сході України була введена операція Об'єднаних сил (ООС). В рамках АТО і ООС українськими визволителями було проведено безліч військових та спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямованих на протидію діяльності незаконних російських та проросійських збройних формувань у війні на сході України.

Свободолюбність – головна риса українського народу, яка, звичайно, була і є не до смаку ворогам. Але саме ця риса гуртує і піднімає патріотів України в бій за незалежність і територіальну цілісність Батьківщини.

Попри ворожі заклики, а інколи і політичні голоси з середини країни, які засуджували народний спротив та маніпулювали такими поняттями, як «братовбивча війна», «єдиний народ» – Українці ніколи не зазіхали на чужі землі і території, а тільки відстоювали права свого народу.

Починаючи з весни 2021 року росія нарощувала війська біля українського кордону і на території білорусі. Ударне угрупування сягнуло щонайменше 150 тисяч.

24 лютого 2022 року для України став чорним днем в історії нашої держави – цього дня росія напала на Україну по всій довжині спільного кордону, з території білорусі й окупованого Криму. Близько четвертої години ранку армія росії обстріляла прикордонні застави, завдала удари з повітря по понад 40 об'єктах військової інфраструктури майже усіх регіонів України. Розпочався рух танкових колон і живої сили. З перших днів війни Збройні сили України, Нацгвардія, поліція, Територіальна оборона чинять запеклий опір. В Україні оголошено воєнний стан і загальну мобілізацію. Країни Заходу застосовують все більше санкцій проти Росії і надають зброю Україні.

Армія агресора бомбардує, обстрілює житлові квартали міст, знищує цивільну інфраструктуру, лікарні, школи, вищі навчальні заклади, стратегічні об'єкти України.

Уродженці Одещини – патріоти України чисельною армією військових і добровольців захищають Батьківщину та ціною свого життя утримують та відтісняють ворога за межі нашої держави. Героїчний подвиг земляків будуть пам'ятати нащадки в багатьох поколіннях.

Для українців свобода і гідність завжди були основоположними цінностями. Сьогодні, під час війни з оскаженілим агресором, виборюючи свою незалежність, народ України демонструє безпрецедентний героїзм і платить дорогу ціну за своє вільне майбутнє незбагненною кількістю життів і зруйнованими містами і селами.

Прагнення до свободи і чутливість до несправедливості – визначальні риси нашого народу, що дають нам наснагу і сили залишатися незламними, непереможними і нескореними, захищаючи свою незалежність для творення власного майбутнього.

Шлях до свободи важкий… але ми віримо і спільними зусиллями наближаємо Нашу Святу Перемогу і щоденно дякуємо нашим захисникам за мужність, силу духу, нескореність і патріотизм!

Привалова Н.,
заступник начальника відділу
науково-довідкового апарату,
кандидат наук з державного управління

Місто Одеса

Одеса – адміністративний обласний центр однойменної області Півдня України. Місто розташоване на північно-західному узбережжі Чорного моря, на перетині основних міжнародних шляхів з Європи в Азію та займає вигідне географічне розташування не тільки в Україні, але й на Євразійському континенті в цілому.

Одеса – один з головних економічних центрів України, сучасний транспортно-логістичний вузол з розвиненою інфраструктурою; морський порт з потужним промисловим комплексом; великий промисловий, науковий, торговельний, культурний та туристично-рекреаційний центр Причорномор'я. Приморське і прикордонне розташування забезпечує місту і всьому регіону сприятливі можливості для ефективного розвитку міжнародного співробітництва та зовнішньоекономічної діяльності.

Населення – понад 1 млн осіб.

День міста – 2 вересня.

Odesa is the administrative regional center of the region with the same name in the South of Ukraine. The city is located on the northwestern coast of the Black Sea, at the crossroads of major international routes from Europe to Asia. Odesa occupies a favorable geographical location not only in Ukraine, but also on the Eurasian continent as a whole.

Odesa is one of the main economic centers of Ukraine, a modern transport and logistics hub with a developed infrastructure; a seaport with a powerful industrial complex; a large industrial, scientific, commercial, cultural, tourist and recreational center of the Black Sea region. The seaside and border location provides the city and the entire region with favorable opportunities for the effective development of international cooperation and foreign economic activity.

The population is more than 1 million people.
The City Day – September 2.

* * *

Одеса – унікальне та самобутнє українське місто на березі Чорного моря, відоме в усьому світі, флагман Одеського регіону. Це місто з неймовірною історією, споконвічно європейським духом та цінностями, давніми традиціями підприємництва. Достатньо відвідати Одесу один раз, щоб закохатись у неї назавжди і неодмінно захотіти повертатися сюди знову і знову.

Одеса – це міст між українським полем та морем, що поєднує традиції українських чумаків та міжнародної торгівлі. Споконвіку українські землероби співпрацювали з іноземними купцями. Місто будувалося одночасно з портом, що визначило в майбутньому його долю та забезпечило процвітання. Вже наприкінці XVIII століття в Одесі налічувалося понад 400 магазинів великих міжнародних оптових продаж, які займалися переважно торгівлею зерном, постачанням лісу та будівельних матеріалів. Через кілька років після свого заснування місто підтверджує статус першості з експорту пшениці, співпрацює з країнами Європи, Малої Азії та Північної Африки.

Географічне положення та особливі економічні привілеї зумовили національне розмаїття населення Одеси – у пошуках кращої долі сюди мігрували з різних куточків світу.

Одеса поєднала культури та традиції представників понад 130 національностей. Незважаючи на таку різноманітність населення, відмінного за релігійними поглядами, формами побуту та звичаями, Одеса завжди була і залишається миролюбним вільним містом. Формування Одеси як багатонаціонального міста знайшло своє відображення у виникненні етноконфесійних храмів та зберігається у багатьох топонімах: Болгарська, Велика і Мала Арнаутська, Грецька, Грузинська, Єврейська, Індійська, Іспанська, Кавказька, Польська вулиці, Французький та Італійський бульвари. Нещодавно в Одесі з'явилися і нові парки: Стамбульский, Грецький та Азербайджан.

Одесу будували європейці і по-європейськи. Європейці ж привнесли до Одеси дух свободи. Волелюбний дух Одеси також відображався і у творчості одеських літераторів, публіцистів, художників. Атмосфера свободи, яка панувала в Одесі, справила величезний вплив і на творчість багатьох іноземних літераторів, які любили приїжджати до міста у пошуках музи. Місто стало відомим на весь світ та набуло немало поетичних назв: «Південна Пальміра», «Перлина Чорного моря», «Одеса-мама», «Посмішка Бога»...

З моменту свого заснування Одеса була центром вільної торгівлі, припливу іноземних інвестицій, економічного зростання та успішної співпраці з іноземними партнерами. За час свого існування з невеликого портового поселення на березі Чорного моря Одеса перетворилась на один із головних економічних центрів України, який знаходиться на перетині міжнародних шляхів з Європи в Азію.

Сучасна Одеса – це промисловий, транспортний, освітній, науковий і культурний центр південної України, а також відомий туристично-рекреаційний центр.

Успішний розвиток Одеси в XIX сторіччі був прямо пов'язаний з активною зовнішньоекономічною діяльністю та припливом закордонного капіталу. Для активного сучасного розвитку багатогранного потенціалу Одеси у 2016 році була створена інвестиційна стратегія «Одеса 5Т». Основними векторами розвитку міста визначені: туризм, транспорт, технології, торгівля, траст (фінанси та банківська справа). Інвестиційна стратегія «Одеса 5Т» покликана об'єднати зусилля та стати платформою для залучення інвестицій, розвитку міської інфраструктури, міжнародної взаємодії, бізнесу, просування інноваційного та технологічного потенціалу міста.

Безперечно, розвиток міста неможливий без розвитку науки. Одеса пишається здобутками своїх талановитих науковців та вчених, досягнення багатьох з яких відомі у всьому світі. На території сучасної Одеси функціонують понад 20 закладів вищої освіти, половина з яких має статус «національний». Великий науково-технічний потенціал міста – академії, університети, інститути, науково-дослідні інституційні структури, професійно-технічні коледжі та училища – дозволяють щороку готувати кваліфікованих фахівців, наукові та робітничі кадри за широким спектром спеціальностей та напрямків.

Одеса – славетне місто-курорт, загальновідомий центр медичного туризму, який користується великою популярністю у мешканців всіх областей України та інших країн. Висока кваліфікація одеських лікарів, цілюще повітря, морські пляжі та розвинена туристична інфраструктура роблять Одесу привабливим місцем для лікування, санаторно-курортної реабілітації та відпочинку. На території міста працюють всесвітньо відомий Інститут очних хвороб та тканинної терапії ім. В.П. Філатова, унікальний за своїми лікувальними властивостями грязьовий курорт Куяльник та багато інших медичних, санаторно-курортних та оздоровчих закладів високоспеціалізованої медичної допомоги для дітей і дорослих.

Одеса – одне з трьох міст України з найбільшою кількістю об'єктів, що є культурною та історичною цінністю. Нерідко Одесу вважають туристичною Меккою Півдня України. Тільки в пішохідному центрі міста розташовано понад 170 пам'яток архітектури. Задля збереження статусу Одеси як туристичної перлини останніми роками за рахунок місцевого бюджету проводилися реставраційні роботи на багатьох видатних пам'ятках архітектури, створювалися комфортні умови для відпочинку, відбувався розвиток готельно-ресторанного бізнесу.

Одеса привітно зустрічає гостей, пропонує для знайомства та відпочинку понад 50 музеїв та галерей, зокрема легендарні Одеські катакомби, десятки театрів та кінотеатрів, пляжі та оздоровчі комплекси, розважальні центри, численні парки та сквери. Гості Одеси намагаються обов'язково відвідати перлину архітектури, всесвітньо відомий Одеський національний академічний театр опери та балету, прогулятися Приморським бульваром та оспіваною Дерибасівською, пройтись прославленими Потьомкінськими сходами та відчути свіже морське повітря, відвідавши Одеський порт.

Безцінним надбанням Одеси є її славетна архітектура, в якій відображена історія та багатогранна культура міста. У створенні неповторної одеської спадщини брали участь представники десятків національностей. Ця унікальна спадщина належить не лише Україні, а й Європі, всьому цивілізованому світу.

Сьогодні, коли Одещина щодня зазнає загрози ракетних ударів ворога, дуже важливо зберегти цю спадщину для наступних поколінь. Порятунок та збереження архітектурної спадщини Одеси, у створенні якої брали участь відомі зодчі, стали одним із головних пріоритетів влади і одеситів з самого початку війни. Тисячі містян приходили щодня на одеські пляжі, щоб підготувати мішки з піском для захисту всесвітньо відомих пам'ятників Одеси. Водночас велась безперервна робота над підготовкою номінаційного досьє для включення історичного центру Одеси до основного Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Це був складний шлях, і Одеса отримала безпрецедентну світову підтримку. Включення міського історичного центру Одеси до основного Списку об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО підтримали**:** Греція, Грузія, Кенія, Румунія, Німеччина, Естонія, Польща, Італія, Іспанія, Литва, Німеччина, Фінляндія, Франція, Японія.

На сесії ЮНЕСКО буде поставлена крапка в питанні, яке вирішувалося не роками, а десятиліттями. Одеса заслуговує бути в Списку, тому що її культура та архітектура є дійсно світовою спадщиною, яку не можна втратити. Охоронні гарантії ЮНЕСКО – це збереження унікальної самобутності великого українського міста, де живуть вільні люди, де немає місця рабству та варварству, а на чільному місці стоять європейські демократичні цінності.

Сьогодні наша країна стоїть перед низкою економічних та військових загроз. Одещина зазнає регулярних ракетних ударів, які несуть у собі смерть та руйнування. Проте війна в Україні ще більше згуртувала все цивілізоване суспільство.

Одеса залишилася вірною своїм традиціям та звичаям. Місто, яке завжди славилося своєю самобутністю та гостинністю, сьогодні пишається своєю єдністю. У всі часи, незалежно від національності, одесити вміли боротися за свої права і свободи, об'єднуватися задля захисту свого рідного міста і країни. Місто сильних та вільних людей війна 2022 року згуртувала ще сильніше у боротьбі за демократію та незалежність України. У часи лихоліття Одеса стала другим домом для тисяч сімей. Бо що може бути ціннішим, ніж збереження життя людей, які прагнуть миру у своїй рідній країні.

Мешканці міста впевнені, що після перемоги України Одеса набуде якісно нового статусу. Вона знову стане столицею підприємництва, культурною та архітектурною перлиною країни, сучасним європейським містом з унікальним неповторним духом. А наша рідна Одещина знову буде сильним квітучим краєм у мирній і незалежній Україні.

Бабіч Н.,
заслужена працівниця культури України,
кавалерка ордену Княгині Ольги III ступеню,
Одеський національний академічний театр опери та балету,
генеральна директорка-художня керівниця

Одеська опера крізь сторіччя

У статті подається інформація щодо діяльності Одеського театру опери та балету в період з 1932 по 2022 роки. Акцентується увага на принципах формування сучасного репертуару і роботу театру за часів російської агресії.

The article provides information on the Odessa Opera and Ballet Theatre's activities from 1932 to 2022. Attention is focused on the principles of the formation of the modern days' repertoire and the work of the theatre during the times of Russian aggression.

135 років тому з попелу народився діамант – на місці, де вогонь знищив Перший міський театр (1810 – 1873), було зведено новий, який ще з часів будівництва називали «примою» серед всіх визначних пам'яток світової культурної спадщини. Авторами проєкту стали віденські архітектори Ф. Фельнер і Г. Гельмер – творці неперевершених театральних будівель у багатьох містах Європи. Будівництво тривало три роки і завершилося у вересні 1887 року. За своєю архітектурою, технічними даними, плануванням та зовнішнім оздобленням він посідає почесне місце у ряді кращих театрів світу.

Прекрасні форми обумовили й прекрасний зміст. На одеській сцені виступали всесвітньо відомі українські та зарубіжні майстри. Серед них С. Крушельницька, І. Паторжинський, М. Гришко, З. Христіч, Б. Руденко, П. Вірський, І. Мойсеєв, М. Литвиненко-Вольгемут, М. Огренич, Р. Сергієнко та багато інших. Саме тут, вперше на території України, прозвучали такі відомі й популярні опери як «Севільській цирульник» Дж. Россіні, «Лючія ді Ламмермур», «Любовний напій» Г. Доніцетті, «Тоска» Дж. Пуччіні [2].

З утворенням Одеської області розпочалась нова сторінка в історії та житті театру. В архівах зберігся буклет театру 1932 року, в якому зазначено, що головною метою Одеського державного робочого театру опери та балету була постановка не лише перекладених українською мовою вже відомих опер, але й створення абсолютно нового національного репертуару.

Тож Одеська опера стає своєрідною лабораторією сучасного мистецтва, де вперше звучать та набувають сценічної версії твори К. Данькевича («Назар Стодоля», «Лілея», «Трагедійна ніч», «Богдан Хмельницький), В. Губаренка («Загибель ескадри», «Листи кохання», «Вій»), Л. Колодуба («Незраджена любов»), Ю. Знатокова («Свіччине весілля», «Урок життя»), В. Фемеліді («Розлом», «Карманьола»), Є. Юцевича («Кирило Кожум'яка»), Б. Лятошинського («Золотий

обруч»), О. Чишка («Яблуневий полон»), Ю. Русинова («Олеся», «Дюймовочка», «По синьому морю»), О. Сандлера («Собака на сіні», «В степах України»), Ю. Мейтуса («Вітрова донька»), Т. Сидоренко-Малюкової («Чарівні черевички, або Пригоди Лисенятка»), М. Кармінського («Всього один день»), В. Філіппенка («Барвінок») та інші [6].

За цей час в Одеській опері творили провідні вітчизняні митці. Виставами диригували: Й. Прибік, М. Покровський, Я. Вощак, Д. Сипітінер, Г. Проваторов, Б. Грузін, Б. Афанасьєв, Я. Скібінський, І. Шаврук, О. Самоїле; режисерськи втілювали – В. Лоський, М. Боголюбов, А. Почиковський, Б. Рябикін, Г. Дикий; художні світи створювали – І. Назаров, П. Злочевський, Н. Бевзенко-Зінкіна; керували хором – К. Пігров, Д. Загрецький, П. Толстяков, М. Тараканов, В. Бричевський, І. Серебрянський, С. Крижановський, І. Співакова, Л. Бутенко; балетмейстерами були – М. Болотов, П. Вірський, В. Вронський, М. Трегубов, М. Моісеєв. В. Смирнов-Голованов, І. Плахт та інші [3].

На сцені Одеського національного академічного театру опери та балету розпочався творчий шлях таких відомих митців, як М. Гулегіної, А. Кривчені, Г. Олейниченко, І. Пономаренко, Н. Ткаченко, Б. Руденко, З. Христіч, Є. Чавдар, Л. Шемчук та ін. Славні традиції оперної трупи продовжували співаки: Д. Донатов, А. Джамагорцян, Р. Сергієнко, Н. Ткаченко, М. Огренич, Є. Іванов, А. Ріхтер, І. Пономаренко, Т. Мороз, Р. Сергієнко, Б. Руденко, Г. Поліванова, А. Капустін, В. Навротський, А. Бойко**,** А. Дуда, Л. Ширіна, В. Васильєва, В. Мітюшкін, Л. Зуєнко та багато інших; артисти балету: С. Антипова, Н. Баришева, С. Вальтер, В. Волкова, В. Грішукова, В. Каверзін, Е. Караваєва, І. Михайличенко, В. Михайловський, В. Новицький, М. Пєтухов, А. Риндіна, А. Середа, П. Фомін та багато інших А. Мусорін та О. Каменська (Барановська) [7].

90 років, що минули від дня утворення Одещини, були яскравими, успішними, але й сповненими випробуваннями. У 40-роках минулого сторіччя активний творчий процес перервала Друга світова війна. Частину трупи було евакуйовано та поєднано із Дніпропетровською трупою. Інша частина залишилася в Одесі й продовжувала давати вистави на сцені театру. За 3,5 роки понад 200 тисяч глядачів відвідали 522 спектаклі та концерти. Об'єднаний театр відновив і здійснив постановки «понад двадцяти опер і балетів, більшість із яких довелося створювати буквально заново» [6]. За цей період були представлені опери «Лакме», «Кармен», «Тоска», «Севільський цирульник», «Ріголетто», «Травіата», «Бал-маскарад», «Запорожець за Дунаєм», «Наталка-Полтавка». Йшли балети «Есмеральда», «Бахчисарайський фонтан», «Копелія». У репертуарі театру були й оперети: «Перікола» Ж. Оффенбаха, «Корневільські дзвони».

Після війни, катастрофічні зсуви ґрунту гостро поставили питання термінового зміцнення фундаменту будівлі Одеської опери. Щоб зупинити осідання споруди, що викликало утворення тріщин у несучих конструкціях, в 1955–56 рр. виконано роботи з силікатування фундаменту рідким склом (заливки розплавленого скла через шурфи (було залито бл. 6 млн. літрів). У 1965–67 рр. проведено повну

реставрацію будівлі (як зовні, так і зсередини). Через те, що театр знаходиться на ґрунті осадкового походження, і процес руйнування будівлі продовжувався, реставраційні заходи допомогли лише на нетривалий час.

У 1996 році ухвалено рішення щодо проведення капітальної реставрації театру, яка тривала до 2007 року. Будівлю зміцнили за допомогою 1800 паль, було оновлено фасад і внутрішнє оздоблення, встановлено сучасне обладнання. Під час реконструкції театру 1996 – 2007 років трупа оперного давала спектаклі на сценічних майданчиках діючих одеських театрів, виступала на міжнародних фестивалях. Артисти і оркестр театру багато гастролювали [1].

31 серпня 2007 року Указом Президента України від №807/2007 театру надано статус «національного».

Сьогодні Одеська опера – національне надбання. Разом з іншими мистецькими інституціями театр втілює найважливішу для держави місію в царині культури і мистецтва – сприяти побудові цілісної України. Саме тому, керуючись Програмою розвитку Одеського національного академічного театру опери та балету на один (2021–2022 рр.) та п’ять (2021 – 2025 рр.) років та на основних засадах і цілях Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2016 р. № 119-р., адміністрація театру надає особливої уваги інтегруванню українського театрального мистецтва у європейський культурний простір шляхом подальшої успішної та економічно доцільної кооперації з міжнародними постановочними командами.

Головними векторами діяльності театру є:

– продовження роботи з формування українського оперного і балетного репертуару, що включає широкий часовий спектр – від епохи бароко до творів сучасних українських композиторів;

– позиціонування Одеської опери як сценічного майданчику для першопрочитань оперних і балетних творів сучасних українських композиторів (у цьому напрямку вже створено декілька унікальних авторських проєктів: опера – балет «Вій» В. Губаренка, балет «Долі» на музику Ю. Гомельської, опера «Катерина» за мотивами творів Т. Г. Шевченка на музику О. Родіна, в роботі балет для дітей «Дюймовонька» на музику Ю. Шевченка).

На цей час репертуар театру налічує понад 80 вистав та концертних програм. Щороку відбуваються міжнародні фестивалі мистецтв – «Оксамитовий сезон в Одеській опері», метою якого є популяризація українського та світового класичного мистецтва і ствердження культурно-мистецького авторитету нашого міста та «Зимовий променад в Одеській опері», що представляє поціновувачам музичного мистецтва ексклюзивні програми.

Справжньою окрасою Одеської опери є її трупа. Сьогодні солісти опери Т. Спаська, О. Стародубцева, Ю. Терещук, Г. Літвінова, А. Ворох, К. Цимбалюк, М. Годулян, А. Ткачук, В. Білий, О. Злакоман, В. Горай, Д. Павлюк, Б. Панченко, артисти балету О. Добрянська, Н. Івасенко, К. Кальченко, С. Доценко, Д. Шарай, С. Скриннік, А. Пісарєв та багато інших продовжують славні традиції Одеської

опери, підкорюючи своїм талантом провідні концертні майданчики світу. Левова частина оперних та балетних солістів театру є лауреатами відомих, престижних міжнародних конкурсів у Італії, Чехії, Словаччини, Польщі, Іспанії, Німеччини, Португалії, Японії тощо.

Склад оркестру (головний диригент – В'ячеслав Чернухо-Воліч) об'єднав кращих представників музичної еліти та талановитих молодих музикантів. У репертуарі оркестру – одні з найскладніших творів вітчизняної та зарубіжної музичної спадщини: «Carmina Burana» К. Орфа, «Messa da Requiem» Дж. Верді, 9 симфонія Бетховена, твори Р. Вагнера, Р. Штрауса, А. Дворжака, Б. Лятошинського, опери «Вій» В. Губаренка, «Катерина» О. Родіна, балети «Долі» Ю. Гомельської, «Болеро» М. Равеля тощо.

Хор театру (головний хормейстер – Валерій Регрут) сміливо можна назвати одним з найкращих оперних хорових колективів нашої країни. Він активно задіяний в усьому оперному репертуарі та концертах театру, виконуючи твори італійською, англійською, французькою і, навіть, давньонімецькою та давньофранцузською мовами.

У складі театру діє власний виробничий комбінат. За роки своєї діяльності постійно вдосконалювалася робота цього унікального підприємства із самостійним циклом виробництва, на базі якого створюються декорації, костюми, взуття, перуки, бутафорія та меблі до вистав Одеської опери. Часто для втілення художнього задуму постановника доводиться винаходити та конструювати нові пристрої. Таким чином вистава стає не тільки авторським, високохудожнім витвором, але й зібранням матеріальних артефактів, унікальних за своїм задумом і технологією виготовлення. Виїзди театру за кордон наочно демонструють, що продукція для вистав, вироблена майстрами театру, не поступається за своєю якістю зарубіжним аналогам.

У часи повномасштабного російського вторгнення в Україну 2022 року Одеська національна опера продовжила активну творчу діяльність, використовуючи свою мистецьку зброю.

З 17 травня 2022 року театр почав повертатися до життя. Ворожі ракетні удари та обстріли не злякали співробітників Одеської опери. Частина з них залишилася працювати в театрі, інші – вступили до лав Збройних Сил України та Територіальної оборони, активно займались волонтерством. У березні за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики, Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти та Одеської обласної військової адміністрації, відбулась мистецька акція «Вільне Небо\Free Sky»: у виконанні симфонічного оркестру та хору Одеської Опери, прозвучав «Державний гімн України», хор з опери Дж. Верді «Набукко», духовний Гімн України «Молитва за Україну» та «Реве та стогне Дніпр Широкий».

У театрі продовжується показ репертуарних вистав. Водночас артисти беруть участь у виїзних концертах «Мистецького десанту» у військових частинах Одеської області. Програми за участі солістів опери, артистів хору та оркестру проходять в Євангелічно-лютеранській церкві Св. Петра та на інших альтернативних майданчиках.

З 17 вересня по 1 жовтня 2022 року відбувся VII Міжнародний фестиваль мистецтв «Оксамитовий сезон в Одеській опері», який відкрився світовою прем'єрою опери «Катерина» О. Родіна – масштабної, глибоко філософічної вистави, реалізованої колективом театру попри всі загрози воєнного часу. «Катерина» стала першою та єдиною прем'єрою в Україні, що побачила світ під час війни.

Над створенням постановки працювала потужна професійна команда: авторка ідеї та художня керівниця постановки Надія Бабіч, диригент В'ячеслав Чернухо-Воліч, режисерка Оксана Тараненко, хормейстер Валерій Регрут, художник Ігор Анісенко, хореограф Олексій Скляренко, автор відеоінсталяції Дмитро Ципердюк, лібрето й музику написав відомий український композитор, випускник Одеської консерваторії Олександр Родін.

Одеська опера приділяє велику увагу вихованню та духовному розвитку дитячої аудиторії й проводить для них освітньо-мистецькі та пізнавальні програми, готує нові вистави. У 2022 році – «Білосніжка та семеро гномів» Б. Павловського (у 2023 – «Дюймовонька» Ю. Шевченка).

Міжнародним визнанням Одеського національного академічного театру опери та балету є запрошення трупи театру на численні гастролі до Італії, Іспанії, Польщі, Нідерландів, Бельгії, США, Японії, КНР, Греції, Португалії, Молдови та інших країн.

Одеський національний академічний театр опери та балету є членом міжнародних і вітчизняних мистецьких асоціацій, серед яких Асоціація національних оперних театрів України та Міжнародна Асоціація «Opera Europe».

Використана література:

1. Волощук І., Михалюк Ю., Снісаренко В. Відроджуємо театр-казку / І. Волощук, Ю. Михайлюк, В. Снісаренко. – Одеса : Астропринт, 2003. – 159 с.

2. Максименко В. Городской театр Одессы: 1809–2009. / В. Максименко. – Одеса : 6 Вид-во Астропринт, 2010. – 453 с.

3. Максименко В. С. Храм і вічний музей мистецтва: Сторінки двохсотлітньої історії культури Одеси на фони Міського театру. / В. С. Максименко – Одеса : Юридична література, 2001. – С. 33.

4. Одеський національний академічний театр опери та балету // Українська музична енциклопедія. Т. 4: [Н – О] / Гол. редкол. Г. Скрипник. – Київ : ІМФЕ НАНУ, 2016. – С. 380.

5. Ф. Самойлов. Одеський національний академічний театр опери та балету // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2010. – Т. 7 : Мл – О. – С. 547. – 728 с. : іл. – ISBN 978-966-00-1061-1.

6. Остроухова Н. В. Одесский оперный театр в историческом пространстве и времени : монография : в 3 кн. / Наталья Владимировна Остроухова ; Одес. нац. муз. акад. им. А. В. Неждановой. – Одесса : Астропринт, 2013 Кн. 3 : 1887-1926. – 2018. – 659 с., [16] л. вкл. ил.

7. Максименко Валентин Семенович. Два века одесского городского театра / В. С. Максименко. – Одесса : Астропринт, 2005. – 330 с.

Федченко Л.,
театрознавиця, дослідниця історії українського театру
Одеський академічний український
музично-драматичний театр імені В.С.Василька

Центр мистецького життя в південному регіоні України

Стаття присвячена унікальному мистецькому колективу, котрий є центром культурно-мистецького життя в Південному регіоні України. Протягом всіх сезонів театр, який восени 2025 року відзначить славне 100-ліття, доводив своєю творчістю право бути духовним камертоном в суспільстві. Цьому сприяли: оригінальний, відповідний часові, репертуар, блискучий, талановитий акторський ансамбль, яскраве розмаїття і новаторство сценічних рішень.

The article is devoted to a unique artistic collective, which is the center of cultural and artistic life in the Southern region of Ukraine. Throughout all seasons, the theater, which will celebrate its glorious 100th anniversary in the fall of 2025, has proven its right to be a spiritual tuning fork in society with its creativity. This was facilitated by: an original, appropriate repertoire, a brilliant, talented ensemble of actors, a bright variety and innovation of stage solutions.

Стаціонарний український театр в Одесі був створений за рішенням Окрполітпросвіти у 1925 році. Перша назва новоствореного мистецького колективу – Одеська українська Держдрама. Перша вистава – «Полум'ярі» за п'єсою А. Луначарського (режисер Б. Глаголін) – відбулася 7 листопада 1925 року. У 1930 році з нагоди 5-річного ювілею за сміливість і новаторство творчого пошуку Держдрама дістала ім'я Революції. Театр перейшов зі свого першого приміщення за адресою: вул. Грецька, 48 у колишній Сибіряковський театр на вулиці Пастера, 15, що був побудований у 1903 році за проєктом архітектора С.Ландесмана на власні кошти театрального антрепренера О.Сибірякова. Від самого початку на сцені театру засяяло яскраве акторське сузір'я: І. Замичковський, Н. Ужвій, Л. Мацієвська, П. Нятко, Ю. Шумський, К. Блакитний, А. Крамаренко, Г. Бабенко, Й. Маяк, О. Луценко, Г. Мещерська, Т. Фесенко, Є. Хуторна, Л. Гаккебуш, К. Загорянська, І. Твердохліб та інші. Постановку перших вистав театру здійснили відомі режисери: Б. Глаголін, М. Тінський, В. Вільнер, К. Бережний, Є. Коханенко, М. Терещенко, Г. Юра.

Першим художнім керівником театру був призначений М. Терещенко, першим завідувачем літературної частини – письменник і драматург І. Микитенко.

На початку другого сезону на чолі Держдрами став новий керівник – В. Василько. У 1926 році В. Василько та акторка Л. Гаккебуш створили при театрі драматичну студію, в якій навчались Є. Пономаренко, Б.Михалевич, Ю. Розумовська, К. Ципа, К. Тимошенко, В. Добровольський та інші З Держдрамою співпрацювали художники: А. Петрицький, М. Маткович, М. Симашкевич; композитори: К. Данькевич, Ю. Губарєв, Б. Зільберглейт, хореограф П. Вірський. Театр відразу заявив про себе як колектив, що поєднує в творчості реалістичні традиції попередників – корифеїв українського професійного театру з новаторськими пошуками. На його сцені вперше заговорили українською мовою персонажі драм і комедій В.Шекспіра, Лопе де Вега, Ж.-Б. Мольєра, К. Гольдоні, творів Б. Брехта,В. Гюго, Е.-Т.-А. Гофмана та інших класиків світової культури. У кожному своєму періоді театр невпинно йшов своїм шляхом, відшукуючи нове й сучасне, долаючи мистецькі вершини, відкриваючи нові естетичні горизонти. Високохудожні здобутки Одеського українського театру – визначні віхи в історії та культурі України.

В різні роки колектив театру очолювали визначні діячі українського театру: І. Юхименко, Б. Тягно, В. Пахомов, Н. Орлов,Б. Мешкіс, І. Равицький. Значний період життя колективу пов'язаний з творчістю видатного українського актора, режисера, драматурга, історика і теоретика сценічного мистецтва,театрального педагога – Василя Степановича Василька. 33 Васильковські вистави увійшли до «золотого фонду» національного театру України. Восени 1993 року на сцені театру був проведений Перший Міжнародний фестиваль «Класика на сцені», присвячений 100-річчю від дня народження корифея театру.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 70 від 31 січня 1995 року Одеському українському театру було присвоєне ім'я В. С. Василька.

У 2006 році за видатні творчі здобутки Одеський український музично-драматичний театр імені В. Василька набув статусу «Академічний».

Таке державне визнання для колективу васильківців стало початком нового етапу, стартом для нових мистецьких злетів. І.Равицький, котрий протягом трьох десятиліть (з 1988 по 2017 роки) був художнім керівником театру, так визначив творче кредо колективу: «Продовжувати і розвивати славні традиції своїх попередників. Наш театр – живий. Це організм, який весь час рухається, який весь час шукає. Шукає в драматургії, в режисурі, запрошуючи до співтворчості неординарних, нестандартних режисерів. Театр має бути місцем Добра, Краси і Мудрості» [6, 7]. У 1998 році з ініціативи Театру імені В. Василька був проведений Перший Всеукраїнський фестиваль сучасної української драматургії. Колектив показав в програмі фестивалі шість вистав за творами сучасних українських драматургів і вийшов переможцем у номінаціх: «За кращу режисуру», «За втілення ідеї фестивалю», «За оригінальне прочитання актором ролі», «За сценічний дебют» тощо.

Численні мистецькі проєкти, культурно-просвітницькі, доброчинні акції, ініціатором яких виступав театр, завжди мають величезний суспільний резонанс.

Одна з найпочесніших місій колективу Одеського українського театру – побувати з виставами у районах Одещини. Не знайти в Одеській області найвіддаленішого селища, де б не побувати митці. Цьому сприяли щорічні культурно-мистецькі, просвітницькі, доброчинні акції «Майстри мистецтв – трудівникам села», культурно-мистецькі свята – зустрічі та фестивалі на Одещині.

Вистави театру є визначними подіями культурно-мистецького життя не лише Одеси та Південного регіону, а й усієї України. Це засвідчують успіхи театру на фестивалях, на гастрольних маршрутах. З кожним новим сезоном географія подорожей до різних міст та країн розширюється. Театр визнають далеко за межами України. Васильківці є учасниками і переможцями престижних мистецьких фестивалів, як загальноукраїнських, так і міжнародних, зокрема, в Єгипті, Польщі, Румунії, Канаді.

Нинішній етап в житті колективу є продовженням попереднього. Нова очільниця театру Ю. Пивоварова продовжує традиції свого попередника І.Равицького і веде колектив до нових мистецьких звершень. До участі в створенні вистав запрошуються не тільки видатні українські режисери, а артисти з різних театрів України. У такій мистецькій співдружності була створена ціла низка вистав, що приваблюють глядачів не лише Одеси, а й інших міст країни. Театр має широку аудиторію глядачів і заслуговує своєю творчістю називатися визначним місцем «театрального туризму».

Не зважаючи на всі випробування та негаразди часу (світова пандемія, карантинні обмеження, локдауни тощо) – митці ані на день не припиняли творчість: проводилися репетиції нових вистав, денні, вечірні вистави йшли на основній сцені, у форматі творчої майстерні «Глядач на сцені», на «Сцені 38», відбувалися зустрічі в Грецькій залі з відомими письменниками, поетами, художниками, презентації українських документальних кінострічок, концертні програми оркестру театру.

Від 24 лютого 2022 року театр, продовжуючи працювати в умовах воєнного лихоліття, разом з усіма бореться за незалежність України: воюючи на фронтах, займаючись волонтерською роботою, нові вистави. Започатковано новий формат вистав : «Театр під сценою» – «Театр в укритті».

Нинішній головний режисер М. Голенко(від вересня 2020 р.) – один з лідерів театрального процесу в країні, відомий своїми постановками далеко за межами України, майстер своєрідних, оригінальних і злободенних сценічних рішень, котрі роблять театр територією, де відбуваються глибокі соціальні процеси, врешті-решт, виховується сучасний глядач. «Наш театр – відображення цілої епохи в культурному житті», – стверджує митець.

За кілька воєнних місяців театр підготував і показав глядачеві вистави: «Саша, винеси сміття!» за п'єсою Н. Ворожбит (режисер М. Голенко), «Чуваки не святкують, або Ukrainian» за текстами відомого журналіста Р. Горового (режисер М.Голенко), нарешті, на основній сцені показано глядачам яскраву, видовищну комедію за п'єсами італійського драматурга-класика Е.де Філіппо під назвою «Неаполітанські пристрасті» (режисер П. Гатілов). У виставах попередніх сезонів у відповідності з часом розставлено нові акценти.

Поповнення репертуарної афіші творами, що порушують найболючіші питання сьогодення, створення вистав в співдружності з митцями інших театрів України, укладання меморандумів про колаборацію – спільні творчі проєкти, зокрема, з Івано-Франківським національним академічним драматичним театром імені І.Франка та Рівненським академічним українським музично-драматичним театром, обмінні гастролі митців – все це покликане показати міць і єдність українців, здатність всім разом боронити країну.

Митці реагують на все, що відбувається в країні, у світі, щоразу доводячи високохудожньою творчістю право на високі державні звання.

Одеський академічний український музично-драматичний театр імені В. Василька для глядачів різних поколінь – від молодої аудиторії до людей старшого покоління – по-справжньому є місцем, де можна поміркувати над важливими проблемами сьогодення та одержати заряд духовності й енергії.

Невпинно і невтомно один з перших театрів України, театр-лідер, визначний центр культурно-мистецького життя в Південному регіоні України долає шлях до свого славного ювілею – 100-річчя від дня заснування – 7 листопада 1925 року.

Використана література:

1. Микитенко, І. Театральні мрії [Текст]: Публіцистика. Листи /.І. Микитенко. – К.: Мистецтво, 1968. – 467 с.: іл.

2. Дузь, І. Театр імені Жовтневої революції [Текст] /.І.Дузь. – К.: Мистецтво, 1975. – 83 с. : іл.

3. Василько, В. Театру віддане життя [Текст] /.В. Василько. – К.: Мистецтво, 1984. – 407 с. : іл.

4. Одеський академічний український музично-драматичний театр імені В.Василька – 85 років (1925-2010): Буклет. Одеса, 2010. – 36 с.: іл.

5. Одеський академічний український музично-драматичний театр імені В.Василька – 90 років (1925-2015): Буклет. Одеса, 2010. – 28 с. : іл.

6. Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В.Василька. Сезони 2005-2020: 95-річчю театру присвячується [Текст] :бібліогр. покажч.-довідник / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської облдержадмін.; Одес. обл. Універс. Наук. Б-ка ім. М.Грушевського; від.мистецтв [упоряд. Л.І. Федченко]. – Одеса, 2021. – 156 с.: іл.

Безверхнюк Т.,
ДУ «Український науково-дослідний інститут
медичної реабілітації та курортології МОЗ України» (м. Одеса),
заступник директора з наукової роботи,
д.держ.упр., професор

Природні лікувальні ресурси та курортний потенціал Одеської області

У статті представлено актуальні дані щодо сучасного стану дослідження та використання природних лікувальних ресурсів Одеської області (мінеральних вод, лікувальних грязей). Надано комплексну оцінку курортного потенціалу Одещини та визначено перспективи розвитку Одеського курортного регіону.

The article presents relevant data on the current state of research and use of natural healing resources of the Odesa region (mineral waters, healing mud). A comprehensive assessment of Odesa's resort potential has been provided and prospects for the development of the Odesa resort region have been determined.

Одеська область є одним із провідних туристичних та курортно-рекреаційних центрів України, що обумовлено особливістю економіко-географічного розташування регіону, сприятливими природно-кліматичними умовами і наявністю піщаних морських пляжів, протяжність яких у межах області сягає 300 км, унікальною сукупністю різноманітних природних лікувальних ресурсів. Серед природних багатств регіону важливе місце посідають природні лікувальні ресурси.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про курорти», до *природних лікувальних ресурсів (*ПЛР) відносять: мінеральні і термальні води; лікувальні грязі та озокерит; бішофіт; ропу лиманів та озер; морську воду; природні об'єкти і комплекси із сприятливими для лікування кліматичними умовами, що придатні для використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань [11].

Основними природними лікувальними ресурсами Одеської області, які активно використовуються в санаторно-курортній та рекреаційній сфері, є: мінеральні води; лікувальні грязі і ропа лиманів; природний комплекс морського узбережжя.

Згідно з Постановою КМУ № 1499 від 11.12.1996 «Про затвердження переліку водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних» [8], до водних об'єктів Одеської області, які мають категорію лікувальних, відносяться родовища з визначеними запасами:

– підземних мінеральних вод: Одеське – 2 (2272 м^3/добу), Одеське – 1 (173 м^3/добу), Куяльницьке (1385 м^3/добу), Сергіївське (729 м^3/добу), Кароліна-Бугазьке (1800 м^3/добу), Чорноморське (212 м^3/добу), Приморське (259 м^3/добу);

– лікувальних грязей лиманів: Сасик (8300 тис. м^3), Будак (4150 тис. м^3), Бурнас (3214 тис. м^3), Алібей (16986 тис. м^3), Шагани (6986 тис. м^3), Хаджибей (15210 тис. м^3), Куяльник (23848 тис. м^3).

Стратегічно важливим видом природних лікувальних ресурсів Одеської області є *мінеральні води* (МВ) – природні підземні мінеральні води об'єктів (родовищ), що характеризуються певним та стабільним фізико-хімічним складом, вмістом біологічно активних компонентів та сполук відповідно до кондицій, установлених для кожного об'єкта (родовища), які використовуються без додаткової обробки, що може вплинути на хімічний склад та мікробіологічні властивості [7].

Мінеральні води чинять лікувальну дію на організм людини, що зумовлена або підвищеним вмістом корисних біологічно активних компонентів, їх іонним чи газовим складом, або загальним іонно-сольовим складом води. *До переваг застосування природних мінеральних вод відносять*: практичну відсутність протипоказань, алергічних реакцій; можливість тривалого застосування, у тому числі, в амбулаторних умовах з використанням фасованих мінеральних вод. Залежно від біологічної дії, мінералізації, наявності специфічних (біологічно активних) компонентів, бальнеологічного застосування,

Рис. 1. Види природних мінеральних вод

природні мінеральні води поділяються, згідно ДСТУ 878-93 [2] та ГСТУ 42.10-02.96 [1], на: природні столові, природні лікувально-столові та природні лікувальні води.

Для Одеської області характерним є низький рівень видобутку підземних мінеральних вод за умов їх високих балансових експлуатаційних запасів – 7155,10 м^3/добу, зокрема частка використання підземних мінеральних вод від запасів складає 0,99% (рис.3).

Впродовж 2004-2021 рр. ДУ «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України» проведено науково-експериментальне дослідження ефективності й безпечності ПЛР та за результатами їх медико-біологічної оцінки якості та цінності [10] на

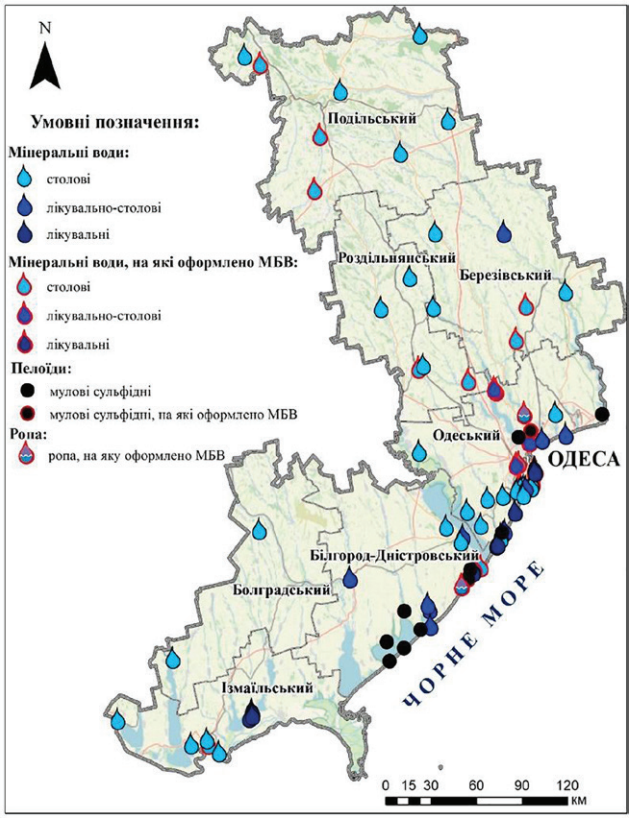

Рис. 2. Природні лікувальні ресурси Одеської області

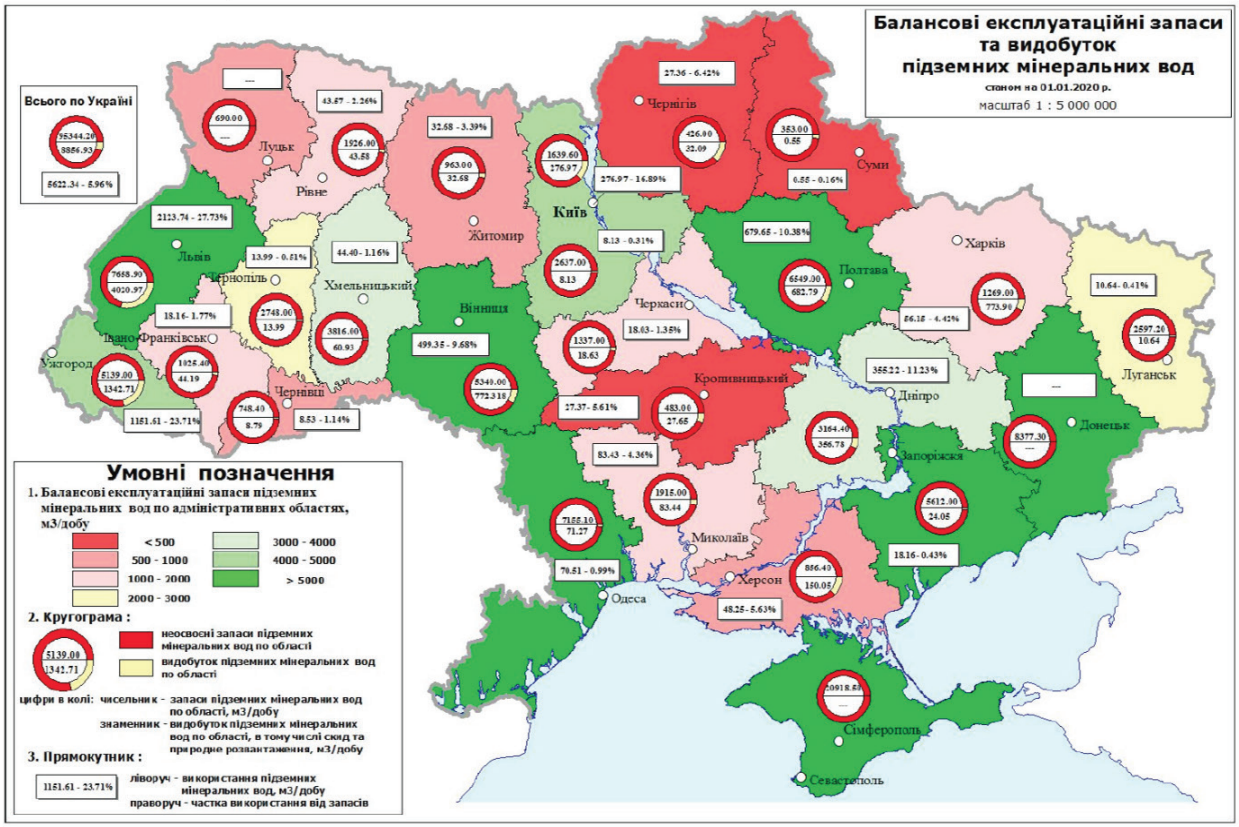

Рис. 3. Балансові експлуатаційні запаси та видобуток підземних мінеральних вод [4]

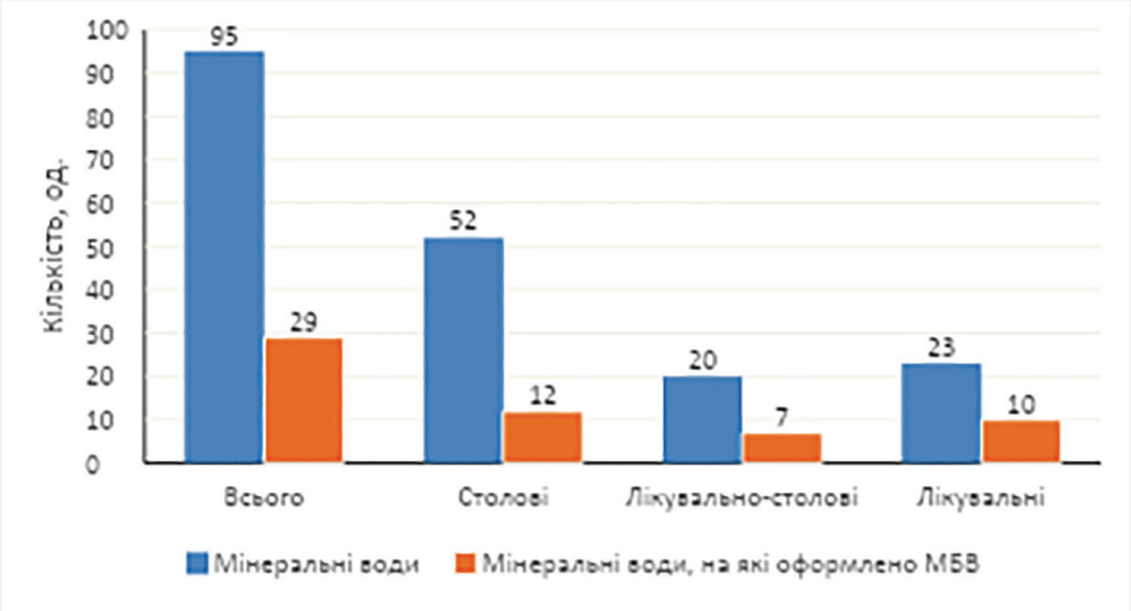

Рис. 4. Співвідношення досліджених підземних мінеральних вод Одеської област

29 свердловин природних мінеральних вод було надано медичні (бальнеологічні) висновки (МБВ)[1] (рис.4, табл.1).

Таблиця 1. Мінеральні води, на які оформлено медичний (бальнеологічний) висновок

Мінеральні води, МБВ	Назва, розташування
Столові – 12	«Балайчук» (Березівський район, Раухівська селищна ТГ, с. Балайчук); «Едем» (Білгород-Дністровський район, Кароліно-Бугазька сільська ТГ, смт Затока); «Вікторія» (Білгород-Дністровський район, Сергіївська сільська ТГ, смт Сергіївка); «Болеро» (Ізмаїльський район, Ізмаїльська міська ТГ, м. Ізмаїл); «Магнолія» (Одеський район, Одеська міська ТГ, м. Одеса); «Південна Пальміра » (Одеський район, Одеська міська ТГ, м. Одеса); «Попова Криниця» (Подільський район, Кодимська міська ТГ, с. Лабушне); «Бірзульська» (Подільський район, Куяльницька сільська ТГ, с. Любомирівка); «Гагаринська» (Подільський район, Окнянська селищна ТГ, смт Окни); «Іринка» (Роздільнянський район, Роздільнянська міська ТГ, м. Роздільна); «Відрада» (Роздільнянський район, Роздільнянська міська ТГ, с. Єреміївка); «Іванівська джерельна» (Роздільнянський район, Цебриківська селищна ТГ, с. Ольгинове).
Лікувально-столові – 7	«Сергіївська» (Білгород-Дністровський район, Сергіївська сільська ТГ, смт Сергіївка); «Аква Віта», свр. *№ 4749 та № 4870* (Одеський район, Усатівська сільська ТГ, с. Маринівка); «Аква Лібра» (Одеський район, Одеська міська ТГ, м. Одеса; «Куяльник», свр. *№ 19, 20, 21* (Одеський район, Одеська міська ТГ, м. Одеса).
Лікувальні – 10	Свр. *№ 1 та № 2/7503 «лікувально-оздоровчий комплекс «*Совіньон», готель «Гранд Марін» (Одеський район, Таїровська селищна ТГ, с. Лиманка); свр. *№ 2 («Одеська 2»), № 5 («Одеська 2») та № 4, ДП «Клінічний санаторій ім. Горького»* (Одеський район, Одеська міська ТГ, м. Одеса); свр. *№ 1, бувший санаторій «Росія»*, (Одеський район, Одеська міська ТГ, м. Одеса); свр. Одеса-глибока, (Одеський район, Одеська міська ТГ, м. Одеса); свр. *№ 1, санаторій «*Сартус», (Одеський район, Одеська міська ТГ, м. Одеса); свр. *№ 10 та № 16, ДП «Клінічний санаторій ім. Пирогова»* (Одеський район, Одеська міська ТГ, м. Одеса).

[1] Медичний (бальнеологічний) висновок – документ, що засвідчує можливості використання даного природного лікувального ресурсу в санаторно-курортній та позакурортній практиці з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань.

Як видно з рисунку 3, прояви природних мінеральних вод не рівномірно розповсюджені по адміністративним районам Одеської області, що обумовлено складним сполученням геологічних, гідрогеологічних та гідрохімічних умов їх походження.

Таблиця 2. Прояви мінеральних вод по адміністративним районам Одеської області

Район	Усього МВ	Лікувальні		Лікувально-столові		Столові	
		МБВ	Прогнозна оцінка	МБВ	Прогнозна оцінка	МБВ	Прогнозна оцінка
Одеський	46	10	3	6	7	2	18
Білгород-Дністровський	18	-	6	1	5	2	4
Ізмаїльський	9	-	4	-	-	1	4
Подільський	8	-	-	-	-	3	5
Березовський	6	-	-	-	1	1	3
Роздільнянський	6	-	-	-	-	3	4
Болградський	2	-	-	-	-	-	2
Усього:	*95*	*10*	*13*	*7*	*13*	*12*	*40*

Більшу частку (>50%) мінеральних вод Одеської області становлять столові води з мінералізацією до 1,0 (1,5) g/l, які є перспективними для використання й придатні для щоденного вживання та приготування їжі, що є надзвичайно актуальним для вирішення питання водної безпеки України. І це питання має щонайменше два важливих аспекти: забезпеченість водними ресурсами; безпечність для споживання доступної питної води. Україна належить до малозабезпечених країн за запасами доступних для використання водних ресурсів, але при цьому володіє значним запасом незадіяних підземних вод. Підземні мінеральні води є найбільш захищеним від забруднення джерелом питного водопостачання.

Рис.5. Розлив мінеральних вод в Одеській області до 2000 року

В Одеській області наприкінці XX століття промислово фасувалися 40 природних мінеральних вод: 28 столові та 12 лікувально-столові (рис.5). Станом на 01.01.2022 рік в Одеській області фасується лише 1 мінеральна вода – лікувально-столова «Куяльник» (з 1960 року).

Видобуток мінеральних вод для використання в санаторно-курортному лікуванні розпочався у 1904 році з введення в експлуатацію свердловини в районі грязелікарні Куяльницького лиману [5]. З пісків палеогену на самовиливі були отримані підземні води солоні на смак у кількості 100 відер у годину. З цього моменту мінеральні води стали невід'ємною частиною Одеських курортів. В 1927-1931 роках були відкриті перші відділення в санаторіях (Куяльник, Інститут Курортології і Бальнеології (Лермонтовський), Аркадія), де у комплексі лікувальних методів застосовувалося питне лікування мінеральною водою та проводилися перші клінічні дослідження їх лікувальних властивостей.

На сучасному етапі розвитку санаторно-курортної галузі Одеської області, мінеральні води для бальнеолікування використовуються в санаторно-курортних закладах: «Лікувально-оздоровчий комплекс «Совіньон» готель «ГРАНД МАРІН»; «Клінічний санаторій ім. Горького»; Санаторій «Сартус» та на курортах «Куяльник» і «Сергіївка».

Унікальними та цінними природними лікувальними ресурсами Одеської області є *лікувальні грязі (пелоїди)* – мулові сульфідні донні утворення солоних водойм (лиманів та озер), що складені із мінеральних та органічних речовин, які пройшли складні перетворення внаслідок фізико-хімічних, хімічних, біохімічних процесів та являють собою однорідну тонкодисперсну пластичну масу з певними тепловими та іншими фізико-хімічними властивостями. Лікувальні грязі містять комплекс біологічних речовин, макро- і мікроелементів, які сприяють зменшенню запальних процесів, стимулюють захисні й пристосувальні реакції та ефективні для використання в санаторно-курортному та позакурортному лікуванні захворювань опорно-рухового апарату, нервової системи, статевої системи, органів травлення, ЛОР-органів, шкіри та інших.

Одеська область володіє значними запасами високосортних мулових сульфідних лікувальних грязей. Лікувальні грязі Куяльницького лиману за своїми властивостями є еталонними в світі.

Лікувальні властивості пелоїдів лиманно-гирлових комплексів північно-західного Причорномор'я зробили Одеський регіон відомим ще з 19 століття грязьовим курортом. Історія вивчення та використання лікувальних грязей Одеських лиманів сягає майже 200 років. Перший опис лікувальних властивостей Одеських лиманів (Куяльницького та Хаджибейського) відноситься до 1829 року та належить лікарю грецького походження П'єру Гепітесу [12]. У 1833 році, за ініціативою Е.С. Андрієвського, було започатковано організоване грязелікування на Куяльницькому лимані та незабаром (1835) вийшла книга Івана Віцмана, присвячена ґрунтовному опису унікальності лікувальних грязей Одеських лиманів та корисності їх використання. Паралельно з розвитком курорту на Куяльницькому лимані відбувалось освоєння лікувальних грязей Хаджибейського (1843),

Кляйн-Лібентальського (1854) та Будакського (1895) лиманів. Системне наукове дослідження цілющих властивостей лікувальних грязей Куяльницького та Хаджибейського лиманів розпочалося з робіт проф. О. А. Вериго (1880). Як наслідок, розвиток одеських курортів розпочався не на березі моря, а біля лиманів – унікальних, з медичної точки зору, за своїми цілющими властивостями.

Важливу роль у забезпеченні збереження та раціонального використання цілющих властивостей лікувальних грязей солоних водойм Одеської області з клінічно доказовими показаннями та протипоказаннями до їх застосування в лікувальній практиці, відіграли комплексні наукові дослідження з медичної (бальнеологічної) оцінки якості, цінності та безпечності природних лікувальних ресурсів, започатковані з 60-років XX століття на клінічно-науковій базі ДУ «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України». Зокрема: проведено прогнозні дослідження бальнеологічної цінності й якості пелоїдів та ропи лиманів Дунай-Дністровської групи (серед яких найбільш вивченими на сьогодні є родовища пелоїдів лиманів Бурнас та Будак), Хаджибейського та Тилігульського лиманів; здійснено повний комплекс досліджень з наданням медичного (бальнеологічного) висновку щодо можливості використання в лікувальній практиці родовищ ропи і лікувальних грязей Куяльницького та Будакського лиманів (табл.3).

Таблиця 3. Лікувальні грязі (пелоїди) Одеської області

Родовище	Вид пелоїдів / стан використання
Пелоїди Куяльницького лиману, з підрахованими геологічними запасами – 15 327 000 м^3	мулові сульфідні з мінералізацією 212,81-233,25 г/л використовуються
Пелоїди Будакського лиману, з підрахованими геологічними запасами – 2 892 000 м^3	мулові сульфідні з мінералізацією 16,8-20,9 г/л використовуються
Пелоїди Тилігульського лиману, з підрахованими геологічними запасами – 11 276 000 м^3	мулові сульфідні, глини з мінералізацією 13,48-15,60 г/л не використовуються
Пелоїди Хаджибейського лиману, з підрахованими геологічними запасами – 15 210 000 м^3	мулові сульфідні, глини з мінералізацією 14,3 г/л не використовуються
Пелоїди лиману Бурнас, з підрахованими геологічними запасами – 3 040 000 м^3	мулові сульфідні з мінералізацією 45 г/л не використовуються
Пелоїди озера Кароліно-Бугаз (Дідово болото)	мулові сульфідні, хлоридні-натрієві з мінералізацією 6,7 г/л не використовуються
Пелоїди лиману Шагани	мулові сульфідні з мінералізацією 24,6 г/л не використовуються
Пелоїди лиману Алібей	мулові сульфідні з мінералізацією 25,2 г/л не використовуються
Пелоїди озера Мартаза	мулові сульфідні в стадії вивчення
Пелоїди Лагуни Жебріянської коси	мулові сульфідні не використовуються

Не зважаючи на значний курортний потенціал лікувальних грязей Одеських лиманів, на сьогодні, для забезпечення процедур грязелікування в санаторно-курортних і спеціалізованих закладах, використовуються тільки пелоїди Куяльницького та Будакського лиманів.

Морська вода та узбережжя Чорного моря є одним із основних курортоутворюючих факторів (сукупність лікувальних кліматичних, бальнеологічних, гідротерапевтичних умов). Чорне море, впливаючи на температурні умови та рельєф узбережжя, формує ідеальні умови для лікувальних піщаних пляжів, а склад морської води та бризового повітря –забезпечує загальний терапевтичний ефект таласотерапії[2]. Ідеальним місцем, за таласотерапевтичними умовами, для організації кліматичного морського курорту в Одеській області є рекреаційно-оздоровча зона «Затока».

Комфортні кліматичні умови та унікальна сукупність природних лікувальних ресурсів сприяли формуванню і розвитку великих курортів з розвинутою мережею санаторно-курортних і оздоровчих закладів, які розташовано переважно на узбережжі моря і лиманів. Лікувальний профіль курортів Одеської області – кліматобальнеогрязьовий. Відповідно до Постанови КМУ [9], яка втратила свою чинність в 2017 році, на території Одеської області було 22 населених пунктів, віднесених до курортних, у тому числі й місто Одеса.

Ураховуючи сучасний стан організації курортно-рекреаційної діяльності в Одеській області та курортний потенціал природних лікувальних ресурсів, чітко виділяються території:

1) з існуючою курортно-рекреаційною інфраструктурою (бальнеогрязьовий курорт державного значення «Куяльник», приморський кліматобальнеогрязьовий курорт «Сергіївка», приморський кліматичний курорт «Затока», приморський бальнеокліматичний курорт «Одеса-центр»);

2) перспективні для розвитку санаторно-курортної і рекреаційно-оздоровчої діяльності та створення курортів за лікувальними профілями:

– приморський кліматобальнеогрязьовий: Сасикcько-Шаганська площа, розташована між лиманами Шагани та Сасик вздовж лагун Малий Сасик та Джантшей; приморська Куяльницько-Тилігульська площа, розташована між лівим берегом Куяльницького лиману біля с. Красносілка вздовж всього узбережжя Чорного моря до правого берегу Тилігульського лиману;

– приморський кліматичний: Санжейківська та Кароліно-Бугазька площі, що розташовані на узбережжі від м. Чорноморськ до смт Затока; Будакська та Бурнасько-Будакська площі, розташовані від курорту «Сергіївка» до с. Лебедівка; Придунайська площа – у південній частині озера Сасик.

Серед перспективних територій для розвитку курортів Одещини слід відзначити природну територію села Сичавка Южненської міської територіальної

[2] Таласотерапія – сукупність лікувального застосування всіх факторів, які формуються під впливом моря: клімату, морської води, піщаних пляжів, водоростей, морепродуктів; морські водні процедури – це окремий вид бальнеопроцедур (таласотерапія).

громади, яка станом на початок 2022 року отримала погодження Державним агентством розвитку туризму (ДАРТ) клопотання про створення приморського кліматобальнеогрязьового курорту місцевого значення.

Природний лікувально-оздоровчий та рекреаційний потенціал територій Одеської області (поєднання степового і приморського клімату, 300 км морських пляжів, близько 100 джерел мінеральної води, ропа та унікальні за цілющими властивостями лікувальні грязі лиманів) – це мрія багатьох інших регіонів України мати такий курортний потенціал.

З метою збереження природних властивостей наявних лікувальних ресурсів, запобігання забрудненню, пошкодженню та передчасному виснаженню цих ресурсів, необхідним є встановлення спеціального режиму використання природних лікувальних ресурсів, зон їх санітарної охорони та обмеження видів господарської діяльності. Виявлення на природних територіях Одеської області таких видів природних лікувальних ресурсів як підземні мінеральні води, лікувальні грязі та ропа лиманів, є підставою для створення курортів та віднесення цих земель до категорії оздоровчого призначення. Адже, відповідно до статті 48 Земельного кодексу України [3], на землях оздоровчого призначення забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно вплинути на природні лікувальні властивості цих земель. На зазначених територіях встановлюються округи і зони санітарної (гірничо-санітарної) охорони. Встановлення зон санітарної охорони курорту забезпечить сприятливу екологічну ситуацію, збереження лікувальних властивостей та якості природних лікувальних ресурсів, їх безпечність та придатність до цільового лікувально-оздоровчого використання.

Подальше функціонування природних територій Одеської області з наявним курортним потенціалом без введення спеціального режиму використання природних лікувальних ресурсів, без встановлення зон санітарної охорони навколо свердловин підземної мінеральної води, вздовж морського узбережжя та навколо лиманів, вже у найближчій, а далі – у довгостроковій перспективі може призвести, насамперед, до погіршення екологічного стану зон берегової рекреації, а також до негативних змін у загальному водно-екологічному балансі територій, у тому числі до антропогенного забруднення та попереднього виснаження місцевих лікувальних ресурсів, незбалансованого (напівстихійного) розвитку територій у цілому, і як наслідок, до зменшення або відтоку обсягів цільового інвестування для господарсько-рекреаційного освоєння даної території (тобто погіршення екологічно-інвестиційної привабливості територій), у порівнянні з іншими курортними територіями Азово-Чорноморського узбережжя України.

Таким чином, враховуючи значний курортний потенціал Одеської області, стратегічною перспективою розвитку є створення курортів місцевого та державного значення з метою збереження унікальних природних умов та лікувальних ресурсів, формування облаштованих територій для розміщення

нових об'єктів у сфері оздоровлення, санаторно-курортного лікування та реабілітації, туризму та рекреації, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності регіонального туристичного продукту та активізації інвестиційної діяльності в Одеській області.

Використана література:

1. Води мінеральні лікувальні. Технічні умови: ГСТУ 42.10-02-96. [Чинний від 1996-06-24] К.: Міністерство охорони здоров'я України, 1996. 30 с. (Галузевий стандарт України).

2. Води мінеральні фасовані. Технічні умови : ДСТУ 878-93 [Чинний від 1995-01-01] К.: Держспоживстандарт України, 1994. 88 с. (Державний стандарт України).

3. Земельний кодекс України: Закон України № 2768-IV від 25.10.2001. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text

4. Мінеральні ресурси України. Київ, Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України», 2020. 270 с.

5. Одесса-курорт / под ред. М.А. Школьникова, А.М. Сигала, А.Н. Хефица. Одесское курортное управление, 1934. 200с.

6. Природні лікувальні ресурси Одеської області : колективна монографія / за заг. ред. Бабова К.Д., Безверхнюк Т.М. Одеса: ПОЛІГРАФ, 2019. 198 с.

7. Природні лікувальні ресурси: абетка користувача: інформаційно-аналітичний довідник / за заг. ред. Бабова К. Д., Безверхнюк Т. М., Кисилевської А. Ю.: Державна установа «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України». «Поліграф»: Одеса, 2021. 76 с.

8. Про затвердження переліку водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1996 № 1499. URL.https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1499-96-%D0%BF#Text

9. Про затвердження переліку населених пунктів, віднесених до курортних: Постанова Кабінету Міністрів України № 1576 від 28.12.1996.URL. http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi.

10. Про затвердження Порядку здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методів їх використання: Наказ МОЗ України № 243 від 02.06.2003 // Офіційний вісник України. 2003. № 36. с.179, ст.1970.

11. Про курорти: Закон України № 2026-III від 05.10.2000 в ред. від 16.10.2020. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text

12. Notice sur les bains de mer etdes limans ou lacs d' Odessa, par le Dr. P. C. Hepites, 1829.

Тихомиров Д.,
головний спеціаліст – юрисконсульт
Державного архіву Одеської області

Особовий фонд Кочубинського О. О. в Державному архіві Одеської області

Державний архів Одеської області за кількістю фондів є одним з найбільших архівних зібрань України. Серед численних фондів державних установ, громадських об'єднань та колекцій особливе місце займають фонди особового походження. Вони є потужним інформаційним ресурсом та широко використовуються науковцями в дослідженнях. Поміж фондів професорів Імператорському університету привертає на себе увагу документальне зібрання філолога, історика та слов'янознавця Кочубинського О. О.

Кочубинський Олександр Олександрович (1845-1907) народився в м. Кишинів, у родині священика. Середню освіту здобув в Аккерманському повітовому училищі та Рішельєвській гімназії, вищу – на історико-філологічному факультеті Імператорського університету. Після закінчення навчання вчителював у навчальних закладах міст Володимир та Одеса. Протягом 1871-1907 рр. Кочубинський О. О. працював в Імператорському університеті, з них два роки обіймав посаду декана історико-філологічного факультету (1903-1905).

Науковий доробок Кочубинського О. О. складає близько 80 наукових праць, присвячених питанням слов'янського мовознавства, політичної і церковної історії західних та східних слов'ян, політики та дипломатії у «східному питанні», археології і історичному краєзнавству Північного Причорномор'я, археографії, історії історичної науки та історіографії.

Фонд Кочубинського О. О. невеликий за обсягом, у ньому зберігається лише 11 справ (за описом 13, але дві справи було втрачено). Умовно документи, що збереглися можна поділити на такі групи: документи зі славістичних студій, листування, матеріали, що відклалися у фонді.

Найбільш цінним комплексом джерел є документи зі славістичних студій, що представляють собою творчу лабораторію вченого. Серед них виділимо дві підгрупи: рукописи праць Кочубинського О. О. та матеріали для роботи над дослідженнями.

Основоположним документом при вивченні питання наукових інтересів та поглядів Кочубинського О. О. мають рукописи його праць «Древности Дунайских славян в трудах славянских и немецких исследователей» та «Очерк языка славян Балтийского поморья и Бранденбурга по средневековым грамотам-летописям»[1]. У вказаних працях простежуються його основні ідеї: підтримка дружніх відносин між слов'янськими народами та думка про необхідність духовної близькості слов'ян. У своїх дослідженнях він широко опирався на роботи колег-славістів Григоровича В. І., Успенського Ф. І., Дринова М. С. та інших. Таким чином, ви-

[1] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 1 – 85 арк.

«Ко дню тысячелетней памяти Св. Мефодия» – 6-го апреля 1885 года
Рис. Карта расселения славян в IX в.

щезгадані роботи є джерелом вивчення не лише наукової діяльності Кочубинського О. О., але й історії історичної науки та можуть бути використані дослідниками як історико-педагогічні джерела. Геній Кочубинського О. О. як історика-славіста розкриває також складена ним «Карта расселения славян в IX в.», що не втратила наукової значущості та актуальності і в наш час[2] (див. рис.).

Ідейну спрямованість Кочубинського О. О. як славіста висвітлюють також матеріали зі слов'янознавства, що відклалися у фонді, а саме текст лекції Григоровича В. І. Даний документ, по-перше, є фрагментом «творчої лабораторії» і Кочубинського О. О. і Григоровича В. І. та розкриває деякі сторони наукової діяльності останнього, по-друге, він може бути використаний як історико-педагогічне джерело.

Значний інтерес викликають ego-матеріали. У фонді зберігаються листи до Кочубинського О. О. відомих славістів Котляревського О. О. і Ягича І. В. та листування з приводу редакторської діяльності Кочубинського О. О.

Відносно вивчення діяльності Кочубинського О. О. першочергове значення має саме листування з приводу публікації часопису «Университетские записки», редактором якого він був. Аналіз листування дозволяє розкрити питання обсягу проведеної ним роботи, наповнення журналу та видавничої діяльності університету та його роботи. Наприклад, інтерес викликає публікація про призначення премії Вучини І. Г.: «Историко-филологический факультет, обсудив в заседании

[2] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 12 – 2 арк.

своем 31 мая 1894 года донесения Комиссии, избранной для рассмотрения представленных на соискание премий Вучины И. Г. драматических произведений, а также рассмотрев отзыв Художественного Совета Музыкальных Классов Одесского Отделения Императорского Музыкального Общества о представленной на премию музыкальной былине «Воля» определить:

«Золото» – комедию в 4 действиях, обличающую в авторе несомненное дарование, большое знакомство с условиями сцены и литературную опытность, но страдающую некоторой искусственностью компоновки и изысканностью сюжета, признать достойною половинной премий в размере 250 рублей;

«Одинокий» – комедия в 5 действиях, «Родственники» – комедию в 4 действиях и «Воля» – музыкальную былину в 5 действиях, удостоить упоминания в отзыве в виду некоторых достоинств означенных пьес, нуждающихся впрочем в большей законченности, в отделке и даже в совершенной переработке деталей.

На основании Положения о премии Вучины И. Г. препровождается при сем для напечатания в «Записках» Университета прочитанный на торжественном собрании Университета 30-го августа отчет экстраординарного профессора Яковлева о премированной комедии под заглавием «Золото», автором которой оказался Владимир Иванович Немирович-Данченко»[3].

Другу підгрупу листування складають листи Котляревського О. О. та Ягича І. В., що є перш за все джерелом вивчення професійної діяльності вищевказаних славістів, однак дозволяють деталізувати деякі факти біографії й самого Кочубинського О. О.

Листи Котляревського О. О. охоплюють період 1873-1878 років. Зміст листів дозволяє розкрити теми наукової та громадської діяльності респондента. Найбільш висвітленою в листах є тема професійної діяльності Котляревського О. О. Він писав про свої успіхи у викладанні старослов'янської писемності, роботу над статтями та дисертацією. «Что диссертация годится, – об этом и распространяться не следует, но как обустроить дельцо с нею, – об этом распространяюсь. Как только диссертация покинет типографию, сию минуту присылайте мне два экземпляра…»[4]. У листі від 1877 р. Котляревський О. О. згадував, що його було обрано президентом Товариства «Нестора літописця», а також про свої почуття, що охоплювали його в той момент[5].

Постійною темою між Котляревським О. О. та Кочубинським О. О. була видавнича діяльність Одеського товариства історії та старожитностей. В одному з листів Котляревський О. О. просив Кочубинського О. О. надіслати йому примірник нового випуску «Записок Одеського товариства історії та старожитностей»[6].

Як документа особового походження листам притаманна надання яскравих оцінок тим чи іншим подіям, явищам, фактам, особам. Наприклад, з приводу виборів ректора університету Св. Володимира Котляревський О. О. писав:

[3] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 4 – 10 арк.
[4] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 8 – 7 арк.
[5] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 8 – 3 арк.
[6] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 8 – 16 арк.

«В пятницу выбираем Ректора: боюсь, что жребий падет снова на старого пердуна Матвеева»[7].

Схожі за тематикою і листи Ягича І. В. Листування охоплює досить тривалий проміжок часу, перший лист датовано 1873 р., останній – 1903 р. Основні сюжети – це професійна і наукова діяльність, подорожі, обмін літературою, розвиток наукової думки тощо. Так, наприклад, в одному з листів Ягич І. В. писав про процес викладання та власні враження від викладання в університетах Німеччини. «Немцы мною т. е. моим предметом нисколько не интересуются, предоставляя полякам слушать у меня. Поляки же мною уже априори недовольны, потому что считают что только поляки имеют право на эту кафедру …»[8].

Останню групу становлять матеріали, що відклалися у фонді. Тематично їх можна класифікувати як матеріали з історії університету. Зазначимо, що наявність документів з історії установ у фондах особового походження є доволі поширеною практикою. Так, наприклад, у фонді історика Урсу Д. П. знаходимо протоколи кафедри нової та новітньої історії. Наявність такої традиції, на наш погляд, продиктована тим, що деякі документи використовувалися в роботі, а також тим, що зазвичай особи переймаються питанням збереження матеріалів і приймають рішення залишити документи у себе «для збереження». Так у фонді Кочубинського О. О. відклалися Списки студентів університету[9] та навчальний план історико-філологічного факультету і бібліографія нових книг у бібліотеці[10]. Перший документ має потенціал генеалогічного джерела та може бути використаний у генеалогічних дослідженнях. Особливу цінність представляють присутні в документі маргіналії. У представленому документі містяться маргіналії про вступ і вибуття студентів, а також навчальний процес. Так, наприклад, зроблено такий запис: «Екзамени по закінченню викладання курсам 21 и 24 серпня 1887 року. По предметам римських і грецьких старожитностей і римської історії»[11], а також оцінки з предмету[12].

Список є ще й цінним джерелом вивчення соціального складу студентства. Навчальний план і бібліографія нових книг у бібліотеці дає змогу доповнити відомості про структуру та зміст навчальних дисциплін історико-філологічного факультету та розкрити питання формування бібліотечного фонду й шляхи його поповнення.

Отже, фонд Кочубинського О. О. не вирізняється різноманіттям складу й видів документів, але це не зменшує його пізнавальні можливості. Фонд містить цінний матеріал для досліджень розвитку історичної та педагогічної думки, історії ментальностей, персональної історії тощо. Документи фонду можуть бути використанні при вивченні життя і діяльності, як самого Кочубинського О. О., так і славістів Котляревського О. О. та Ягича І. В.

[7] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 8 – 6 арк.
[8] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 9 – 3 зв. арк.
[9] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 5 – 159 арк.
[10] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 6 – 48 арк.
[11] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 5 – 41 арк.
[12] ДАОО. Ф. 158, оп. 1, спр. 5 – 43-44 арк.

Тарасенко О.
Військова академія (м. Одеса)
викладачка кафедри гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін,
працівниця Збройних сил України

Виховання патріотизму у курсантів військової академії (м. Одеса) на заняттях з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»

У статті представлено методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у вищих військових навчальних закладах з метою патріотичного виховання курсантів

There are some methodical recommendations in the article about teaching ‘the Ukrainian lanquaqe’(professional course). It is aimed at the teaching peculiarities of the Ukrainian lanquaqe in the professional area at Higher Military Educational Institutions for the purpose of patriotic education of cadets

Одна із найбільших областей України, Одеська область, у цьому році святкує ювілей – 90 років. Це одна із найрозвиненіших областей країни в економічному, туристичному та культурному напрямках. Особливе місце в області займає сфера освіти та науки. Одещина славиться великою кількістю навчальних закладів (852) і, зокрема, закладами вищої освіти (32) [2].

Серед вишів на Півдні є лише один вищий військовий навчальний заклад, і це – Військова академія (м. Одеса).

Історія навчального закладу сягає ще у 19 сторіччя. Сьогодні це міжвидовий навчальний заклад, який здійснює підготовку військових фахівців для Збройниих сил України під девізом: «Честь, Мужність, Професіоналізм». У стінах військового закладу було підготовлено понад 500 генералів, близько 1000 вчених у галузі військової теорії та практики. Багато випускників удостоєні звання Героя України. Вихованці одеської військової школи проявляють мужність та героїзм при виконанні службових обов’язків під час захисту територіальної цілісності нашої держави з 2014 року по сьогоднішній день. Навчають та виховують курсантів висококваліфіковані офіцери та науково-педагогічні працівники. Необхідно зазначити, що курсанти Військової академії завжди беруть участь у державних заходах, що проводяться у місті та області. Отож, недарма Академію називають «кузнею офіцерських кадрів» [2].

Велика увага у військовому навчальному закладі приділяється вихованню у курсантів патріотизму та розвитку мовно-комунікативної професіограми фахівця на заняттях із дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Бо українська мова – найважливіший засіб патріотичного виховання. Вона була і є важливою сферою впливу на національну свідомість молоді, ідентифікацій-

ним кодом нації. Розуміння курсантами вищих військових навчальних закладів процесу повернення до рідних коренів, витоків українства, національного самоствердження і саморозвитку вже є проявом патріотизму. Ефективність процесу формування військово-професійного, й, безпосередньо, патріотичного мовлення курсантів військових закладів багато в чому залежить від оволодіння ними військовою лексикою і термінологією. Уміння говорити «військовою мовою» визначає скорочення термінів, адаптації до умов військової служби курсантів, полегшує вивчення дисциплін військового циклу і сприяє успішності військової мовної комунікації, особливо в спілкуванні з командирами, начальниками та викладацьким складом військових навчальних закладів [9, с. 19].

Труднощі освоєння військово-професійного мовлення курсантами військових навчальних закладів пов'язані, насамперед, з відривом спеціальної військової лексики та термінології від попереднього діяльнісного та культурного досвіду. Мовленнєва практика повсякденної службової діяльності, що полягає у відтворенні у мові нескладних статутних доповідей і команд, спрямована на розвиток пам'яті та найпростішої репродуктивної функції мови і не сприяє розвитку навичок ефективної військово-професійної мовленнєвої діяльності, в ситуаціях, які відрізняються від стандартних. Оскільки процес формування військово-професійної концептосфери, особливо у курсантів перших курсів, мало пов'язаний з досвідом професійної діяльності, особливого значення набуває «занурення» їх у вивчення культурно-історичного мовного досвіду попередніх поколінь.

Сучасні методики розвитку військово-професійного мовлення у курсантів припускають вивчення мови у конкретних ситуаціях службового спілкування, мак-

симально наближених до реальних. Можна запропонувати використання у навчальному процесі вищих військових навчальних навчальних закладів наступної методики формування військово-професійної концептосфери курсантів:

1. Концепт опирається на прецедентні тексти (художня література, пісенна лірика, службові документи).

2. Практичні завдання і вправи з вивчення нормативно-стилістичного ладу мови й мовлення повинні використовувати військову лексику і термінологію і, по можливості, ілюструвати найбільш поширені ситуації воєнного мовного спілкування.

3. Процес осмислення і закріплення у свідомості тих, хто навчається, концептів, здійснювати підбором у якості навчальних завдань, тем публічних виступів і дискусій, актуальних для військово-професійної діяльності, наприклад: написати промову, яка переконує слухачів у справедливості та актуальності головної тези, представленого висловом видатних військових діячів або ораторів (наприклад, вислів Богдана Хмельницького: «Синове воїнів хоробрих, явіть мужність свою! І Вам вовіки віків славу запишуть»).

4. Вивчення військової фразеології надає багатющі можливості спостереження функціонування військової лексики і термінології у руслі живого розмовного спілкування, збагачує їх зміст і вживання культурно-історичних контекстів.

5. Курсанти повинні бути відносно ізольовані від потоку інформації, що формує чужу концептосферу.

6. Процес формування концептосфери повинен супроводжуватися відеорядом (з військових фільмів вітчизняного виробництва).

7. Необхідно якомога більше курсантів залучати до участі у щорічних конкурсах: мовно-літературний ім. Тараса Шевченка [5], [6], мовний – Петра Яцика [7].

8. Проводити літературні вечори з декламуванням поетичних творів на патріотичну тематику.

9. Проводити конкурс на краще написання диктанту серед курсантів та молодших сержантів. 10. Проводити «круглі столи» на історико-філологічну тематику із залученням ЗМІ.

Важливою складовою при навчанні курсантів вищих військових навчальних закладів є вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», до складу якої входять теми з риторики, де навчають мовленнєвій та риторичній компетенції курсантів усіх спеціальностей.

Заплановані практичні заняття з вище вказаної дисципліни дають змогу максимально творчо презентувати навчальний матеріал. Досвід показує, що дуже добре сприймаються й запам’ятовуються заняття за такою схемою: на практичному занятті демонструється кінострічка (у нашому випадку курсантам запропоновано було для перегляду кінофільм «Чорна рада» за однойменним історичним романом П. Куліша); заздалегідь на партах розкладено контрольні картки, на які вихованці протягом заняття дають відповіді. Подаємо приклад: Контрольні запитання із дисципліни «УМПС» із теми № 3 «Ораторське мистецтво»:

1. Який історичний період змальовано у художньому кінофільмі?
2. За яким однойменним романом створена кінострічка? Хто автор роману?
3. Які Вам запам'ятались актори?
4. Які можете визначити складові ділового спілкування того часу?
5. Опишіть тогочасний «імідж» козаків.
6. Які народні звичаї та традиції змальовані?
7. Які герої замам'ятались найбільше?
8. Яких героїв відносите до позитивних чи негативних. Чому?
9. Як представлено мовний та мовленнєвий етикет у кінострічці? Наведіть приклади мовних фраз, висловів, які Вам запам'ятались.
10. Які, на Ваш розсуд, представлені у кінофільмі різновиди дискусій? Думку аргументуйте.

Також рекомендується після лекцій проводити «експрес-опитування», тобто відповіді на запитання, які розглядались та вивчались на попередньому занятті. Наводимо приклад такого експрес-опитування з теми № 3 «Ораторське мистецтво»:

1. Доберіть синоніми до поняття «ритор».
2. Доберіть синоніми до поняття «публічний виступ».
3. Наведіть приклади прислів'їв, приказок щодо слова, мови, культури мови.
4. Назвіть відомих класиків культури (музика, театр, кіно, література) та назви їх творів.
5. Назвіть відомих Вам українських військових риторів.

На наш розсуд, така робота активізує діяльність курсантів, дає змогу проявити творчі здібності, розвиває пам'ять, сприяє виробленню мовно-комунікативних компетенцій, прививає любов, шану до української мови та традицій. І тим самим виховує патріотичність.

Варто додати, що вище презентовані методичні рекомендації щодо виховання патріотизму у курсантів крізь призму вивчення української мови, вдало використовуються у Військовій академії (м. Одеса) на кафедрі гуманітарних та соціально-економічних дисциплін та мають свої результати як на регіональному так і на державному рівні. Так, щорічно курсантів готують до мовних та мовно-літературних конкурсів. Переможні місця курсанти отримали на другому (заключному) етапі конкурсу з української мови ім. П. Яцика (Гнатишин Олег, Андрущак Сергій – 2-ге місце, 2014 р., Марцін Віталій – 3-тє місце, 2015 р., Марущак Микола – 1-ше місце; Гордієнко Сергій – 2-ге місце, 2016 р.) [4]. У 2021-2022 навчальному році здобула перемогу у згаданому конкурсі курсантка 2 курсу факультету підготовки спеціалістів матеріально-технічнного забезпечення і про це читаємо на офіційному сайті Міністерства оборони України: «У Збройних силах України відбувся другий (підсумковий) етап XXII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, який організований Департаментом гуманітарного забезпечення Міністерства оборони України. За результатами мовного змагання визначено переможців серед курсантів вищих військових навчальних закладів...

Друге місце здобули представниці Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут Марія Шелудько та Військової академії (м. Одеса) Єлизавета Юхненко» [4]. Курсанти також здобули призові місця у Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені

Т. Шевченка (Андрущак Сергій – 3-тє місце, 2013 р.; Даниленко Олексій – 3-тє місце, 2013 р., Василенко Дмитро – 3-тє місце, 2017 р.). Активно працює на кафедрі військово-науковий гурток «Духовне збагачення» із проблемною групою «Сучасна українська мова у вищому військовому навчальному закладі: проблемні питання та перспективи». Результатом роботи є систематична участь курсантів у студентсько-курсантських наукових конференціях та міжвузівському конкурсі рефератів, присвяченому Дню звільнення Одеси від німецько-фашистських загарбників.

Як підсумок зазначимо: через навчання українській мові, культурі мовлення на заняттях з дисципліни «УМПС» виховується партіотичність у курсантів ВВНЗ, а така їх активна та успішна робота впливає як на імідж навчального закладу, так і нашого регіону в цілому. До сказаного доречно навести цитату ексміністерки освіти та науки Лілії Гриневич: «Українська мова в нашій державі сьогодні є фактором національної безпеки для кожного громадянина. Крім того, її знання забезпечує доступ до державної служби, самоврядування, адже знання державної мови є абсолютною необхідністю» [3].

Робота у цьому напрямку продовжується.

Використана література:

1. Військова освіта: Збірн. наук. праць. – К., 2008. – № 1(21). – 196 с.

2. Вікіпедія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.m.wikipedia.org.

3. Гриневич Л. Мовна стаття. Лікнеп. Освіта України. – 2017. – С. 5.

4. Міністерство оборони України (офіційний сайт). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.mil.gov.ua.

5. Про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка: Указ Президента України від 30.09.2010 № 928. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/928/2010.

6. Про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка: Постанова Кабінету Міністрів України від 01. 06. 2011 № 571. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/npas/244311168.

7. Про організацію та проведення у Збройних силах України Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика: Наказ Міністерства оборони України від 20.08.2014 № 580 (Зареєстрований в Міністерстві юстиції України 18.09.2014 № 1137/25914). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-08.

8. Сагач Г. М. Риторика:Навч. посібник. – К., 2000. – 360 с.

9. Тарасенко О. Д., Ільїн В. В. Становлення і розвиток української військової термінології // Студентські наукові студії: Збірник наукових праць студентів. У 2-х ч. Ч. 2. – Херсон: ХДУ, 2011. – С.18-21.

10. Тарасенко О. Д., Гнатишин О. В. Мовний та мовленнєвий етикет військовослужбовців // Сучасні проблеми військової та соціальної психології і соціальної роботи: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса, 2013. – С. 88-89.

11. Тарасенко О. Д. Основи методики викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у ВВНЗ як складова патріотичного виховання сучасної молоді // Збірник тез доповідей Третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи». – Одеса, 2016. – С. 234-236.

12. Тарасенко О. Д. Формування та розвиток у військовослужбовців професійно-мовленнєвої комунікації на заняттях з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку» (Центр філологічних досліджень). – Одеса, 2020. – С. 95-99.

Бабієнко Б.,
д.мед.н., професор, академік НАН ВО України,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Одеський Національний Медичний Університет,
завідувач кафедри гігієни та медичної екології

Володимир Бабієнко письменник та математик

Статтю присвячено видатному уродженцю Одеської області, заслуженому вчителю України, академіку Міжнародної академії освіти і науки, самобутньому поетові та прозаїку Володимиру Андрійовичу Бабієнку, який є автором великої кількості робіт з методики викладання математики та інформатики, низки мистецьких творів.

The article is dedicated to the outstanding native of the Odessa region, Honored Teacher of Ukraine, Academician of the International Academy of Education and Science, original poet and prose writer Vladimir Andreevich Babienko, who is the author of a large number of works on the methodology of teaching mathematics and computer science, a number of works of art.

Одеська область протягом усієї своєї не такої вже й довгої історії славилася безліччю талановитих людей, які досягли видатних успіхів у найрізноманітніших галузях професійної діяльності та залишили свій слід в історії нашої області і всієї країни. Одним із них був заслужений вчитель України, академік Міжнародної академії освіти та науки, поет та прозаїк Володимир Андрійович Бабієнко (1947-2022 р.р.).

Володимир Андрійович народився 10 липня 1947 року у невеликому селі Ставки Миколаївської області. Дитинство і юність пройшли в колишній німецькій колонії Шпелерево, що нині має назву Піщаний Брід. Оскільки власної

школи в селищі не було, доводилося ходити до сусіднього села, що не завадило майбутньому заслуженому вчителю закінчити її зі срібною медаллю. Багато епізодів цього періоду згодом було описано у повісті «Моє повоєнне дитинство». У 1965 році Бабієнко вступив на механіко-математичний факультет Одеського державного університету ім. Мечникова, що багато в чому визначило його подальший життєвий та професійний шлях.

У трудовій книжці Володимира Андрійовича лише один запис, адже практично все своє життя він разом із дружиною пропрацював учителем математики та інформатики у загальноосвітній школі села Долинського Ананьївського району Одеської області, розпочавши викладацьку кар'єру у 1970 році, одразу після закінчення університету.

Цілком віддавшись роботі із молодим поколінням, він вкладав у викладання всі свої сили, створивши новаторську на той час авторську систему уроків з алгебри та геометрії, заснував математичний гурток «Нить Аріадни». Учасники якого, окрім вирішення завдань для шкільних олімпіад, займалися дослідженнями в галузі елементарної математики та геометрії, і навіть впроваджували свої розробки в практичну сільськогосподарську діяльність.

У результаті такого трепетного ставлення до викладання, кабінет математики Долинської середньої школи вважався одним з найкращих серед інших сільських шкіл області, а учні Володимира Андрійовича Бабієнка багато років поспіль ставали переможцями Всеукраїнської заочної олімпіади, неодноразово завойовували право виступати у фіналі Всеукраїнської математичної олімпіади, різноманітних Одеських обласних інтелектуальних змаганнях. У пізніші роки, у зв'язку з масовою комп'ютеризацією шкіл та розвитком комп'ютерної грамотності учнів, створив ряд оригінальних інтегрованих уроків з інформатики, які пов'язував із літературою, мистецтвом, хореографією, історією і навіть складав до них вірші.

Втім, одним тільки викладанням, у тому числі і позашкільним, Володимир Андрійович не обмежувався, опублікувавши у профільних виданнях понад три десятки публікацій і статей з методики викладання математики та інформатики,

написав роботу «Підготовка учнів сільських шкіл до інтелектуальних змагань з математики», став одним з авторів підручника для студентів вищих навчальних закладів «Загальна педагогіка та історія педагогіки».

Крім суто професійної діяльності, Володимир Андрійович Бабієнко брав величезну участь у громадському житті рідного села, працював над безліччю суміжних проектів як історичного («Створення писанок рідного села», «Створення орнаментів рідного села»), так і екологічного («Екологічне дослідження рідного села», «Відродження рідного села», «Зміна клімату рідного села») спрямованості.

Зокрема, чудово усвідомлюючи серйозну роль екології у повсякденному житті, Володимир Андрійович разом із учнями проводив безліч досліджень щодо вивчення змін клімату та мікроклімату села, для чого навіть довелося брати консультації у співробітників гідрометцентру Чорного та Азовського морів, місцевої флори та фауни, антропогенної забрудненості ґрунту, повітря і води річки Великий Куяльник, від якої залежить і екологічний стан знаменитого Куяльницького лиману, джерела цінних лікувальних грязей.

У вільний час Бабієнко займався літературною діяльністю, писав вірші, пісні, казки, прозові мініатюри та прозу, оповідання та повісті. Як справжній патріот своєї країни, творив він практично виключно українською мовою, звертаючись у своїх творах до духовних цінностей людини, понять Батьківщини, вірності, доброти, честі. Став автором геральдики села Долинського – його гімна, прапора та герба.

Написав збірку поезії «Я люблю тебе», збірку казок «Золоте кільце», збірку оповідань «Таємниця затонулих галер», книгу «У серці Драконових гір». У співавторстві зі своїм сином Володимиром видав книги «В Україні є село Долинське», «Шлях до мільйона», «Я малюю Україну», «На зупинку раніше», «Квітка щастя», «Таємниці гори Мойсі».

Переважно його твори призначені для молодого покоління, оскільки вчать його бути добрим, чуйним, досягати своїх цілей у житті плідною та чесною працею.

Зокрема, його перу належить альтернативний текст Гімну України, написаний у 2017 році, на честь двадцять шостої річниці Незалежності:

Живи Україно, прекрасна державо,
У мирі й добробуті кожного дня.
У світле майбутнє ідеш величаво,
Збережена Богом, щаслива земля.

Славсь, Україно, в краси неповторній.
Славсь урожайним добірним зерном.
Славсь працьовитим народом, невтомним,
Славсь древнім Києвом й сивим Дніпром.

Безмежні пшеничні поля, де не ступим,
Зелені ліси і глибокі моря.
Як матір, тебе, Україно, ми любим,
Живемо ми всі, як єдина сім'я.

Славсь, Україно, в краси неповторній.
Славсь урожайним добірним зерном.
Славсь працьовитим народом, невтомним,
Славсь древнім Києвом й сивим Дніпром.

В нелегкій борні ти здобула свободу,
Цінуємо це надбання кожну мить.
Знамено твоє синьо-жовтим оплотом
Над нами звитяжно в житті майорить.

Славсь, Україно, в краси неповторній.
Славсь урожайним добірним зерном.
Славсь працьовитим народом, невтомним,
Славсь древнім Києвом й сивим Дніпром.

Будучи дуже різнобічною та талановитою людиною, Володимир Андрійович з юності захоплювався живописом, грав на баяні, добре знав німецьку мову, яку вивчив самостійно. Прекрасно малюючи, він став першим учителем свого сина Володимира, який згодом став заслуженим художником України.

Всі ці досягнення були належним чином оцінені державою. Крім звання заслуженого вчителя України, Бабієнко є академіком Міжнародної академії освіти та науки, членом української спілки письменників, лауреатом безлічі подяк та нагород (відзнака «Відмінник народної освіти» (1981), медаль А.С. Макаренка (1983), звання «Вчитель-методист» (1984), почесна грамота республіканської ради профспілок України (1986), орден Трудової Слави III ступеня (1986), грамоти районного та відділу освіти, обласного відділу освіти за розробку теми «Переріз конуса площиною» на обласному ярмарку педагогічних ідей і технологій, диплом обласного відділу освіти за розробку колективної дослідницької учня і вчителя з математики на обласному ярмарку педагогічних ідей і технологій, занесення до Почесної книги «Педагогічний олімп Одещини» (2008), подяка за участь у XI Всеукраїнському огляді-конкурсі «Панорама творчих уроків» (2012), грамота обласного відділу освіти за розробку інтеграційно-діяльнісного підходу у вивченні інформатики на обласному ярмарку педагогічних ідей і технологій (2012) та ін.).

Син Володимира Андрійовича – Володимир Володимирович Бабієнко – професор, завідувач кафедри гігієни та медичної екології Одеського національного медичного університету, доктор медичних наук, доктор філософії, академік. Має другу вищу (педагогічну) освіту, закінчивши художньо-графічний факультет Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Член спілки художників України, заслужений художник України.

Дочка – Галина Володимирівна – хірург.

На жаль, Володимир Андрійович Бабієнко не дожив до опублікування цієї статті, внаслідок хвороби залишивши наш світ 22 червня 2022 року...

Горошков О.,
канд. мед. наук, доц.,
Одеський національний медичний університет,
доцент кафедри гігієни та медичної екології

Володимир Бабієнко, художник та лікар-академік

Стаття присвячена відомому одеському живописцю, Заслуженому художнику України, академіку Академії наук вищої освіти України, лікарю-гігієністу та вченому Володимиру Володимировичу Бабієнку, який народився в селі Долинське, своєю творчістю та науковою діяльністю зробившему значний внесок у розвиток регіону

The article is dedicated to the famous Odessa painter, Honored Artist of Ukraine, academician of the Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine, doctor-hygienist and scientist Volodimir Volodimirovich Babienko, who was born in the village of Dolynske, who made a significant contribution to the development of the region with his creativity and scientific activity

Невелике село Долинське Подільського району, що вольготно розкинулося на березі річки Великий Куяльник, примітне не лише своєю первозданою природою та давньою історією, що почалася ще в середині XVIII століття, але й чудовими людьми, які зробили суттєвий внесок у розвиток та процвітання Одеської області.

Одним з яких є доктор медичних наук, доктор філософії, професор, академік Академії наук вищої освіти України, завідувач кафедри гігієни та медичної екології ОНМедУ, Заслужений діяч науки та техніки, Заслужений художник України, член Національної спілки художників, учасник всеукраїнських та міжнародних художніх виставок, дипломант міжнародної програми «Мистецький Олімп», голова творчого об'єднання художників «Великий Фонтан», член спілки маринистів Одеси Володимир Володимирович Бабієнко.

Володимир Володимирович народився 11 січня 1971 року в сім'ї заслуженого вчителя України, академіка Міжнародної академії освіти та науки, відмін-

ника народної освіти, кавалера ордена Трудової Слави III ступеня та медалі ім. А.С. Макаренка, самобутнього поета та прозаїка Володимира Андрійовича Бабієнка (1947-2022 р.р.), який на той час викладав математику в Долинській загальноосвітній школі. Мати Володимира Володимировича, Любов Миколаївна, також працювала вчителем математики у цій самій школі, була директором місцевої школи молоді.

Сам Бабієнко досі з теплотою та вдячністю згадує про величезний вплив батьків на своє моральне та творче виховання, тим більше що Володимир Андрійович, який з юності захоплювався малюванням, став його першим вчителем живопису.

Потяг до образотворчого мистецтва Володимир Володимирович зазнав ще з раннього дитинства. Спершу це були звичайні для дітей його віку малюнки, але потім батько, який помітив у сина потужний художній потенціал, взявся за його професійне вдосконалення, м'яко та поступово прививаючи йому не лише ази образотворчої техніки, а й бачення натури, що, як відомо, є основою становлення будь-якого художника.

Заняття проводилися в ненав'язливій, навіть ігровій формі: наприклад, батько і син малювали один і той же натюрморт на розділеному навпіл альбомному аркуші, потім порівнюючи результати, розбирали помилки та позитивні моменти. Все це привчало майбутнього заслуженого художника переносити на полотно своє бачення реальних предметів, об'єктів живої та неживої природи, закладаючи основи майстерності.

Незважаючи на такий серйозний інтерес до живопису, свою першу освіту Володимир Володимирович здобув, успішно закінчивши в 1990 році Котовське (нині – Подільське) медичне училище за спеціальністю «фельдшер».

Цього ж року він благополучно та з першої спроби вступив на педіатричний факультет Одеського медичного інституту ім. Н.І. Пирогова (зараз – Одеський Національний медичний університет).

Однак при цьому Володимир Володимирович не кинув свого захоплення образотворчим мистецтвом, адже творча особистість відчуває постійну потребу у самовираженні, вже 1994 року вступивши на художньо-графічний факультет Південноукраїнського педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського, де його головним наставником став досвідчений одеський художник С.В. Лозовський, нині, на жаль, покійний.

Після закінчення медичного університету та отримання диплома лікаря Володимир Володимирович Бабієнко займається науковою діяльністю в галузі профілактичної медицини (гігієни), блискуче захищаючи спочатку кандидатську (2004), а потім й докторську (2014) дисертації. Цього ж року він очолює кафедру гігієни та медичної екології ОНМедУ.

Водночас, він продовжує займатися образотворчим мистецтвом, оскільки на той час має вже другу вищу (педагогічну) освіту, успішно закінчивши в 1999 році художньо-графічний факультет.

Починаючи з 1996 року Володимир Володимирович бере активну участь у численних міських та обласних художніх виставках, його полотна стають частими гостями всеукраїнських вернісажів, де незмінно привертають велику увагу відвідувачів, як професіоналів, так і рядових поціновувачів живопису.

У своїй творчості Володимир Володимирович Бабієнко, за його словами, спирається на багаторічні традиції Південноросійської школи живопису; найбільше він любить зображати куточки незайманої людською діяльністю природи Північного Причорномор'я та Криму, що дивом збереглися до цього часу. Особливе місце у творчості займають морські пейзажі, у чому однозначно простежується вплив великого мариніста Айвазовського.

Пейзажі знаменитого одеського живописця рясніють приголомшливою передачею нескінченних варіацій світла і тіні, розмаїттям фарб, багатством ліній, потужною внутрішньою емоційністю та насиченістю, багато в чому перекликаючись із творчістю його улюблених авторів, одесита Киріака Костанди та харків'янина Петра Левченка.

Як каже сам Володимир Володимирович: «Мистецтво – світле явище у моєму житті. Це – моє самовираження. Я щасливий, що можу займатися ним безкорисливо, бо незалежний від продажу своїх робіт. Я заробляю на життя як педагог медичного університету. А для більшості моїх колег заняття образотворчим мистецтвом – єдине джерело існування. Обдарованих людей серед них чимало, але знають про них, на жаль, мало хто. На жаль, […] мало уваги приділяється художньому вихованню та популяризації творчості наших сучасників, особливо серед молоді. Люди повинні зрозуміти, що світ, у якому вони живуть, набагато багатший, ніж вони уявляють».

2005 року В.В. Бабієнко стає членом Національної спілки художників України; у 2011 році, за значний внесок у розвиток національної культури та мистецтва, творчі здобутки та високу майстерність, удостоюється почесного звання Заслужений художник України.

На медичній ниві Володимир Володимирович досягає анітрохи не менших успіхів, будучи автором більш ніж 180 опублікованих наукових праць, 4 монографій, 2 патентів на винахід та 8 підручників та навчальних посібників з питань гігієни та медичної екології для студентів медичних ВУЗів; є лауреатом безлічі почесних відзнак та грамот, кавалером кількох державних нагород.

Крім того, у 2021 році Володимир Володимирович Бабієнко закінчив факультет Публічного управління та адміністрування у сфері охорони здоров'я Одеського регіонального інституту державного управління Національної Академії державного управління при Президентові України, здобувши таким чином третю у житті вищу освіту.

Чебан О., канд. філос. наук, доцент,
Одеський державний аграрний університет,
завідувач кафедри філософії, історії і політології

Самуйлік М., канд політ. наук, доцент,
Одеський державний аграрний університет,
доцент кафедри філософії, історії і політології

Федорова І., магістр історії,
Одеський державний аграрний університет,
викладач кафедри філософії, історії і політології

Суспільствознавці у вихованні аграрних кадрів Одещини

Проаналізована роль суспільствознавчих кафедр у вихованні аграрних кадрів Одещини в процесі їх навчання в університеті протягом всієї історії його існування.

The role of social science departments in the education of agricultural personnel of Odesa during their studies at the university throughout the history of its existence is analyzed.

До історії Одеської області особливу сторінку вписав Одеський сільськогосподарський інститут (з 2001 року Одеський державний аграрний університет), вихованці якого зробили чимало для нашої батьківщини – України. Не можна не згадати добрим словом імена людей, відомих вчених, гордості нашого народу, які в неймовірно тяжких умовах буття Півдня України виховали першу когорту фахівців з вищою сільськогосподарською освітою. Перш за все, це О. І. Набоких та І. Я. Точидловський, професори Г. І. Танфільєв, І. Л. Сербінов, О.М. Токаржевський, О. О. Браунер, О. С.Бориневич, О. О. Бичихин, О. О. Єгунов, Г. А. Боровиков, А. О. Сапегін та багато інших [16].

Понад 100-то років функціонує Одеський державний аграрний університет. Весь цей час він не тільки давав знання своїм випускникам, а й виховував організаторів сільськогосподарського виробництва, патріотів своєї землі, послідовних, відданих своїй професії фахівців. Не випадково, коли говорять про ту чи іншу людину, про її ставлення до свого вищого навчального закладу, то підкреслюють – «це вихованець нашого університету». Це завдання протягом всієї історії існування університету виконували кафедри суспільних наук. Так, з перших днів існування ОСГІ викладала курс «Історії України» Ковалевська О. М., а «Економічну географію Півдня України» – Могилянський М. К. [23].

Функціонування Одеського сільськогосподарського інституту за перше п´ятиріччя (1918-1923) можна назвати періодом «збирання» інтелектуальної молоді та матеріально-технічної бази, а наступні п’ять років (1924-1928) є періодом будування та внутрішньо-організаційного оформлення.

З часом започаткований вищий аграрний навчальний заклад у новоутвореній Одеській області перетворився в потужний престижний інститут, в житті якого важливе місце займали суспільнознавчі кафедри.

У науковій і навчально-методичній роботі вони постійно звертались до найважливіших етапів історії нашої країни, до вивчення особливостей рідного краю. Співробітники кафедри, одними із перших в Україні звернулися до проблем формування політичної практики студентів, як однієї з важливих форм підвищення ефективності підготовки фахівців-аграріїв вищої кваліфікації, підвищення їхньої громадсько-політичної активності, зміцнення зв'язку навчання з життям. При цьому вони спиралися на традиції сформовані інститутом. Враховуючи цей досвід та досвід інших ВНЗ, а також новий підхід до зв'язку навчального процесу з реальним життям сільськогосподарських виробничих колективів викладачі кафедри Черних Л. М., Ярощук Ф. Ю., Абрамович В. Г. та інші у лютому 1972 р. вперше розробили «Положення про суспільно-політичну практику студентів Одеського сільськогосподарського інституту» [134]. Його було запроваджено на різних факультетах у другому семестрі 1971 – 1972 навчального року. Наказом ректора інституту І. С. Самойленка з 1972 року в інституті введено в експериментальному порядку громадсько-політичний практикум як невід'ємну складову частину навчально-виховної та виробничої практики студентів, зокрема, формування у майбутніх фахівців навичок організаторської та виховної роботи у трудових колективах. Цим наказом було схвалено «Положення про громадсько-політичний практикум студентів ОСГІ», а також спецкурс з основ теорії та практики громадсько-політичної роботи на селі. Він мав 18 годин лекцій, 8 годин семінарських занять. Було створено постійно діючу комісію з метою організаційно-методичного керівництва громадсько-політичним практикумом, до складу якої увійшли керівники кафедри суспільних наук Басалаєв В.І., Сурович М.В., Лущук А.П. Ці нормативні документи знайшли відображення в «Положенні про куратора – академічної групи в ОСГІ», «Перспективному плані виховання студентів на весь період навчання», «Положенні про громадсько-політичну атестацію студентів інституту». Аналіз першого позитивного досвіду провадження цієї форми роботи дозволив висвітлити його у доповіді доцента Абрамовича В.Г. «Про систему громадсько-політичної практики студентів» на республіканському семінарі з питань громадсько-політичної практики студентів (березень 1973 р.). Доповідь і нормативні документи було схвалено з подальшим використанням у ВНЗ Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР. Кафедра продовжувала працювати в цьому напряму, удосконалюючи організаційні та методичні форми. Її колектив ініціював і став організатором функціонування інституту кураторів академічних груп: виконання обов'язків кураторів на факультетах, проведення семінарів кураторів, керівництво їх роботою в межах інституту. Всю цю роботу очолювала і вела тривалий час доцент Шиманович В. Г. Вона розробила нормативні документи і втілила їх у виховну роботу інституту з 1972 до 2008 рр. [135].

Після здобуття Україною незалежності була сформована нова об'єднана кафедра філософії, історії і політології. Її очолив досвідчений організатор, педагог і науковець, кандидат філософських наук, професор Сидоренко О.П.

У навчально-методичній, науковій та виховній роботі розпочався новий плідний етап. Професори Сидоренко О.П., Філянін М.С. та інші викладачі кафедри підготували і провели науково-методичні конференції «Світоглядні та методологічні проблеми удосконалення навчально-виховного процесу» (1998 р.), «Актуальні проблеми виховної роботи зі студентами: теорія, методика, практика» (2000 р). На конференціях широко були представлені доповіді викладачів вишів Одеси. Матеріали конференції опубліковані у збірнику наукових праць: «Аграрний вісник Причорномор'я» у двох випусках. На кафедрі підготовлено і видано брошуру «Етика викладача» (2004 р.). За останні 15 років на базі кафедри проведено: 3 міжнародні і 2 міжвузівські конференції з питань аграрної науки та актуальних проблем формування у студентів наукового світогляду; захищено викладачами 5 кандидатських дисертацій [135].

Кафедрою проводяться заняття з соціально-гуманітарних дисциплін, кількість яких більше 20, з аспірантами, магістрами та бакалаврами. Це залежить від вибору студентів. Усі навчальні дисципліни у повному обсязі забезпечені навчальною і методичною літературою, більшість якої підготовлена викладачами кафедри. Підготовлено і видано (3 різних видання) відомий в Україні підручник «Філософія» за редакцією О. П. Сидоренка. У 2016 році видано кафедрою підручник «Пропедевтичний курс з філософії науки» (2016 р. – О. П. Сидоренко, С. С. Корлюк, О. М. Чебан, М. М. Самуйлік, І. В. Федорова та ін.). У 2022 році видано навчальний посібник «Політологія: дистанційний курс» (М. М. Самуйлік, О. М. Чебан, І. В. Федорова, Л. М. Чорна). Незважаючи на вторгнення російських окупантів в Україну, кафедра продовжує проводити заняття, здійснювати наукову, педагогічну, методичну, виховну діяльність. Активно сприяє патріотичному вихованню майбутніх фахівців-аграріїв, надає науково-теоретичні знання щодо історичних етапів формування державності України та розвитку агропромислового комплексу Одещини.

Використана література:

Одеський державний аграрний університет. Київ: Логос. 218. 280 с.

Іваницька Т.,
директор бібліотеки Одеського
національного економічного університету
Столярова К., завідувач відділом бібліотеки Одеського
національного економічного університету

Одеський національний економічний університет: шлях довжиною в 100 років

Одеський національний економічний університет – науковий економічний центр півдня України – у 2021 році відзначив своє 100-річчя. Історія економічного університету цікава і непроста. Він разом з країною переживав всі успіхи і труднощі та зайняв гідне місце в системі вищої освіти у справі підготовки економістів і розвитку наукових досліджень.

Odessa National University of Economics – the scientific economic center of southern Ukraine – celebrated its 100th anniversary in 2021. The history of the University of Economics is interesting and difficult. Together with the country, he experienced all the successes and difficulties and took a worthy place in the system of higher education in the field of training economists and development of scientific research.

Одеський національний економічний університет – один із провідних вищих навчальних закладів України, який засновано у 1921 році для підготовки висококваліфікованих фахівців з економіки та проведення досліджень усього спектру економічних проблем, – у 2021 році відзначив своє 100-річчя.

100 років для університету – це ціле життя, багате своїми подіями та історією. Разом з країною він пройшов складний шлях, на якому було і подолання труднощів становлення, і героїчні роки війни й евакуації, і відновлення у післявоєнні роки, і невпинний науковий пошук багатьох видатних учених.

Часом створення нашого університету вважається 16 травня 1921 року коли був виданий наказ по одеському губернського комітету спеціальної наукової і професійно-технічної освіти про створення з першого червня 1921 року одеського інституту народного господарства. Створення інституту було викликано зростаючою потребою в кваліфікованих фахівцях, здатних відбудувати народне господарство та налагодити його функціонування. Першим ректором інституту став Штейн Віктор Моріцович, а його наступником – Шпаков Олексій Якович, який обіймав цю посаду з 21 вересня 1921 року, а з 1924 року до кінця свого життя був проректором інституту. Це був період, коли в інституті викладали та займались науковою діяльністю талановиті вчені, імена яких увійшли в історію всесвітньої науки. Бориневич А.С., Танфільєв Г.І., та інши вчені були фундаторами наукових шкіл, виховали плеяду учнів, підготували чимало викладачів та наукових співробітників, внесли вагомий вклад в створення інституту народного господарства.

30-ті роки 20 століття ознаменувалися кредитною реформою, що, в свою чергу, викликало потребу в висококваліфікованих кадрах для банківських установ. Це завдання було покладено на Одеський кредитно-економічний інститут, створений у 1931 році на базі економічного факультету Одеського інституту народного господарства. В цей складний період становлення директором інституту був призначений Балабанов Андрій Іонович. Завдяки його організаторським здібностям у 1936 році було завершено будівництво нового корпусу інституту на вулиці Новоаркадіївський 1, нині проспект Шевченко.

З 1937 року університет очолив Сахновський Георгій Леонідович, з діяльністю якого пов'язане значне розширення матеріальної бази інституту. Олександр Кузьмович Сидоров очолив Одеський кредитно економічний університет напередодні Другої світової війни. На його долю випала нелегка задача організувати евакуацію до міста Саратова. За 10 днів після проведення випуску студентів у 1941 році він йде добровольцем на фронт, де загинув смертю хоробрих. Із прибуттям до Саратова Одеський кредитно-економічний інститут тимчасово припинив свою діяльність, оскільки був об'єднаний з Саратовським кредитно-економічним інститутом.

Після звільнення Одеси від фашистських загарбників почав відроджуватись і Одеський кредитно- економічний інститут. 4 жовтня 1944 року в інституті розпочався перший повоєнний навчальний рік. Цей важкий період відновлення роботи інституту пов'язаний з ім'ям його директора Рубіна Льва Ісаковича, якому довелося відбудувати та організувати навчальний процес в складних повоєнних умовах. У повоєнне десятиліття багато зробили для від будови та розвитку інституту його директори Подгало О.С., Лопухов Л.С., Лопатін Ю.П.. Змінюється матеріально-технічна база інституту, збільшується набір студентів, відкриваються нові відділення та спеціальності.

Успіхи інституту у 60-ті роки, перетворення його на вищу економічну школу широкого профілю пов'язані з діяльністю ректора інституту Сави Яковича Огородника. 2-го грудня 1966 року постановою Ради міністрів СРСР Одеський

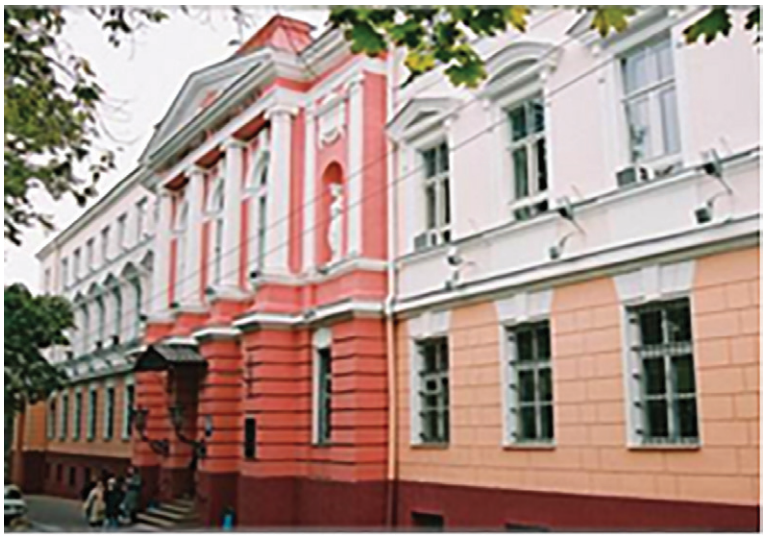

кредитно- економічний інститут був реорганізований в Одеський інститут народного господарства. Почався новий період його розвитку, пов'язаний з іменами таких відомих науковців як Валуев Б.І., Збарський М.І., Кабак А.Ф. та інших. Створюються нові факультети, кафедри та наукові лабораторії. Введена обов'язково виробнича практика для студентів.

З 1972 року інститут очолив новий ректор Василь Порфирійович Бородатий, який обіймав цю посаду до 1999 року. Завдяки його зусиллям було досягнуто значне зміцнення матеріальної бази інституту, зростання рівня наукової та методичної діяльності, впровадження нових методів навчання, комп'ютерної техніки, навчального телебачення. Оцінивши досягнення та заслуги колективу одеського інституту народного господарства Кабінет міністрів України постановою від 13 серпня 1993 року створив на його базі Одеський державний економічний університет.

З 2000 року університет очолив Михайло Іванович Звєряков, який обіймав цю посаду 20 років. За цей час університет перетворюється у багатогалузевий навчально-науковий комплекс, де готують спеціалістів з 15 спеціальностей на 10 факультетах. Наказом президента України від 11 листопада 2011 року університету надано статус національного.

2021 рік ознаменувався новим етапом в історії ОНЕУ. На посаду ректора був обраний Ковальов Анатолій Іванович – відомий науковець з проблем діагностування та реструктуризації підприємств та бізнес-планування. Це новий етап розвитку та зростання університету і колективу.

Сьогодні ОНЕУ – університетська спільнота з унікальним досвідом, власним світоглядом, корпоративним духом і багаторічними традиціями. В університеті здійснюється підготовка висококваліфікованих фахівців з 12 спеціальностей, за 18 бакалаврськими та 13 магістерськими освітніми програмами. Активно здійснюється підготовка докторів філософії за 6 спеціальностями, функціонує 2 спеціалізовані вчені ради для захисту докторських дисертацій за 5 спеціальностями. Постійно удосконалюється навчальний процес, впроваджується пілотний проєкт з дуальної освіти, проводиться реорганізація бібліотеки, яка перетворюється в сучасний багатофункціональний інформаційний освітній науковий центр.

Університет є науковим центром, який координує економічні дослідження в регіоні з проблем трансформації регіональної економіки, підтримки розвитку підприємництва, управління муніципальними та регіональними проектами. З цією метою на базі університету працюють: центр наукових досліджень та

консалтингу; регіональний центр розвитку молодіжного підприємництва «Startup University»; Одеський центр трансферу знань та технологій; відділ проєктних ініціатив та видавничої діяльності.

Інтеграція Одеського національного економічного університету у світовий освітній простір підтверджена членством у Європейській асоціації університетів. Високий міжнародний рейтинг колективу університету дозволяє успішно співпрацювати з освітніми та науковими установами світу: Німеччини, Великобританії, Австрії, Нідерландів, Італії, Румунії, Чехії, Болгарії, Польщі, Франції, Румунії, Ізраїлю, Словаччини та ін. Викладачі та студенти беруть участь учисленних програмах академічної мобільності, різних міжнародних програмах і проектах, в т.ч. за програмами подвійних дипломів.

Але насамперед головне досягнення університету – це люди: викладачі, студенти, співробітники та випускники, які стали частиною великої родини ОНЕУ! Це люди, які створювали, відроджували, навчалися, віддавали своєю працю рідному навчальному закладу та завдяки яким університет має чим пишатися!

Використана література:

1. Музичко О.С. Засновник Одеського інституту народного господарства професор Олексій Якович Шпаков (1868-1927) : Біографічний нарис. – Одеса, 2011. – 224 с.

2. Наукові традиції Одеського державного економічного університету: від витоків до сьогодення / за заг.ред. М.І.Звєрякова. – Одеса : Астропринт, 2011. – 216 с.

3. Одеський державний економічний університет : Нариси історії. / Бородатий В.П., Скрипник М.О., Граждан В.Д., Редькін О.С. – Одеса : АТЗТ ІРЕНТТ, 2000. – 268 с.

4. Парієнко Г.К. Внесок вчених університету у розвиток економічної науки: До 80-річчя Одеського державного економічного університету: Історічний нарис. – Одеса : Астропринт, 2001. – 64 с.

5. Парієнко Г.К. Одеський державний економічний університет. Історія. Ректори / За заг. Ред.. М.І. Звєрякова. Одеса : Астропринт, 2006. – 160 с.

Начев А.,
проректор Південноукраїнського педагогічного
університету ім. К.Д. Ушинського
кандидат філософських наук, доцент

Розвиток педагогічної освіти Одещини на тлі епох

Історія рідного краю завжди притягує своїм яскравим культурним різноманіттям. Вона насичена подіями, іменами вчених, видатних політичних діячів і талановитих спортсменів, літераторів, військових, педагогів тощо.

Процес розбудови самостійної і незалежної української держави вимагає наявності науково-педагогічних кадрів, інтелігенції, яка наддасть країні фундамент

для її подальшого розвитку та благополуччя. Саме школи, гімназії, училища, семінарії, інститути та університети готують майбутніх фахівців своєї справи.

Територія України, Одещини у різні часи перебували під владою інших держав, які залишили свій відбиток на нашій історії і безпосередньо вливають на сучасність.

Історія становлення педагогічної освіти на Одещині, яка пов'язана з Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», простягається у глибину XIX ст. У 1805 році для дітей дворян заснували освітній заклад освіти – Шляхетний інститут для чоловіків та відділення для жінок. Цей крок став підґрунтям для сучасної вищої освіти. Чоловічий шляхетний інститут став основою для утворення за наказом імператора Олександра I у 1817 році Рішельєвського ліцею. Ліцей був зорієнтований на підготовку високоосвічених вчителів, які повинні були передавати наступному поколінню знання, уміння та навички, необхідні країні для формування науково-педагогічного потенціалу. Саме у двадцятих роках XIX ст., за даними М. Д. Ярмаченка, готували вчителів для інших закладів півдня України [Південноукраїнський.., 2007, с.12].

Становлення жіночої педагогічної освіти тісно пов'язано з розвитком педагогічної думки Одещини другої половини XIX ст. Жінки отримували педагогічну підготовку та мали змогу працювати вчителями в училищах або гувернантками в родинах заможних містян. За сприяння одеського градоначальника А. де Ланжерона Жіноче відділення Шляхетного інституту було реорганізовано у міське дівоче училище, випускниці якого продовжували педагогічну діяльність вихователькими й учительками нижчих училищ. У 1828 році був заснований Одеський інститут шляхетних дівчат, який готував гувернанток, домашніх вчителів та вихователів пансіонів [Південноукраїнський.., 2007, с.8].

Перші в Україні вищі жіночі курси були відкриті у 1878 році в Києві у складі фізико-математичного та словесно-історичного факультетів. Наступного року вищі жіночі курси відкрились також в Одесі за ініціативою професора О. С. Трачевського і утримувалися значною мірою за його кошти. Бажаючих здобути вищу освіту на курсах вистачало – кількість слухачок досягала 215 осіб [Доброл., 2017, с.16]. Курси в Одесі проіснували майже до кінця XIX ст. Вони давали право викладати в жіночих середніх закладах освіти і сприяли виправленню недоліків середньої освіти.

Однак, практична діяльність педагогічних курсів показала не тільки свій потенціал, але й необхідність до поновлення. Проводились публічні лекції з математики та природознавства, на які збиралися багато охочих, щоб отримувати вищу освіту. Піклувальна рада Одеського навчального округу підтримала прагнення молоді і посприяла відкриттю у 1903 році Одеських педагогічних жіночих курсів. Ці жіночі педагогічні курси були відкриті на правах приватного закладу освіти для надання дівчатам наукових знань та педагогічної підготовки, необхідної для вчительок гімназій [Держ архів, арк.4]. Вони передбачали трирічний термін навчання і мали п'ять відділень, а саме: історичне, російської мови і словесності, французької мови

і словесності, німецької мови і словесності, математичне. Як і сьогодні, усі відділення на останньому курсі переважно займались вдосконаленням педагогічної теорії та впровадженням отриманих знань та вмінь на практиці. Курси надавали якісну освіту та користувалися попитом і популярністю серед жіночого населення Одеси, про що свідчить постійне збільшення їх слухачок. Так, якщо у 1904 році на курсах було зареєстровано 296 осіб, то вже наступного року кількість жінок – слухачок курсів досягла 486 осіб [Держ арх., арк.4 зв. – 5]. Заняття проходили на вулиці Торговій, на базі жіночої гімназії Є. С. Пашковської, директором якої було призначено професора М. М. Ланге – засновника першої психологічної експериментальної лабораторії. Варто зазначити, що навчання на курсах організовували за рахунок приватних пожертвувань та плати за навчання. Ніякої фінансової допомоги від уряду не надходило, хоча при цьому держава отримувала добре підготовлених фахівців з вищою педагогічною освітою. Викладацький склад курсів налічував чимало відомих учених: історики В. Ф. Лазурський, І. А. Лінниченко, Г. І. Танфільєв, О. С. Трачевський, Є. М. Щепкін, археолог Е. Р. Штерн, лінгвіст О. І. Томсон, математик І. В. Слєшинський та інші [Лиспопад, 1998, с.23].

Унаслідок революційних подій 1905 року жіночі курси закрили, але невдовзі, у 1906 році, завдяки клопотанню професорів Новоросійського університету М. Ланге, Є. Щєпкіна та інших, їх реорганізували в Одеські вищі жіночі курси. Термін навчання було подовжено до чотирьох років спочатку на трьох сформованих факультетах: історико-філологічному, фізико-математичному та юридичному, а пізніше відкрилися медичне та інші відділення. Першим директором Одеських вищих жіночих курсів, які фактично перетворилися на центр вищої освіти для жінок всього Півдня України, продовжував бути ординарний професор імператорського Новоросійського університету М. М. Ланге – видатний історик філософії та один із засновників експериментальної психології [Мельник, 2010, с.58].

З ім'ям М. М. Ланге пов'язаний новий виток розвитку педагогічної думки та науки в Одесі. Саме М. М. Ланге став однією з ключових фігур у формуванні одеської школи вищої педагогічної освіти, яка була зорієнтована на найкращі надбання усієї європейської освіти [Доброл. 2017, с.135] .

З роками педагогічні напрацювання дали можливість відкривати більше навчально-допоміжних закладів, що функціонували при курсах. Одеські вищі жіночі курси фактично відповідали статусу закладу вищої освіти. У 1919 році був відкритий Український педагогічний (вчительський) інститут, але проіснував він усього рік, у 1920 році на його базі було створено Одеський інститут народної освіти (ОІНО). Вищі жіночі курси були об'єднані з інститутом та припинили самостійне функціонування, до цього об'єднання приєднали також структурні підрозділи Новоросійського університету. На відмінну від попередніх закладів освіти, курсів, почали діяти факультети професійної освіти, соціального та політичного виховання. Структуру інституту було побудовано за принципом підготовки вчителів для певного рівня начального закладу, а не за фахом, який здобувають студенти. Основні дисципліни, такі як математика, фізика, мова і література, природознавство, викладалися на всіх

факультетах. Професор М. М. Ланге став деканом історико-філологічного факультету. Для забезпечення Одещини педагогічними кадрами на базі інституту було утворено українське відділення в 1920 році в селі Ісаєво Ананьївського повіту, при ньому було засновано показову школу. Також відкрили німецьке відділення в селі Маріїнське, але згодом воно було переведено до м. Одеси, завідувачем перші три роки був А. Д. Осмоловський, наступником Ф. І. Педанов. Будівля інституту розташовувалася на вулиці Старопортофранківській, 26, де і дотепер знаходиться головний корпус Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». На відміну від попередніх закладів освіти, курсів, почали діяти факультети професійної освіти, соціального та політичного виховання. Наприкінці 1926 року, накопичивши чималий досвід, була відкрита секція Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури під керівництвом професора М. Є. Слабченка. Кафедра Одеського інституту народної освіти випустила перших своїх аспірантів, зокрема С. М. Ковбасюка, М. Л. Рубінштейна, Т. М. Слабченко і Т. М. Хайт. Того ж року було засновано кафедру педагогіки і педології, науково-дослідний інститут фізики. Зі стін ОІНО вийшла низка відомих педагогів, учених, зокрема доктор фізико-математичних наук, академік АН СРСР, лауреат Державної премії СРСР Л. Ф. Верещагін, доктор історичних наук, професор М. Л. Рубінштейн, доктор біологічних наук, професор З. М. Іванченко та інші [Левченко, 2001].

Подальший розвиток педагогічної думки потребував більш розгалуженої спрямованості. У 1930 р. Одеський інститут народної освіти був ліквідований, однак на його базі було створено три нові освітні заклади: Інститут професійної освіти, Інститут соціального виховання та Фізико-хіміко-математичний інститут. Фізико-хіміко-математичний інститут та інститут професійної освіти стали основою для створення Одеського державного університету (ОДУ). На базі третього закладу – інституту соціального виховання – у 1933 р. утворився Одеський державний педагогічний інститут. Саме Одеський державний педагогічний інститут (ОДПІ) став продовжувачем виховних та освітніх традицій Вищих жіночих курсів. Хоча у структурі ОДУ залишалася кафедра педагогіки, отримати вищу педагогічну освіту можна було тільки у Одеському державному педагогічному інституті (Доброл. 2017, с.136). Починаючи із цього часу історія вищої педагогіки в Одесі нерозривно пов’язана із діяльністю ОДПІ.

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського з 1994 року продовжує справу реорганізованого Одеського державного педагогічного інституту й успішно розвиває справу освіти та виховання.

Кожен щабель розвитку педагогічної думки і освіти на теренах Одещини спирався на найкращі педагогічні зразки європейської освіти. Попередній досвід від Шляхетського інституту, Одеських жіночих курсів, Інституту народної освіти, Одеського державного педагогічного інституту, створив підґрунтя для формування висококваліфікованих педагогів. Незважаючи на реформування, реорганізацію та ліквідацію багатьох закладів освіти на території сучасної України, покоління за поколінням сумлінно передає свій досвід нащадкам.

Бурхливі події історії України, революції, війни, не завадили нести крізь століття освітньо-педагогічну традицію. Під час Радянсько-німецької війни педагоги продовжували освітню діяльність в умовах евакуації. За видатні заслуги в підготовці педагогічних кадрів у 1945 році Постановою Уряду України інституту присвоєно ім'я Костянтина Дмитровича Ушинського. Видатний педагог, справу якого продовжує педагогічний університет, залишив після себе чималу педагогічну спадщину [Південноукраїнський..,2007, с.14].

Час не стоїть на місці, фундатори педагогічних закладів освіти заклали основи педагогічної думки та організації освітнього процесу. Відтепер, з 1991 року, в умовах суверенної і незалежної держави Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» здійснює підготовку педагогічних працівників за багатоступеневою системою.

Педагогічний університет має на меті підготовку кваліфікованих фахівців для забезпечення системи освіти Південного регіону України вихователями ДНЗ, учителями, психологами, логопедами тощо. В університеті використовуються прогресивні технології навчання і оновлюються набуті раніше, проводяться дослідження у різних галузях фундаментальних наук.

Університет утримує високі позиції в різних національних та міжнародних рейтингах. Так, станом на квітень 2022 року за показниками бази даних SCOPUS серед 190 ЗВО України Університет Ушинського посів 58 (індекс Гірша становить 23); серед педагогічних вишів України – 5; у рейтингу «ТОП 200 Україна» – 91 місце. У рейтингу Webometrics – 155; у консолідованому рейтингу вишів України – 84 місце серед 250 ЗВО III-IV рівнів акредитації та 7 місце з-поміж 20 ЗВО м. Одеси. Також університет досягає значних висот у міжнародних рейтингах [Звіт ректора.., 2022].

Університет Ушинського здійснює співпрацю з закордонними ЗВО та освітніми, культурними організаціями та дипломатичними установами з метою обміну науковою інформацією, підготовки спільних проєктів та досліджень, стажування викладачів, організації академічних обмінів.

Студенти університету були організаторами низки важливих наукових і науково-практичних заходів в університеті та брали участь у міжнародних науково-практичних конференціях за закордоном.

В умовах активного розвитку працюють наукові школи, здобувачі вищої освіти отримують змогу проводити свої дослідження в лабораторіях та освітніх центрах Університету Ушинського. Студенти займаються науковою роботою на кафедрах, факультетах і навчально-науковому інституті. Діють 5 фахових наукових періодичних видань (група Б), які індексуються в міжнародних наукометричних базах, таких, як: ULRICHS WEB Global Serials Directory, WorldCat, Index Copernicus, CrossRef, Scilit (The Scientific Literature database) та інші, а також два міжнародних періодичних журнали (спільно із Ізраїлем та КНР) [Звіт ректора.., 2022].

Територія Одеської області є найбільшою та займає цілий регіон південно-західної України. У 2022 році області виповнилось 90 років з дня її заснування

Постановою IV позачергової сесії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету XII скликання від 9 лютого 1932 року. Саме Одещина, згідно зі статистичними даними, на 80% забезпечує абітурієнтами університет Ушинського. Наявність подібного регіонального закладу профільної вищої освіти, з точки зору етнодемографічної ситуації, є необхідністю для забезпечення науково-педагогічного потенціалу суверенної та незалежної України.

Використана література:

1. ДАОО. Ф. 45. Оп. 19. Спр. 50. Арк. 4 зв.-5.

2. Державний архів Одеської області (далі – ДАОО). Ф. 42. Оп. 35. Спр. 385. Арк. 4.

3. Добролюбский А. О. Из истории педагогического университета [Електронний ресурс] /А. Добролюбский // Режим доступу: http://odessitclub.org/publications/almanac/alm 18/a1т 18 8-31.pdf

Єгоров Б., д.т.н, професор,
Президент Одеського національного
технологічного університету

Кананихина О., к.т.н., доцент,
проректорка Одеського національного
технологічного університету

Від школи мукомелів до технологічного університету

У статті висвітлено славну історію Одеського національного технологічного університету, який в 2022 р. відзначає 120-річчя з дня заснування. Виш є визнаним лідером у розробці інноваційних технологій та підготовці висококваліфікованих інженерних кадрів для харчової та зернопереробної промисловості, для сфери відпочинку й туризму, індустрії штучного холоду та всіх суміжних галузей економіки.

The article highlights the glorious history of the Odessa National University of Technology, which in 2022 celebrates its 120th anniversary. The university is a recognized leader in the development of innovative technologies and the training of highly qualified engineering personnel for the food and grain processing industry, for recreation and tourism, the artificial cold industry and all related sectors of the economy.

У зв'язку з гострою потребою у фахівцях зі зберігання та переробки зерна в кінці XIX століття в Одесі виникає потреба в створенні Школи мукомелів. Вона була задумана як державний навчальний заклад другого розряду з трирічним терміном навчання. Перші навчальні корпуси були побудовані фундатором Школи Г. Е. Вейштейном, який в той час очолював Спілку зернопереробників півдня країни.

Фасад будівлі Одеської Школи мукомелів

Офіційне відкриття Школи відбулося 20 жовтня 1902 р. Першим керівником Школи було призначено відомого вченого проф. Кнаббе В.С., який залучив до викладання предметів досвідчені кадри, заснував наукову школу і забезпечив розвиток навчально-методичної бази.

Подальший розвиток Школи був пов'язаний з ім'ям відомого інженера в зернопереробній галузі В. Г. Рейсіха, який доклав значних зусиль для підвищення якості підготовки фахівців. У 1909 р. Школа мукомелів була перетворена в Одеське млино-технічне училище з чотирирічним терміном навчання. Навчальний план став більш змістовним та насиченим. Він включав 32 предмети, зокрема алгебру, зернознавство, борошномельну справу, хлібопекарське і макаронне виробництво, практичні заняття на млинах і в млино-технічних лабораторіях і в майстернях. У період з 1909 р. по 1920 р. училище здійснило десять випусків, підготувавши 210 техніків борошномельної справи.

22 червня 1922 р. Одеське млино-технічне училище було реорганізовано в Одеський технікум технології зерна та борошна – перший в країні вищий навчальний заклад цього профілю. До 1928 р. підготовка кадрів проводилася на факультеті Технології зерна та борошна на двох відділеннях – технологічному і механічному.

У 1928 р. Одеський технікум технології зерна та борошна був перетворений в Одеський політехнікум технології зерна та борошна з трьома факультетами: Технологічним, Механічним і Хлібопекарським. Цей етап розвитку нашого вишу пов'язаний з ім'ям відомого вченого в галузі технології переробки зерна проф. К.А. Богомазом, зусиллями якого було забезпечено подальший розвиток наукової школи й навчально-лабораторної бази. У 1929 році політехнікум був реорганізований в Одеський інститут технології зерна та борошна, першим ректором якого став проф. К.А. Богомаз. До складу факультетів додалися ще два: Комбікормовий та Інженерно-організаторський.

У 1931 році на базі інституту було організовано Одеський механіко-технологічний навчально-виробничий комбінат. На нього покладався обов'язок готувати інженерів і техніків: технологів, механіків, хіміків, електриків, теплотехніків, організаторів для борошномельної, комбікормової, круп'яної промисловості та елеваторного господарства. У 1929 р. інститут отримав право підготовки аспірантів, а в 1934 р. – право прийому до захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук.

У 1935 р. інститут виділився з комбінату в самостійну структуру і отримав назву Одеського інституту технології зерна та борошна. До початку 1940/41 навчального року в інституті навчалися 845 студентів. Викладацький склад налічував 157 осіб, з них 4 професори та 30 доцентів.

Ректорат інституту. Зліва направо: П. Г. Демидов, П. М. Платонов, М. Х. Уголік, О. М. Дзядзіо, 1947 р.

У 1939 р. інститут став називатися – Одеський інститут інженерів борошномельної промисловості та елеваторного господарства.

Трагічні події Другої світової війни стали причиною евакуації інституту до столиці Узбекистану Ташкента. До звільненої від гітлерівських загарбників Одеси викладачі та студенти прибули в жовтні 1944 року. Почалося відновлення вишу.

У повоєнні роки поряд з традиційними виникають нові наукові напрями і школи. У 1948 р. в інституті навчалося 1190 студентів, а професорсько-викладацький склад на 23 кафедрах налічував 117 осіб, серед яких близько 30 осіб мали науковий ступінь і вчене звання. У цей період інститут очолив ректор проф. П. М. Платонов, який значну увагу приділяв відкриттю нових необхідних країні спеціальностей та розвитку наукових досліджень. З 1950 року відновився прийом до аспірантури, що стала основною формою підготовки наукових і педагогічних кадрів для інституту. У 1951 р. було розпочато підготовку інженерних кадрів для зарубіжних країн.

24 серпня 1953 р. Одеський інститут інженерів борошномельної промисловості та елеваторного господарства перейменований в Одеський технологічний інститут, з 1961 р. – на Одеський технологічний інститут ім. Ломоносова.

У 1956 р. за рішенням Вченої ради інституту було засновано три Проблемних науково-дослідних лабораторій і дослідно-конструкторських бюро з машиновипробувальною станцією.

У 1965 р. інститут отримав право приймати до захисту докторські дисертації. У 1968 р. інститут мав у своєму складі п’ять факультетів Технологічний, Механічний, Автоматизації та приладобудування, Теплофізичний та Інженерно-економічний, а також вечірній і заочний факультети, Херсонську філію, аспірантуру, постійно діючі з 1966 р. курси підвищення кваліфікації інженерно-технічних кадрів харчової та зернопереробної промисловості. Херсонський загальнотехнічний факультет Одеського технологічного інституту згодом отримав статус окремого вишу і в 2004 р. став Херсонським національним технічним університетом.

Наказом Міністра вищої і середньої спеціальної освіти УРСР № 480 від 18 липня 1969 р. Одеський технологічний інститут ім. М. В. Ломоносова та Одеський технологічний інститут харчової та холодильної промисловості були реорганізовані й частково об’єднані, а ректором було призначено відомого вченого В.Ф. Чайковського.

У 1970 р. Рада Міністрів України перейменувала виш на Одеський технологічний інститут харчової промисловості (ОТІХП) ім. М. В. Ломоносова. Це чітко

В. Ф. Чайковський

визначило профіль нашого закладу вищої освіти, який став одним з найбільших такого типу в Україні.

Продовжує зростати внесок інституту в підготовку висококваліфікованих фахівців для харчової та зернопереробної промисловості. Якщо в 1969 р. для народного господарства країни інститут підготував 754 інженерів, то в 1985 р. – 1502 спеціалістів, а всього за 1969–1985 рр. – 25 890 фахівців. Важливим кроком у розвитку пошукових і фундаментальних наукових досліджень стало створення в 1977 р. на базі кафедральних науково-дослідних груп проблемної лабораторії комплексної переробки рослинної сировини в кормові і харчові продукти. У 80-і роки з'являються нові наукові школи і напрями, над якими цілеспрямовано і наполегливо працюють колективи кафедр інституту.

М. Д. Захаров

У 1988 р. відбулися перші вибори ректора інституту. Ним став професор М. Д. Захаров.

20 квітня 1994 р. згідно з постановою Кабінету Міністрів України ОТІХП ім. Ломоносова був перетворений в Одеську державну академію харчових технологій.

У 1997 р. згідно з постановою Кабінету Міністрів «Про реформування мережі вищих навчальних закладів, підпорядкованих Міністерству освіти України», до складу академії включений Одеський механіко-технологічний технікум.

З огляду на загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності Одеської державної академії харчових технологій, її вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки, 18 вересня 2002 р. академію відвідала висока делегація на чолі з Президентом України Л.Д. Кучмою, який підписав Указ про присвоєння національного статусу і академія стала йменуватися «Одеська національна академія харчових технологій». У складі академії функціонували шість факультетів, підготовка кадрів велася за 14 спеціальностями, 11 з яких харчового профілю.

У 2003 р. колектив обрав ректором професора Б. В. Єгорова. Була розроблена і затверджена Місія академії, Стратегія довготривалого розвитку, впроваджено сучасні методи управління.

У 2004 р. до складу академії увійшов Одеський технічний коледж. У 2012 р. за розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 травня №334-р «Про реорганізацію Одеської державної академії холоду» ОДАХ було приєднано до Одеської національної академії харчових технологій у якості структурного підрозділу. До складу академії також увійшли технікум нафтогазової промисловості, який

Б. В. Єгоров

у 2018 р. набув статусу фахового коледжу нафтогазових технологій, інженерії та інфраструктури сервісу, а також технікум промислової автоматики, який в 2018 році набув статусу фахового коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій.

У 2012 р. в академії були створені чотири інститути: Навчально-науковий технологічний інститут харчової промисловості ім. М. В. Ломоносова, Навчально-науковий інститут механіки, автоматизації та робототехніки ім. П. М. Платонова, Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту ім. Г. Е. Вейнштейна, Навчально-науковий інститут холоду, кріотехнології та екоенергетики ім. В. С. Мартиновського, що веде свою історію від 1922 р., коли був створений Технікум загальної та прикладної хімії, який в 1970 р. став Одеським технологічним інститутом холодильної промисловості, а в 1994 р. отримав статус Одеської державної академії холоду.

Наступний десятирічний період розвитку Одеської національної академії харчових технологій ознаменувався розширенням кількості спеціальностей і факультетів. Кількість спеціальностей в бакалавраті зростає до 21, в магістратурі – до 22-х, в PhD аспірантурі – до 10. Запроваджено адаптивну модель надання вищої освіти, створено вищу школу викладацької майстерності, за підтримки промисловості і бізнесу створено понад 50 сучасних навчально-наукових лабораторій з новітнім обладнанням. Щороку десять факультетів академії випускають понад 500 магістрів, понад 1000 бакалаврів, а чотири фахових коледжі – близько 1500 молодших спеціалістів. Особлива увага приділяється працевлаштуванню фахівців, кожен з випускників гарантовано отримує перше робоче місце.

У 2014 р. Одеська національна академія харчових технологій однією з перших в країні запроваджує дистанційну форму навчання, як додаткову складову для забезпечення високої якості вищої освіти, запроваджуються програми подвійних дипломів з європейськими університетами. Виш здобуває широке міжнародне визнання, за останні десять років ОНАХТ увійшла до 14 престижних міжнародних організацій.

У 2017 р. Одеська національна академія харчових технологій заснувала перший в Україні міжнародний конкурс наукових студентських робіт «Black Sea Science», участь в якому беруть студенти 44-х університетів з 28 країн світу.

Враховуючи здобутки трудового колективу, високий рівень підготовки фахівців, міжнародне визнання та результати запроваджених наукових розробок 18 серпня 2021 р. вийшов наказ Міністерства освіти і науки України № 918, відповідно до якого Одеська національна академія харчових технологій отримала статус університету і 18 квітня 2022 р. була перейменована в Одеський національний технологічний університет.

Дубінін Ю.,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
заступник начальника науково-дослідної частини

Опара Н.,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
голова пресслужби

Гуменюк А.,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
фахівець науково-дослідної частини

Національному університету «Одеська юридична академія» 25 років

Статтю присвячено четверть віковому ювілею Національного університету «Одеська юридична академія» – провідного закладу вищої освіти України, який втілює європейський підхід, світові інновації в освітньому процесі та дбайливо зберігає традиції Одеської школи права.

The article is dedicated to the 25th anniversary of the National University «Odesa Law Academy» – the leading institution of higher education of Ukraine, which embodies the European approach, world innovations in the educational process and carefully preserves the traditions of the Odesa School of Law.

Національний університет «Одеська юридична академія» – лідер в сфері вищої освіти України, який здійснює підготовку висококваліфікованих фахівців за різними галузями знань, забезпечуючи стабільно високу якість освіти та затребуваність випускників на ринку праці.

Вирішальна роль фундатора у заснуванні, розбудові та утвердженні високого статусу Національного університету «Одеська юридична академія» належить Сергію Васильовичу Ківалову – відомому українському політику, державному та громадському діячу, президенту Національного університету «Одеська юридична академія», Міжнародного гуманітарного університету та Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія», доктору юридичних наук, професору, заслуженому юристу України, почесному працівнику прокуратури України, академіку Національної академії правових наук України, керівнику Південного регіонального наукового центру Національної академії правових наук України, академіку Національної академії педагогічних наук України.

За плідну та сумлінну освітню й наукову діяльність С. Ківалов нагороджений численними нагородами й відзнаками. Як визнання особливих досягнень у розвитку Одеси та Одеської області Сергію Васильовичу Ківалову у 2004 р.

присвоєно звання «Почесний громадянин Одеси», а у 2013 р. – звання «Почесний громадянин Одеської області».

С. Ківалов є відомим в Україні та за її межами фахівцем з адміністративного права та процесу, митного права, теорії державного управління, автором більш ніж 500 наукових праць, під його науковим керівництвом підготовлено понад 50 кандидатів та докторів юридичних наук.

Університет є наступником багатих традицій Одеської школи права, 175-річна історія створення якої своїм корінням сягає часів роботи юридичного факультету Рішельєвського ліцею.

У 1966 р. на базі Одеського державного університету імені І. І. Мечникова було відкрито денне відділення юридичного факультету, а у 1993 році –факультет реорганізований в Юридичний інститут.

09 квітня 1997 р. – на засіданні Вченої ради колектив Юридичного інституту одноголосно підтримав обрання директором Юридичного інституту професора Сергія Васильовича Ківалова

1997 р. Сергій Ківалов звернувся до Президента України Леоніда Кучми та Прем'єр-міністра Валерія Пустовойтенка з клопотанням про створення Одеської державної юридичної академії. Ініціативу підтримали голови Одеської, Кіровоградської, Миколаївської, Херсонської облдержадміністрацій та голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

02 грудня 1997 р. – юридична освіта здобула новий імпульс розвитку. Постановою Кабінету Міністрів України через реорганізацію Юридичного інституту Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова була створена Одеська державна юридична академія.

Враховуючи вагомий внесок у розвиток освіти та науки України, Указом Президента України від 20 квітня 2000 р. № 601/2000 Одеській державній юридичній академії було надано статус національної, а вже 02 вересня 2010 р. Указом Президента України № 893/2010 Одеська національна юридична академія була реорганізована у Національний університет «Одеська юридична академія». Цього ж року на базі Університету створено Південний регіональний науковий центр Національної академії правових наук України, який також очолив академік Сергій Васильович Ківалов.

Сьогодні Національний університет «Одеська юридична академія» продовжує динамічно розвиватися, здійснює освітню та наукову діяльність за першим, другим та третім рівнем вищої освіти за спеціальностями 081 «Право», 293 «Міжнародне право», 033 «Філософія», 035 «Філологія», 052 «Політологія», 053 «Психологія», 054 «Соціологія», 061 «Журналістика», 073 «Менеджмент», 121 «Інженерія програмного забезпечення», 122 «Комп'ютерні науки», 124 «Системний аналіз», 125 «Кібербезпека», 262 «Правоохоронна діяльність», 281 «Публічне управління та адміністрування» у складі 7 факультетів, 2 центрів, Юридичного фахового коледжу та училища у м. Одеса:

– Факультет прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) – здійснює підготовку висококваліфікованих кадрів за спеціальностями «Право» та «Правоохоронна діяльність» для роботи в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України й інших правоохоронних та правозахисних структурах;
– Факультет цивільної та господарської юстиції – здійснює підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальностями «Право», «Правоохоронна діяльність» та «Філологія» й має акцентом поглиблене вивчення циклу цивільно-правових дисциплін, а саме: цивільного права і процесу, господарського права і процесу, сімейного та спадкового права, корпоративного права, права інтелектуальної власності, медіації та третейського розгляду, електронного судочинства, виконавчого провадження, земельного та житлового права, спортивного права;
– Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності – займається професійною підготовкою фахівців за спеціальностями «Право», «Правоохоронна діяльність» та «Менеджмент» для роботи у сфері адвокатури, інших антикорупційних правоохоронних та правозахисних структурах;
– Судово-адміністративний факультет – готує висококваліфікованих фахівців за спеціальностями «Право» та «Міжнародне право» для роботи в судових інституціях, міжнародних установах та організаціях, органах державної влади та місцевого самоврядування, підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності;
– Факультет психології, політології та соціології – здійснює підготовку спеціалістів за напрямами «Політологія», «Психологія» та «Соціологія», з орієнтуванням на прикладні соціологічні і політологічні дисципліни, психологію та правознавство;
– Факультет журналістики – займається підготовкою високоякісних фахівців за освітніми програмами «Журналістика» й «Реклама та зв'язки з громадськістю», забезпечуючи отримання фундаментальних знань з теорії та практики журналістики, реклами і зв'язків з громадськістю, масової комунікації, прикладних соціально-комунікаційних технологій, медіа-психології, міжкультурних і аудіовізуальних комунікацій, веб-дизайну, іноземних мов;
– Факультет кібербезпеки та інформаційних технологій – здійснює підготовку висококваліфікованих фахівців з кібербезпеки та програмної інженерії за спеціальностями «Кібербезпека», «Комп'ютерні науки», «Інженерія програмного забезпечення», «Системний аналіз».
– Центр підготовки магістрів публічної служби і професійних суддів – готує висококваліфікованих фахівців за спеціальностями «Публічне управління та адміністрування» та «Право», які здатні розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування й права;
– Центр заочного та дистанційного навчання – забезпечує підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальностями «Право», «Міжнародне право»,

«Правоохоронна діяльність», «Психологія», «Менеджмент», «Журналістика», «Кібербезпека», «Інженерія програмного забезпечення», «Комп'ютерні науки», «Системний аналіз» за заочною формою навчання шляхом використання сучасних дистанційних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж й надання умов для реалізації права на освіту незалежно від місця знаходження;

– Юридичний фаховий коледж – здійснює підготовку фахівців за освітнім рівнем «Молодший спеціаліст» за спеціальностями «Право», «Психологія», «Журналістика», «Інженерія програмного забезпечення»;
– Об'єднане вище професійно-технічне училище сфери послуг – забезпечує підготовку спеціалістів за найбільш затребуваними на ринку праці напрямками: «Моторист (машиніст), токар», «Моторист (машиніст), матрос», «Кравець», «Перукар (перукар-модельєр)», «Адміністратор», «Діловод», «Асистент-референт».

Навчально-наукова діяльність в Університеті також здійснюється на базі 4 структурних підрозділів, розміщених поза межами м. Одеси:

– Миколаївський навчально-науковий інститут права;
– Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут;
– Івано-Франківський навчально-науковий юридичний інститут;
– Криворізький факультет.

В Університеті провадиться активна наукова діяльність. Щорічно на базі Університету проводиться більш ніж 100 різноманітних наукових заходів міжнародного й всеукраїнського рівнів.

Вчені Університету беруть активну участь у підготовці наукових висновків за запитами органів державної влади, місцевого самоврядування, судових і правоохоронних органів, інших закладів й установ, зокрема, Конституційного Суду України, Верховного Суду, Міністерства юстиції України, Офісу Генерального прокурора, Вищої ради правосуддя, Служби безпеки України, пропозицій до законопроєктів Верховної Ради України, громадських обговорень тощо. Університет долучається до доктринального забезпечення нормотворчої та правозастосовної діяльності також через безпосередню участь науково-педагогічних працівників у науково-консультативних радах при Конституційному Суді України, Верховному Суді та Голові Верховної Ради України.

Крім того, Університет є засновником фахових наукових видань, які індексуються у міжнародній наукометричній базі Scopus, входять до категорій «А» та «Б». Так, журнал «Lex Portus» є першим юридичним журналом в Україні, що включений для індексації у наукометричній базі Scopus, та у 2021 р. включений до Переліку наукових фахових видань України категорії «А». До фахових наукових видань Університету категорії «Б» належать такі журнали: «Актуальні проблеми держави і права», «Актуальні проблеми політики», «Актуальні проблеми філософії та соціології», «Знання європейського права», «Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»,

«Прикарпатський юридичний вісник», «Часопис цивілістики», «Юридичний вісник».

Активною є й робота наукових та науково-педагогічних працівників Університету зі здобувачами вищої освіти, зокрема через залучення їх до наукової роботи та участі у щорічному Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей, Всеукраїнських студентських олімпіадах тощо.

У 2017 – 2019 навчальних роках Національний університет «Одеська юридична академія» став центром проведення ІІ (всеукраїнського) етапу відразу трьох Всеукраїнських студентських олімпіад з політології та соціології.

У 2017 – 2020 навчальних роках Національний університет «Одеська юридична академія» обрано базовим закладом вищої освіти для проведення ІІ туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальностей «Право» та «Міжнародне право», у якому протягом трьох років взяли участь близько 700 здобувачів вищої освіти усіх куточків України.

У період 2020 – 2023 навчальних років Університет наділений правом проводити ІІ (всеукраїнський) тур Конкурсу зі спеціальності «Цивільне та сімейне право».

Молоді науковці Університету активно займаються науковою діяльністю та мають вагомі здобутки, відзначаються на міжнародному та всеукраїнському рівні, запрошуються на стажування до провідних іноземних закладів освіти, приймають участь у програмах академічної мобільності, отримують державні стипендії, премії та гранти. Зокрема, у 2020-2022 рр. науковців Університету відзначено державними стипендіями Кабінету Міністрів України для молодих вчених, державними іменними стипендіями найкращим молодим вченим для увічнення подій Революції Гідності та вшанування подвигу Героїв України – Героїв Небесної Сотні.

Національний університет «Одеська юридична академія» є членом Європейської асоціації університетів, Європейської організації публічного права, Асоціації європейських юридичних факультетів, Інституту європейського права, Асоціації сучасних європейських студій, співпрацює з престижними закладами освіти світу. На базі Університету проводяться міжнародні конференції та симпозіуми, результати яких впливають на розвиток науки та практики не тільки в Україні, але й у Європі. Щорічно сотні студентів, аспірантів і науково-педагогічних працівників Університету навчаються та проходять стажування у провідних університетах Європи і США. Університет впровадив систему, за якою студент має можливість обрати для навчання мову країн ЄС – англійську, німецьку, французьку. Гостьові лектори з провідних університетів Європи та США читають лекції іноземними мовами.

Національний університет «Одеська юридична академія» тісно співпрацює з Радою Європи, Європейською комісією «За демократію через право» (Венеціанською комісією), Організацією з безпеки і співробітництва в Європі, Європейським судом з прав людини, Міжнародним кримінальним судом, Парламентською

асамблеєю Ради Європи, різними галузевими міжнародними міжурядовими організаціями, що дає можливість проходити стажування та працевлаштовуватися у провідних європейських інституціях.

В Університеті облаштована сучасна матеріально-технічна база, що у поєднанні з високотехнологічними методами та програмами навчання, й компетентними та високопрофесійними науково-педагогічними працівниками і викладачами, дозволяє забезпечувати якісну підготовку. На сьогоднішній день Університет – це багатофункціональний комплекс сучасних споруд, загальною площею більше 150 тис. м^2, що включає: близько 500 сучасних просторих аудиторій, навчальних класів, навчально-допоміжних та спеціалізованих приміщень з близько 10 000 посадочних місць для організації лекційних, семінарських та практичних занять; актові зали, оснащені сучасною технікою та системою синхронного перекладу; гуртожитки готельного типу та кафе для організації проживання й харчування здобувачів та працівників Університету; Центр культури.

В Університеті створена найбільша в Україні наукова бібліотека, яка налічує понад 1 мільйон найменувань та Музей рідкісних видань, де зібрані унікальні екземпляри XVI – XIX ст. Відриті перші в країні ІТ-центр, а також Центр кібербезпеки та інформаційних технологій. Крім того, Національний університет «Одеська юридична академія» – став єдиним закладом вищої освіти в країні, який отримав ліцензію на використання у навчальному процесі «детектора брехні» та відкрив Центр тестування на поліграфі. В залі судових засідань проходять імпровізовані судові засідання, завдяки чому студенти вивчають тонкощі процесуального законодавства в умовах, максимально наближених до реального судового процесу. В освітній процес впроваджена навчальна програма «Автоматизоване робоче місце слідчого, детектива і процесуального керівника (прокурора)». В Університеті також відкрито Музей вогнепальної і холодної зброї, та діє пневматичний і вогнепальний стрілецькі тири, де майбутні працівники правоохоронних органів відточують свою майстерність користування зброєю.

Національний університет «Одеська юридична академія» має сучасну спортивну базу, яка включає спортивні комплекси і стадіони, десятки спортивних залів. Студенти завойовують першості з різних видів спорту та стають чемпіонами України, Європи і світу. Університет неодноразово визнавали одним із найспортивніших закладів вищої освіти України.

Керівництво Університету також дбає про духовність здобувачів вищої освіти та підвищення їх культурного рівня, тому задля духовного збагачення студентської молоді, підвищення рівня сприйняття та укріплення ними духовних та моральних цінностей в Національному університеті «Одеська національна юридична академія» зведено перший в Україні студентський храм – церкву Святої мучениці Татіани.

Університет кропіткою працею досяг видатних результатів та високих показників наукової та освітньої діяльності, що підтверджується визнаними світовими й національними рейтингами. У 2008 р. Рада ректорів Європи присудила Національному

університету «Одеська юридична академія» нагороду в номінації «Європейська якість», а в 2011 р. Університет був нагороджений срібною медаллю в номінації «Міжнародне співробітництво у сфері науки і освіти» в рамках XX Міжнародної спеціалізованої виставки «Освіта та кар'єра – 2011». 2012 р. приніс Alma Mater почесне звання «Лідер міжнародної діяльності» в рамках III Міжнародної виставки «Сучасні навчальні заклади – 2012». Національний університет «Одеська юридична академія» є переможцем в номінації «За заслуги у працевлаштуванні випускників» і має почесні нагороди Міністерства освіти і науки України, Спілки юристів України та вищих державних органів нашої країни. В 2016 р. Університет був визнаний «Лідером у сфері вищої освіти» за версією рейтингу Народне визнання.

У 2022 ювілейному році Національний університет «Одеська юридична академія» за імплементацією цілей сталого розвитку ООН увійшов у ТОП-400 найкращих закладів вищої освіти планети за показниками впливу на світ, юстицію та формування державних інститутів відповідно до результатів міжнародного рейтингу Times Higher Education Impact Rankings, що є свідченням світового визнання досягнень закладу вищої освіти.

Гордістю Університету є випускники, які очолюють найвищі державні інституції, є суддями, працівниками органів державної влади та місцевого самоврядування, правоохоронних органів, керують адвокатськими об'єднаннями в Україні та зарубіжних країнах, IT-спеціалістами, журналістами, філологами, психологами, політологами та соціологами, нотаріусами, правниками тощо.

За 25 років Національний університет «Одеська юридична академія» став потужним центром освіти, науки, культури України, провідним закладом вищої освіти. Університет є унікальним поєднанням сучасного європейського підходу і класичних академічних традицій, динамічно розвивається й вдосконалюється, впроваджуючи в освітню та наукову діяльність інноваційні технології, утверджуючи свій статус флагмана в сфері вищої освіти України.

Моряк Л.,
начальник архівного відділу
Березівської райдержадміністрації

Становлення Березівського району

Березівський район на Одещині – гарний край однієї з найпотужніших областей України, який має економічний, трудовий та природний потенціал.

У чарівній степовій зоні півдня України, де опалений сонцем степ зустрічається з голубими валами Тилігульського лиману, терпкі апахи чебрецю й полину змішуються з солоним вітром морських просторів, де тихі світанки серпанком огортають родючу землю, де живуть і працюють прекрасні люди щедрої душі, привільно розкинувся Березівський район, історія якого налічує майже століття.

Березівськийрайон створено відповідно до постанови Верховної Ради України № 807-IX від 17 липня 2020 року. До його складу увійшли: Березівськаміська, Іванівська, Миколаївська, Раухівська, Ширяївська селищні, Андрієво-Іванівська, Великобуялицька, Знам'янська, Коноплянська, Курісовська, Новокальчевська, Петровірівська, Розквітівська, Старомаяківська, Стрюківська, Чогодарі-вська сільські територіальні громади.

ActionCity – гірськолижний курорт

Місце знаходиться на мальовничому узліссі соснового лісу, в оздоровчому комплексі. По суті, за п'ять кілометрів від Березівки. Відмінно підійде тим, хто полюбляє зимові розваги.

ActionCity розташований на 40 га землі, перепад висоти на схилах – 95 метрів. На території комплексу знаходяться: дві лижні/сноуборд траси завдовжки 650 метрів та 700 метрів. Дуже зручний, безпечний, пологий та широкий схил для новачків завдовжки 150 метрів, різнорівневий схил для сноутюбінгу завдовжки 150 метрів. Схили обслуговують дві буксирні канатні дороги та дві канатні дороги Babylift. Загальна пропускна спроможність канатних доріг – 2500 осіб на годину.

Динаміка та особливості соціально-економічного розвитку

В промисловості найбільшу питому вагу займають підприємства харчової промисловості та перероблення сільськогосподарських продуктів.

У галузевій структурі сільськогогосподарства переважає рослинництво.

Аграрний сектор громади спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур. Сільськогосподарські підприємства нарощують площі посіву аграрних культур.

Найбільші сільськогосподарські підприємства, що здійснюють діяльність на території громади, такі: СПП «АГРО-2000» – 972,29 га, ПП «Роздолянське» – 195,33 га, СФГ «Слабенко С.С.» – 1212,90 га, ТОВ «Санвіт» – 1073,71 га, ПП «Маяк» – 4325 га, ПП «Чорногірське» – 4826 га, ПП «Чеське» – 3005 га, ФГ «Лідер-Агро» 1520 га, АФГ «Сатурн» – 2050 га.

На території громади функціонує 254 закладиторгівлі, 7 АЗС, 4 СТО, 8 аптек та 15 закладів громадського харчування.

Стадіон «Колос»

У центрі м. Березівка Березівської міської ТГ розташований стадіон «Колос», який був побудований у 50-х роках минулого століття. Перша реконструкція відбулася у 1985-1986 роках – постелено резинове покриття на бігових доріжках та встановлено металеву огорожу.

Наступна, більш глобальна, реконструкція відбулася у 2012 році, а саме: побудовано тенісний корт, оновлено резинове покриття бігових доріжок, встановлено вуличні тренажери, баскетбольний та мініфутбольний майданчики з синтетичним

покриттям, трибуни на 1480 сидячих місць, на стадіоні встановлені вуличні ліхтарі, футбольне поле забезпечено трав'янистим покриттям та системою поливу.

В 2018 році на день міста відкрито роллердром, а в 2019 році ще один майданчик для міні-футболу з синтетичним покриттям та металевою огорожею.

Дитячий садочок у Вікторівці

В с. Вікторівка Березівської міської ТГ довгий час існувала проблема з дитячим садочком. Будівля дошкільного закладу знаходилася досить далеко від центру села та й дістатися туди в негоду було важко, а умови в приміщеннях вже стали не придатні для знаходження та навчання дітей. Тому в минулому 2019 році міській раді це питання вдалося вирішити, відкривши новий сучасний дитячий садочок у будівлі школи.

Дитячий садок – це мрія, здійснення якої бажали не тільки дітки, а й їх батьки. Аналогу такого садочку нема в Березівському районі. Приміщення обладнані новими меблями, сантехнікою, навчальними матеріалами, облаштовано сучасний харчоблок, пральню, музичну залу. Для комфорту малюків булопридбаноно вібезпечні ліжечка, столики та стільці, нова постіль, ковдри, подушки, посуд тощо. А для ефективної та налагодженої роботи працівників закладу – нові сучасні меблі, побуто ватехніка, навчальні матеріали тощо.

КНП «Березівська центральна міська лікарня»

Медичний заклад, що обслуговує громадян з усього Березівського району. Доскладу ЦРЛ входять: інфекційне, хірургічне, реанімаційне, терапевтичне відділення; пологовий будинок, будівля поліклініки, кабінет реабілітації хворих на туберкульоз, морг, пункт швидкої допомоги . У 2020 році введено в дію нове приймальне відділення, яке оснащено сучасною діагностичною апаратурою.

Залізничний вокзал

Проміжна залізнична станція Одеської дирекції Одеської залізниці.

Розташована у місті Березівка Березівського району Одеської області на лінії Колосівка — Раухівка між станціями Раухівка (17 км) та Колосівка (15 км). Станцію було відкрито у 1914 році у складі ділянки Куяльник — Колосівка залізниці Одеса–Бахмач. Станція виникла під такою ж назвою і названа на честь прилеглого районного центру Березівка.

Станцію було електрифіковано у 1971 році.

Березівське ВПУ ДУ «Одеська політехніка»

Училище створено 7 червня 1966 року (тоді Березівське МПТУ №19). Зараз Березівське вище професійне училище Одеського національного політехнічного університету здійснює підготовку кваліфікованих робітників за такими професіями: кухар; кухар-кондитер, кухар-офіціант, кравець, перукар (перукар – модельєр), електрозварник ручного зварювання; водій автотранспортних засобів

категорії "С", маляр-штукатур, столяр будівельний, тесляр, секретар-друкарка та висококваліфікованих робітничих кадрів з рівнемкваліфікації «молодший спеціаліст» для швейного та кулінарного виробництва та харчових технологій.

Використана література:

1. Постанова Верховної Ради України № 807-IX від 17 липня 2020 року «Про утворення та ліквідацію районів»

Лісник О.,
головний спеціаліст архівного
відділу Березівської райдержадміністрації

Селище Іванівка

Селище Іванівка, до 1946 року Янівка – колишній районний центр ліквідованого Іванівського району. Іванівка розташована на відстані 72 км від м. Одеси. До залізничної станції Буялик 30 км. До автотраси Київ – Одеса 12 км.

В першій половині XIX століття населений пункт називався Малобаранівкою. У 1826 році тут проживало 1,9 тис. осіб. У тому ж році село оголосили містечком. У 1858 році власником Малобаранівки став шляхтич Ян Лемпер і містечко стало називатися Янівкою. Створювались поселення біженців з центральних областей Росії (Орловської, Курської губерній). Так, наприклад, утворилось поселення Баранове та Малобаранівка – сьогоднішня Іванівка.

Поміщик Баранов мав службу на місці нинішнього села Баранове, що було названо на його честь. Він розводив овець, а також займався скотарством та землеробством. На службі у нього був польський шляхтич Ян Лемпер, який обслуговував купців на шляху Одеса-Балта- Вознесенськ.

В наш час смт. Іванівка є центром Іванівської селищної ради об'єднаної територіальної громади, до якої увійшли також колишні Бузинівська, Северинівська, Білчанська, Баранівська сільські ради.

Іванівський районний Будинок культури

В 1935 році було розпочате будівництво Іванівського районного Будинку культури.

При Іванівському Будинку культури працювали 4 колективи художньої самодіяльності із званням «Народний»: хор «Нива» (художній керівник Солоненко І. Г., Радісненська ДМШ);

ансамбль української пісні «Калинонька», проводилися різноманітні культурно-просвітницькі заходи спільно з працівниками усіх закладів культури та місцевих любителів-активістів.

В 1995 році після пожежі та 2019 році були проведені капітальні ремонти Будинку культури.

Іванівська дитяча музична школа ім. М. Л. Огренича

Від часу її заснування з 1967 року по 1987 рік дитяча музична школа розпочала свою діяльність в приміщенні районного Будинку культури, в ній навчалися 11 учнів з філій Комінтернівської ДМШ та 27 зарахованих учнів у 1 клас (фортепіано, баян). В 1969 році перший випуск отримав свідоцтва про закінчення Іванівської дитячої музичної школи.

Третій період з 2006 року. Довгоочікувана подія звершилась. 8 грудня 2006 року відбулось урочисте відкриття школи після ремонтно-реставраційних робіт.

На даний час в школі навчається біля 100 учнів, які займаються в класі фортепіано, баяну, акордеону, гітари, та у художньому і хореографічному класах. Учні школи мають змогу отримати початкову естетичну освіту, долучитися до класичної музики, надбань вітчизняної та світової культури з хореографії та живопису. В школі працюють такі учнівські колективи: хореографічний колектив "Фаворит", вокальний ансамбль "Веселі нотки", молодший хор "Сонечко", ансамбль народних інструментів, а також інструментальні ансамблі малих форм. Постійно діє виставка творчих робіт художнього класу. Учні є учасниками міжнародних, обласних, районних конкурсів і фестивалів, про що свідчать дипломи, грамоти, газетні статті.

У грудні 2007 року на території школи відкрито бюст видатного земляка народного артиста України М. Л. Огренича. 22 грудня 2011 року Іванівською районною радою прийняте рішення про перейменування Іванівської дитячої музичної школи в Іванівську дитячу музичну школу імені Миколи Леонідовича Огренича.

Сільгосппідприємство "ПРАВДА-ТОВ"

Історія СП "Правда" почалась на загальних зборах жителів в 1929 році, де було прийняте рішення про створення колгоспу "Червона Праця". Головою був обраний Г. Посмітний. 75% селян стали колгоспниками. В сусідньому селі Новакове також був утворений колгосп "Перемога". В період Великої Вітчизняної війни в зв'язку з окупацією території колгоспи припинили свою діяльність. Після визволення від ворогів в 1944 році колгосп "Червона Праця" та колгосп "Перемога" відновили свою діяльність.

У 1992 році колгосп "Правда" був реорганізований в КСП "Правда". У зв'язку з реформами , розділом колективного майна та землі в 2000 році перед нами постає СП "Правда" ТОВ. Віктор Петрович Яковлєв очолював сільськогосподарське підприємство "Правда" (товариство з обмеженою відповідальністю) майже 40 років. Всього в господарстві в обробітку більше 5 тис. гектарів ріллі.

Господарство постійно одержує сталі високі врожаї зернових та соняшнику, має в достатку корми для тваринництва, що дає змогу підтримувати економіку підприємства та особисті підсобні господарства мешканців населених пунктів сільської ради. Щорічно СП "Правда" (ТОВ) забезпечує реалізацію населенню району близько тисячі голів молодняку свиней. Діяльність керівника завжди

спрямовувалася на підвищення економічної ефективності господарювання, своєчасну виплату заробітної плати.

За сприяння В. П. Яковлєва побудовано дитячий садок, магазин, дві нові вулиці будинків для працівників підприємства. На 98 % газифіковано будинки в п'яти селах, обидві школи, сільський будинок культури, дитячий садок, два відділення поштового зв'язку. Заасфальтовано 28 км доріг, в міру необхідності проводиться їх ремонт.

Застосування інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур забезпечує господарству рівень передового серед господарств району.

Пріоритетним для В. П. Яковлєва є питання розвитку тваринництва. В господарстві практично не зменшене поголів'я великої рогатої худоби.

Підприємство постійно надає допомогу пенсіонерам та малозабезпеченим сім'ям, ветеранам війни та праці, загальноосвітній школі I – III ступенів с. Джугастрове, дитячому садку, центральній районній лікарні, закладам культури.

Іванівський медичний центр

На місці нинішньої районної поліклініки на початку XX століття була амбулаторія на 10 ліжок, яку побудував Генріх Ротт, де лікувалися його робітники. А навпроти, через дорогу, були його паровий млин і олійня.

Багато для розвитку центральної районної лікарні зробили такі головні лікарі як Кирило Кірін, Олександр Кисельов, Леонід Колесник.

В колишньому районі поліпшувалося матеріально-технічне забезпечення закладів охорони здоров'я, проводилися їх ремонт і реконструкція. Розпочали роботу хірургічне і пологове відділення, придбано автомобілі "швидкої допомоги". До складу медичного закладу входить поліклінічне відділення загальної практики – сімейної на 365 відвідувань в зміну. Амбулаторний прийом ведеться за 15 спеціальностями. У складі є "R"-служба, лабораторія, фізіотерапевтичний кабінет, кабінет функціональної діагностики. Функціонують терапевтичне, хірургічне, приймально-діагностичне відділення.

Після проведення капітального ремонту приміщення колишнього інфекційного корпусу в 2012 році відкрилося пологове та хірургічне відділення, оснащені сучасним медичним обладнанням.

На Іванівщині діють 6 лікувальних установ, що надають амбулаторно-поліклінічну допомогу на 865 відвідувань за зміну, 2 лікарні на 155 ліжок, 3 амбулаторії загальної практики – сімейної медицини, 16 фельдшерсько-акушерських пунктів, 3 відділення швидкої і невідкладної допомоги, 16 аптек.

Нині Іванівська лікарня має назву "Іванівський медичний центр".

Державне підприємство
«Хлібна база № 77Державного агентства резерву України»

Будівництво Ротівського елеватора розпочалось у 1971 році. Завершилось будівництво і введене в експлуатацію у 1977 році. Підприємство входило до складу

Одеського обласного управління хлібопродуктів Міністерства заготівель СРСР. З 1979 року директором підприємства призначений Маклашевський Віктор Федорович.

З 1981 року Ротівський елеватор переведено на підприємство "Хлібна база". З 1999 року на посаду директора призначений Бондар Леонід Петрович, працював на цій посаді до 2008 року. З 1999 року підприємство "Хлібна база" перейменовано на Державне підприємство "Хлібна база № 77" Державного комітету України з державного матеріального резерву. З 2011 р. підприємство відноситься до складу Державного агентства резерву України.

Протягом багатьох років експлуатації елеватор виконував дві основні функції – як хлібоприймальне підприємство (колосові культури), так і функцію хлібної бази по зберіганню зерна державного резерву. "Хлібна база № 77" – високомеханізоване підприємство. На підприємстві станом на 01.01.2012 р. постійно працювало 72 особи.

На підприємстві прийнято програму з приймання більшої кількості зерна, розроблено гнучку систему скидок на тарифи, в залежності від кількості та якості зданого зерна та терміну зберігання партії зерна.

На жаль, через фінансові проблеми останній рік підприємство не здійснювало прийом зерна і переживає скрутні часи.

Іванівська дитячо-юнацька спортивна школа

На Іванівщині активно розвивається фізкультура і спорт. Наші спортсмени приймають участь у районних, обласних та Всеукраїнських змаганнях. Найбільш поширеними видами спорту є футбол, волейбол, гандбол, вільна боротьба та інші.

Наприклад, волейбольна жіноча команда району під керівництвом тренера Володимира Анатолійовича Сліпченка – бронзові призери Всеукраїнських змагань серед команд сільської місцевості, багаторазові чемпіони області. Волейбольні команди під керівництвом тренера Латушкова Сергія Анатолійовича здобували перемоги в обласних, Всеукраїнських та міжнародних змаганнях.

Іванівська ДЮСШ була збудована на початку 1980-х років, а в 2012 році було повністю завершено капітальний ремонт приміщення та стадіону.

Косс С.,
головний спеціаліст архівного відділу
Березівської райдержадміністрації

Історія утворення Ширяївського району, смт. Ширяєве

Точної дати заснування селища немає. Ставка робиться на 1795 рік. В цьомуроціпроводивсяревізійнийперелік, за якимналічувалося 36 дворів і 289 жителів. Отже, селище було засновано наприкінці 18 століття. Село називалося Степанівка

Степанівської волості Ананьївськог оповіту Херсонської губернії. Заселене село було виходцями з Болгарії та біглими селянами-кріпаками з півночі Росії та України.

Ширяєве (стара назва Степанівка) – селище міського типу, розташоване в долині річки Великий Куяльник в північній частині Одеської області.

В першій половині Х1Х століття село було віднесено до розряду містечок Тираспільського повіту. Через село проходив Чумацький шлях, що об'єднував Одесу з Поділлям, Волинню, Балтою. Це сприяло розвитку торгівлі та ремеслу. Степанівка сталаволосним центром, мала православну церкву, Єврейський молитовний будинок,поштову станцію, церковно-парафіяльну школу, фельдшерський пункт, кількакам'яних будинків торговців та багатих ремісників, 8 крамниць, винний погріб,трактир.

У містечку проживало 70% українців, 20 % євреїв, а решта – росіяни, німції поляки.

В 1923 році відбулася адміністративна реформа поділу нашого краю. Були Скасовані старі царські назви населених пунктів і затверджені нові. Степанівська волость була поділена на три сільські ради: Ульянівську, Ширяївську і Михайлівську. В 1924 році Демидівський район приєднали до Петровірівського району, туди приєднали декілька створених сільських рад: Чуйківську (с. Олександрівка), Григорівську, Мар'янівську, Михайлівську, Ширяївську, Ульянівську, Осинівську.

З того часу адреса Ширяєвого була такою: с. Ширяєве Петровірівського району Одеського округу.

Приймальне відділення та відділення інтенсивної терапії у КНП «Ширяївська ЦРЛ»

У 2020 році, в рамках виконання Програми фінансової підтримки, відбулося відкриття оновлених, капітально відремонтованих приймального відділення та відділення інтенсивної терапії у КНП «Ширяївська ЦРЛ».

Сучасні кабінети стаціонару розраховані на два та чотири лікарняних ліжка, підлога викладена світлим кахлем, у відділенні нові двері та санвузли, оновлені стеля, стіни, встановлені енергозберігаючі лампи, замінено всі комунікації з водопостачання та каналізації, встановлені сучасні меблі та обладнання.

Іншими словами, відділення, що не ремонтувалися дуже давно, тепер мають сучасний вигляд.

Також у складі відділення наявна палата інтенсивної терапії, яка оснащена сучасним обладнанням (кардіомонітор, дефібрилятор, апарат ШВЛ, кисневий концентратор).

Сідловська С.,
головний спеціаліст архівного
відділу Березівської райдержадміністрації

Маєток в с. Ісаєве

Маєток в с.Ісаєве знаходиться на лівому березі р. Тилігул. Його по-праву вважають основною прикрасою села. У 1792 році Ісаєв Іван Ираклієвич, полковник-кавалер, одержав земельний наділ 7500 десятин ріллі. Невдовзі спадкоємці Ісаєва І.І. розпродали земельний наділ частками, значну частину викупила родина поміщика Гіжицьких, який подарував Ісаївський маєток своєму онуку О.І. Курісу, сину І.І. Куріса. За мірками того часу маєток був невеликим, всього 6895 десятин. Прийняли рішення про будівництво нового (1905 рік). Новий поміщицький будинок схожий на невеликий замок. Його незвична для того часу ламана черепична покрівля, мозаїчні вікна та вітражі, чудове архітектурне виконання – все це надавало будівлі казкового вигляду. Потрібно підкреслити, що архітектурна споруда будівлі надзвичайно гармонійно поєднується з природнім ландшафтом.

Гордість району та всієї України. Олійник Степан Іванович. Народився 21 березня (3 квітня) 1908 року в селі Левадівці (нині Березівського району Одеської області). На сьогоднішній день в садибі поета проводяться екскурсії, в ході яких можна ознайомитись з побутом та творчістю нашого відомого та талановитого земляка.

Іонова Л., начальник архівного відділу
Болградська районна державна адміністрація

Борисюк О., спеціаліст архівного відділу
Болградська районна державна адміністрація

Луценко О., переклад англійською мовою

Болградський район – найбільший центр виноробства

Стаття присвячена історичному шляху виноробства півдня Одеської області. В неї розглядається передісторія розвитку галузі, а також традиції, обряди які пов’язані з цим чарівним процесом. Призначена для всіх небайдужих до минулого та сучасного південнобессарабського краю.

The article is dedicated to the historical path of wine production in the south of the Odessa region. Article describes the prehistory of the wine industry development, traditions and rituals that are associated with this wonderful process. This article is for everyone who is interested into the past and the present of the South Bessarabion region.

Болградський район розташовано у південно-західній частини Одеської області. Адміністративним господарським і культурним центром району є місто Болград, яке розташовано на східному березі найбільшого мальовничого прісноводного озера України Ялпуг. Болградський район було засновано 11 листопаду 1940 року. У 2020 році в дружну багатонаціональну родину Болградського району увійшли жителі Арцизького та Тарутинського районів, після чого численність населення Болградського району склала понад 150 тисяч осіб. Станом на 1 січня 2022 року у Болградський район увійшло 10 об'єднаних територіальних громад (Болградська міська, Арцизька міська, Тарутинська селищна, Василівська, Городненська, Криничненська, Кубейська, Бородинська, Павлівська, Тепліцька сільські ради, у яких проживають десятки різних національностей, але найбільші етнічні групи – це болгари, гагаузи та албанці.

У кожного з народів свої звичаї і традиції та всі вони передаються з покоління в покоління. Болградщина, в силу особливостей історичного розвитку, є унікальним регіоном, де протягом двох століть взаємодіяли і формувалися в одне ціле елементи культур різних народів. Люди, які заселяли Болградщину, принесли свої обряди, звичаї, говір. Культура і звичаї цих народів переплітались, взаємно доповнювали один одного.

Бессарабія – благодатний край. Він багатий не тільки на історичні події. Найціннішим скарбом його є люди. Вони бережуть мову і традиції предків. Їм не байдуже доля рідного краю. Працьовитість – одна з національних ріс бессарабців. Колись безплідний засушливий степ переселенці перетворили на благодатний край. Зберігаючи заповіти предків, жителі району відносяться до землі, як до найбільшого багатства. Традиційно Болградщина вважається краєм виноробів.

З незапам'ятних часів людина займається виноградарством. Після ліквідації турецького ярма в Бессарабії виробництво винограду помітно зросло. Безлюдні південні райони регіону стали заселяти переселенці та колоністи – болгари, греки, вірмени, німці, чехи.

Поселенці привезли з собою свої сорти винограду, свою культуру виноробства. У цьому відношенні виділялася колонія швейцарців. У 1842 році на сільськогосподарській виставці в Кишиневі їх вина отримали першу золоту медаль у Бессарабії. Все це сприяло популярності бессарабських вин. Рентабельність виноградарства росла й викликала швидке збільшення виноградних насаджень. Після 1861 року Бессарабія обіймала перше місце серед інших губерній за площею виноградників.

Вина Бессарабії в ті роки прославилися в Європі. Цим скористалися винороби Франції. Бачачи схожість французьких і бессарабських вин, французи стали купувати виноград дешево прямо з куща, самі його знімали, пресували та вивозили виноматеріал до Франції. Ще 1825 року французи виготовляли шампанське з вин Бессарабії та видавали його за свої власні. Вони шукали потрібну сировину не в Криму і не на Кавказі, а купували врожай у кращих господарствах Бессарабії. У 1868-1875 роках, коли філоксера (хвороба завезена з Америки) знищила виноградники Франції, саме Бессарабія врятувала французьке виноробство.

Виноградарство стало пріоритетним у розвитку Болградського району. Важливо було не тільки вирощувати, консервувати та переробляти виноград, а й підвищувати врожайність, цукристість і смакові якості ягід. Головне – виробництво щеплених виноградних саджанців. Тому вперше на півдні Одеської області, а саме в п. Оксамитне Болградського району, було створено експериментальне підприємство.

Треба сказати, що влада змогла чітко і швидко вибудувати роботу. Масштаби цієї організації вражають. Регіон тільки що був звільнений, недалеко гриміли залпи знарядь, і тут же, на звільненій від фашистів території, повним ходом розгорталася господарська діяльність. Уже з першого вересня 1944 року почали укомплектовувати штат радгоспу «ім. Суворова» (нині Державне підприємство Дослідне господарство ім. О.В. Суворова національного наукового центру (Інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова) – майбутнього лідера з виробництва виноградних саджанців. Уперше на базі радгоспу «ім. Суворова» був організований розплідник для вирощування та щеплення лози. Виробництво виноградних саджанців – це кропіткий, технологічно складний процес. Радгосп став своєрідним полігоном для випробувань сучасних технологій. Рекомендації із загартування виноградних щеплень у траншеях на відкритому повітрі, а також досліди з виробництва щеплень взимку знайшли широке застосування в сільських господарствах не тільки в Україні, але й за кордоном.

Але головне багатство Бессарабської землі – це люди, які здатні зробити диво перетворення маленької сонячної ягоди в божественний напій, здійснити подвиг працьовитості.

Виноградарство и виноробство – візитна картка нашого краю. Уже не одне століття Бессарабія славиться своїми унікальними винами – Кагор, Каберне,

Мерло, Одеське чорне, Сухолиманське та інші. Покоління зминюють одне одного, а вино залишається, воно охоче розповідає про багатства, традиції та історію нашої землі.

Щорічно, починаючи з 2010 року в листопади на центральної площі Болграда проходить винний фестиваль «Bolgrad Wine Fest». До цього часу вже «дозріває» перше вино нового вражаю і робиться нове з пізніх сортів. Це свято, яке отримало статус міжнародного, це гармонійно поєднання давніх традиції і сучасності.

Під час свята всі охочі можуть не лише побачити, а й взяти участь у процесі приготування вина за старовинними традиціями. Процес збору та тисняви винограду, як показує практика, викликає неймовірні емоції. В конкурсній програмі фестивалю змагаються молоді вина домашнього виробництва, представлені українськими та зарубіжними виробниками. У номінації «Вина (домашні)» обирають кращі червоне, рожеве і біле. Вина минулих років оцінюються за сортами – краще каберне, аліготе та інші. Але на цьому фестивалі представлені не тільки вина, а також винні закуски. Це невід'ємна частина полікультурної Бессарабії. Гостей фестивалю обов'язково пригощають смачною кавармою, в'яленим м'ясом, фаршированими і квашеними овочами, гезлемою, манджею, курбаном, булгуром, милиною і багатьма іншими традиційними стравами. Неповторний смак страви мають завдяки особливостям їх приготування – томлінню у чавуні, обсмажуванню, випіканню у печі, на відкритому вогні.

Щорічний фестиваль став доброї традицією, тому що прийшовся до душі всім мешканцям та гостям, які з'їжджаються ні тільки з Одеської області, та і з інших регіонів і сусідніх країн. Цього свята з нетерпінням чекають мали та дорослі. Вино оспівується в поезії і в народних піснях. Покоління змінюють одне одного, а вино залишається, воно охоче розповідає про багатство, традиції та історію нашої землі.

Використана література:

1. Історія міст і сіл УРСР (Одеська область). – Головна редакція Української радянської енциклопедії АН УРСР. Київ-1969

2. Болградщина туристична. – Інформаційний бюлетень. Болград – 2021

3. Туристичний путівник. – Болград – 2021

Дроздов В.,
канд.іст. наук, доц.,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет,
доцент кафедри історії та методики її навчання

Українське Придунав'я: нав'язане минуле й повернення історичної пам'яті

У статті розглядаються зміни, що відбувалися в символічному просторі Українського Подунав'я під впливом радянських історичних наративів у середині XX ст., а також описуються сучасні процеси декомунізації та деколонізації, які сприяють поверненню історичної пам'яті населенню регіону.

The article has examined the transformations in the symbolic space of the Ukrainian Danube region that caused the Soviet historical narratives in the middle of the 20th century. In addition, it has described the current processes of de-communization and de-colonization, which contribute to returning the local community's historical memory.

Одеська область є найбільшою за територією областю України, проте її кордони неодноразово змінювалися. У 1954 р. відбулося суттєве розширення територіальних меж області завдяки включенню до її складу Ізмаїльської області. В історичному, етнонаціональному та культурному розвитку Ізмаїльска область (Буджак або Південна Бессарабія) мала свої специфічні риси, що були наслідком перебування цього регіону в складі різних держав.

Неоднорідність Буджаку засвідчує той факт, що навіть ті землі, що прилягали до Дунаю (Українське Подунав'я), мали свій етнокультурний колорит та історично відрізнялася від іншої його території. Наприклад, у часи Османського панування придунайський регіон мав важливе воєнне та торговельне значення, а фортеці Ізмаїл та Кілія були головними військово-стратегічними пунктами на Дунаї. З приєднанням Бессарабії до Російської імперії на цих територіях були створені умови для активної торговельної активності, що призвело надалі до утворення тут Ізмаїльського градоначальства (1830–1856 рр.), до якого входили міста Ізмаїл (Тучков), Рені та Кілія, а також 9 прилеглих селищ[6, с. 376]. Після Східної війни (1853–1856 рр.) придунайська територія (Ізмаїльський повіт) знову відійшла до Османської імперії, яка була включена до васального Молдавського князівства (з 1861 р. – до Об'єднаних князівств Молдавії та Волощини). У 1878 р. Українське Подунав'я було повернено до складу Російської імперії, але в 1918 р. воно перейшло під владу Румунського королівства.

Торговельне значення регіону впливало на етнічний склад населення, яке наприкінці XIX ст. включало представників понад 30 етнічних груп. В Ізмаїлі – головному місті регіону – на початку XX ст. проживало понад 22 тис. осіб, серед яких українці (37,1%), росіяни (34,9%), євреї (12,3%), молдовани (7,1%),

болгари (4,2%), греки (2,3%) та інші етнічні групи (2,1%). Загалом, в Ізмаїльському повіті найчисельнішими етнічними групами були молдовани (39,1%), українці (19,6%), болгари (12,5%) та росіяни (12,4%) [1, с. 42–43]. Серед уродженців регіону другої половини XIX – початку XX ст. можна назвати відомі персоналії: українського художника і графіка Амвросія Ждаху (1855–1927 рр.), єврейського прозаїка й педагога Мойше Рубіна (1856–1940 рр.), першого ректора Софійського університету Олександра Теодорова-Балана (1859–1959 рр.), українського композитора Миколу Бойченка (1894–1947 рр.),польського академіка Віктора-Мар'яна Кемулю (1902–1985 рр.) та інших [2].

Анексія Бессарабії в 1940 р. та її повторне захоплення радянськими військами в 1944 р. суттєво вплинули на політичне, економічне та соціокультурне становище придунайського краю. Аккерманська область, утворена в серпні 1940 р. (у грудні 1940 р. – перейменована на Ізмаїльську), була включена до складу Української РСР. Процеси радянізації, що розпочалися зі встановленням нової влади, окрім індустріалізації та колективізації, передбачали насадження нової радянської культури й ідентичності. Це передбачало і створення нової версії історії регіону, а також нового символічного простору.

На відміну від інших анексованих територій (Східна Галичини, Волинь, Північна Буковина, Закарпаття), де в основу конструювання радянської ідентичності було покладено українську національну модель, в Ізмаїльській області радянська влада використовувала російські імперські наративи. Центральним сюжетом в історії регіону став штурм фортеці Ізмаїл Олександром Суворовим в 1790 р., а місто Ізмаїл перетворилося на «місто слави російської зброї» [3]. Культ Суворова, який насаджувався радянською владою, закріплювався в символічному просторі міста. Ще в 1940 р. головна вулиця Ізмаїла, село та район області отримали назву на честь російського полководця. Пам'ятник Суворову було відкрито на річницю визволення Ізмаїла 26 серпня 1945 р., а у 30-ту річницю «жовтневої революції» 7 листопада 1947 р. відбулося відкриття Історичного музею О. Суворова[8, с. 209]. У такий спосіб влада прагнула сформувати символічний зв'язок між міфічним минулим та радянським сьогоденням. Продовженням цього стало встановлення в 1950 р. меморіальної дошки на Турбайовському кургані на честь 150-річчя з дня смерті Суворова та відкриття в 1973 р. діорами «Штурм фортеці Ізмаїл російськими військами в 1790 р.» у будівлі Малої мечеті – пам'ятнику архітектури XVI ст.

Водночас радянська влада намагалася стерти історичні та етнокультурні особливості регіону. Його перебування в складі Османської імперії та Румунії трактувалося як «безперервне економічне та національне гноблення». Суттєвих змін зазнав топонімічний простір. Так, зникали історичні та етнічні ойконіми (Бабель, Гасан-Аспага, Карагач, Галілешти, Дракуля, Єнікей, Картал), перетворюючись на уніфіковані радянські назви (Озерне, Першотравневе, Нагірне, Десантне, Трудове, Новоселівка, Орлівка). Подібна ситуація була з назвами вулиць. Наприклад, у 1963 р. із 58 нових назв вулиць Ізмаїла 41 назва мала ім'я російського або радянського діяча[7, с. 235–238]. Антирелігійна кампанія призвела до закриття, а потім і знищення

церков, які були важливими місцями формування ідентичностей мешканців краю. Лише в Ізмаїлі в роки радянської влади були знищені Благовіщенська церква, що належала грецькій громаді, Свято-Георгіївська (Вірменська) церква (одночасно було перейменовано вулицю Вірменську в 1963 р.), Дмитрівська церква, липованський Рождественський храм, а також перестали існувати інші церкви, храми та синагоги.

З проголошенням незалежності України в 1991 р. розпочалася нова сторінка в історії придунайського краю. Втім, символічний простір регіону впродовж тривалого часу не зазнавав змін, залишаючи в колективній пам'яті радянські наративи. Попри актуалізацію вітчизняними істориками «білих плям» про голод 1946–1947 рр., репресії та депортації в період сталінського режиму, ностальгічні почуття за радянською спадщиною продовжували зберігатися серед мешканців Українського Подунав'я. На це, зокрема, вказував результати президентських, парламентських і місцевих виборів, де представники з проукраїнською та проєвропейською орієнтацією не отримували належної підтримки.

Новим поштовхом для повернення історичної пам'яті регіону стали процеси декомунізації. Так, у 2016 р. було перейменовано 66 вулиць і провулків Ізмаїла. Деяким вулицям повернули їхні історичні назви (Семінарська, Телеграфна, Соборна, Дмитрівська тощо). Проте в міському просторі домінуюче місце й далі займали російські імперські символи. Наприклад, у 2015 р. місцева влада вирішила відсвяткувати 70-річчя встановлення пам'ятника Суворову.

Повномасштабна російська агресія проти України активізувала процеси деколонізації, спрямовані на вилучення з українського символічного простору російських колоніальних маркерів. Суворівський міф, який тривалий час поширювався радянською пропагандою і знаходив підтримку серед частини населення, було деконструйовано російським вторгненням. Одним із перших рішень місцевої влади в контексті деколонізації було перейменування проспекту Суворова на проспект Незалежності, Історичного музею О. Суворова– на Ізмаїльський міський військово-історичний музей та закриття пам'ятника Суворову парканом. Процеси перейменування вулиць і населених пунктів у регіоні можуть призвести до повернення регіону його історичної пам'яті, але для цього потрібне залучення фахівців та налагодження діалогу з громадськістю з боку місцевої влади. Відповідні ініціативи у фаховому середовищі вже існують. Наприклад, львівський історик Олег Дух запропонував топонімічну альтернативу для Буджака «Український світ із локальним багатонаціональним колоритом», яка б сприяла інтеграції регіону в загальноукраїнський символічний простір, зберігаючи при цьому назви, пов'язані з історією та культурою етнічних груп, що його населяють [4]. Придунайська історико-меморіальна комісія, створена в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті, запропонувала рекомендації для органів місцевого самоврядування півдня Одеської області щодо перейменування топонімів,пов'язаних з Росією та СРСР, а також перелік75 нових назв вулиць і провулків міста Ізмаїла [5].

Отже, міфологізація історії Українського Подунав'я з боку радянської влади, зміна його топонімічного простору й нав'язування радянських та імперських

наративів і символів тривалий час впливали на колективну свідомість мешканців регіону. Процеси декомунізації й деколонізації мають повернути історичну пам'ять про багатонаціональний край та його унікальний полікультурний колорит.

Використана література:

1. Берг Л. С. Население Бессарабии. Этнографический состав и численность (С 10-верстной этнографической картой). Петроград, 1923. 59 с.

2. Вони змінили історію (125 вихідців із Південної Бессарабії). Енциклопедичний словник / під ред. Л. Циганенко, С. Мустяце. Ізмаїл-Кишинеу, 2019. 280 с.

3. Дроздов В. Створення радянського міфу про Ізмаїл як «місто російської бойової слави» в повоєнний період. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету.* 2021. Вип. 52. С. 54–64.

4. Дух О. Топонімічна альтернатива для Ізмаїла та Буджака. *ЮгToday.* 2022. 14 травня. https://yug.today/toponimichna-alternatyva-dlia-izmaila-ta-budzhaka/

5. *Ізбірком.* В Ізмаїлі оприлюднили пропозиції нових назв для перейменування вулиць. 2022. 21 червня. https://izbirkom.org.ua/news/obshchestvo-19/2022/v-izmayili-oprilyudnili-propoziciyi-novih-nazv-dlya-perejmenuvannya-vulic/

6. Скальковский А. А. Измаильское градоначальство в 1847 году. *Журнал министерства внутренних дел.* 1849. Ч. 25. С. 374–422.

7. Цыганенко Л. Ф., Дроздов В. В., Дорошева А. А. Улицы Измаила: история и современность. Научно-информационный справочник. Харьков: Диса плюс, 2017. 264 с.

8. Drozdov V. The Soviet Placesof Memoryofthe Postwar Periodinthe Symbolic Spaceofthe Southern Bessarabian Cities. *Analele Universităţii Dunăreade Josdin Galaţi. Seria Istorie*. 2021. Vol. 20. Pp. 205–217.

Волонтірова Л.
Комунальна установа «Ізмаїльський архів»
архівіст

Економічний розвиток міста Ізмаїл у складі Одеської області

Події та факти, викладені у цій статті, охоплюють соціально-економічне становлення та розвиток міста Ізмаїла у складі Одеської області (1954-1991). Описувані події дозволяють скласти власні уяви про багатогранність історичної спадщини міста.

The events and facts presented in this article cover the social-economic formation and development of the town of Izmail in Odesa region (1954-1991). The described events allow you to form your own ideas about the multifaceted historical heritage of the town.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 15 лютого 1954 року Ізмаїльська область була ліквідована, її територія увійшла у склад Одеської області. Місто Ізмаїл стало містом обласного підпорядкування, де проживало більше 41 тисячі мешканців. Місто продовжувало жити активним життям, добиваючись успіхів у економічному та культурному житті. Так, продовжувалося будівництво другої черги консервного заводу, яку було введено у дію у 1957 році: були побудовані соковий, склотарний, бляшано-баночний цехи. Для стабільної загрузки виробничої сировини було закріплено 28 колгоспів. Ізмаїльські консерви поставлялися у всі міста колишнього Радянського Союзу, консервований зелений горошок, томат-паста направлялися закордон.

У 1961 році почалося будівництво Ізмаїльського целюлозного комбінату. Перша черга цього підприємства хімічної промисловості потужністю 25 тисяч тон целюлози на рік, дала першу продукцію у 1965 році. Сировиною слугував очерет дунайських плавнів. З введенням у дію в 1967 році другої черги, потужності комбінату складали вже 27,5 тисяч тон картону та 15 тисяч тон напівцелюлози на рік. У 1969 році запрацював цех гофротари на 60 млн. коробів на рік. У цьому ж році було завершено будівництво та введено в експлуатацію завод залізобетонних виробів. Згодом, після створення заводоуправління цегляних заводів, яке об'єднало заводоуправління трьох заводів в Ізмаїлі та одного в Болграді, було налагоджено виробництво керамічних виробів, газобетону, облицювальної плитки, трубної та лицьової цегли, жаростійкого бетону.

У 1967 році у місті були побудовані газороздавальна станція, 2 дитячих комбінати, навчальні корпуси шкіл № 6 та № 11, телеательє, універмаг, овочево-фруктовий корпус на ринку. У 1974 році була зроблена масштабна реконструкція рибозаводу, це дозволило збільшити потужності продукції, що випускається. Після спорудження нового корпусу та встановлення сучасного обладнання, завод оцинкованого посуду збільшив виробництво та розширив асортимент своєї продукції.

Починаючи з середини 70-80 років, Ізмаїл по праву став неофіційною столицею Придунав'я. Були побудовані нова будівля міського виконкому, завод «Еталон», морський та залізничний вокзали, поліклініка, технологічний інститут, кінотеатр «Україна», ПТУ-7, ПТУ-8, ВПУ-9, морехідна школа, десятки дитячих садочків, школи № 9 та № 10, нова будівля педагогічного інституту, картинна галерея, сотні тисяч квадратних метрів житла. З'явилися нові вулиці та жилмасиви: Південний, Південно-Західний. Північно-Західний, проспект Леніна та площа Миру.

У Радянському Дунайському пароплавстві, яке по праву вважалося містоутворюючим, працювали 62 морських та 645 річкових суден загальною вантажопідйомністю 894 тисячі тон. Тільки у 1977 році Ізмаїльським портом перероблено 5,9 млн. тон вантажів, введений у дію комплекс для приймання та відправки великовантажних контейнерів міжнародного стандарту. Нарощуються експортно-імпортні перевозки, зарубіжний фрахт, що забезпечував інвалютні надходження. Відкрилися регулярні лінії Ізмаїл-Стамбул, Ізмаїл–Пірей, Ізмаїл–Порт-Саїд, Александрія та інш.

19 травня 1978 року на основі міжурядової згоди чотирьох країн – Болгарії, Угорщини, Радянського Союзу та Чехословаччини – було створено міжнародне господарське судноплавне підприємство «Інтерліхтер». В сферу діяльності входило безперевалкове транспортування вантажів у ліхтерах між придунайськими країнами та державами Південної та Південно-Східної Азії через порти Чорного та Середземного морів, Близького Сходу, Північної та Східної Африки. За період свого існування – з грудня 1978 року по вересень 1995 року – морські судна міжнародного підприємства «Інтерліхтер» – тЇх «Юліус Фучик» та т/х «Тібор Самуелі» здійснили 252 рейси на лініях Дунай-Індія-Пакистан та Дунай-Меконг. Об'єм перевозок у ці роки склав 6,4 млн. тон, у тому числі у експорті в придунайські країни – 4,3 млн. тон.

Ставши туристичним містом, через Ізмаїл було організовано закордонні круїзні лінії від Альп до Чорного моря: Ізмаїл-Ялта-Ізмаїл-Відень, Констанца-Стамбул-Констанца, Варна-Стамбул-Варна. Їх обслуговували судна т/х «Амур», т/х «Дунай», т/х «Осетія», т/х «Волга», т/х «Днепр», з 1977 року – т/х «Айвазовський». На місцевих лініях по Дунаю працювали судна на підводних крилах типу т/х «Ракета» та т/х «Метеор».

Станом на кінець 1979 року було побудовано та введено в експлуатацію більше 270 об'єктів промислового та цивільного призначення. У місті запрацювали лазнево-пральний комбінат, фабрика хімчистки, будинок побуту, телерадіотельє. Збільшилась протяжність міського водопроводу до 244 км. Забудова міста велася у відповідності до затвердженого генерального плану. Особливий розвиток дістали північно-західний та південно-західний мікрорайони. Споруджено 100 багатоповерхових будинків, 6 гуртожитків, готель та турбаза.

В торгову мережу міста входили 155 магазинів, працювало 119 підприємств громадського харчування.

Система охорони здоров'я налічувала 7 лікарень на 1080 місць, пологовий будинок, 2 філіали дитячої поліклініки, станція переливання крові та швидка допомога, стоматологічна поліклініка. Працювали 2,2 тисячі медичних працівників, у тому числі 282 лікаря.

28 дитячих садків та ясел відвідували більше 4,8 тисяч дітей. У музичній та художніх школах, студії образотворчого мистецтва навчалося близько 2,5 тисяч дітей.

Культурний центр міста представляли народні колективи музично-драматичного театру та духовий оркестр Будинку культури ім. Шевченка, театр юного глядача, інші творчі колективи, що об'єднали у своєму складі більше 12 тисяч ізмаїльчан. Щорічно проводився фестиваль мистецтв «Дунайська весна», де поряд із заслуженими артистами виступали народні колективи Придунав'я.

Застійні часи у країні середини 80-х початку 90-х років у повній мірі відобразилися на розвитку Ізмаїлу. Спостерігався спад виробництва, товарний дефіцит, зростання цін. Знецінювалися реальні доходи містян, погіршувалася житлова проблема. Економічно-політична криза, зумовлена застарілою системою

управління, привела до масового незадоволення по всій країні. Події, пов'язані з розпадом Радянського Союзу, стрімко наростали.

16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР прийняла декларацію про державний суверенітет України, згідно з якою проголошувалася недоторканість існуючих кордонів, гарантувалося право українського народу на самовизначення, створення української банківської, фінансової, митної та податкової систем, формування власних: бюджету, національної грошової одиниці, збройних сил та органів безпеки. 24 серпня 1991 року був проголошений Акт незалежності. Починаючи з вересня 1991 року законодавчо була змінена назва УРСР на «Україна». Кінцева крапка у розпаді Радянського Союзу, як суб'єкту міжнародного права, була поставлена 7-8 грудня 1991 року у Біловезькій Пущі Білорусі, де Президент України Л. Кравчук, Голова Верховної Ради Білорусі С. Шушкевич та Президент Росії Б. Єльцин підписали угоду про створення Співдружності Незалежних Держав.

Ставши містом незалежної України, Ізмаїл налічував 91,5 тисяч жителів, у тому числі 51% росіян, 31,5% українців, 9,1% болгар, 4,2% молдаван, 0,92% білорусів, 0,9 % євреїв, 0,7% інших національностей.

До кінця 1991 року у місті існувало 19 промислових, 10 будівельних, 7 транспортних підприємств із загальною чисельністю працюючих більше 12 тисяч людей. Серед основних підприємств виступали судноремонтні заводи, завод «Еталон», підприємства з виготовлення будівельних матеріалів, консервний завод, м'ясокомбінат, завод продтоварів, міськмолзавод, хлібокомбінат, целюлозно-картонний комбінат. На шести підприємствах комунального господарства працювали 1,3 тисячі містян. У Ізмаїлі налічувався 121 магазин продтоварів та 19 – непродовольчих товарів. 9 аптек та аптечних пунктів.

Медичне обслуговування мешканців злійснювали 12 лікувальних установ на 1380 місць, 496 лікарів та 1227 – середнього медичного персоналу. Провідними установами були Центральна районна лікарня, Дунайська басейнова лікарня, міські інфекційна та дитяча лікарні, тубдиспансер, онкодиспансер, пологовий будинок.

На п'яти факультетах педагогічного інституту навчалося більше 2,2 тисяч студентів, здійснювалася підготовка вчителів 15-ти спеціальностей. На 18 кафедрах інституту працювало 173 викладача, з них 7 професорів та докторів наук, 53 доценти. Технікум механізації та електрифікації сільського господарства щорічно випускав більше 400 молодих спеціалістів – механізаторів та електриків. В училищах СПТУ № 7, ВПУ № 9, СПТУ № 38 щорічно більше 2000 учнів отримували робочі спеціальності: мотористи, електрозварники, токарі, теслярі, кухарі та інші.

У 16-ти міських школах отримували середню та неповну середню освіту більше 13,5 тисяч учнів. В двох музичних школах навчалося більше 700 дітей, в дитячій художній школі – 100.

На базі Будинку культури ім. Т.Г. Шевченка та клубу моряків працювали 12 народних колективів художньої самодіяльності. Центральна міська бібліотека

організовувала роботу 12 бібліотек, в том числі 6 для дорослих. Кінопрокат здійснювали основні кінотеатри – «Побєда» та «Україна» на 150 та 580 місць відповідно.

Таким Ізмаїл увійшов в нову епоху – час великих змін та перетворень…

Використана література::

1. Збірник документів «Под солнцем дружбы и братства (1954-1965 рр.)», Одеса, видавництво «Маяк». – 1979.

2. Клименко А. – Ізмаїл, путівник. – Одеса, «Маяк». – 1981.

3. Лебеденко О.М., Тичина А.К. Українське Подунав'я, Ізмаїл. – 2000.

4. Лебеденко О.М., Тичина А.К. Українське Подунав'я, роки незалежності, Ізмаїл. – 2000.

5. Огнєв І. Буджак: у времени в плену, Ізмаїл, Ірбіс. – 2021.

6. Шморг С. Ізмаїл в історичних нарисах та документах. Львів. – 2021.

Кобилюк О.,
Подільський міський краєзнавчий музей,
директорка, членкиня ГО «Краєвєд», м.Одеса

Проблема відтворення правдивої дати заснування міста Подільська Одеської області в контексті впливу радянської історіографії та адміністративно-територіального поділу краю/ з останньої треті XVIII ст. до наших днів

В статті розглянута проблема датування м. Подільська (до 1935 р. – Бірзула, до 2016 р. – Котовськ) Одеської області під впливом радянської історіографії та територіальних змін сусіднього села Любомирка в процесі адміністративно-територіального поділу з останньої треті XVIII ст. до наших днів. На основі історичних джерел показана реальна картина дати заснування міста.

The article examines the problem of dating the city of Podilsk (before 1935 – Birzula, until 2016 – Kotovsk) of the Odesa region under the influence of Soviet historiography and territorial changes of the neighboring village of Lubomyrka in the process of administrative-territorial division from the last third of the 18th century. to the present day. On the basis of historical sources, a real picture of the date of the city's foundation is shown.

На сьогоднішній день у багатьох населених пунктах України стоїть нагальне питання перегляду дат їхнього заснування. Нажаль, під впливом радянської історіографії міста і села України, зокрема і місто Подільськ Одеської області, зазнали грубих неточностей в їх датуваннях. Розкриваючи тему, зазначимо, що в питанні датування міста, неабияку роль зіграло сусіднє село Любомирка Куяльницької

громади Подільського району Одеської області. Воно розташоване на північному заході в 3 км від міста Подільська, по обидва береги в долині річки Ягорлик.

В давнину річки часто ставали природними кордонами між державами і Ягорлик не став виключенням. Саме тут проходив кордон між Річчю Посполитою та Османською імперією, а тому територія сучасного села Любомирка, що розділена річкою, знаходилася в різних державних утвореннях та в окремих поселеннях.

Любомиркою звалася та частина теперішнього села, яка розташована на правому березі Ягорлика та відносилася до Брацлавського воєводства Речі Посполитої, власниками якої довгий час були польські магнати – князі Любомирські.

А ось інша частина сьогоднішньої Любомирки, по ліву сторону Ягорлика, відносилася до контрольованого Османською імперією Кримського Ханства, у васальній залежності якого знаходилася Єдисанська орда, що займала південні степи між пониззям Дніпра, Південним Бугом і Дністром, від узбережжя Чорного моря до річки Кодими. В різних джерелах це село мало назви Бурса, Бирза, Бурзул, Бєрзола, Бірзулово (Бірзула). Після Яського мирного договору 1791 року землі між Бугом і Дністром перейшли під порядкування Російської імперії. В 1802 році була утворена Херсонська губернія [8, с. 378], до якої увійшли землі Єдисана, в тому числі і Бурса (Бірзула).

Внаслідок другого поділу Речі Посполитої 1793 року територія Брацлавського воєводства була захоплена Російською імперією і на його територіальній основі в квітні 1793 року створено Брацлавське намісництво. В 1796 році після ліквідації намісництв в Російській імперії частина Брацлавщини, до якої входила Любомирка, увійшла до складу Подільської губернії [9, с.303].

Так, у свій час Любомирка і Бірзула спочатку знаходились в різних державах – Польщі і Туреччині, а потім в різних губерніях Російської імперії – Подільської та Херсонської.

Лише в перші роки радянської влади ці два села стали частинами однієї адміністративно-територіальної одиниці. З утворенням Одеської губернії, в яку вони увійшли, були сформовані Любомирська та Бірзульська волості [21, с.18].

В 1923 році, в результаті адміністративно-територіальної реформи, Любомирка з Бірзулою опинилися в одному районі – Бірзульському, Балтської округи з центром у пристанційному селищі Бірзула [15, с. 583]. З 1924 року ці два села знаходяться в складі АМРСР, спочатку в Бірзульському районі, а з 1935 року –

в Котовському. В 1944 році село Бірзула разом з селом Іванівкою входять до Любомирської сільської ради [11]. І тільки в 1946 році згідно Указу Президії Верховної Ради УРСР Любомирка і Бірзула об'єдналися: «Населені пункти Любомирської сільської Ради – село Бірзула і село Любомирка вважати за один населений пункт, який іменувати село Любомирка» [23].

З тих пір як село Бірзула стало Любомиркою, а ще раніше однойменне пристанційне селище Бірзула (зараз місто Подільськ), яке якраз-таки запозичило свою назву від села Бірзула «Свое названіе станція заимствовала отъ имені лежащаго верстахъ въ 2 отъ нея къ западу с.Бирзулы расположеннаго при верховьяхъ р. Ягорлыка…» [17, с. 521] і в 1935 році перейменувалося в Котовськ [14], з мап України зникає цікавий і неповторний топонім. Поглинання Любомиркою села Бірзула, перейменування пристанційного селища Бірзула (суч. Подільськ), їх територіальна близькість як показав час, призвело до історичної плутанини між цими двома населеними пунктами.

В радянській історичній і краєзнавчій літературі часто зустрічається той факт, що місту Подільську приписується дата заснування та історичні події, які відносяться до села Бірзула при річці Ягорлик. Як приклад можна навести краєзнавчі нариси Г.Л. Грибоєдової «Котовск» (1963), В. Г. Полтавчука «Котовск» (1987) та енциклопедичне видання «Історія міст і сіл УРСР. Одеська область» (1969), де подається історія заснування міста Котовськ ще з другої половини XVIII ст., ця інформація стосується не міста, а села Бірзула (суч. Любомирка) [2, с. 6; 3, с. 565; 13, с.4]. Як правило місцеві краєзнавчі видання, посилаючись на ці джерела, дублювали хибні твердження, вказуючи, що місто Котовськ засновано в 1779 році: «…Бірзула виникла в середині 18 століття, вперше згадується в турецьких документах 1779 року в числі 41 населеного пункту Дубоссарської райї» [5, с.10.].

Підтвердити існування поселення Бірзули в 1779 році може турецький документ, відомий нам завдяки праці Олександра Середи «Османсько-українське степове порубіжжя в османсько-турецьких джерелах XVIII століття» – це «Дефтер оподаткування і видатків в мукатаа хассу Томбасар», датований 1780 роком, в якому згадується населений пункт «Burzul». Завдяки цьому документу відомо що Бірзула (Бурзул) в той час відносилася до податково-прибуткового округу Томбасар, підконтрольні території якої були розділені на п'ять районів. До одного з цих районів з центром у Балті входило 13 поселень. Серед яких зустрічаємо Липецьке, Гидерим, Ананьїв (Нані), Бурзул та ін. [19, с.111, 287].

Інший приклад – це праця, «Война России с Турцией и польскими конфедератами. С 1769–1774 г., составленная, преимущественно, из неизвестных по сие время, рукописных материалов, Генереального штаба капитаном А. Петровым», в якій згадується поселення Бурзул на лівому березі Ягорлика: «По мере приближения к Днестру, через Бурзул, Окно, Дубовую граф Панин на каждом ночлеге строил по небольшому редуту на 30 человек казаков (из украинских полков), при 1-й пушке, для учреждения сообщения между Днестром и Бугом». Саме це джерело вказує нам на такий факт, що село Бірзула засновано раніше заявленого 1779 року, що є цінним для нас [1, с. 292]. Також акцентуємо увагу на тому, що використовуючи це джерело у своїй статті «Карти і плани Буго-Дністровської частини Причорномор'я останньої треті XVIII століття як археологічні джерела», Ігор Сапожніков, згадуючи поселення Бурзул на лівому березі Ягорлика, уточнює для читача, що мається на увазі місто Подільськ замість села Любомирки [18, с. 81]. Як бачимо, плутанина з цими двома Бірзулами тягнеться з радянських часів і до сьогодення.

Спробуємо дослідити питання виникнення самого міста Подільська (колиш. Бірзула) паралельно з існуванням села Бірзула. Вивчаючи наявні джерела, знаходимо що у 1859 році село Бірзулово (Бірзолово) при річці Ягорлик з 46 дворами (195 чол., 214 жін.) мало православну церкву, а також Липецьку поштову станцію з трьома дворами (17 чол. і 8 жін.) [20, с. 61], поряд з якою на початку 60-х років XIX ст. з'явиться залізнична станція Бірзула!

В документі «Результаты подворной переписи Ананьевского уезда 1886-1887 гг» знаходимо вже обидва населені пункти: село Бірзула (Бірзулово) «Поселение давнее, основаное беглецами из Польской Украйны… дворов 102, муж. – 202, жен. – 210), і селище Бірзуловське (ст. Бірзула) «время возникновения поселения: в 60-х гг. нынешнего столетия, с проведением ж.д. Прежде здесь была Липецкая почтовая станция, базары по средам, проходит большая почтовая дорога из Балты в Дубосары» [16, с. 16, 17]. Підтвердження вищевказаного знаходимо в документі «Список почтово-телеграфных и почтовых учреждений Росийской империи» (1886): «Липецкая почтовая станция Херсонской губернии (Ананьевского у.) в ¼ вер. от ст. Бирзула, Одесской жел. дор.» [22, с.330].

На більш молодший вік Бірзули (суч. Подільськ) від своєї сусідки Бірзули (села) вказує і різний час виникнення в них церков. На відміну від церкви села Бірзули (Бірзулово), яка за даними «Відомостей Дубосарської протопопії 1795 року» мала назву Іоано-Богословська і була побудована в 1794 році [10, с.126], церква Успіння Пресвятої Богородиці в селищі Бірзула (Подільськ) була освячена тільки в 1893 році. Про це дізнаємося в звітовій документації голови будівельного комітету з будівництва церкви при ст. Бірзула, інженера-технолога М. Кемецького, який вказав на близьку відстань між цими населеними пунктами і особливості географічного розташування: «Приходская церковь села Бирзула Херсонской губернии Ананьевскаго уезда отстоит от станции Юго-Зап. желез. дорог того же наименования в разстоянии около трех верст и расположена в глубокой долине

ручья Егорлыка, вследствие сего во время ненастной погоды посещение приходской церкви железнодорожными служащими, живущими на станции в числе около 2000 человек с семействами, бывает очень затруднительно, что с давних пор вызывало у служащих желание построить свою церковь» [4, с. 3].

В результаті краєзнавчих розвідок цими населеними пунктами вдалося з'ясувати, що найстаріші пам'ятки, які збереглися на сьогоднішній день в сучасній Любомирці – це старі могили та хрести на обох кладовищах села (на лівій і правій стороні по річці Ягорлик). На «бірзульському» сільському кладовищі стоїть старовинний кам'яний хрест з написом «ІС ХС 1868 г. Крестъ сей соруженъ Бырзуловскимъ обществомъ для памяті. Выбил литеры Дорофей…». В місті Подільську, звісно, не знайдеш пам'яток, старіших за ті, які з'явилися після будівництва залізниці Одеса-Балта в 1865 році, окрім будівлі тієї самої Липецької поштової станції, розташованої приблизно в 300 метрів від залізничного вокзал. Отже, дві Бірзули виникли в різний час. Спочатку село Бірзула при річці Ягорлик, приблизно в середині 18 ст., а значно пізніше, з проведенням залізниці – станція Бірзула і селище Бірзуловське (суч. Подільськ). Не дивлячись на зовсім невелику відстань (приблизно 3 км) між цими населеними пунктами, вони ніколи не об'єднувались і нині також знаходяться в різних територіальних громадах. Згідно адміністративно-територіальної реформи 2015-2020 років Любомирка (до якої увійшла Бірзула) – в Куяльницькій сільській ОТГ [7], Подільськ (Бірзула) – в Подільській міській ОТГ [12].

В сучасному Подільську по сьогоднішній день 1779 рік вважають офіційною датою заснування міста, яка не має ніякого відношення до нього і була затверджена «під солідний ювілей».

В центрі, на реконструйованій привокзальній площі в 2020 році була встановлена стела, як визитівка міста, на якій зображено його символи – паровоз, тепловоз, електровоз і сучасний швидкісний потяг, які самі за себе говорять, що історія міста розпочалася саме з залізниці. Але, ті хибні дати висічені на граніті викликають лиш одне питання: а що було до паровозів? Історична пам'ять тут спить, бо як можна пам'ятати те, чого не було…

Історія Подільська, Любомирки, як і вся історія України, повинна ґрунтуватися не на міфах і легендах, а на конкретних історичних фактах і подіях. Ця важка робота розрахована на десятки років. Любов до рідного краю, бажання зберегти його правдиву історію дає наснагу, для нових відкриттів, щоб сьогоднішнє та наступні покоління могли пишатися славою своїх предків.

Використана література:

1. Война России с Турцией и польскими конфедератами. С 1769–1774 г. / Сост., преимущественно, из неизвест. по сие время, рукопис. материалов, Ген. штаба кап. А. Петровым. С.-Пб.: Тип. Э. Веймара, 1866. Т. 2 : Год 1770. – 1866. [4], IV, 268, [36], 269–485, [30] с.

2. Грибоедова Г. Л. Котовск. Одесса: Одесское книжное издательство, 1963. 118 с.

3. Загоруйко В. А. Котовськ // Історія міст і сіл Української РСР : в 26 т. Одеська область. К.: Головна. Редакція Укр. Рад. Енциклопедії АН УРСР, 1967. С. 565–581.

4. Кемецкий Н. М. Построение церкви на ст. Бирзула Юго-Западных железных дорог. Киев: тип. С. В. Кульженко, 1893. 13 с.

5. Ковальский А. Д., Добровольская Л. Н., Субботина О. Л., Криворотько М. И. Столица севера Одещины: Очерки: Вчера и сегодня Котовска: Посвящается 225-летию г. Котовска. Одесса, Котовск: ЧП «Газета «Південний вісник»: Котовская городская типография, 2004. 186 с.

6. Ковальський А. Д. Батьківщина наша мала – Котовськ. Котовськ:Котовська міська друкарня, 1998. 163 с.

7. Куяльницька громада. Подільський район. Одеська область URL: https://gromada.info/gromada/kujalnycka/.

8. Лазанська Т. І. Херсонська губернія // Енциклопедія історії України. К.: Наукова думка, 2013. Т. 10. С. 378–380.

9. Маркова О. Є. Подільська губернія // Енциклопедія історії України. К.: Наукова думка, 2011. Т. 8. С.303–304.

10. Пивовар А.В. До питання про церковне будівництво на території краю в другій половині XVIII – першій третині XIX століть (Херсонщина і правобережна Катеринославщина) // Інгульський степ. 2018. С. 103–168.

11. Погосподарська книга основних виробничих показників господарств колгоспників Любомирської сільської ради. 1944-1946 рр. Книга 7. // Подільський міський краєзнавчий музей. Папка № 1.

12. Подільська міська громада. Подільськ. Одеська область URL: https://gromada.info/gromada/podilsk/.

13. Полтавчук В. Г. Котовск: Краеведческий очерк. Одесса: Маяк, 1987. 64 с.

14. Про перейменування районів, сіл, підприємств і установ по УСРР // Збірник законів та наказів Робітниче-Селянського Уряду Союзу Радянських Соціялістичних Республік. 1935. Ч. 25. Відділ перший. URL: https://uk.wikisource.org/wiki/ЗЗНРСУСРСР/1935/1/25/Про_перейменування_районів,_сіл,_підприємств_і_установ_по_УСРР.

15. Про адміністративно-територіяльний поділ Одещини // Збірник узаконень та розпоряджень Робітниче-селянського уряду України. 1923. Ч. 18–19. Відділ перший. С. 581–586.

16. Результаты подворной переписи Ананьевского уезда 1886-1887 гг. Херсон: Ананьев. уезд. зем. управа, 1889. [4], II, 454 с.

17. Россия. Полное географическое описание нашего отечества : настольная и дорожная книга. С.-Пб.: Изд. А. Ф. Девриена, 1910. Т. 14. VIII, [12], 982с.

18. Сапожников И. Карты и планы Буго-Днестровской части Причерноморья последней трети XVIII века как археологические источники // Scriptorium nostrum. 2019. Вип. 1. С. 81–110.

19. Середа О. Османсько-українське степове порубіжжя в османсько-турецьких джерелах XVIII ст. Одеса: Астропринт, 2015. 312 с.

20. Списки населенных мест Российской империи, составленные и издаваемые Центральным статистическим комитетом Министерства внутренних дел. Т. XLVII: Херсонская губерния: по сведениям 1859 года / обработан ред. Л. Майковым. Санкт-Петербург: издание Центрального статистического комитета Министерства внутренних дел, 1868. [3], LXXX, 191 с.

21. Список волостей Украинской Социалистической Советской республики. Приложение к схематической административной карте Украины Ц.С.У. Украины по данным на 15.XI.1921 г. Харьков: Типогарфия Командующего всеми вооруженными силами Украины, 1921. 32 с.

22. Список почтово-телеграфных и почтовых учреждений Российской империи. Санкт-Петербург : издание Главнаго упр. почт и телеграфов, 1886. 793 с.

23. Указ Президії Верховної Ради УРСР про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільських Рад та населених пунктів Дніпропетровської, Одеської, Ровенської, Сумської, Тернопільської і Херсонської областей // Відомості Верховної Ради УРСР. 1947. № 11. С. 8–11.

Громлюк О.,
Куяльницький опорний заклад освіти
Куяльницької сільської ради
Подільського району Одеської області,
вчитель

Становлення сучасного закладу освіти

Стаття подає відомості щодо історії заснування Куяльницької школи та висвітлює основні зміни за час існування закладу освіти. Робота містить огляд діяльності школи під час керівництва різними директорами. Ознайомившись з матеріалами статті можна дізнатись про життя закладу освіти у минулому та сьогоденні.

The article provides information about history of the establishment school of Kuyalnik and highlights the main changes during the existence of the educational institution. The work contains an overview of the school's activities under the leadership of different principals. After reading the materials of the article, you can learn about the life of the educational institution in the past and present.

Школа – місце, в якому кожен є членом однієї великої родини. Саме вона, як мати, дала путівник у життя багатьом. Навчальні дні складають роки, що залишаються в нашій пам'яті як найяскравіші, сповнені світлом і красою сторінки дитинства та юності. Куяльницька школа має свою історію, і тут вся інформація зібрана по крупинці від її учнів, вчителів та й просто мешканців села. А щоб пам'ять була міцною та

довговічною, її необхідно відтворювати в літописі закладу.

Історія нашого закладу бере свій початок з далекого 1937 року, коли в будинку Леонова Фоки був відкритий лікбез для дорослих [1]. Їх навчав Якубенко Кузьма, який був хоч трохи освіченим. До війни та після війни діти займалися в приміщенні колгоспної хати. Це були класи – комплекти. Навчання проводилося українською мовою. Кількість учнів у класах була невеликою.

У 50-х роках в селі Куяльник налічувалась одна початкова і одна семирічна школа №40. В ній навчалось 165 дітей у 2 зміни, директором був Крижанівський Г. до 1956р.

У 1956 році директором було призначено Сандаловича Миколу Романовича. Заняття проводили вчителі при гасових лампах. Біля школи розташовувалася квартира одного з посадовців, до якої було підключено дизель, що й постачав електрику. Завдяки цьому з'явилось й краще освітлення в школі. Біля школи учні посадили фруктовий сад. Під керівництвом цього директора створився досить дружній колектив, що об'єднував однодумців під спільною ідеєю: дати якісну освіту молоді. Новий очільник сприяв будівництву нової споруди школи, яку було відкрито в 1960 р. Але працювати в ній йому не довелося у зв'язку з переведенням на роботу до іншого закладу.

У 1960 році директором нової восьмирічної школи було призначено Волошина Артема Васильовича, який раніше був головою колгоспу [2]. Після Волошина А.В. директором призначено Кивенка Бориса Михайловича, який працював до 1985 року.

У 1985-1993рр. Куяльницьку школу очолювала Чагаровська Людмила Данилівна. З 1994 по 2000 роки директором була Леонова Валентина Олексіївна [3].

З 2000 по 2019 роки директором був Іскров Олександр Іванович. В період його роботи з 2006 року почалось будівництво нової двоповерхової будівлі, яке завершилось у 2009 році. З 2010 року заклад функціонував як школа І-ІІІ ступенів.

З 2019 року заклад, що зараз має назву «Куяльницький опорний заклад освіти», очолює Думбрава Юрій Іванович.

Куяльницький опорний заклад освіти – це місце, куди хочеться йти і безпечно знаходитись. У школі учні почуваються комфортно. Здобувати якісну освіту допомагає наш педагогічний колектив – когорта освічених, сучасних, креативних педагогів – новаторів. Мета діяльності школи – це створення умов для розвитку особистості і творчої реалізації кожного учня, його морального, інтелектуального, фізичного, художньо – естетичного зростання. Навчальні кабінети обладнані якісними меблями та засобами навчання. У 2022 році заклад удосконалився завдяки підтримці та стабільному фінансовому забезпеченні Куяльницької об'єднаної територіальної громади:

– телевізори;
– інтерактивні дошки;
– лептопи;
– оновлені дидактичні матеріали для уроків хімії, біології та фізики;
– стоянка для шкільних автобусів;
– реалізація проєкту «Безпечна дорога до школи»;
– стела «Я люблю Куяльницьку школу»;
– сучасна їдальня та інш.

Завдяки наявному оснащенню школа відповідає реаліям і вимогам сучасного життя.

Усяка школа славиться не числом, а досягненнями своїх учнів. За якістю освіти заклад посідає високе місце у рейтинговій таблиці: маємо своїх золотих медалістів – Козаченко Олена Вячеславівна, Ройлянд Дмитро Павлович, високі результати у зовнішньому незалежному оцінюванні. Найбільш здібні, талановиті та працьовиті здобувачі освіти отримують стипендії голови Куяльницької сільської ради. Неодноразово учні перемагали та посідали призові місця у різноманітних

предметних олімпіадах, інтелектуальних конкурсах і фестивалях. Наші випускники є студентами багатьох вищих навчальних закладів України та за її межами. Окремо слід відзначити досягнення спортсменів закладу: це перемоги в регіональних, обласних та всеукраїнських змаганнях з футболу, волейболу, баскетболу, стрітболу, шахів, шашок, настільного тенісу .

Історія розвитку Куяльницького закладу світи тісно пов'язання з розвитком Одеської області, що демонструє історичні віхи розвитку закладу на тлі становлення нашого регіону. Ми демонструємо надбання вільної, незламної, непереможної України.

Використана література:

1. Дайман Я.І. Проект часткового перепланування села Куяльник, Котовського району, Одеської області. Одеса. 1946. 90 с.

2. Тронько П.Т. Історія міст і сіл Української РСР. Київ. 1969. С.341-342.

3. Долинська Г. Куяльницька територіальна громада [Текст] // Котовські вісті. – 2013. №2. – С.4-5.

Кокорич Я.,
директор КЗ «Народний історико-краєзнавчий музей
Захарівської селищної ради
Роздільнянського району Одеської області»

Стежками рідної Захарівщини

Селище міського типу Захарівка (Фрунзівка) є адміністративним, культурним і промисловим селищем Роздільнянського (Захарівського) району Одеської області, а також центральною садибою Захарівської об'єднаної територіальної громади, якій підпорядковані населені пункти: 9 старостинських округів та села: Майорське, Єлизаветівка, Стоянове, Балашове, Давидівка, Гірківка і Новопавлівка. Населення Захарівської селищної ради станом на 01.01.2020 р. становить 13 036 чоловік. Відстань до Одеси 140 км., до найближчої залізничної станції Затишшя – 12 км. Через селище проходить шосейний шлях Одеса – Балта.

Захарівка (Фрунзівка) має багате історичне минуле, на території селища і поблизу нього виявлено рештки поселення епохи мезоліту (13 тис. років тому) та великий могильник черняхівської культури (III -VI ст. до н.е.).

До кінця XVIII ст. про цей край, захоплений турками і татарами, в Росії, знали мало і вважали непридатним для заселення. І тільки у 1791 році, після приєднання до Росії земель між Бугом і Дністром, виявилося, що на них є багато поселень, серед яких і Захар'ївка (зараз Захарівка (Фрунзівка)). Її заснували у другій половині вісімнадцятого століття російські та українські кріпаки – втікачі, а також молдавани, що прийшли сюди з-за Дністра. Царський уряд інтенсивно

колонізував цей край. Він щедро роздавав землі поміщикам за умови обов'язкового їх заселення кріпаками з внутрішніх губерній.

Не одну тисячу десятин одержав князь Долгоруков. До його володінь входила Захар'ївка, яка мала 78 дворів і 249 жителів.

Заселення цих земель йшло дуже повільно, не вистачало робочих рук, та вже з першої половини XIX століття населення Захар'ївки досить швидко зростало. Число її мешканців до середини наступного століття збільшилось вдвічі. Це відбувалось за рахунок «нових осіб різного стану», що приходили сюди з інших місцевостей і одержували землю на правах десятинників.

Їх приваблювало те, що десятина виплачувалась частиною врожаю, а не грішми, а в неврожайні роки їм було легше розраховуватися з поміщиком.

Особливо зросла ця категорія людей в Захар'ївці після реформи 1861 року. Не маючи змоги сплатити великий викуп за наділену землю, частина колишніх кріпаків відмовилась від неї і перейшла в десятинними.

У Захар'ївці, яка в 1843 році стала волосним центром Тираспольського повіту Херсонської губернії і одержала статус містечка, відбувалися ярмарки, щотижня збиралися великі базари. Вигідне географічне розташування на шляху між Одесою і Балтою, по якому йшли хлібні вантажі з степових районів до чорноморського порту, сприяло перетворенню Захар'ївки в один із значних центрів торгівлі хлібом. Поряд з торгівлею в містечку розвивалося ремесло – ковальське, кравецьке, шорне та шапкове, також виникли перші приватні підприємства – паровий млин, каменоломні, цегельний завод.

В кінці січня 1918 року в Захар'ївці була встановлена радянська влада.

7 листопада 1927 року Захар'ївка була перейменована на Фрунзівку.

19 травня 2016 року в рамках закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» було прийнято постанову Верховної ради України «Про перейменування окремих населених пунктів та районів» в якій селище міського типу Фрунзівка перейменовано на смт. Захарівка, а район відповідно на Захарівський, постанова набрала чинності 03 червня 2016 року.

Найдорожче для людини – Батьківщина. Вона єдина і кожний плекає її, шанує той куточок, де народився і живе, закоханий в свої ліси, ставки та луки. Кожен з нас завжди з великою любов'ю і душевним трепетом згадує місця, де народилася, де минуло її дитинство. І де б ми не були, наша маленька батьківщина для нас

завжди є і буде. Ми завжди пам'ятатимемо перші щемлячі враження дитинства, де все було пречудове, нове і малоходжене… Ми пили не просто воду з колодязів, а цілющу і життєдайну силу рідної батьківської землі. І ми завжди повертаємось до цього чистого джерела…

Наша маленька Батьківщина – це пам'ять про все те, що дороге нам в минулому, а ще – це справи й люди сьогодення.

Захарівська селищна об'єднана територіальна громада утворена 17 листопада 2020 року в рамках адміністративно-територіальної реформи та Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Територія Захарівської об'єднаної територіальної громади згідно з адміністративно-територіальним устроєм України входить до складу Роздільнянського району Одеської області.

Голова селищної ради Осійчук Олексій Кузьмич.

Секретар Захарівського селищної ради Трач Валентина Володимирівна,

Перший заступник Захарівського голови Бабенко Сергій Іванович

Адміністративним, господарським і культурним центром громади є селище міського типу Захарівка Роздільнянського району Одеської області. Відстань до обласного центру Одеса –140 км. до найближчої залізничної станції Затишшя – 12 км. Через селище проходить автошлях Р-33 регіонального значення, який з'єднує дві області України – Вінницьку та Одеську. По території проходить нафтопровід «Одеса-Броди» (газифіковано: смт. Захарівка, с. Стоянове, с. Мар'янівка).

Головне природне багатство – земельні ресурси, що представлені переважно чорноземними ґрунтами з високою природною родючістю.

Основним видом сільськогосподарської діяльності Захарівської селищної ради є рослинництво. Представниками даного виду господарської діяльності є фермерські господарства, які займаються вирощуванням сільськогосподарської продукції: пшениці, ячменю, соняшнику, кукурудзи, рапсу, проса, гороху.

Лісові масиви представлені ботанічним заказником загальнодержавного значення «Павлівський», ландшафтним заказником місцевого значення «Шептереди».

До складу Захарівського ОТГ приєднались 9 сільських рад:

Захарівська селищна рада, смт. Захарівка, село Балашове, село Гірківка, село Глибокояр, село Давидівка, село Єлизаветівка, село Майорське, село Новопавлівка, село Стоянове, Василівська сільська рада, село Василівка, село Червона Стінка, Войничівська сільська рада, село Войничеве, село Богданове Перше, село Савчинське, Йосипівська сільська рада, село Йосипівка, село Самійлівка, село Унтилівка, Карабанівська сільська рада, село Карабанове, село Кошарка, село Кримпулька, село Нова Шибка, село Новомиколаївка, Мар'янівська сільська рада, село Мар'янівка, село Дементівка, село Оленівка, село Первомайське, село Петрівка, Новозарицька сільська рада, село Новозаріцьке, село Бірносове, село Перше Травня, село Федосіївка, Онилівська сільська рада, село Онилове, село Жигайлове, село Мала Топорівка, Павлівська сільська рада, село Павлівка, село Парканівка, Росіянівська сільська рада, село Росіянівка.

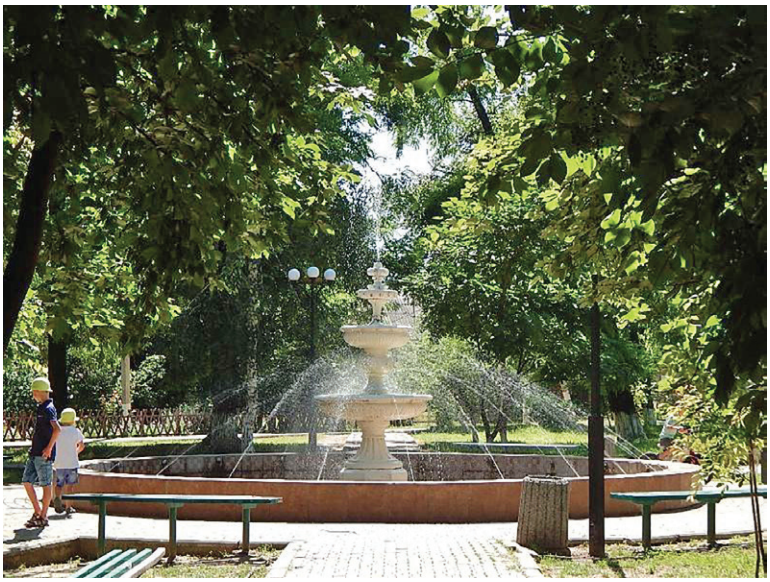

Таким чином до складу громади входять одне селище (Захарівка) та 37 сіл громади.

В центральної частині Захарівки, всі вулиці освітлені, розташовано більшість сучасних магазинів, аптеки, ветеринарні аптеки, заклади громадського харчування, відділення банку, перукарські послуги, майстерні по ремонту одягу та взуття, олійня, млин, та підприємці які надають різноманітні послуги населенню.

Важливим осередком не лише духовного, але й громадського життя у селищі є православний храм.

На території громади розроблені транспортні маршрути як обласного, так і місцевого значення.

Має привабливий вигляд центральний парк селища засаджений квітами та молодими деревами.

Дитинство – це розваги і відпочинок, загартування організму, здоровий спосіб життя і спонукання до фізкультури та спорту. Відкриті дитячі розважально-ігрові та спортивні майданчики у парку селища, що приносять радість і втіху дітям.

На території парку створено сучасний міні ринок, для зручності жителів селищ та околиць.

Одним з найважливіших питань об’єднаної громади є стан дорожнього покриття на переважній більшості доріг. Щороку проводиться ямковий та капітальний ремонт доріг. Керівники громади періодично інспектують кількість і якість виконання робіт.

Головним осередком культури в нашій ОТГ є будинок культури, та люди які там працюють, що віддають частину душі на розвиток культури, а саме цікаво проводять культурно-масові заходи. Захарівський будинок культури розташований в центрі селища і має надзвичайно велике значення у житті мешканців селища. Ввійшовши у приміщення – просторий вестибюль, а в ньому виставка дитячого малюнка. Також організовуються виставки робіт народних умільців вишивка, мереживо, живопис, ткацтво. На другому поверсі – невеликий зимовий сад. Просторі приміщення двох бібліотек дитячої та дорослої бібліотек з численними виставками, зала для глядачів.

Будинок культури – це гордість нашого селища, в ньому проводяться концерти до різних свят, вогники, розважальні заходи, в яких беруть участь працівники культури, учасники творчих колективів, окремі виконавці художньої самодіяльності будинку культури а також мешканців Захарівської територіальної громади.

Заклад сприяє розвитку творчих здібностей і обдарувань різновікових груп населення, організовує довкілля, залучає сільську молодь до традицій народної культури.

Школа – дім в якому ми живемо, це місце підтримки і захисту дітей.

Споруда висока триповерхова. У школі просторі класи, оснащені відповідним обладнанням, започатковано кабінети інклюзивної освіти. Багато цікавого можна побачити у біологічному, хімічному, фізичному кабінетах. На першому поверсі є великий спортзал. Там часто проводяться спортивні змагання. Учні нашої школи приймають у них активну участь. Також на поверсі знаходиться їдальня з оновленим кухарським обладнанням. Працює шкільна бібліотека, яку часто відвідують учні. Просторий актовий зал, на сцені якого часто виступають талановиті учні нашої школи з концертами, та конкурсами. Учительська знаходиться на другому поверсі. Педколектив стабільний, злагоджений, наполовину складається з випускників школи.

Багато захарівських школярів проводять свій вільний час у позашкільних установах. Одним із таких закладів є Будинок дитячої та юнацької творчості, який перетворився на справжній осередок розвитку дитячих талантів. Тут працюють гуртки, в яких діти мають можливість здійснювати свої мрії і бажання, розвивати та поглиблювати знання, спілкуватися з вірними друзями та переймати досвід у наставників і просто приємно проводити свій вільний час.

Захарівська дитячо-юнацька спортивна школа – це заклад позашкільної освіти спортивного профілю, що забезпечує розвиток здібностей вихованців у обраному виді спорту визнаному в Україні, створює гармонійне виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, самореалізації, набуття навичок оздоровчого способу життя. Тут культивуються футбол, міні-футбол, волейбол, баскетбол, гандбол, настільний теніс, вільна боротьба. Із юними вихованцями працюють досвідчені тренери-викладачі.

Протягом усіх років своєї діяльності ДЮСШ досягла значних спортивних результатів на обласних змаганнях, чим примножила спортивні здобутки та імідж школи не тільки в Захарівщині, а й по за її межами. Крім традиційних занять ДЮСШ організовує та проводить ряд змагань з різних видів спорту серед загальноосвітніх шкіл нашої громади.

Наполегливість, жага перемоги, бажання займатися тим чи іншим видом спорту, притягує до спортивної школи учнів нашої Захарівщини.

Перші кроки на шляху до музичної освіти дитина робить у музичній школі, де поряд з високою професійністю панує атмосфера закоханості в музику та взаємоповага учнів і педагогів. Саме таким осередком культурно-мистецького життя нашої Захарівської громади є дитяча музична школа, в якій вчителі дарують учням неповторні уроки творчого пізнання, хвилини приємного спілкування з музикою, що торкається найпотаємніших струн душі людської. Вчать грі на різноманітних музичних інструментах: баян, акордеон, сопілка, гітара, піаніно.

При музичній школі відкрито клас образотворчого мистецтва. Учні приймають участь та мають перемоги у багатьох виставках дитячого малюнку, нагородження грамотами обласного рівня. Проводяться тематичні вечори, цікаві зустрічі, учні постійно виступають з концертними програмами перед жителями Захарівщини.

Захарівський народний історико-краєзнавчий музей є культурно –просвітницькою установою, який діє з метою сприяння соціальному, національно – духовному розвитку населення громади.

Музей розміщений в чотирьох кімнатах, де представлено тематичні розділи, які висвітлюють історію краю від періоду палеоліту до сьогодення. У музеї постійно проводяться краєзнавчі виховні години, бесіди, майстер класи, екскурсії для учнів шкіл громади, влаштовуються виставки, що дають можливість більш ознайомити відвідувачів з музейними фондами, колекціями. Даний заклад цікавий своїми археологічними, історичними знахідками, культурними матеріалами.

Лікувальну та профілактичну роботу серед населення проводить Захарівська багатопрофільна лікарня.

Високопрофесійний колектив лікарня формувався десятиліттями, досягнення і традиції продовжувалися наступними поколіннями лікарів і медичних сестер. Саме колектив лікарні є головним багатством лікувального закладу. Кожен з них – це не просто лікар, а людина, яка уболіває за кожного пацієнта. В лікарні створені всі умови для комфортного перебування пацієнтів. В поліклінічному відділенні проводиться прийом хворих по 15 лікарських спеціальностям. Функціонують також кабінет функціональної діагностики, УЗД, рентген та флюорографічний кабінет, жіноча консультація, кабінет «Довіра», клініко-діагностична лабораторія. В стаціонарних відділеннях надається медична допомога терапевтичного, неврологічного, хірургічного, травматологічного, дитячого профілю. В Захарівській багатопрофільній лікарні, відкрилося паліативне відділення. Відтепер, люди які потребують реабілітації та якісного лікування після перенесених важких хвороб – зможуть його отримати в належних умовах.

В нашій громаді за період об’єднання вже склались певні традиції відзначення свят та заходів.

Є дати, які укріплюють націю, виражають дух народу, символізують його славне минуле, сьогодення й майбутнє.

Рідне село – наша гордість, і кожен несе цю гордість по життю. Село – маленька батьківщина. А якщо скласти маленькі батьківщини кожного із нас, вийде велика держава Україна, частиною якої і є селище Захарівка з його цікавою багатою історією. А створення громади, здійснення її планів і є фундаментом майбутнього. Наше селище змінюється з кожним днем. Воно живе, молодіє, розквітає, дзвенить дитячим щебетом на кожній вулиці.

Селище – наш дім, наше коріння і доля, наша кровність і материнська пісня. Це – розбуджені досвітки, духмяні пахощі літа. Тут живе наше дитинство, це частина нашого серця. Вона наша сповідь і турбота, і безтурботність теж. Рідне селище – це ми з вами, це наша Україна-мати.

Катков І.,
головний спеціаліст відділу
комунікацій та інформаційно-технічного забезпечення
Роздільнянської міської ради

Місто на пагорбі

Сьогодні Роздільна – адміністративний центр громади та району. Це одне з небагатьох міст області, яке за часів Незалежності майже не зазнало демографічних втрат. Зараз воно об'єднує 50 сіл району і є важливим залізничним вузлом. Проте так було не завжди. У цій статті ми пропонуємо дослідити процес становлення міста та сіл громади з часу заснування Одеської області дотепер.

Today Rozdilna is the administrative center of the territorial community and district. It is one of the few cities of the region that almost did not experience demographic losses during the independence period. Now it unites 50 villages of the district and is an important railway hub. However, it was not always like that. In this article, we propose to investigate the process of formation of the city and villages of the community from the time of the foundation of the Odesa region until now.

На момент створення Одеської області у 1932 році Роздільна пройшла шлях від залізничної станції, заснованої у 1863 році при будівництві залізничної колії Одеса-Балта, до районного центру колишнього Янівського району, пережившши розпад Російської імперії та прихід до влади більшовиків [1]. 27 лютого 1932 року Роздільнянський район увійшов до складу новоствореної Одеської області, Роздільна залишилась адміністративним центром цього району.

Голодомор

1932-1933 роки стали трагічними для нашого краю, назавжди залишившись у пам'яті роками геноциду українського селянства, здійсненого радянською владою. Тільки за задокументованими даними у селах нашої громади у ті роки загинуло 50 осіб. Імена цих жертв навіки закарбовано у Національній Книзі пам'яті жертв Голодомору [8]. В пам'ять про загиблих в наші часи у Роздільній встановлено пам'ятник жертвам Голодомору.

Довоєнні часи

Станом на 1933 рік у Роздільній мешкало 2800 осіб. У 1938 році селищу Роздільна було надано статус селища міського типу [6]. На той час на залізничній станції працювало 1300 осіб, близько 300 роздільнянців працювало на місцевих підприємствах. До середини 30-х років запрацювала лікарня на 50 ліжок, дитяча консультація та фельдшерсько-акушерський пункт. Було обладнано школу. З місць дозвілля функціонував клуб залізничників та бібліотеки, працювали

літній кінотеатр та селищний клуб. У квітні 1938 року з прикордонної зони Роздільнянського району за контрреволюційну діяльність було репресовано та виселено до Казахстану 535 осіб.

Друга світова війна

Під час Другої світової війни до лав Червоної Армії вступили 466 жителів Роздільної, з них 158 загинули до кінця війни. Бомбардування Роздільної почалося в липні 1941 року. 8 серпня 1941 року селище було захоплене німецько-румунськими військами та перебувало в окупації 32 місяці. Роздільна увійшла до складу Тираспольського жудеця губернаторства Трансністрія королівства Румунія, залишаючись центром Роздільнянського району. Роздільнянці під час окупації мужньо чинили спротив та вдавалися до саботажу. 4 квітня 1944 року Роздільна була звільнена [1].

Післявоєнні часи

У 1951 році до сіл Бецилове, Будьонівка (нині Новоукраїнка) та Єреміївка, що сьогодні входять до складу Роздільнянської громади, з сіл Лобізва та Телешниця Нижньо-Устрицького району Дрогобицької області радянською владою була примусово переселена етнографічна група українців-бойків (410 родин з 1845 осіб). У селі Єреміївка вже в наші часи у пам'ять про ці жахливі події встановлено меморіал депортованим українцям-бойкам [7].

У п'ятдесяті роки було реконструйовано залізничний вузол. Завдяки цьому швидкість пасажирських поїздів досягла 100 км, а товарних – 80 км на годину. 8 травня 1957 року Роздільну було віднесено до категорії міст районного підпорядкування [1]. У період з грудня 1962 року по січень 1965 року було містом обласного значення, згодом Роздільну знов віднесли до категорії міст районного підпорядкування.

У 1962 році було збудовано молокозавод. У 1967 році у місті знаходився господарський центр розсадницького радгоспу «Роздільнянський», було прокладено додатково 4,8 км водопроводу, відкрита автобусна станція, почалося будівництво автошляху до Єреміївки (сучасний автошлях Т1618) з метою сполучення міста з трасою міжнародного значення Е95 [1]. У 1970 році відкрито кінотеатр «Ювілейний». Влітку 1971 року розпочато будівництво заводу ковальсько-пресового устаткування «Пресмаш». Протягом 1971–1975 років у місті були побудовані: районний палац культури, середня школа, готель, районний вузол зв'язку, автостанцію, гуртожитки, інтернат для школярів і дитячі садочки, їдальню та кафе. 500 сімей отримало нові квартири, прокладено 7 км водопроводу. У вересні 1980 року залізнична станція увійшла в перелік 100 найважливіших залізничних станцій СРСР. У 1987 році у місті було відкрито історико-краєзнавчий музей [2]. У 1988 році межі міста були розширені на 54,9 гектара [3].

Часи Незалежності України

24 серпня 1991 року Верховна Рада УРСР проголосила Незалежність України, 1 грудня 1991 року роздільнянці на референдумі підтримали ідею Незалежності. Через збройний конфлікт у самопроголошеній Придністровській Молдавській Республіці у 1992 році на станції Роздільна розташувалися намети з біженцями із зони військових дій. Згідно з результатами перепису 2001 року 66,675 % роздільнянців вважали рідною мовою українську, а 80,11% – вважали себе українцями [9].

18 листопада 2003 року у місті був відкритий новий сучасний вокзал. На відкритті був присутній міністр транспорту України Георгій Кірпа. На його честь названа одна з вулиць міста. Також реконструйовано привокзальну територію площею 75 гектарів [2]. 14 жовтня 2008 року у Роздільній відбулося відкриття пам'ятника Тарасу Шевченку, створеного на кошти, отримані з добровільних пожертв роздільнянців [10].

У 2013 році населений пункт відзначив свій ювілей – 150 років з дня заснування, була оновлена стела на в'їзді в місто. З квітня 2016 року у місті функціонує римо-католицький Костел Божого милосердя, а з червня 2017 року – новозбудований православний храм Святого Інокентія Одеського [11].

Революція Гідності та АТО

28 лютого 2014 року, надихнувшись Революцією Гідності, місцевими жителями в Роздільній було повалено пам'ятник Леніну. 19 лютого 2016 року у рамках декомунізації міська рада прийняла розпорядження про перейменування 26 вулиць та 9 провулків міста [12]. Головна вулиця міста отримала назву Європейська. На цій вулиці та біля міської ради були встановлені прапори міста, України та Європейського Союзу.

Роздільнянці брали участь в АТО. 20 січня 2015 року у Донецькому аеропорту загинув уродженець Роздільної «кіборг» Сергій Іщенко. Сергій посмертно нагороджений орденом «За мужність» ІІІ ступеня та нагрудним знаком «За оборону Донецького аеропорту» [13]. На його честь у місті названий провулок та встановлена пам'ятна табличка на фасаді Роздільнянського НВК №1, де він навчався. Також у місті встановлена меморіальна плита пам'яті загиблих воїнів АТО.

Формування територіальної громади

У липні 2020 року Роздільна стала адміністративним центром новоствореного Роздільнянського району, а у жовтні 2020 року – адміністративним центром Роздільнянської міської територіальної громади, об'єднавшись з десятьма сільськими громадами, до складу яких входило 50 навколишніх сіл. Роздільнянська громада є найбільшою міською територіальною громадою області за кількістю населених пунктів. Її площа – 766,4 км^2, співставна з територією таких острівних країн, як Бахрейн та Сент-Люсія. Чисельність населення громади на момент об'єднання складала 32 856 осіб, що становило майже третину населення всього району.

Мітинг до 30-річчя Незалежності України, 24 серпня 2021 року, м. Роздільна

25 вересня 2021 року, нагородження Андрія Дорошенка на святкуванні Дня міста Роздільна міським головою Валерієм Шовкалюком почесною відзнакою «За заслуги перед містом»

м. Роздільна, мітинг-реквієм до Дня пам'яті жертв Голодоморів, 27 листопада 2021 року

Частка міського населення 54%. Громада займає 11 місце за чисельністю населення серед 91 громади області.

Колишні сільські ради перетворилися на старостинські округи. Попри те, що законодавство не зобов'язувало проводити вибори старост, міська рада провела голосування серед жителів округів і призначила на посади старост тих претендентів, які отримали найбільшу підтримку серед селян [14].

У громаді добре розвинене сільське господарство. Функціонують 65 фермерських господарств, під сільськогосподарським виробництвом зайнята 41 тисяча гектарів. Серед вирощуваних культур переважають озимі та ярі пшениця з ячменем, а також ріпак.

У населених пунктах громади знаходяться 17 загальноосвітніх навчальних закладів, 12 дошкільних навчальних закладів, 17 бібліотек, 15 будинків культури, 1 лікарня, 5 амбулаторій, 7 фельдшерсько-акушерських пунктів та інших комунальних установ. У місті розміщені представництва органів державної влади.

Відомі люди

Роздільна та села громади багаті на талановитих людей та видатних постатей, серед них: Герої Радянського Союзу Сергій Болгарин та Олександр Поддавашкін; Олександр Бербеко – військовий льотчик часів Першої світової, репресований УНКВС, розстріляний у 1937 році; Володимир Буковський – письменник, нагороджений орденом «За мужність» III ступеню за врятування осіб єврейської національності під час Другої світової війни [15]; Андрій Дорошенко – спортсмен, срібний призер у кульовій стрільбі на літніх Паралімпійських іграх,

нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня [4]; Лариса Зуєнко – оперна співачка, Народна артистка України [16]; Володимир Новацький – український діяч, Южненський міський голова Одеської області, нагороджений орденом «За заслуги» II ступеня; Олег Попович – прапорщик Збройних сил України, нагороджений орденом Данила Галицького (посмертно); Антон Логов – художник-монументаліст тощо.

Мітинг до Дня пам'яті захисників України, 28 серпня 2021, м. Роздільна

Сьогодення

Станом на 1 січня 2022 року У Роздільній мешкало 17441 особи [5]. Місто входить до 220 найбільших з 461 наявного міста України за чисельністю населення та займає 10 сходинку за цим показником серед 19 міст області. Роздільна є містом з високою щільністю населення. Показник щільності населення – 1817 осіб/км^2. За часів Незалежності України чисельність населення міста скоротилася лише на 2,23%, таким чином, Роздільна посідає четверте місце за темпами приросту населення серед міст області. Роздільнянська міська рада є членом Асоціації органів місцевого самоврядування «Стратегія ЄС для Дунайського регіону» та Асоціації міст України.

П'ятий районний фестиваль вертепів та коляднцьких колективів, м. Роздільна, 15 січня 2022 року

З грудня 2020 року почалася нова сторінка міста у складі територіальної громади. 2021 рік став роком становлення громади. Попри пандемію громаді вдалося об'єднатися та відчути себе єдиною. Протягом року проводились спільні різноманітні заходи та фестивалі, відзначалися дні сіл та міста й інші свята. Міська рада вчасно завершила процес реорганізації та передачі майна, були розроблені проєкти, що мали на меті поліпшити життя

с. Єреміївка, 11 вересня 2022 рік, День пам'яті українців – жертв примусового виселення з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 роках

Спортивні змагання на стадіоні у Роздільній, 10 вересня 2021

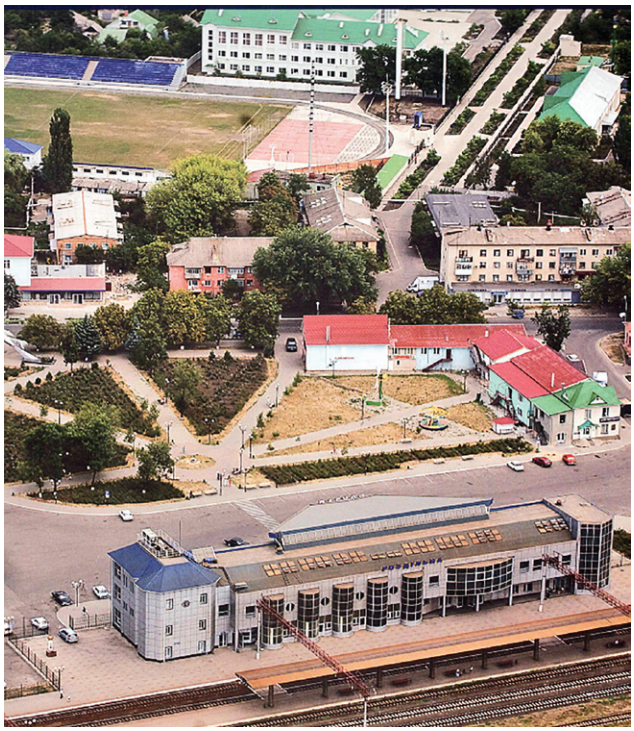

Загальний вид на залізничний вокзал, парк, стадіон, дитячий садок «Веселка» та школу-гімназію №1, м. Роздільна. Одесская область = Odessa region: Фотоальбом. Одесса: Издательский дом «АДЕФ-Украина». 2010. с. 292–293

мешканців громади. На жаль, ці проєкти довелося поставити на паузу 24 лютого 2022 року, після початку повномасштабної війни Росії з Україною. З перших днів уся громада включилася у процеси волонтерства, формування територіальної оборони, допомоги внутрішньо переміщеним особам. Чоловіки громади, не зволікаючи, вступили до лав ЗСУ і мужньо боронять нашу країну. На жаль, є й втрати. Ми кожного дня згадуємо хвилиною мовчання Юрія Крикливого, Миколу Захарченка, Євгена Овсяннікова, Сергія Юрка та Андрія Дубовця, які віддали свої життя на фронті. Вічна пам'ять Героям!

У рамках деколонізації у громаді проведено громадські обговорення стосовно перейменування топонімів, пов'язаних з радянським минулим. Між владою та громадою знайдена спільна мова щодо нових назв, у вересні 2022 року депутати міської ради прийняли рішення про нові найменування.

У 2022 році роздільнянці відзначають 65 річницю отримання статусу міста. Ми віримо у найшвидшу Перемогу наших захисників та захисниць, чекаємо відновлення суверенітету на всіх окупованих територіях і генеруємо сили для подальшого розвитку та розбудови міста, громади, області й нашої держави.

Використана література::

1. Історія міст і сіл Української РСР: Одеська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1969. – 719-729 с.

2. Упр. культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін.; Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського; від. краєзнавч. л-ри і бібліогр. ; Роздільнян. район. бка; [підгот.: Т. О. Андросова; Т. В. Рашковська; комп'ют. набір С. В. Чернявська; верстка, худож. оформ. та редагув. О. М. Ласкевич; відп. за вип. О. А. Булгакова]. (2018). Роздільна. 1863-2018: до 155-річчя заснування. Бібліографічний покажчик «Міста і містечки Одещини». Одеса: Український культурний фонд. с. 4.

3. Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 2 лютого 1988 р. «Про розширення меж міста Роздільна Одеської області».

4. Указ Президента України №470/2021 «Про відзначення державними нагородами України».

5. Статистичний збірник «Чисельність наявного населення України» на 1 січня 2022 року.

6. Відомості Верховної Ради СРСР. – 1938. – № 23. – 31 грудня. – С. 3–4.

7. Дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» Т.В. Сидоренко «Бойки на Одещині: культура, побут, повсякдення (за матеріалами досліджень Роздільнянського району Одеської області)».

8. Національна Книга пам'яті жертв Голодомору 1932—1933 років в Україні. Одеська область. Частина І. Редакційна колегія (співголови – М. Д. Сердюк і М. Л. Скорик), автори-упорядники Л. І. Білоусова (керівник), М. Г. Батуріна, А. Є. Бух, О. В. Мартиненко, Г. М. Паніван. – Одеса: Астропринт, 2008. – С. 858.

9. Результати Всеукраїнського перепису населення 2001 року.

10. Владимирский О. Открыт памятник Кобзарю в Раздельной / О. Владимирский // Вечерняя Одесса. – 2008. – 16 жовтня. – С. 1.

11. Освящение храма святителя Иннокентия в г. Раздельная | Балтская Епархия Украинской Православной Церкви. baltaeparhia.org.ua. 9 липня 2021.

12. Рішення Роздільнянської міської ради від 04 грудня 2019 року № 2355 – VII

13. Указ Президента України від 22 вересня 2015 року № 553/2015 «Про відзначення державними нагородами України»

14. 28 лютого – опитування щодо кандидатур на посаду старост Роздільнянської ОТГ. Роздільна: Роздільнянська районна газета «Вперед», 22 лютого 2021, – https://bit.ly/3UaMlXg

15. Указ Президента України № 64/2010 «Про нагородження орденом «За мужність»

16. Державні нагороди України. Кавалери та лауреати» (том VI) – Інститут біографічних досліджень. Уклад.: Болгов С.Т., Болгов В. І., 2008. – С. 208-209.

Доломанжи К.
студентка Київського столичного університету
імені Б.Д. Грінченка, журналістка видань
«Українська молодь» та «Грінченко-Інформ»

Бессарабія – мовне питання та культурне розмаїття Одеської області

У статті розкриваються особливості мовного та культурного розмаїття Бессарабії – південної частини Одеської області. Наявні приклади лексики, історичні довідки, думки мешканців регіону.

The article reveals the features of linguistic and cultural diversity of Bessarabia – the southern part of the Odesa region. There are examples of vocabulary, historical references, opinions of the inhabitants of the region.

Територія сучасної України завжди була та залишається ласим шматочком для багатьох країн та народів. За свою багатовікову історію держава стала місцем життя різних народів. За переписом 2001 року, на теренах України у злагоді мешкають представники більш ніж 130 національностей. Найбільш багатоетнічною є наша Одеська область. Саме тут знаходиться один з найколоритніших історичних регіонів у Європі – Бессарабія.

Бессарабія – історична область у східній Європі між річками Прутом, Дністром і гирлом Дунаю та Чорним морем. 70 % площі Бессарабії розміщено на території сучасної Молдови, решта – Україна. До складу нашої країни входять землі на крайній півночі (Кельменецький, Новоселицький (частково), Сокирянський та Хотинський райони Чернівецької області) та півдні Бессарабії (південна частина Одеської області, також відома як Буджак). Буджак — це етнічно найбільш розмаїта частина в Україні, а також транзитний маршрут до Румунії та Євросоюзу. [1].

Розмаїття зумовлене багатовіковою боротьбою за владу над цими територіями. Наприкінці XV століття тут панувала Османська імперія, потім правління переходило до румунської, російської та радянської влади.

Як зазначає історик Ярослава Вербич, Одеська область була утворена 27 лютого 1932 року. У липні 1940 року Червоною армією була проведена військова операція метою якої було примусова передача Румунією Бессарабії та Північної Буковини до складу СРСР. А Ізмаїльська область лише у 1954 році була інтегрована в Одеський регіон та у 1991 році стала частиною незалежної України. [1].

Але й досі в усіх на вустах при згадці Бессарабії постає лише одне, але вкрай болюче питання – мовне. Існує міф, що місцеві не розуміють українську мову та не мають нічого спільного з українською культурою. Я, як людина, котра усе життя проводить багато часу на цій території, хочу трохи розповісти про таку, наче незрозумілу та чужу, «бессарабську мову» та особливості регіону.

Вже понад 30 років на півдні України відбувається неймовірний синтез культур та традицій. У Бессарабії можна почути велику кількість східних та балканських діалектів у поєднанні з давньою та сучасною українськими мовами.

Деякі слова навіть співзвучні з українськими аналогами. Наприклад у бессарабському діалекті болгарської мови є слово «пощa». На перший погляд, на наше не схоже, та це не так. Буква «щ» у діалекті позначає одразу два звуки – «шт». І виходить, що бессарабська «пощa» читається точнісінько, як і наша пошта, та й означає те саме. [2].

У назвах кольорів «червен, зелен, сінь, пурпурен» можна легко зрозуміти, що це червоний, зелений, синій та пурпуровий. А якщо хтось з півдня скаже, що у небі «блискавиця», то кожен зрозуміє, що це блискавка.

Ще мешканці Бессарабії досі використовують «туризми» — слова, запозичені з турецької мови. Наприклад, «баїр» – від турецького «bayir», означає пагорб. Здається, що це ще більше віддаляє регіон від порозуміння з українцями, але навпаки. Сучасна українська мова теж має багато турецьких слів. Запозичили

українці з турецької мови та військову лексику, і господарську. Через кримськотатарську приходили в українську і слова турецького, перського й арабського походження.

Таким чином у бессарабського діалекту та української мови з'явилися спільно запозичені слова – гарбуз, майдан, килим та велика кількість південних культур – айва, алича, кавун, кишмиш, інжир, кизил, хурма. Уся їжа нам цілком знайома та зрозуміла. Майдан та килим взагалі мають однакове значення, а ось з гарбузом можна заплутатися. Кримськотатарський гість «гарбуз» українською означає овоч, який до XVI ст. називався «тиквою». А ось на бессарабському діалекті «гарбуз» походить від турецького слова «karpuz» та означає кавун. [3].

Не словами єдиними – традиції Бессарабії та Західної України на різні свята дуже схожі. Ось, наприклад, на різдвяні свята в сільських місцевостях обох регіонів молодь та діти колядують з вертепами та співають колядки. Найпопулярніша українська колядка «Щедрик» лунає всюди. А у Бессарабії після неї традиційно йдуть колядки болгарською, молдавською чи румунською.

Болгарська культура має панівне місце на півдні Одеського регіону. Як зазначає у книзі «Відродження болгар» політичний діяч Антон Кіссе, мешканці цього регіону називають себе громадянами України, вони генетично та свідомо зберігають болгарські традиції. «Парадокс: болгари України жаданні одразу в двох батьківщинах – історичній (Болгарія) і справжній (Україна). Більша частина головним чином пов'язує свої сподівання та надії з Україною, при цьому зберігає трепетні романтичні прихильності до прабатьківщини.» – зазначає автор книги. [4].

Релігія теж поєднує людей. Взагалі, більшість православних церковних свят таких як Різдво, Великдень, Трійця святкуються так само. До речі, назви свят співзвучні. Наприклад, Великдень на бессарабських теренах називається Великдян, а Русалії (інша назва свята Трійця) – так само Русалії.

Бессарабія це колоритна частина України та української культури. Якщо насправді занурюватися у порівняння місцевих мов та культур з українською, то можна залишитися у приємному шоку від подібності. Кожен мешканець півдня чудово розуміє українську мову. Навіть якщо він розмовляє з певним акцентом — його душа та серце належать Україні. Народ Одеської області вже на тому етапі згуртованості, коли ми можемо сміливо казати, що українець – не лише той у кого по венах тече українська кров, а ще й той у кого Україна в серці, душі та думках. Одеська область має бути прикладом дружного проживання великої кількості різних народів на території однієї країни. Слава Україні!

Використана література:

1. Верменич Я.В. Одеська область// Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О

2. Барболова З. Особености на българския говор в с.Червоноармейское (Кубей), Болградски рай-он, Одеска област в Украйна

3. Атлас болгарских говоров в СССР. – М.,1958

4. Кіссе, А. Възраждане на българите Украйна /А. Кіссе. – Одеса, 2006. – 280 с.

Рибаченко В.
Заслужений працівник культури України,
Київський національний університет культури і мистецтв,
доцент

Комунікація людини і міста (або як і за що киянин полюбив Одесу)

Стаття написана у формі наукового есе і присвячена психоемоційним аспектам глибоко особистісного сприйняття людиною міста – і як літературного міфа, і як складного культурно-історичного урбаністичного конгломерату та вибудовування комунікації з ним в різних аспектах, зародженню і формуванню стійкого позитивного ставлення до даного міста – на прикладі міста Одеси, зіркового центру найбільшої і однієї з найрозвиненіших в Україні Одеської області, чиє славне 90-річчя гідно відзначаємо цього року.

The article is written in the form of a scientific essay and is devoted to the psychoemotional aspects of a person's deeply personal perception of the city – both as a literary myth and as a complex cultural-historical urban conglomerate and building communication with it in various aspects, the birth and formation of a stable positive attitude towards this city – using an example the city of Odessa.

Будь-яке місто являє собою складний соціокультурний феномен, який відкривається і розкривається у взаємодії з особистістю далеко не одразу. Особливо якщо ця особистість не є уродженцем і мешканцем цього міста. У такому випадку процес пізнання, переживання і налагодження психологічних контактів особистості і міста є достатньо тривалим і має свої етапи, кожен з яких характеризується своїм змістом і специфікою.

Так трапилось у мене з Одесою – яскравим і неповторним містом-легендою. Феномен Одеси значною мірою є культурологічним, літературно-мистецьким, навіть поетичним. Тому, на мій погляд, адекватним жанром даного матеріалу я б визначив як науково-поетичне есе.

Для формування ставлення особи до міста , про яке вона ще практично нічого не знала, велике значення має особистість того, хто вперше познайомив її з містом, як саме він представив його, сформувавши перше враження, як і на що налаштував

процес подальшого сприйняття. З Одесою мене, ще підлітка, познайомив, як би дивно це не звучало, видатний одесит, геніальний письменник Ісак Бабель. Його «Одеські оповідання» так мене вразили і формою, і змістом, і авторською залюбленістю в Одесу, що я тоді перечитав усе, написане Бабелем, що міг знайти – повість «Конармія», інші новели, спогади про нього і про його рідну Одесу.

Саме любов цього геніального одесита до свого міста, лаконічна виразна мова, вражаючі характери і ситуації полонили мою уяву. А особливо його напоєне сонцем і диханням моря життєсприйняття, про яке сам І. Бабель сказав так: «Ми обидва сприймали світ як луг в травні, як луг, по якому ходять жінки і коні». Отож ще ні разу не бачивши Одесу, я вже сприймав її через призму Бабеля як «зачаровану даль» і в моїй уяві Одеса була якимось незвичайним містом. Це враження посилилося після читання інших одеських літературних «зірок» – Ільфа, Петрова, Катаєва, Олеші, Багрицького, чиї твори я «запоєм» читав після бабелівських, слухання пісень у виконанні Л. Утьосова, М. Бернеса, К. Шульженко, В. Ободзінського – як я тепер розумію, підсвідомо тягнучись до все більш обширного пізнання Одеси.

Потужне емоційне підкріплення цього захоплення я отримав від старшої сестри, яка вступила до Одеського технологічного інституту і після першого ж семестру приїхала додому на канікули неймовірною фанаткою Одеси. Батьки і я з ранку до вечора чули її розповіді про життя-буття в Південній Пальмірі і слово «Одеса» не сходило з її вуст. Це були якраз часи розквіту Одеської кіностудії, зйомок «Вертикалі». Сестра була першою, від кого я почув імена М.Жванецького, Р.Карцева, В.Ільченка, В. Висоцького, які тоді давали перші концерти в Перлині біля моря і там уже були культовими. Ці імена сестра вимовляла із розширеними зіницями, священним трепетом і придиханням, як все, що стосувалось міста її навчання. Такі емоції заражали мене ще більшою любов'ю до незвіданої поки що Одеси.

Таким чином, сам того ще не усвідомлюючи, я став відданим симпатиком Південної Пальміри задовго до першого наочного знайомства з нею. Міф Одеси формувався два століття вустами місцевих та пришлих геніїв і талантів, корінних одеситів і тих, кому пощастило там відпочивати, навчатися, бувати проїздом чи у гостях. І цей міф ефективно вербував і досі вербує магнітній Одесі все нових і нових прихильників.

Настав час і мого безпосереднього «занурення» в одеський природно-урбаністичний та культурно-історичний простір – коли по завершенню першого курсу відділення психології філософського факультету Київського державного (нині – Національного) університету ім. Тараса Шевченка я вперше приїхав у Одесу підлікувати травмовану ногу. Самонавіювання це було, чи кліматична особливість, але уже перше вдихання одеського повітря по виході з вагону відчулось мною як особливе і переповнило якоюсь величезною тілесно-психологічною радістю. Як вперше наяву вдихнув Одесу півстоліття тому і досі не можу і не хочу її видихнути!

Соціологи давно виявили роль транспортних комунікацій в мегаполісі і їх вплив на сприйняття міста. Так ось, вперше сівши біля залізничного вокзалу в легендарний 18-й трамвайчик, щоб доїхати до місця – в санаторій «Сонячний» на 14-ї станції

Фонтана, я побачив і почув концентрований аудіально-візуальний конгломерат одеситів, спілкування яких між собою по тону, лексичній яскравості виразів, суміші легкої агресивності від тисняви, пом'якшеної гумором, підколами і жартами дуже нагадувало стиль творів Бабеля, Жванецького та інших кудесників «одеської» мови. Дивлячись у вікно на пейзажі станцій Великого Фонтану, слухаючи одеський трамвайний хайп, я ловив себе на тому, що постійно посміхаюсь. Одеса – це настрій!

Перехід від міфу міста до реалій конкретного мегаполіса не завжди буває очікуваним. Пам'ятаю, яке розчарування відчув, коли вперше пройшов усю Дерибасівську знизу догори. – «Оце і є славетна Дерибасівська?» – здивовано подумалось мені. Так, напевне буває, коли реальність якогось фрагменту розпіареного мегаполіса контрастує із надмірно завищеними неясними очікуваннями. Пізніше, коли доводилося вдесяте проходити не тільки Дерибасівською, але і Пушкінською та іншими вулицями Одеси, коли вдавалося неспішно розгледіти архітектуру старих будівель, затишність міськсаду, неповторність двориків, елегантність Дюка, захоплюючу панораму Потьомкінських сходів, порту і морвокзалу – те перше розчарування розчинялося, зникало, замінюючись на більш поглиблене відчуття міста. Та й літературний міф Одеси також допомагав цьому процесу. Бо коли я вперше спускався в «Гамбрінус», то був таким наелектризованим очікуванням побачити не просто пивнушку, а отой легендарний купрінський погрібок, що навіть не здивувався б, якби побачив того самого, описаного Купріним, Сашка-музиканта і почув би його віртуозну скрипку. Література була фільтром і збільшувальним склом для сприйняття Одеси, для підкріплення тієї любові до неї, яка народилася в серці ще до того, як моя нога вперше ступила на одеську землю. А одеське море освіжало, бадьорило, викликало бажання жити, перетворюючи пляжі на інтригуючі «клуби знайомств», над якими незримо літав Амур, вражаючи стрілами наші серця, налаштовані на незабутні курортні романи! А музичним рефреном мого незмінно щасливого самовідчуття в Одесі у свідомості і підсвідомості постійно звучала і наспівувалась під ніс фраза з геніальної пісні одесита Модеста Табачникова «Ах, Одесса, жемчужна у моря!..».

Проте ж справжнім ферментом, який оживляє архітектуру міста, прикрашає його пейзажі, є мешканці, городяни, особливо корінні. А одесити є тим особливим типом Homo Urbis (людини міста), які мали унікальний шарм, породжений аурою свого легендарного міста. Іноді мені здавалося, що вони трохи грали ролі таких собі класичних літературних одеситів. Проте зустрічалися і такі, які були плоть від плоті свого яскравого міста. Один із тих одеситів, з яким я миттєво подружився, повною мірою відповідав типу одесита: розумний, іронічний, ненав'язливий жартівник, невичерпний анекдотчик, та ще й з класичним одеським прізвищем Рабинович. Юра пишався, що був одеситом ледь не в п'ятому поколінні і залишився рідному місту вірним, хоча майже всі його родичі і друзі, включаючи рідного брата, за трендом того часу емігрували. Юра був модним і дуже запитаним жіночим перукарем, турботливим главою сім'ї для дружини – красуні Флори і маленького сина Роми, який нині є талановитим і відомим в Одесі спортивним журналістом. На превеликий жаль Юра уже пішов із життя, але для мене і нині, через роки, він залишається отим

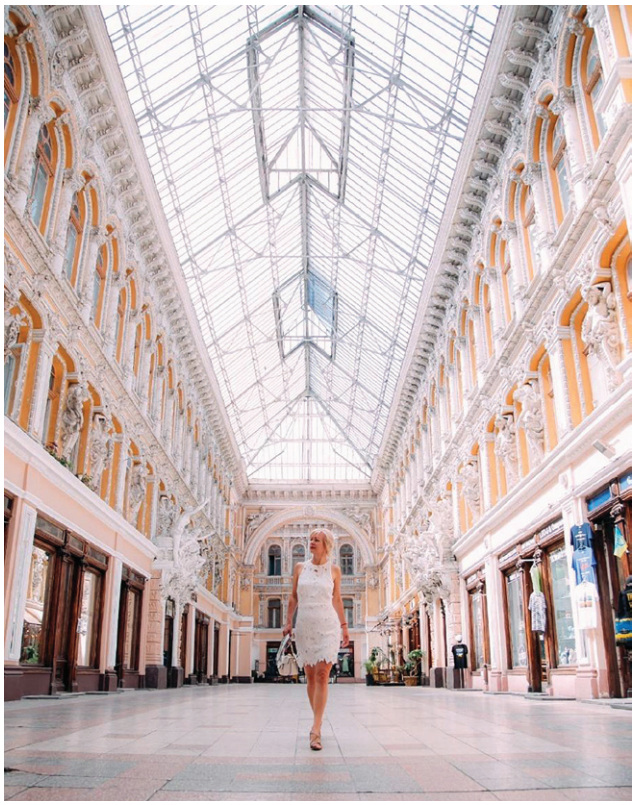

самим справжнім одеситом бабелівського і жванецького типу, які в Одесі все ще є, хоча дехто зітхає, що такі люди – це вже «натура, яка відходить».

Мене, вболівальника київського «Динамо» з дитинства, Юра та інші новонадбані друзі-одесити – Алік, Едік – миттєво зробили ще й фанатом «Чорноморця» і протягом того літа і всіх наступних (а їх було чимало) ми регулярно ходили через парк Шевченка на стадіон, по грамульці випивали перед матчем, позичаючи стакан (один на всіх) із автомата з газ водою і несамовито волали, підтримуючи гру Сергія Круликовського, Леоніда Буряка, Ігоря Бєланова, які пізніше прикрасять лави «Динамо» Київ і з ним досягнуть футбольних висот європейського рівня. Пам'ятаю як перед матчем з «Реалом», якого із замиранням серця і неймовірною надією на виграш чекала вся Одеса, я написав вірша про жадану майбутню перемогу «Чорноморця» і відніс його у «Вечірку», вперше там познайомившись із головним редактором Борисом Дерев'янком, який яскраво писав про футбол під псевдо «Ясень». Він дуже здивувався, що такого патріотичного для «Чорноморця» вірша, пронизаного вірою в перемогу «моряків», написав киянин. Але ж вболівальником «Чорноморця» мене зробили друзі-одесити і сама атмосфера Одеси, палких суперечок футбольних фанів, які збиралися на «соборці» і годинами говорили про футбол і Одесу. Легендарного журналіста пізніше злодійськи вбили, але Одеса і я його пам'ятаємо. Як пам'ятаємо таки і все за Одесу.

В комунікації особистості і міста незамінну роль грають емоції. Одеса подарувала мені і неймовірно яскравий роман з місцевою красунею Н., яка протягом півтора року щоп'ятниці увечері прилітала до мене в Київ , привозячи із собою ауру Одеси, а в неділю після обіду відлітала, бо зранку в понеділок мала вже бути на роботі в облвиконкомі. Хіба можна про таке забути? Хіба можна було так захопитися кимось іншою, окрім магнетичної одеситки? Хіба можна не подякувати Одесі за такий щедрий подарунок долі? До речі на початку нашого знайомства Н. мене вразила тим, що сказала: «Невже можна порівняти Одесу і Київ? Одеса – це маленький Париж, а Київ – це кугутня!». Я був у шоці. Бо однаково любив і високо цінував ці обидва дорогі моєму серцю міста, в глибині душі віддаючи перевагу все-таки рідній столиці. І ось таке почути. Потім я не раз переконувався, що багато одеситів і одеситок абсолютно щиро вважають своє справді чудове місто незрівняним і для себе беззаперечним містом №1.

А я вважаю незрівняними одеситок і ось мої вірші про це – обома мовами, якими розмовляли і розмовляють в Одесі:

ОДЕССКАЯ ЖЕНЩИНА

Пассаж её любовь. Она – любовь Одессы
её Икона, Муза и Душа.
В её крови, глазах играют бесы,
рождая у мужчин немые стрессы
и страстные любовные процессы,
она ж плывёт походкою принцессы,
неся себя, как героиня пьесы,
не торопясь – Богини не спешат!

ОДЕСЬКА ЖІНКА

Пасаж її любов. Вона – любов Одеси,
її Ікона, Муза і Душа.
Не притаманна їй поважність патронеси,
луг весняний – її потреби й інтереси,
де мрії й серце – там шукай її адреси,
на її честь звучать в соборах меси ,
дверцята відкривають мерседеси –
та вона йде, пливе, Богиня для вірша.

Обидва вірші написано цьогоріч в день народження уродженки Одеси Анни Ахматової і присвячено мною їй та всім одеситкам, а безпосередній камертон для його написання подарувала одна із яскравих сучасних одеситок, доктор соціологічних наук професор Олена Лісеєнко, опублікувавши в ФБ цю світлину і підписавши її: «Пасаж – моя любов». У мене є загострений слух на слова. Тож такий підпис вербально одразу ж зрезонував у мені і мелодійно дав старт текстам обох віршів, за що пані Олені щиро дякую.

А завершити це зізнання в любові до Одеси в процесі багаторічної комунікації з нею, це ліричне есе хочу своїм віршем про Одесу – знову ж таки обома мовами, якими завжди розмовляли в Одесі:

ОДЕССА

Одесса, может, и не первый в мире город,
но не второй таки – за это я ручаюсь.
Я с ней, любимой, иногда тайком встречаюсь
и огорчаюсь, уезжая, что так скоро.
Одесса, может, и не лучший в мире город,
но и не худший ведь – за это я ручаюсь.
С годами ею я всё больше приручаюсь
и нрав мой дерзкий ею был почти поборот.
Все комплименты – те, что слышала Одесса
в свой адрес раньше, в предыдущие эпохи –
она с улыбкой принимала, с лёгким вздохом,
не обольщаясь, по законам политеса.
Но от моих и ваших пылких комплиментов –
заметил я сейчас – она порозовела.
Перед поэтами она благоговела
всегда, причём учтём: от рифм, а не презентов.
Одесса-мама, ты всегда неповторима –
как миф, реальность, сон. Собою как магнитом
ты манишь нас – и шармом одесситок,
Амура, Купидона фавориток –
неизмерима в сердце, зрима и любима!

ОДЕСА

Одеса, може, і не перше в світі місто,
але таки й не друге – я ручаюсь.
Я потай з нею зрідка зустрічаюсь
і почуваюсь, від'їжджаючи, двоїсто.
Одеса, може, і не краще в світі місто,
але й не гірше – я, ой вей, ручаюсь.
З роками ним все більше приручаюсь –
вогнів Одеси сниться нам намисто.
Всі компліменти, що Одеса за́вжди ма́ла
у попередні дні, часи, епохи від приїжджих
вона приймала, як букет фіалок свіжих,
хоч вдячно, але ввічливо зітхала.
Та від палких моїх і ваших компліментів –
помітив я – вона зарожевіла,
перед поетами вона благоговіла
завжди – підкреслю, що від рим, а не презентів.
Одесо-мамо, ти у всьому неповторна –
як міф, реальність, сон. Собою, мов магнітом,
ти маниш нас – і шармом одеситок,
Амура, Купідона фавориток –
улюблена, єдина, чудотворна!

«Крапля молока» і «Compass» – дві дитячі поліклініки Одеси зі своєю унікальністю та ідентичністю

До вашої уваги інтерв'ю
з Іриною Соколовою – директором Дитячої міської поліклініки №7
та Сергієм Горіщаком – директором Дитячої міської поліклініки №6

Сергій Петрович Горіщак – у сфері охорони здоров'я працює 22 роки, з них останні 5 очолює Дитячу міську поліклініку №6 (м. Одеса). Член робочої групи з питань реформування системи охорони здоров'я України. Входить у групу експертів МОЗ України за напрямом «Організація і управління охороною здоров'я». Має почесну відзнаку «Головний лікар 2018 року» у номінації «Вибір народу». Фіналіст національного конкурсного відбору на відзнаку «Ордена Святого Пантелеймона» у номінації «Найкращий управлінець в галузі охорони здоров`я», переможець регіонального відбору цього конкурсу. Учасник проекту «30 незалежних» Ukrainian Institute про видатних українців, які стали символом змін в країні за часи Незалежності. За особисті трудові досягнення у професійній діяльності та високий професіоналізм нагороджувався – Почесною грамотою міського голови Одеси, Подякою Міністра охорони здоров'я України, державним орденом «За заслуги» III ступеня, Почесною відзнакою «Подяка» Одеського міського голови. Здійснює активну наставницьку роботу з молодим поколінням лікарів та є автором численних статей та публікацій, кандидат медичних наук, лікар-нейрохірург.

Ірина Ігорівна Соколова – по закінченню педіатричного факультету Одеського медичного інституту увесь час працює у Дитячій міській поліклініці №7, яку очолює і нині, крім періодів роботи у департаменті охорони здоров'я Одеської міської ради. За роки трудової діяльності була нагороджена грамотами Міністерства охорони здоров'я України, обласного та міського управлінь, міського голови, нагороджена Знаком пошани міського голови та цінним подарунком, має орден Святого Іларіона та Почесні відзнаки Всеукраїнських конкурсів – «Форварди медицини» та «Лідер медичної галузі».

Інтерв'юер: Тетяна Діденко, журналіст

На сьогодні в Одесі діє 7 дитячих поліклінік, куди можуть звернутись батьки за первинною медичною допомогою та отримати інформаційну і консультативну підтримку. Про дві з них – Комунальне некомерційне підприємство «Дитяча міська поліклініка №7» Одеської міської ради, відому як «Крапля молока», та Комунальне некомерційне підприємство «Дитяча міська поліклініка №6» Одеської міської ради – Compass, ми розкажемо більш детально. Про їх унікальність та ідентичність йдеться у цьому матеріалі.

Підготовлена публікація присвячується 90-річчю Одеської області.

We present to your attention, an interview with Iryna Sokolova – Director of Children's City Polyclinic № 7 and Serhii Horishchak – Director of Children's City Polyclinic № 6.

There are 7 children's polyclinics in Odesa today, where parents can go for primary medical care, receive informational and advisory support. We will tell in more detail about two of them – Municipal Non-Profit Enterprise Children's City Polyclinic №7 Odesa City Council, known as «Kraplya moloka» and Municipal Non-Profit Enterprise Children's City Polyclinic № 6 Odesa City Council. Explain their uniqueness and identity in this material.

The prepared publication is dedicated to the 90th anniversary of Odesa region.

– Ірино Ігорівно, очолюваний Вами заклад розміщено в історичній будівлі, яку в народі називають «Крапля молока» – розкажіть, будь ласка, детальніше про це.

– Комунальну Установу «Дитяча міська поліклініка №7» було створено у 1993 році у зв'язку з реорганізацією дитячого лікарняно-поліклінічного об'єднання після ліквідації дитячої лікарні, яка була розташована у будівлі колишнього Олександрійського притулку для дівчат, побудованого у 1843 році за кошти видатного угорського композитора та піаніста Ференца Ліста від його єдиного концерта в Одесі.

Фасад притулку прикрашав символ благодійного «Товариства Пеліканів», символ батьківської любові – медальон із зображенням пелікана.

– Чому саме пелікани стали символами благодійних товариств того часу?

– За легендою, пелікан, коли йому немає чим годувати новонароджених дитинчат, розриває на собі груди, щоб напоїти їх своєю кров'ю. Саме пелікан є зразком самовідданої батьківської любові, бо пташенят виховують і батько, і мати. На древніх гербах пелікана зображено впівоберта, а кількість пташенят, які сидять поруч, завжди залишалась непарною, що символізувало неподільну любов, співчуття та самопожертву. У сучасній геральдиці Європи, пелікан традиційно залишається символом милосердя і піклування.

У ті далекі часи, колективну відповідальність за покинутих дітей-сиріт, в якомусь сенсі, несли представники всіх верств населення – штемпель, що зображав пелікана з написом «Себе не шкодуючи, живить пташенят», ставився на гральні карти. Збір від цього грального бізнесу йшов до казни притулку для дітей. Так один із людських пороків, як азартна гра, оплачував інший, ще страшніший – відмову від власних небажаних дітей, передаючи їх долю забуттю, що збільшувало і без того високу дитячу смертність. Фінансовою підтримкою для благодійного фонду, що опікувався покинутими дітьми, став фіксований відсоток від усіх видів розважального бізнесу.

– Повернімось до установи «Крапля молока» і чому її методику було поширено у світі?

– У 1993 році нашу дитячу поліклініку було розміщено у будівлі, яка відома у світовій історії медицини, як «Крапля молока». Її було побудовано у 1893 році

відомим архітектором Юрієм Дмитренком, на замовлення Одеської жіночої благодійної організації.

З'явившись, як альтернатива чоловічому «Товариству Пелікана», жіноча благодійна організація, надавала медичну не госпітальну допомогу та безоплатну роздачу дитячого харчування дітям із бідних сімей, прийом із збереженням таємності небажаних малюків з їх подальшим розміщенням у притулках. Діяльність «Притулку для підкинутих дітей» та пункту «Крапля молока» підтримували провідні педіатри того часу – Сперанський Г.Н. та Русаков І.В. Із великим успіхом, після обговорення цієї методики на Міжнародному конгресі педіатрів у Парижі у 1904 році її було прийнято, у 1905-му, вона отримала популяризацію закордоном. У 1911 році, в Європі, вже було створено 11 установ під назвою «Крапля молока», де надавали медичну допомогу вагітним і дітям із бідних та неосвічених сімей за рахунок жіночих благодійних організацій, забезпечуючи ці родини дитячим харчуванням та опікуючись підкинутими немовлятами. Саме така мережа існує в Європі дотепер з тією ж назвою, а в Ізраїлі за тим же принципом, але з назвою «Тинат Халав».

– Довгий час дитячі відділення перебували у складі поліклінік для дорослих. На що, у першу чергу, вплинуло відокремлення педіатричної служби від дорослої?

– Так, дійсно, після 1917 року, у цій будівлі, до 1993 року була поліклініка для дорослих. Щодо самої дитячої поліклініки – її було створено у 1946 році, як Дитячу консультацію №11 у складі поліклініки для дорослих, і складалась вона із двох лікарів-педіатрів, на одного з яких покладались обов'язки головного лікаря. Малюкова смертність у цей час сягала 66%. Лише у січні 1965 року педіатричну службу було відокремлено від дорослої, а до її складу було включено спеціалізовану та невідкладну допомогу. Це призвело до покращення якості надання медичної допомоги дітям та зменшення смертності серед дітей.

Сьогодні – це самостійна дитяча поліклініка №7, яка має у своєму складі поліклінічні філії, що відділені від головної установи та окреме «Відділення відбудованого лікування». А починаючи з 2015 року, коли після реконструкції було відкрито амбулаторію на вул. Старопортофранківській, через два роки, відкривається ще одна нова амбулаторія – поліклінічне відділення амбулаторії №2, що на вул. Юхима Фесенка. А у грудні 2019 року свої двері відчинила амбулаторія №3 на Бугаївській. Також реконструйовано відділення реабілітації, яке розташовано на Тираспольському шосе.

Саме на збереженні традицій Одеської медицини зробила акцент Ірина Ігорівна Соколова у нашій розмові – у цьому вбачає розвиток та наступність педіатрії та переконана, що саме відокремлення педіатричної служби від дорослої, суттєво вплинуло на зменшення дитячої смертності в регіоні та країні вцілому. Всі традиції у закладі збережено, на основі них і вибудовує свою роботу колектив нині.

Про сьогоднішній розвиток дитячої поліклініки та надання якісної медичної допомоги дітям, продовжуємо розмову із Сергієм Петровичем Горіщаком, на прикладі закладу, який він очолює із 2017 року.

– Сергію Петровичу, розкажіть, будь ласка, з чого почалась історія Дитячої міської поліклініки №6 і чому її називають Compass?

– Історія закладу починається із дитячого відділення, яке було засновано у Київському районі, 1973-го року при дорослій поліклініці №20. А з 1980 року дитяче відділення стає самостійною установою – «Дитяча міська поліклініка №6».

З 1984 року у Київському районі було збудовано нову дитячу поліклініку на вулиці Академіка Філатова, яка об'єднала всю педіатричну службу району. У 2009 році на проспекті Академіка Глушка було відкрито ще один філіал поліклініки.

У 2020 році ми провели ребрендинг поліклініки й дали їй назву – Compass, який нині успішно розвивається. До речі, назва прийшла мені уві сні, я зрозумів, що це і є орієнтир на розвиток дитини, вектор допомоги кожному, хто до нас звертається – команда мою ідею підтримала.

– Сергію Петровичу, Ваша управлінська кар'єра розпочалась саме з Дитячої міської поліклініки №6?

– Так, Дитяча міська поліклініка №6 Compass стала майданчиком, на якому розпочалась моя управлінська кар'єра. 2017 рік став для мене викликом – тоді було призначено на посаду головного лікаря. Керувати авто чи бути головою сім'ї це одне, а бути відповідальним за функціонування дитячої поліклініки та починати низку великих перетворень та змін – зовсім інше. Тому свої зусилля я спрямував на сучасний технічний розвиток закладу та якісне надання медичних послуг.

А реформа фінансування системи охорони здоров'я, яка розпочалась у 2018 році, створила нові стимули для розвитку закладу – нові фінансові механізми, відносна управлінська автономія дали основу для стрімкого розвитку і ми активно включились у впровадження реформи.

Нині я пишаюсь тим, що маю, бо удосконалення можна побачити вже. Ось головні з них:

- ✓ За підтримки міської влади було проведено реконструкцію, ремонт та впроваджено інноваційні технології в обох філіалах. У 2017 році Дитяча міська поліклініка №6 стала першим медичним закладом у м. Одеса, в якому, у якості пілотного, було реалізовано проект «Поліклініка без черг» – система управління потоком пацієнтів, його автоматизація. Це і електронний запис до лікаря, і електронний кабінет пацієнта, е-направлення на аналізи та отримання результатів онлайн – цього не було раніше. Для зручності та швидкості запису на прийом ми створили власний чат-бот – перший державний заклад в Україні, в якому він з'явився, був наш.
- ✓ Також ми перші у місті, де було заключено 120% декларацій від приписного населення (49 тис. дітей).
- ✓ Завдяки участі та перемозі у програмі «Соціально активний громадянин» у 2017 році, ми реалізували два соціальні проекти: «Енергоефективна поліклініка» (зокрема, було встановлено сонячні колектори на даху) та «Парковка».
- ✓ Вперше в Україні було відкрито навчально-методичний центр «Раннього втручання», який нині успішно функціонує. Також активно розвивається

напрямок мобільної паліативної допомоги – створено відділення паліативної та реабілітаційної допомоги, яке обслуговує 86 дітей з паліативним діагнозом та діє навчально-тренінговий центр «Підтримка Поруч!», де на постійній основі проводяться курси по догляду за важкохворими людьми. Діє сучасна клініко-діагностична лабораторія, яка постійно розвивається та удосконалюється.

- ✓ Розроблені нами проекти набули національного значення і успішно реалізуються: Всеукраїнські конференції для медичних сестер та братів «На хвилях медсестринства», майстер-класи для фахівців лабораторій та конференції Compass Lab, «Підтримка Поруч!» (проект паліативної допомоги), програма для інтернів «7_42» та багато інших.
- ✓ Ми одні із перших державних медичних закладів Одеси, у кого з'явився відділ управління якістю, сервісу та комунікації, який інформаційно та технічно супроводжує всі процеси та освітні заходи поліклініки, займається повним веденням соціальних мереж: Facebook, Instagram, Telegram, YouTube, наповненням сайту Compass. У нас автоматизовано багато процесів і немає проблем з технічним оснащенням. Маємо сучасний контакт-центр, який готовий відповісти на всі запитання клієнтів.
- ✓ У 2020 році, біля входу в поліклініку (на Глушка), заложили «Капсулу часу». Записали відеозвернення від усіх охочих для тих, хто відкриє її через 50 років. Нам є про що розказати, і я надіюсь цю «Капсулу» власноручно відкрити!

– А як Ви підтримуєте корпоративну культуру та піклуєтесь про здоров'я своїх працівників?

– Комфортні умови праці та спільні цінності роблять колектив згуртованою командою, а піклування про здоров'я кожного працівника, такі як щорічне медичне страхування працівника та членів його родини в екстрених випадках, вакцинація від грипу за рахунок закладу, сприяння навчанню і розвитку кожного, високо цінується колективом та мотивує залишатись там, де про тебе піклуються.

– Сергію Петровичу, як Вам вдалось згуртувати колектив та націлити його на роботу в умовах активних військових дій росії проти України?

– Після повномасштабного вторгнення росії у всіх на початку був шок. Але буквально з перших днів нам вдалось спрямувати колектив на максимальне занурення у роботу. Так, у партнерстві з Навчальним Центром SAR, нами швидко було організовано тренінги з першої домедичної допомоги населенню. Два місяці практичних занять і маємо 700 підготовлених людей.

Тих працівників колективу, які залишились працювати в перші дні активної фази війни і не поїхали закордон, ми підтримали фінансово. Це як стимул виходити на роботу (страшно було всім), тому за кожен робочий день ми давали премію – своєрідне заохочення та підтримка – так ми втримали колектив.

І люди почали повертатись із-за кордону. Зараз у нас, практично, немає вакантних місць.

В умовах війни складно вибудовувати довгострокові плани, але планування навіть найближчої перспективи, уже давало свої результати – співробітники переключались з новин на роботу і таке занурення та беззаперечна віра у ЗСУ, дали свої результати – ми навчились реагувати на загрози та працювати в умовах війни.

Ще активно займаємось волонтерською діяльністю та гуманітарною допомогою із залученням партнерів із Іспанії, Японії, Молдови, Польщі, фондів UNICEF, ZDOROVI, HOPE та ін.

Всіх змін не перелічити. Все було реалізовано за допомогою моєї команди Compass – тільки разом ми сила!

– Що плануєте робити далі і яку головну мету Ви ставите перед собою?

– Виклики, пов'язані із COVID-19, а тепер із війною в Україні, не зупиняють, а лише спонукають до пошуку та розробки такої моделі медичної допомоги, щоб і надалі відповідати потребам часу. Ми постійно впроваджуємо інновації, поліпшуємо рівень медичної допомоги населенню, підвищуємо безпеку пацієнтів та якість самої медичної допомоги.

Нові моделі надання якісних послуг, нове врядування і політика професійної спільноти – за цим майбутнє. Тому важливо не втрачати свій потенціал, а розвиватись далі і перемагати – на всіх фронтах.

А головна мета – створити такий безпечний медичний простір, щоб людина не відчувала, що знаходиться в лікувальній установі, а її здоров'я – то найважливіша цінність і вона знаходиться у центрі нашої уваги!

Одеський регіон: культурно-мистецькі координати

Інтерв'ю з Оленою Олійник, директором Департаменту культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації до 90-річчя Одеської області

Олена Володимирівна Олійник працює в сфері культури майже 30 років, з них останні сім на посаді директора Департаменту.

Заслужений працівник культури України, магістр державного управління, авторитетний менеджер з досвідом роботи на керівних посадах в органах публічної влади Одещини.

Режисер багатьох творчих культурно-мистецьких проєктів*, ідейний натхненник патріотичних флешмобів у закладах культури, автор патріотичної поезії та прози.*

За свою сумлінну, плідну діяльність неодноразово нагороджувалась відзнаками, Почесними грамотами Одеської обласної державної адміністрації, Одеської обласної ради, Міністерства культури України.

Інтерв'юер: Різникова Я., член НСЖУ, Лауреат літературних премії ім. І Франка та Г.Сковороди

Про культуру, що є одним із наймогутніших засобів пізнання історії свого народу і, водночас, розвитку свідомості сучасної людини, про унікальність культурного-історичного ландшафту Одещини, про відповідальність за успадкований від попередніх поколінь культурний простір, про якісні зміни в українському громадянському суспільстві, інформаційному середовищі та локальних культурних практиках, про культуру регіону як важіль економічного та соціального розвитку територій говоримо з директоркою Департаменту культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Оленою Олійник.

Підготовлений матеріал присвячується 90-річчу Одеської області.

About culture, which is one of the most powerful means of learning the history of one's people and, at the same time, developing the consciousness of a modern person, about the uniqueness of the cultural and historical landscape of Odesa, about responsibility for the cultural space inherited from previous generations, about qualitative changes in Ukrainian civil society, the information environment and local cultural practices, about the culture of the region as a lever of the economic and social development of the territories, we talk with the director of the Department of Culture, Nationalities, Religions and Protection of Cultural Heritage Objects of the Odesa Regional State Administration Olena Oliynyk.

The prepared material is dedicated to the 90th anniversary of Odesa region.

– Олено Володимирівно, що для Вас включає поняття культура?

– Ви знаєте, довкола розуміння культури здавна побутує низка стереотипів і для багатьох це щось абстрактне, або те, що лежить як в бабусиній скрині в бібліотеках і музеях. Для мене ж це цінності та переконання. Це той культурний стандарт, який нас гуртує в націю. Людина є, насамперед, продуктом культури, її носієм, що виявляє себе у щоденній поведінці. До речі, різницю в культурних цінностях ми ясно побачили після широкомасштабного вторгнення північного сусіда, коли століттями плеканий міф про "одиннарод" остаточно розсипався в пісок.

А ще для мене культура – це спільна відповідальність за простір, який творили наші попередники, невпинна праця над його розвитком. А відтак – це і спадщина, і люди, і митці, і різнорівневі інституції, і певні інструменти та практики, які формують обличчя культури окремого міста, регіону та держави.

– А який образ Одеської області сформувався за 90 років її існування?

– Погодьтесь, що образ Одещини сформувався не за 90 років, а століттями. Це розмаїтий, багатонаціональний регіон і його неповторний колорит багато в чому визначається не лише вдалим географічним розташуванням, а й еклектичною

культурною спадщиною. І ми вважаємо своїм обов'язком зберігати й популяризувати її, особливо під час повномасштабної війни з РФ.

– У 2014 році місцеві проросійські політики і деякі російські діячі зробили немало, щоб Одещина стала частиною так званої «Новоросії» – проросійського територіального угруповання. А портове місто і загалом регіон залишились під синьо-жовтим прапором. Як Департамент працює над формуванням української ідентичності?

– Я не можу погодитись, що Одещина не мала українського підґрунтя – запорожці почали заселяти ці території задовго до появи тут Російської імперії. Про це свідчить і відоме найстаріше Сотниківське кладовище під Одесою, яке, до речі, у 2021 році Міністерство культури та інформаційної політики України занесло до Державного реєстру нерухомих пам'яток. Тепер цей об'єкт культурної спадщини отримав статус пам'ятки історії місцевого значення.

Вже багато десятиліть ми підтримуємо низку заходів, спрямованих на збереження української ідентичності, патріотизму та розширення сфери впливу української мови. Це й концерти у Старобільську Луганської області, Маріуполі Донецької області за участю відомих одеських музикантів та артистів в рамках Реалізації загальноукраїнського проекту культурної інтеграції "Український Донбас"; літературний проект "Українська Бессарабія" за ініціативи відомого українського письменника Андрія Куркова; обласний фестиваль літературно-музичних композицій, моновистав та читців "Співець українського слова" до дня народження Т.Шевченка на базі Одеського обласного центру української культури; регіональний фестиваль "Відчуйте серцем Україну!" на базі Обласного центру національних культур в м.Рені, Всеукраїнська виставка-форум

“Українська книга на Одещині”, що відбувається 22 роки поспіль; обласний фестиваль української книги пам’яті Михайла Грушевського, який цього року проводився вже в 26-е; Всеукраїнський фестиваль вокально-хорових колективів “Серпневий заспів” (м.Чорноморськ), еко-етнофестиваль “Кодима-фест”, Міжнародна книжкова виставка “Зелена хвиля”; щорічний Вишиванковий фестиваль, літературний конкурс ім.В.Л.Мороза для молодих письменників за вклад у розвиток української літератури. В регіонах традиційними стали обласний конкурс-фестиваль поетів-аматорів “Осінь в Бірзулі” в м.Подільськ та фестиваль народного мистецтва “Козацька Бессарабія” в с.Михайлівка Саратської селищної громади Білгород-Дністровського району.

Департаментом також забезпечується діяльність комісії з визначення кращих зразків краєзнавчої, історичної, дитячої, художньої літератури місцевих авторів, що популяризують традиції та історію рідного краю. З облбюджету фінансується видання відібраних книг. Крім того, обласна державна адміністрація фінансово та організаційно з 2000 року підтримує ініціативу Одеського відділення Спілки журналістів України з проведення загальнодержавного конкурсу “Українська мова – мова єднання”. Важливим комунікаційним майданчиком для розвитку української національної культури стали Одеський обласний центр української культури (є правонаступником обласного будинку народної творчості, створеного в 1939 році) та Музей української книги в Одесі, що офіційно відкрився у минулому році на базі Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Грушевського.

Сьогодні заклади культури області проводять велику роботу щодо культурного волонтерства, надаючи дієву допомогу внутрішнім переселенцям та військовим, які захищають нашу країну. Клубні заклади та бібліотеки організовують благодійні концерти, виставки на підтримку ЗСУ, стають осередками спілкування, розваги, психологічної адаптації та інформаційної підтримки.

В умовах повномасштабної збройної агресії рф важливим питанням національної безпеки стало завершення процесу декомунізації, деколонізації, дерусифікації публічних просторів населених пунктів області. Нами щотижня збирається інформація, аналізується та за необхідності надаються консультації громадам з цих питань. Станом на сьогодні в 44 громадах області перейменовано 640 вулиць та провулків.

– Разом з цим Департамент опікується національними спільнотами регіону, а їх немало – понад 37%.

– Так. І ми розглядаємо таку полікультурність як драйвер розвитку регіону. Після того як у 1992 році після майже одночасного прийняття Законів України "Про національні меншин в Україні" та "Про об'єднання громадян" було сформовано правове поле для подальшого етнокультурного розвитку, розпочався активний ріст кількості національно-культурних товариств – нині їх понад 190. І 32 організації з 1999 року об'єднанні в Раду представників національно-культурних товариств Одеської області при нашому Департаменті.

У місцях компактного поселеннями національних меншин на початку 90-років було створено два музеї на правах відділів Одеського історико-краєзнавчого музею – Болградський історико-етнографічний музей та Ізмаїльський історико-краєзнавчий музей Придунав'я. Також як відділ Одеського історико-краєзнавчого музею працює музей "Степова Україна". Він був відкритий у 1923 році, але з початком сталінських репресій його діяльність було припинено. У 2006 році музей було відроджено.

За роки незалежності за участі національно-культурних товариств Одещини проходили такі широкомасштабні заходи як Інтеретнічні форуми Єврорегіону "Нижній Дунай"; міжнародний етнічний фестиваль "Вінок Дунаю"; Всеукраїнські фестивалі національних культур "В єдиному колі" та "Дивокрай"; регіональні фестивалі "Суцвіття", "Веселка мов», "Етноперлина", "Бессарабський вінок»; фестиваль-конкурс серед недільних національних шкіл "Джерело майстерності"; багатокультурні етнографічні свята "Багатонаціональна Одещина співає", "Етнодворик" та багато іншого. В пам'яті багатьох залишились яскраві регіональні конкурси краси представниць різних національностей "Красуня Одещини".

У 2020 році було дано старт щорічному міжнародному проєкту "Odesa May Folk Fest", що відкриватиме туристичний сезон у Одесі, а у 2021 – Міжнародному фестивалю народної творчості "Bessarabiya Folk" в с.Городнє Болградського району.

Представники національних меншин як громадяни України активно включені до політичного процесу, працюють в органах публічної влади, беруть активну участь у житті громад і підтримують постійний активний діалог з історичними батьківщинами, школи недільного типу (їх понад 30 в області), поповнюють бібліотеки літературою національними мовами; використовують можливості грантових програм; здійснюють обміни.

Важливо, що вони є активними у здійсненні інформаційної роботи та міжнародної адвокації політики України. Використовуючи можливості історичних батьківщин та Міжнародні фонди ними надається гуманітарна допомога, проводяться акції в підтримку України як за кордоном так і в Одесі. Регіональним мовником "Суспільного" знято 6 телепередач про роботу національних спільнот Одещини під час війни.

– Так, це все допомагає налагодженню міжкультурного діалогу. Але що робиться для збереження культурних надбань окремих етносів?

– Ми підтримуємо ініціативи щодо проведення низки Всеукраїнських національних фестивалів, зокрема проводились фестивалі грецької культури, грузинської, молдовської – "Дністровська хвиля", чеської – "Чеський плес", гагаузької – "Гагаузька перлина", корейської – "Кореяда", ромської – "Габарде іле", індійської культури і танцю "Ритми радості", фестивалів в'єтнамських бойових мистецтв, Соборів болгар України, дитячої польської пісні та низки інших. Доторкнутись до витоків національних культур допомагають також етнографічні свята: молдовські – "Флоріле Далбе" і "Мерцішор"; болгарські – "Гергієв ден", "Трифон зарізан", "Сурва" і День бессарабських болгар; єврейська "Ханука", "Чеський плес"; польське "Ламання облатки"; грецьке свято "ОХІ"; азербайджанське "Навруз"; гагаузьке "Хедерлез" та багато інших, що стали традиційними для багатонаціональної Одещини.

Ще у 2004 році Голова Комітету ВРУ з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин Г.Удовенко назвав Одещину справжньою "соціальною лабораторією де знаходять практичне втілення прогресивні принципи та заходи державної етнополітики, які, без перебільшення, відповідають міжнародно-правовим стандартам". Ми намагаємось тримати цю марку. І віримо, що така робота сприяє досягненню громадянської стабільності, покращенню інвестиційної привабливості регіону та підвищенню якості життя.

– А яка ситуація в релігійній сфері? Поліетнічність області додає й поліконфесійності?

– Складовою частиною релігійної мережі регіону є релігійні громади національних меншин: 2 вірменської апостольської церкви, 5 Німецької євангелічно-лютеранської, 13 Російської православної старообрядницької церкви, 15 іудейських релігійних організацій, Загалом в області діють 1397 зареєстрованих релігійних організацій, у тому числі: 3 духовні центри, 17 релігійних управлінь, 1319 релігійних громад, монастирів та скитів – 25, 20 місій, 2 братства та 11 духовних навчальних закладів. З них 14 мусульманських громад, 26 належить до нетрадиційних та новітніх віросповідань, а переважна більшість – 1342 – до християнства. Серед християнських конфесій перше місце за чисельністю посідає православ'я – 836, далі йдуть протестанти – 477 та католики – 58. При такій насиченості конфесійного поля, ситуація залишається спокійною. Представники різних громад співпрацюють, беруть участь у спільних молебнях, здійснюють різнопланову волонтерську допомогу.

– Олено Володимирівно, Ви маєте значний досвід роботи в сфері культури. Чи можете оцінити ті зміни, що відбулись за час унезалежнення нашої держави?

– За ці роки життя змінилось кардинально. Загалом змінились правила гри. Ми стали значно вільнішими, з'явився активний громадський сектор, волонтери,

нова хвиля небайдужих громадян, які виросли вже в самостійній Україні. Ці українці уже далекі від патерналізму 1990-х, вони мають інше мислення, цінують особисту незалежність, хочуть самі приймати життєві рішення і відповідати за них – і це великий набуток. Поєднання їх енергії з досвідом професіоналів дало розквіт української культури, сприяло росту рівня професійних компетенцій у сфері культури та мистецтва.

Європейський вектор розвитку, обраний нашим народом, сприяв стрімкому розвитку креативних індустрій та представленню українського продукту на всіх світових майданчиках, наші таланти часто стають переможцями конкурсів і мають мільйони фоловерів.

Крім цього ще 15 років тому взагалі не існувало не лише для широкого загалу, а й на рівні законодавства таких понять як інклюзивність, безбар'єрність, діджиталізація. Лише у 2021 році у новій редакції Закону України "Про культуру" вперше законодавчо закріплені визначення "культурна послуга", "базовий набір культурних послуг" та "центр культурних послуг".

– А децентралізація теж вплинула на зміну правил гри?

– Так! Фактично сформувались зовсім нові рамки координат країни, й це стало своєрідним викликом для всієї сфери культури. Попри те, що реформа децентралізації почалася ще у 2014 році, до середини 2016 року її впровадження відбувалося фактично без врахування компоненту культури. Тобто в більшості нормативно-правових актів, концепціях, програмах тощо, питання культури були згадані в загальному контексті, що на практиці призвело до чіткої тенденції скорочення мережі закладів культури, особливо у сільській місцевості. Ці зміни у сфері культурного забезпечення загострились у 2019 році коли постало питання про утримання закладів культури новоствореними об'єднаними територіальними громадами.

Оскільки головною метою нашої роботи є забезпечення доступу населення до якісних культурних послуг, ми доклали значних зусиль для роз'яснення необхідності збереження закладів культури, а там де це не вдавалось, закликали до розумної оптимізації закладів культури чи пошуку альтернатив через створення центрів культурних послуг – багатофункціональних сучасних просторів для спілкування.

Ми виходили з того, що відповідно до статті 4 Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" якість та доступність публічних послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, не можуть бути нижчими, ніж до об'єднання. І це є однією з головних ідей реформи децентралізації загалом. Адже всі жителі України повинні мати доступ до однаково якісного рівня послуг не залежно від їх місця проживання. А для цього потрібні професійні кадри. Особливо гостро стоїть питання на місцях.

– А що змінилось в роботі Департаменту?

– Останніми роками надзвичайно активно та потужно розвиваються креативні індустрії, формуються нові цільові аудиторії. Ми зробили багато для того, щоб

стати помітними для них і підтримувати проєкти й заходи, які раніше з тих чи інших причин не потрапляли на радари департаменту. Логіку нашій роботі задає обласна комплексна програма "Культура Одещини", одним з напрямків якої є підтримка різнопланових ініціатив від стейкхолдерів в сфері культури – митців, громадських організацій і творчих спілок.

Відтак Одещина є регіоном, де відбуваються резонансні події і світові прем'єри; куди приїздять на фестивалі, концерти; де молодь може отримати фахову мистецьку освіту. Зрозуміло, що в умовах коронавірусної інфекції та широкомасштабної війни перспективні план і сценарії майже ніколи не справджуються більше ніж наполовину, але ті, хто їх вперто укладає, мають перевагу над тими, хто немає жодного образу бажаного майбутнього.

– До базової культурної інфраструктури місцевого рівня Одещини входить 1500 закладів культури. Як вам вдається досягнути балансу, за якого можна буде й підтримувати мережу закладів, й акумулювати ресурс на розвиток і фінансування нових ініціативних проєктів?

– У нашій мережі 5 театрів та обласна філармонія, 678 бібліотек, з яких три обласні, 689 клубних закладів, 5 Центрів національних культур, 45 музеїв, з них сім обласного підпорядкування. А ще ж є 73 мистецькі школи, Одеський обласний навчально-методичний центр закладів культури і мистецтв, 3 заклади фахової передвищої мистецької освіти, плюс заклади культури і мистецтв, що мають статус національного, 11 приватних кінотеатрів, 10 парків культури та відпочинку і низка поліграфічних підприємств. Відповідно, Департамент є своєрідним фронт-офісом, що сприяє діяльності, координує роботу та консультує. Все це потребує організації чіткого професійного менеджменту й контролю за виконанням завдань.

Значна частина коштів галузі культури йде на фінансування базових потреб 27 закладів культури, що фінансуються з обласного бюджету. Частина утримується за рахунок місцевих коштів.

Від початку військової агресії російської федерації проти України громадська організації "Museum for Change" за сприяння Департаменту розпочала співпрацю з організаціями, що надають фінансову допомогу інституціям для збереження культурної спадщини в часи катастроф та збройних конфліктів. Це: House of Europa, ALIPH, Prince Claus fund, ЮНЕСКО, ICOM (міжнародне об'єднання музеїв та професійних музейних працівників). Всього наші заклади культури (музеї, в тому числі регіональні, бібліотеки, філармонія, мистецькі коледжі тощо) отримали допомогу на суму на майже 300 тисяч євро та 97 тисяч доларів.

Частиною нашої роботи є робота з депутатами, захист бюджетів на профільних комісіях облради. Дійсно, культура часто дотаційна, порахувати й виміряти ефекти, які вона нам дає, досить складно, адже вони зазвичай нематеріальні і не такі очевидні. Але сьогодні є й додаткові шляхи залучення коштів. Тільки за 2021 рік у співпраці з УКФ культура Одещини залучила майже 17 млн. гривень

на реалізацію 19 проєктів. І цей залучений ресурс має ще й додану вартість, яка стане помітною з певної перспективи (як-от певні соціальні трансформації).

– Зрештою, туристи з грошима їдуть туди, де є культурний продукт, де можна отримати естетичну насолоду. А з цим у Одещини все гаразд. Неповторний колорит, оригінальний гумор, велика кількість потужних музичних майданчиків, театри, активний міжнародний фестивальний рух...

– Багатство і різноманіття форм музичного життя Одеси та регіону, його багаторівневість вражають. Опера, балет, оперета, музичні вистави, хореогафія, хорова богослужбово-співоча традиція різних конфесій – усе це творить неповторний колорит регіону. Набутки митців одеської школи симфонічної, оперної, хорової, камерної та джазової музики давно визнані на міжнародному рівні. Світову славу отримали щорічні Міжнародні: фестиваль сучасного мистецтва "Два дні й дві ночі нової музики» (проводиться 27 років поспіль); фестиваль мистецтв "Оксамитовий сезон в Одеській опері» (6 років), "Комедіада" (10 років), музичний фестиваль "Odessa Classics" (8 років): джазовий фестиваль "OdessaJazzFest" (21 рік) в рамках якого відбувається вручення премії ім.Юрія Кузнецова.

А ще є Одеський міжнародний кінофестиваль, що народився в 2000 році, та молодий Міжнародний етнічний фестиваль "ОКО", започаткований три роки тому в м.Болград Одеської області.

– Дійсно вражає. А це ми ще не говорили про театри та Одеську філармонію, яка в минулому році відзначила своє 90-ліття.

– Так, наші театри давно стали потужними туристичним магнітами. За кожним з них довга історія діяльності, сформовані потужні колективи, унікальні актори. Філармонія створює цікаві творчі проєкти, музичні й освітні програми, оскільки там працюють виконавці багатьох артистичних амплуа, цікаві колективи – відомі далеко за межі Одещини. Це й Одеський Національний філармонійний симфонічний оркестр під орудою Хобарта Ерла, і камерний оркестр, і ансамбль народних інструментів "Мозаїка", тріо бандуристів "Мальви", академічний ансамбль української музики, пісні та танцю "Чайка".

Зверніть увагу, що лише за півроку в умовах широкомасштабної війни, під обстрілами обласними театрами та філармонією було створено 7 патріотичних прем'єрних вистав та понад 20 концертних!

А яку роботу ведуть бібліотеки області! З 2018 року ми працювали над їх перетворенням в сучасні культурно-освітні простори і сьогодні на їх базі діє майже 40 медіа-центрів, 21 був створений за рахунок коштів обласного бюджету. Значною підтримкою стала передача 225 комп'ютерів бібліотекам територіальних громад за проектом Міністерства цифрової трансформації України "Дія. Цифрова освіта". А починалось все в 2016 році, коли звичайні, традиційні бібліотечні зали обласної універсальної наукової бібліотеки ім.М.Грушевського, були перетворені на справжній сучасний хаб.

В умовах війни бібліотеки стали своєрідними культурними осередками громад, що вирішують завдання, поставлені Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" та "Стратегією розвитку читання до 2025 року", ведуть роботу з внутрішньо переміщеними особами, дітьми, займаються волонтерством, практично в кожній створено курси української мови.

До речі, музеї, про які ми теж ще не говорили детально, незважаючи на всі несприятливі умови, за пів року 2022 відкрили 41 художню виставку.

– На жаль ми не можемо торкнутись всіх сфер діяльності Департаменту, але для Одеси та Одещини загалом надзвичайно важливим питанням є охорона об'єктів культурної спадщини.

– Так, безсумнівно, це є одним з пріоритетних завдань департаменту та органів місцевої влади. Сьогодні на території Одеської області налічується майже 4500 об'єктів культурної спадщини, що охороняються як пам'ятки архітектури та містобудування, історії, археології, науки і техніки, монументального мистецтва, садово-паркового мистецтва тощо. Безпосередньо в Одесі – майже 1600. Ведеться робота із занесення їх до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, періодично поповнюється перелік щойно виявлених об'єктів культурної спадщини, які мають отримати статус пам'яток культурної спадщини після виконання визначених законодавством процедур.

Архітектурний портрет Одещини та її центру – Одеси формувався протягом XIX-XX століть завдяки талантам та сумлінній праці митців різних національностей – українців, французів, італійців, швейцарців, німців, поляків, євреїв. Палаци, житлові та прибуткові будинки, церкви історичного центру міста постійно привертають до себе увагу не лише туристів, а і дослідників історії архітектури з України та Європи. Кожного року виходять з друку монументальні праці науковців та краєзнавців, присвячені історії нашого міста та його пам'яткам.

Пам'ятки архітектури зосереджені здебільшого у містах. До Списку історичних населених місць України включені міста Ананьїв, Балта, Білгород-Дністровський, Болград, Вилкове, Ізмаїл, Кодима, Кілія, Рені.

Серед пам'яток археології найбільш відомими є Некрополь та городище "Кошари", Городище Роксолани – стародавнє місто Ніконій в Одеському районі, Городище "Тіра-Білгород" в Білгород-Дністровському районі, а також Земляне укріплення "Траянів вал", що простягнулось по території Білгород-Дністровського, Болградського та Ізмаїльського районів. Серед найцікавіших пам'яток – курганний могильник на околиці села Усатове Одеського району, віднесений до усатівської культури – археологічної культури раннього бронзового віку, виділеної у 1920-х роках археологом М.Ф.Болтенком.

Окреме місце безперечно посідає комплекс споруд Аккерманської фортеці – найбільшої середньовічної фортеці України, зведеної у XIII-XV ст. на місці колишнього античного поліса Тіра в місті Білгород-Дністровський на березі Дністровського лиману.

– У 2006 році Україна ратифікувала Конвенцію про охорону підводної культурної спадщини. Чи є на території Одеської області об'єкти культурної спадщини, на які поширюється дія цього міжнародного документу?

– Так, на обліку наразі перебуває 10 підводних об'єктів культурної спадщини, більшість з яких зосереджена в акваторії о. Зміїний – від IV ст. до нашої ери до періоду Другої світової війни. Найцікавішим з наукової точки зору є підводний античний вітрильник "Патрокл", відкритий на початку 2010-х років підводною археологічною експедицією "Наварекс" на чолі з Олександром Терещенком.

За даними науковців завантажений вином та олією торгівельний корабель між 350 та 325 роками до нашої ери здійснював морські рейси між містом Пепарет в Егейському морі та полісами Північно-Західного Причорномор'я і затонув біля острову Зміїний. "Патрокл" вигідно вирізняється тим, що він розташований на доступній глибині, що дозволяє значно зменшити вартість дослідницьких робіт у порівнянні з іншими об'єктами, глибина залягання яких складає від 100 метрів від морської поверхні та більше.

– Яким чином Департамент опікується збереженням культурної спадщини Одеської області?

– На виконання Закону України "Про охорону культурної спадщини" з власниками та уповноваженими особами укладаються охоронні договори на пам'ятки культурної спадщини, з урахуванням вимог пам'яткоохоронного законодавства розглядаються проекти ремонтно-реставраційних робіт, проекти землеустрою з відведення земельних ділянок звернення щодо відчуження та передачі в оренду приміщень у пам'ятках культурної спадщини. Обласна держадміністрація співпрацює з правоохоронними органами щодо вжиття заходів з посилення контролю за дотриманням законодавства про охорону культурної спадщини.

Департаментом укладені договори про співпрацю з Державним закладом "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського" та відділом археології Криму та Північно-Західного Причорномор'я інституту археології Національної Академії Наук України, що здійснюють, серед іншого, наукову діяльність у сфері вивчення археологічної спадщини Одеської області.

– На початку нашої розмови Ви говорили про диджіталізацію. Як ці процеси враховуються у Вашій роботі?

– В рамках програми "Культура Одещини" створено та наповнюється Електронний портал про нерухому та нематеріальну культурну спадщину Одеської області. Наразі ведеться наповнення порталу в обліковій та графічній частині, розташованих на території м.Одеса та 91 територіальної громади Одеської області. Функціонування порталу культурної спадщини Одеської області, створеного відповідно до сучасних вимог у галузі діджіталізації, забезпечить громадянам України та інших країн доступ до відкритих матеріалів стосовно об'єктів

культурної спадщини Одеської області, до відомостей щодо їх точного розташування на мапі, облікових даних, даних з Державного реєстру нерухомих пам'яток України, до історії їх створення та існування, до відомостей щодо їх цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового, художнього погляду.

Активно працюємо над створенням загальної електронної бази документації та матеріалів про об'єкти культурної спадщини Одещини для впорядкування відповідно до сучасних вимог великого об'єму інформації, що міститься у різних архівних кластерах Департаменту. Це надасть можливість ознайомлення з ними широкого загалу науковців – істориків, архітекторів, мистецтвознавців, культорологів та інших спеціалістів як в Україні так і за кордоном, що сприятиме популяризації спадщини Одеської області.Крім того триває робота щодо розміщення в м.Одеса на 65-ти пам'ятках архітектури та містобудування національного значення позначки "Блакитний щит" – захисної емблеми Гаагської конвенції про захист культурних цінностей в разі військового конфлікту.

– Але культурна спадщина це не лише архітектура, археологія, це й нематеріальні речі.

– Так в області проводиться робота з охорони, вивчення та популяризації нематеріальної культурної спадщини. Базою для цієї роботи став Одеський обласний центр української культури, який організовує конференції, семінари, ділові зустрічі представників органів публічної влади та носіїв елементів нематеріальної культурної спадщини, польові дослідження, засідання Народної Академії творчості. Щорічно майстрам декоративно-ужиткового мистецтва надається Премія ім. Ростислава Палецького.

Популярними майданчиками для передачі нематеріальної спадщини стали обласний багатожанровий фестиваль дитячої творчості "Весняне різнобарв'я"; обласні фестивалі зимових звичаїв та обрядів "Різдвяні піснеспіви" та обрядової автентичної пісні малої батьківщини "Намисто роду". Багатьох зацікавили фото-конкурс "Світ навколо, який я люблю" та заходи тижня нематеріальної культурної спадщини, що проводились в 2021-2022 роках.

На цей час спільними зусиллями в громадах області виявлено, вивчено, частково задокументовано більше 70 проявів живої народної культури, 15 елементів НКС внесено до Регіонального інвентарю нематеріальної культурної спадщини Одеської області.

Знаковим досягненням стало включення в липні цього року Міністерством культури та інформаційної політики України 7-ми елементів нематеріальної культурної спадщини Одещини до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. А створений при Центрі експозиційний, інтерактивний та навчальний простір "Живий музей" у 2020 році став Лауреатом премії за збереження та охорону нематеріальної культурної спадщини Міністерства культури України.

– Олено Володимирівно, щоб здійснювати таку роботу в сфері культури, потрібні висококваліфіковані кадри, про що Ви вже згадували на початку нашої розмови. Яка ситуація зі сферою мистецької освіти?

– В умовах військового стану ми успішно провели вступну компанію в трьох фахових мистецьких коледжах. На перший курс зараховано 261 студент, що в повній мірі відповідає регіональному замовленню. Створено спеціальні комісії та проведено перевірку підготовки закладів до навчального року і визначено відповідні форми навчання.Мистецькими школами опікується наш Обласний навчально-методичний Центр закладів культури та мистецтва. З метою розвитку мистецької освіти в області він сприяє проведенню Національного конкурсу камерних ансамблів ім.В.П.Повзуна; Всеукраїнського конкурсу юних музикантів "Срібна нота"; обласних конкурсів: читців "Жайвори землі моєї" для учнів мистецьких шкіл Одеської області, духових оркестрів "Срібні сурми", фортепіанної музики "Classik OUEST"; фестивалю дитячих музичних театрів мистецьких шкіл Одеської області "IMPREZZA" тощо.

Центр відгукується на масовий дидактичний запит з поширення досвіду організації викладацької діяльності за допомогою цифрових засобів в умовах спочатку коронавірусної інфекції, а згодом війни, й здійснює постійну роботу з підвищення кваліфікації викладачів.

Першим мистецьким навчальним закладом міста Одеса та значним осередком музичної професійної освіти не лише Одеси, а й Півдня України, є комунальний заклад "Одеський фаховий коледж мистецтв імені К.Ф.Данькевича". Він має дві акредитовані спеціальності: "Музичне мистецтво" (10 спеціалізацій/освітніх програм) та "Хореографія" (3 спеціалізації/освітні програми), на яких навчаються понад 400 талановитих студентів. У 2021 році коледж отримав премію "Народне визнання" – "Одесит року» у номінації «Лідер у сфері підготовки кадрів для культури та мистецтва".

Студенти "Одеського театрально-художнього фахового коледжу", що є навчальним закладом фахової передвищої освіти зі 100-річною історією, під час навчання проходять практику в театрах, творчих студіях, на телеканалах, беруть участь в різноманітних конкурсах та заходах. Прикладом успішності випускників коледжу може стати студентка спеціалізації "Акторська майстерність"Карина Кардаш, яка отримала безліч нагород, серед яких "Діти – Гордість України" та "Гордість Одещини". Студенти коледжу вибороли нагороди на Міжнародному фестивалі естрадного мистецтва "AVANGARD2, на фестивалі аудіовізуального мистецтва "Golden Frame – 2021" і театральному фестивалі "Позитив".

Славетний комунальний заклад "Одеський художній фаховий коледж імені М.Б.Грекова" готує молодих спеціалістів за спеціальністю "Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація". Більшість з його викладачів є членами Національної спілки художників України і мають педагогічні звання, беруть участь у роботі науково-методичних комісій сектору фахової передвищої освіти

Науково-методичної ради МОН України. Вихованці закладу стають лауреатами всеукраїнських конкурсів та учасниками арт-проєктів та виставок. Активна співпраця з Одеським відділенням Національної Спілки художників України вилилась в ідею формування молодіжного об'єднання НСХУ, членами якої стали студенти коледжу.

– Отже, можемо вірити, що підростає покоління молодих і творчих людей, які стануть в майбутньому гордістю не лише Одещини, а й України. Дякую за таку щиру й відверту розмову.

Одеський курортний регіон: історія, сучасність, майбутнє

Інтерв'ю з Костянтином Бабовим, директором ДУ «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України» до 90-річчя Одеської області

Костянтин Дмитрович Бабов – доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, працює на посаді директора Інституту 30 років. Засновник наукової спеціальності 14.01.33 – медична реабілітація, фізіотерапія та курортологія; голова Технічного комітету № 124 «Природні та преформовані лікувальні ресурси»; автор та співавтор низки нормативно-правових актів і понад 500 наукових праць, присвячених курортології та медичній реабілітації. За високі наукові досягнення та плідну організаційну діяльність з розвитку санаторно-курортної сфери нагороджений подяками і грамотами Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства охорони здоров'я України та інших центральних і місцевих органів влади, державних і комерційних організацій.

Інтерв'юер: Привалова Н., заступник начальника відділу науково-довідкового апарату, к.н. з держ. упр.

Становлення та розвиток Одеського курортного регіону – це майже 200-літня історія освоєння, вивчення та практичного використання в санаторно-курортній галузі цілющих властивостей природних лікувальних факторів. Про унікальність Одеських курортів, історію їх створення та потенціал подальшого розвитку йтиметься в інтерв'ю з керівником Українського науково-дослідного інституту медичної реабілітації та курортології МОЗ України, який основним завданням Інституту вважає здійснення комплексних заходів задля отримання природними територіями з цінними лікувальними ресурсами статусу курортів державного або місцевого значення для забезпечення сталого розвитку

Одеських курортів, відповідно до міжнародних стандартів якості надання санаторно-курортних і реабілітаційних послуг.

Підготовлений матеріал присвячується 90-річчу Одеської області.

The formation and development of the Odesa resort region is an almost 200-year history of study and practical use in the sanatorium-resort industry of the healing properties of natural healing factors. The uniqueness of Odesa spas, the history of their creation and the potential for further development will be discussed in an interview with director of the Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine. The priorities of the Institute's activities are implementation of measures to provide territories with valuable natural healing resources the status of resorts of state or local importance in order to ensure their sustainable development in accordance with international quality standards for the provision of sanatorium-resort and rehabilitation services.

The prepared material is dedicated to the 90th anniversary of Odesa region.

– Костянтине Дмитровичу, нині в Україні існує 58 природних курортних територій, сім з яких державного значення. Розкажіть, будь ласка, про історію і унікальність Одеських курортів та в чому їх цінність.

– Якщо взяти за основу етимологію поняття «курорт» – у перекладі з німецької *Kurort* від Kur – лікування й Ort – місце, то можна впевнено казати, що більшість природних територій Одеської області потенційно є курортними. Адже курорт – це місцевість з природними лікувальними факторами (джерелами мінеральних вод, сприятливим кліматом, лікувальними грязями тощо), де є спеціальні установи та споруди для лікування й відпочинку хворих. За природно-рекреаційним потенціалом, придатним для розвитку курортів, Одеська область є лідером серед регіонів України.

Одеська область – унікальний регіон України – в її межах розташовані практично усі види природних лікувальних ресурсів: природні мінеральні води, лікувальні грязі, ропа лиманів і солених озер, морська вода і узбережжя, цілющий клімат, які завдяки своїм лікувальним властивостям зробили Одеський регіон відомим ще з 19 століття курортом – з початку грязьовим (Куяльницький, Хаджибейський, Кляйн-Лібентальський (Сухий) лимани), а в подальшому морським і клімато-бальнеологічним. Варто уваги те, що розвиток Одеських курортів розпочався не на березі моря, а біля лиманів – унікальних, з медичної точки зору, за своїми цілющими властивостями.

Наголошуючи на тому, що більшість природних територій Одещини є потенційно курортними (не тільки приморські, а й степові райони), зверну увагу на цікавий факт. У 1927 році Одеським курортним управлінням було організовано виноградне лікування на курорті «Холодна Балка», яке показало значний терапевтичний ефект у комплексі з цілющими властивостями степового клімату, та

у подальшому було рекомендовано для використання на курортах Кляйн-Лібенталь, Люстдорф і біля станції Дачна.

Найвідомішим протягом усієї історії свого існування є бальнеогрязьовий курорт Куяльник (1834) – один з найстаріших курортів півдня України, гідромінеральною базою якого є лікувальні грязі і ропа Куяльницького лиману та мінеральні хлоридні натрієві води Куяльницького родовища. Рис.1

Куяльницький лиман – є найціннішим ресурсом Одеської області – це унікальний водний об'єкт загальнодержавного значення, віднесений до категорії лікувальних. Лікувальні ропа і грязі Куяльницького лиману за своїми властивостями є еталонними в світі! Для збереження унікальних властивостей водойми Законом України від 5 грудня 2018 року природні території Куяльницького лиману оголошено курортом державного значення.

Паралельно з розвитком курорту на Куяльницькому лимані відбувалось освоєння природних лікувальних ресурсів Хаджибейського (1843) та Кляйн-Лібентальського лиманів (1854) на узбережжі яких, разом з освоєнням приморської зони (курорт «Лузановка», курорт «Сергіївка»), з 20-30 років XX сторіччя почався інтенсивний розвиток дитячих оздоровниць, а Одеський регіон був визнаний дитячим курортом всесоюзного значення. Рис.2

– Чим унікальні Одеські курорти?

– Говорячи про унікальність, важливо зупинитись на цінності приморського клімато-бальнеогрязьового курорту «Сергіївка» (1895), що розташований на узбережжі Будацького (Шаболатського) лиману та є найбільшим серед Одеських курортів. На одній території зосереджена унікальна сукупність 5 основних природних лікувальних ресурсів і факторів: лікувальні грязі, ропа лиману, морська вода і піщана коса, лікувальні мінеральні води, цілющий клімат; інфраструктура курортних закладів і комплексів, планувальні рішення та функціональна інфраструктура – все це ставить Сергіївку в ряд найбільш перспективних для розвитку курортів України.

Загалом, відповідно до Постанови КМУ № 1576 від 28.12.1996 «Про затвердження переліку населених пунктів, віднесених до курортних», яка втратила свою чинність в 2017 році, на території Одеської області було 22 курортні місцевості, у тому числі й місто Одеса.

– Які історичні етапи є найбільш значущими для становлення та подальшого розвитку Одеських курортів?

– Історія розвитку Одеського курортного регіону обумовлена, з одного боку, унікальною сукупністю різноманітних природних лікувальних ресурсів і факторів, а з іншого – зосередженням в м. Одеса потужного наукового потенціалу – вчених-курортологів та лікарів, дослідження яких присвячені цілющим властивостям природних лікувальних ресурсів і технологіям їх використання в санаторно-курортній практиці.

Першим лікарем-організатором курортної справи був Ераст Андрієвський, який звернув увагу на цілющі властивості Куяльницького лиману і відкрив у 1834 р. першу в Одесі оздоровницю.

В 1848 р. М.М. і Л.М. Шорштейни відкрили в Одесі перший в Україні гідропатичний заклад, в якому застосовувалась як холодна, так і підігріта вода, що було революційним нововведенням у водолікуванні. Рис.3

Піонером морського водолікування (таласотерапії) в Україні був А. В. Лінк, який першим звернув увагу лікарів і громадськості на цілющі властивості морських купань. За його пропозицією в Одесі було відкрито «заклад підігрітих морських ванн», де протягом року здійснювалось лікування хворих на різні захворювання.

1876 р. за ініціативи Й. Й. Мочутковського в Одесі створено Одеське бальнеологічне товариство, завданням якого було дослідження природних лікувальних ресурсів, розташованих в Одесі та її околицях: лиманів, їх грязей, морської води тощо. Перше наукове дослідження цілющих властивостей лікувальних грязей Куяльницького та Хаджибейського лиманів було проведено проф. О. А. Вериго (1880).

В 1923 році в Одесі відбулася перша Всеукраїнська нарада курортологів, вчених і практиків, яка визначила політику розвитку курортної галузі.

Одеський регіон є піонером в організації наукового напряму з вивчення природних лікувальних факторів у клініці різноманітних захворювань в санаторно-курортних умовах. У 1927 році в Одесі було відкрито Всеукраїнський бальнео-фізіотерапевтичний інститут, який з 1992 року став Українським науково-дослідним інститутом медичної реабілітації та курортології, який я маю честь очолювати з перших днів незалежності України. Інститут займався вивченням механізму дії природних лікувальних ресурсів і розробленням технологій їх використання в санаторно-курортній практиці. Завдяки проведенню медико-біологічного зонування було визначено основні профілі курортів України, зокрема Одеської області, введена спеціалізація санаторних відділень, що дало змогу цілеспрямовано і раціонально використовувати місцеві курортні ресурси.

– Що стало визначальним у сфері курортології за період існування Одеської області, і які найважливіші здобутки цього періоду?

– У 70-80-х роках була закладена потужна, науково-обґрунтована основа розвитку реабілітації в санаторно-курортних закладах України. Найбільш значущим науковим здобутком цього періоду є відкриття в Одесі першого відділення ранньої санаторної реабілітації хворих після гострого інфаркту міокарда в санаторії «Лермонтовський», що започаткувало розвиток ранньої санаторної реабілітації хворих неврологічного, травматологічного, гастроентерологічного та інших профілів (проф. А. Ф. Лещинський, Г. О. Горчакова, А. О. Кравченко, Л. Ю. Міхно, Л. С. Дроздовський, Л. О. Сєрєбріна, Й. Л. Пшетаковський). Це мале велике

суспільне значення завдяки скороченню перебування хворого у лікарні та значно вплинуло на зниження показників інвалідизації населення, сприяло швидкому поверненню їх до активного життя та праці.

Кінець XX – початок XXI століття ознаменувався формуванням комплексного підходу до вивчення механізмів біологічної дії природних лікувальних ресурсів та контролю за їх раціональним використанням; створенням системи стандартів санаторно-курортного лікування, що забезпечувало якість та єдиний підхід до надання послуг з відновлювального лікування та реабілітації; розробленням процедури класифікації курортів та надання їм статусу державного чи місцевого значення.

– Ви працюєте директором Українського науково-дослідного інституту медичної реабілітації та курортології МОЗ України більше 30-ти років поспіль. Яка роль цього закладу на сучасному етапі розвитку Одеських курортів? Яка робота здійснюється для відродження курортного потенціалу Одеської області?

– За підтримки й сприяння регіональних органів публічної влади в останні роки, науковцями інституту проведено масштабну роботу з відродження курортного потенціалу Одеської області:

- проведено інвентаризацію, систематизацію та оцінено сучасний стан природних лікувальних ресурсів регіону; зроблено комплексну оцінку лікувально-оздоровчого та курортного потенціалу територій області; здійснено типізацію курортних і рекреаційних зон Одеської області та побудовано дорожню карту реалізації ключових інвестиційних проектів для кожної курортно-рекреаційної зони; створено Атлас природних лікувальних ресурсів Одеської області;
- розроблено концепції, дорожні карти та стратегічні портфелі інвестиційних проєктів розвитку курортів державного і місцевого значення: Куяльник, Сергіївка, Сичавка;
- для надання якісних санаторно-курортних послуг та ефективної реабілітаційної допомоги в санаторно-курортних закладах регіону розроблено: персоніфіковані програми реабілітації на санаторно-курортному етапі пацієнтів після перенесеної коронавірусної хвороби (COVID-19) та інших найбільш поширених хвороб; програми реабілітації військовослужбовців з травмами опорно-рухового апарату, черепно-мозковою травмою, посттравматичним стресовим розладом в умовах санаторно-курортних і реабілітаційних закладів у періоді післягострої та довготривалої реабілітації;
- проводяться дослідження з розширення спектру можливостей позакурортного застосування природних лікувальних ресурсів та преформованих засобів в оздоровчих закладах, спа-салонах та велнес-центрах, амбулаторних умовах.

– Яке основне завдання Українського науково-дослідного інституту медичної реабілітації та курортології на сучасному етапі?

– Основним завданням Інституту для забезпечення сталого розвитку Одеських курортів є здійснення комплексних заходів щодо надання природним територіям, які мають природні лікувальні ресурси, статусу курортів державного або місцевого значення. Це дозволить надати поштовх розвитку курортів відповідно до міжнародних стандартів якості, підвищити рентабельність та конкурентоспроможність санаторно-курортних закладів, прискорити соціально-економічний розвиток регіону, сприяти підвищенню якості життя населення, популяризації Одеської області у світі.

Курортологія – важлива ланка медицини. А дослідження стану санаторно-курортної галузі підтверджує, що вона прямо впливає загалом і на розвиток туристичної діяльності в Україні. З огляду на те, що Україна має один з найкращих природних лікувально-оздоровчих потенціалів у Європі, питання вдосконалення санаторно-курортного комплексу стає одним із найприорітетніших напрямів розвитку держави.

У СВІТІ НОВИН

20.01.2021 До Дня Соборності України і Дня пам'яті Героїв Крут

У рамках заходів з нагоди відзначення у 2021 році Дня Соборності України та Дня пам'яті Героїв Крут на офіційному вебсайті Державного архіву Одеської області розміщено інформаційно-довідкові матеріали для ознайомлення широкого кола суспільства.

Соборність передбачає не лише пам'ять про минуле, а й потребує згуртованої спільної праці та взаємодії в сучасній Україні, коли ми, з різних регіонів, спілкуємося, разом працюємо, створюємо знакове і важливе.

Дані матеріали уже більше як століття лишаються актуальними. Під час створення матеріалів зроблено акцент на подіях, пов'язаних з історією формування органів влади, становлення війська, інституційному будівництві, спадкоємності сучасних державних установ від традицій УНР і Української Держави. Підкреслюється важливість спільних дій сьогодні в інтересах єдності та зміцнення громади, адже соборність передбачає не лише пам'ять про минуле, а й потребує конструктивної взаємодії в сучасній Україні.

Інформаційні матеріали до Дня пам'яті Героїв Крут

29 січня в Україні відзначається річниця бою під Крутами, який для українського народу став символом героїзму та самопожертви молодого покоління в боротьбі за незалежність.

Завдяки звитязі та сміливості українських воїнів ворожий наступ більшовиків на Київ було зупинено на декілька днів. У цей час відбувалися переговори між Українською Народною Республікою і країнами Четверного союзу. 9 лютого 1918 року Брестський мирний договір було підписано. Він означав визнання самостійної Української Народної Республіки суб'єктом міжнародних відносин.

Важливі акценти

– Бій під Крутами став успішною оборонною операцією. Наступ переважаючих сил ворога було зупинено на декілька днів. Це дало змогу представникам Української Народної Республіки підписати Брестський мирний договір із країнами Четверного союзу.
– Брестський мир означав визнання самостійної Української Народної Республіки суб'єктом міжнародних відносин.
– Незалежність Української Народної Республіки довелося захищати від російської військової агресії на початках силами добровольчих формувань.
– Згодом українські війська за підтримки німецьких та австро-угорських (завдяки Брестському договору) звільнили від більшовиків всю територію України.
– Події Української революції засвідчили: державність без армії неможлива.
– Сміливість та жертовність крутянців зробила їх прикладом для майбутніх поколінь захисників України. З ними порівнюють захисників Донецького аеропорту в теперішній російсько-українській війні. Тому героїв Крут у публіцистиці часто називають «першими кіборгами».

Історична довідка

Перша незалежність

У 1917 році постала Українська Центральна Рада, згодом була створена Українська Народна Республіка.

Прихід до влади у Росії більшовиків у листопаді 1917 року становив загрозу для України. Вони прагнули встановити контроль над Україною. У грудні більшовицький уряд Росії (Рада народних комісарів) направив ультиматум Українській Центральній Раді. У ньому йшлося про виконання таких умов: дозволити переміщення більшовицьких військ в Україні, не пропускати із фронту (Першої світової війни) на Дон антибільшовицькі сили і відмовитися від утворення окремого Українського фронту. Українці відхилили вимоги і звинуватили більшовицьку Росію у втручанні у внутрішні справи України та розпалюванні ворожнечі. Раднарком, своєю чергою, оголосив Центральну Раду "в стані відкритої війни проти Радянської влади в Росії і на Україні".

7 січня 1918 року більшовики оголосили загальний наступ на Україну. У середині січня 1918-го вони встановили контроль майже на всьому Лівобережжі та просувалися на Київ. За таких умов 22 січня 1918 року Українська Центральна Рада IV Універсалом проголосила незалежність Української Народної Республіки.

Напередодні бою

Більшовицькі сили наступали на Київ з двох напрямків. Загін під командуванням Михайла Муравйова просувався Полтавщиною, в той час як на Чернігівщині діяв 1-й Мінський революційний загін на чолі з Рейнгольдом Берзіним.

Вважаючи полтавський напрямок найбільш загрозливим, українське командування спрямувало туди найбоєздатніші частини, зокрема, Січових стрільців та Гайдамацький кіш Слобідської України.

Всупереч розрахункам, основні сили загону Муравйова вирушили на з'єднання з Мінським революційним загоном. 28 січня вони заволоділи ключовим пунктом української оборони на Чернігівщині – станцією Бахмач. Здавалося, більше нічого не завадить більшовицькому наступу на Київ.

На підступах до столиці Муравйов закликав: «Наше бойове завдання – взяти Київ… Жаліти київських мешканців нема чого, вони терпіли гайдамаків – нехай знають нас і одержать відплату. Жодного жалю до них! Кров'ю заплатять вони нам. Якщо треба, то каменя на камені не залишимо».

Проте вже наступного дня на станції Крути їхній наступ зупинили українські частини, до яких підійшло підкріплення – курсанти Київської юнацької військової школи імені Богдана Хмельницького сотника Аверкія Гончаренка та добровольці Помічного студентського куреня Січових стрільців (18-20-річні юнаки з Університету святого Володимира, Українського народного університету, Київської гімназії Кирила та Мефодія). До курсантів юнацької школи, студентів і гімназистів приєдналося ще десь 80 добровольців із підрозділів Вільного козацтва з Ніжина.

Перші кіборги

29 січня 1918 року в Крутах перебувало до 520 українських вояків, юнаків і студентів при 16 кулеметах та з однією гарматою на залізничній платформі. У росіян була десятикратна перевага в живій силі, мали бронепотяг та артилерію.

Військами УНР під Крутами командував Аверкій Гончаренко. Завдяки вигідній позиції і героїзму бійців українцям вдалося завдати росіянам значних втрат і стримати наступ до темряви. Потім під тиском ворога більшість підрозділів організовано відступили до ешелонів на станції неподалік і вирушили в бік Києва, руйнуючи за собою залізничні колії. Але одна студентська чота – 27 юнаків, – заблукавши у темряві, повернулася до станції Крути, яка на той час уже була зайнята більшовиками. Вони потрапили в полон. Полонених катували, а потім стратили. Згодом частину героїв поховали на Аскольдовій могилі у Києві.

На сьогодні відомі прізвища 20 з них. Це студенти Народного університету Олександр Шерстюк, Ісидор Пурик, Борозенко-Конончук, Головащук, Чижов, Сірик, Омельченко (сотник); студенти Київського університету святого Володимира Олександр Попович, Володимир Шульгин, Микола Лизогуб, Божко-Божинський, Дмитренко, Андріїв; гімназисти 2-ї Кирило-Мефодіївської гімназії Андрій Соколовський, Євген Тернавський, Володимир Гнаткевич, Григір Піпський, Іван Сорокевич, Павло Кольченко (прапорщик), Микола Ганкевич.

Загалом у бою під Крутами загинуло з української сторони, за різними оцінками, 70–100 осіб.

Втрати більшовицьких військ сягали 300 вояків.

Брестський мирний договір

Затримавши ворога на чотири дні, українські війська дали змогу уряду укласти Брестський мир між Українською Народною Республікою і державами Четверного союзу. Перемовини закінчилися 9 лютого 1918 року підписанням Брестського мирного договору. Він визначав:

– визнання Четверним союзом самостійної Української Народної Республіки суб'єктом міжнародних відносин;
– перехід Холмщини та Підляшшя до складу України; Східна Галичина та Буковина мали бути виділені в окремий коронний край Австро-Угорщини;
– кордон із Польщею, що мав бути визначений комісією "на основі етнографічних відносин і бажань людности";
– відмову сторін від взаємних претензій на відшкодування збитків, спричинених війною;
– обмін військовополоненими та встановлення дипломатичних відносин;
– постачання УНР іншій стороні до 31 липня 1918 року 60 мільйонів пудів хліба, 2750 тисяч пудів м'яса, іншу сільгосппродукцію та промислову сировину.

Тим часом 4 лютого 1918 року більшовицькі війська Михайла Муравйова підійшли до Києва. Під гуркіт гармат Центральна Рада приймала найрадикальніші закони – про ліквідацію права власності на землю та демобілізацію.

Через два дні почався масований артилерійський обстріл, ще через 3 дні муравйовці ввірвалися в місто. Розгорнулося мародерство і полювання на українських чиновників, офіцерів, усіх «підозрілих». Жертвами «червоного терору» стали декілька тисяч киян. Вже наприкінці лютого 1918 року завдяки підтримці німецьких та австро-угорських військ українці почали звільнення України від більшовиків. У квітні було звільнено майже всю Україну.

Бій під Крутами став боєм за майбутнє України.

Інформаційні матеріали до Дня Соборності України

22 січня у день проголошення Акта Злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки Україна щороку відзначає День Соборності. Офіційно в Україні свято встановлено Указом Президента України «Про День соборності України» від 21 січня 1999 року № 42/99.

Акт Злуки увінчав соборницькі прагнення українців обох частин України – Наддніпрянщини та Наддністрянщини – щонайменше з середини XIX століття. Це була основоположна подія для українського державотворення. 24 серпня 1991 року позачергова сесія Верховної Ради УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України. Його підтримали українці на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року. Ця подія стала відправною точкою для відліку історії сучасної Української державності. Утім, історики цілком справедливо відзначають, що

24 серпня 1991 року насправді відбулося відновлення державної незалежності України.

Вперше у XX столітті українська незалежність була проголошена 22 січня 1918 року IV Універсалом Української Центральної Ради, а вже за рік (22 січня 1919 року) на Софійському майдані в Києві відбулася не менш вагома подія – об'єднання Української Народної Республіки (далі – УНР) і Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР) в одну державу. Внаслідок невдач Української революції 1917-1921 років державність зберегти не вдалося. І як результат, упродовж XX століття українці змушені були кількаразово відновлювати її в боротьбі.

Є низка значень терміну «соборність». Найбільш вживані з них: об'єднання в одне державне ціле всіх земель, населених конкретною нацією на суцільній території; духовна консолідація всіх жителів держави, згуртованість громадян, незалежно від їхньої національності. Нарешті, соборність невіддільна від державності, суверенітету й реальної незалежності народу – фундаменту для побудови демократичної держави.

У 71-у річницю Акта Злуки (22 січня 1990 року) в Україні відбулася одна з найбільших у Центрально-Східній Європі масових акцій – «живий ланцюг» як символ єдності східних і західних земель України. Понад мільйон людей, узявшись за руки, створили безперервний ланцюг від Івано-Франківська через Львів до Києва. Акція засвідчила, що українці подолали страх перед комуністичною партією і готові протистояти тоталітарному режиму. 31 рік тому ця подія стала провісником падіння СРСР і відновлення незалежної України.

Гасла кампанії з відзначення Дня Соборності: «В єдності сила» або «Разом сильніші».

Завантажити ролик у високій якості можна за посиланням: https://mega.nz/folder/pwQ0kZJa#w1qzRCHl4eT0BC5_45SYBQ

Ключові повідомлення

Ідея соборності завжди була наріжною й актуальною для українців. Від другої половини XIX століття українська політична єдність стала одним із провідних мотивів декларацій та діяльності національного руху по обидва боки від Збруча.

Соборність передбачає не лише пам'ять про минуле, а й потребує згуртованої спільної праці та взаємодії в сучасній Україні, коли ми, з різних регіонів, спілкуємося, разом працюємо, створюємо знакове і важливе.

Проголошення Соборності УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року – історичний акт об'єднання українських земель в одній державі. Подія основоположна для українського державотворення.

Акт Злуки 22 січня 1919 року увінчав соборницькі прагнення українців обох частин України – Наддніпрянщини та Наддністрянщини – щонайменше з середини XIX століття.

Ідея соборності України була ключовою для наступного покоління учасників українського визвольного руху у XX столітті.

22 січня ми згадуємо дві рівнозначні за вагою події української історії: проголошення незалежності Української Народної Республіки й Акт Злуки українських земель. Адже 22 січня 1918 року вперше у XX столітті українська незалежність була проголошена IV Універсалом Української Центральної Ради, а вже за рік (22 січня 1919 року) на Софійському майдані в Києві відбулася не менш вагома подія – об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу.

Національна єдність є не тільки базовою цінністю громадян країни, а й обов'язковою передумовою успішного спротиву зовнішній агресії.

Сьогодні Україна продовжує боротьбу за незалежність і соборність. Тому соборність залишається на порядку денному національних завдань. Цілісна Україна – це повернення окупованих Криму і окремих районів Донеччини та Луганщини.

Історична довідка

Ідея соборності для українців завжди була актуальною та наріжною. Підтвердження розуміння українським народом єдності – незалежно від політичних кордонів, які розділяли нашу територію, – можна знайти у різних епохах. Так, наприклад, у «Топографічному описі Харківського намісництва», виданому в 1788 році, йдеться про народ, що проживає у трьох державах: Російській імперії (Лівобережжя і Слобожанщина), Речі Посполитій (Правобережжя) та в монархії Габсбургів (Галичина, Буковина і Закарпаття). У «Топографічному описі…» про українців йдеться: «…Коли вони збираються для поклоніння в Київ зі Сходу від Волги і Дону, із Заходу з Галичини і Лодомерії і ближче до Києва прилеглих місць, дивляться один на одного не як на іншомовних, але як на представників єдиного роду… всі ці розпорошені земляки і донині зберігають синівську повагу до матері своїх давніх країв міста Києва».

Прагнення до ідеалу монолітності народу, його об'єднання в соборній державі було притаманне різним національним рухам Європи. Хрестоматійні приклади втілення цього взірця – об'єднання Німеччини й Італії у XIX столітті. Італійці навіть запровадили поняття для опису політичної програми об'єднання різних народів – іредентизм. Український національний рух виступив із програмою іредентизму під час «Весни народів» 1848-1849 років – серії революцій, які прокотилися Європою від Франції до Валахії. Перша українська політична організація Головна Руська Рада, що постала у Львові, взяла активну участь у цих подіях. У маніфесті 10 травня 1848 року вона задекларувала: «Ми Русини Галицькі належимо до великого руського народу, котрий одним говорить язиком і 15 міліонів виносить, з котрого пілтреття міліона землю Галицьку замешкує». Серед збережених матеріалів Головної Руської Ради є анонімна стаття, в якій зазначається: «Від Тиси за Карпатами, по обидва боки від Дністра і Дніпра аж до берегів Дону розкинулися поселення одного слов'янського народу, чисельність котрого досягає 15 мільйонів. Тому призначенням такого великого народу не може бути, щоб у Європі займати побічне становище, щоб підпорядковуватись іншому».

Від другої половини XIX століття українська політична єдність (соборність) стала одним із провідних мотивів декларацій та діяльності національного руху по обидва боки від Збруча. Після 1865 року у версії пісні на слова наддніпрянця Павла Чубинського та музику галичанина Михайла Вербицького (саме вона пізніше стала основою гімну України) з'явилися такі слова: «Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону, В ріднім краю панувати не дамо нікому». Створена у 1891 році в Полтаві таємна студентська організація «Братство тарасівців» проголошувала у програмі: «Самостійна суверенна Україна: соборна й неподільна, від Сяну по Кубань, від Карпат до Кавказ». Пізніше гасло «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпатів аж по Кавказ» використав Микола Міхновський у брошурі «Самостійна Україна» (1900).

У 1895-му галичанин Юліан Бачинський у книзі «Ukraina Irredenta» проголосив: «Україна для себе! От і її клич. Вільна, велика, незалежна політично самостійна Україна – одна нероздільна від Сяну по Кавказ – от її стяг!». На практиці ідея соборності виражалася у співпраці українців – підданих різних держав. У 1870-х–1890-х роках із Російської імперії до Австро-Угорщини приїздили працювати Михайло Драгоманов, Пантелеймон Куліш, Михайло Грушевський. Там вони реалізовували таланти та задавали інтелектуальний імпульс життю української громади. 1906 року Михайло Грушевський писав: «За останніх двадцять або двадцять п'ять літ суспільність галицька привикла бачити й уявляти собі Галичину як духовний і культурний центр української землі, як ту духову фабрику, де виковується українська культура для цілої соборної України».

Перша світова війна, Лютнева революція 1917 року та розпад Австро-Угорщини восени 1918-го наблизили втілення ідеалу соборності. Символічною була зустріч вояків українських національних формувань – не на фронті Першої світової, де вони змушені були вбивати одне одного, а в урочистій атмосфері на батьківщині козацтва – острові Хортиця у квітні 1918 року. Галицький Легіон Українських січових стрільців на чолі з ерцгерцогом Вільгельмом (Василем Вишиваним) прийшов сюди разом із австрійськими військами, а Кримська група Запорізького корпусу військ УНР Петра Болбочана якраз прямувала до Сивашу. Не випадково назви обох формувань апелювали до традицій Запорозької Січі.

Процес об'єднання двох українських республік – УНР і ЗУНР – почався невдовзі після встановлення української влади у Східній Галичині, і ще до того, як Директорія УНР переможно увійшла до Києва. 01 грудня 1918 року на залізничній станції у Фастові представники ЗУНР і Директорії підписали «Передвступний договір» (тобто попередній чи прелімінарний). Статті угоди констатували непохитний намір ЗУНР «злитися в найкоротшім часі в одну велику державу з Українською Народною Республікою». Зі свого боку, УНР проголошувала, що вона дає згоду «прийняти всю територію і населення Західно-Української Народньої Республіки як складову частину державної цілості в Українську Народну Республіку». Договір підписали: від УНР – Володимир Винниченко, Симон Петлюра,

Федір Швець, Панас Андрієвський, від ЗУНР – Лонгин Цегельський і Дмитро Левицький. Передвступний договір ратифікували 3 січня 1919 року на першому засіданні Української Національної Ради – керівного органу ЗУНР. Для урочистого проголошення цієї Ухвали та завершення юридичного оформлення об'єднання двох республік до Києва було відряджено представницьку делегацію на чолі з віце-президентом УНРади Левом Бачинським.

22 січня 1919 року, в першу річницю проголошення незалежності УНР, в Києві на Софійській площі відбулися урочисті збори. На них проголосили Універсал Директорії Української Народної Республіки про злуку із Західноукраїнською Народною Республікою. Урочистості почалися промовою голови делегації ЗУНР Лева Бачинського, потім Лонгин Цегельський зачитав вірчу Грамоту УНРади і Ради державних секретарів ЗУНР до Директорії.

У зачитаному на зборах «Універсалі соборності», зокрема, відзначалося: «Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка». Після цього Лев Бачинський вручив грамоту Голові Директорії Володимирові Винниченку. Прийнявши її, він привітав делегацію західних українців короткою промовою, в якій підкреслив історичне значення Акта Злуки. Наступного дня, 23 січня 1919 року, в приміщенні київського Оперного театру (сучасна Національна опера України) Трудовий Конгрес України обговорив згадані документи і схвалив їх. Ратифікувавши таким чином Універсал Директорії, Конгрес надав йому законного юридичного характеру. Президента УНРади Євгена Петрушевича незабаром обрали до складу Директорії. ЗУНР після об'єднання з УНР змінила назву на Західна область Української Народної Республіки (ЗО УНР). Розпочалася активна співпраця між обома державними утвореннями в економічній, військовій та культурних сферах.

Ідея соборності охопила українців у найвіддаленіших куточках їх проживання. Відголоском історичного руху до Злуки на Закарпатті стали Всенародні збори у Хусті 21 січня 1919 року, які постановили об'єднати Карпатську Україну з Українською Народною Республікою зі столицею в Києві. В умовах перманентної боротьби за свободу і незалежність надзвичайно багато важило братерство по зброї східних та західних українців. Ще від початку 1918 року однією з найбоєздатніших військових формацій УНР стали Січові стрільці, основою яких були галичани та буковинці. Зі свого боку, східноукраїнські командувачі Михайло Омелянович-Павленко й Олександр Греків очолювали Галицьку армію.

Апогеєм співпраці та консолідації зусиль став спільний похід українських армій на Київ у серпні 1919 року. Однак через низку причин об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу не було доведене до завершення. Продовжували існувати два окремі уряди, дві армії. Республіки фактично перебували у конфедеративних відносинах. Відмінні геополітичні інтереси та цілі, зрештою, призвели до

розвалу соборного фронту Української революції пізньої осені 1919 року. Утім, Акт Злуки став символом і легендою для наступних поколінь борців за Україну.

Після проголошення об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року ідея цілісності української нації в українській політичній думці вже ніколи не ставилася під сумнів. Упродовж багатьох десятиліть Акт залишався символом віри, ідейним імперативом боротьби за незалежну, соборну державу.

За часів радянського тоталітарного режиму проголошення незалежності УНР і День Соборності не відзначалися. Зі встановленням радянської влади всі українські свята були витіснені з суспільного дискурсу. Пам'ять про об'єднання УНР і ЗУНР зберігали мешканці Західної України й українська політична еміграція в країнах Західної Європи й Америки. 22 січня там урочисто відзначали свято незалежності та соборності Української держави.

Перше в Україні по справжньому масштабне відзначення свята Соборності відбулося 22 січня 1939 року в місті Хусті. Таким чином закарпатці нагадали про волю українців, висловлену на з'їзді Всенародних зборів у Хусті 21 січня 1919 року про приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки зі столицею в Києві. Це була не просто маніфестація, а найбільша за 20 років перебування краю у складі Чехословаччини демонстрація українців. Понад 30 тисяч осіб з'їхались до столиці Карпатської України.

Український націоналістичний рух проголосив мету створення Української самостійної соборної держави (УССД). Старе гасло «від Сяну по Кавказ» Юліана Бачинського увійшло до слів Маршу українських націоналістів (гімну ОУН), написаного в 1929 році Олексою Бабієм. 24 серпня 2018 року адаптований до сучасних українських умов варіант пісні став Маршем української армії: «Веде нас в бій Героїв наших слава. Для нас закон – найвищий то наказ! Соборна українська є держава – одна на вік, від Сяну по Кавказ!»

21 січня 1990 року українська патріотична громадськість із нагоди 71-ї річниці проголошення Акта Злуки УНР та ЗУНР утворила між Івано-Франківськом і Києвом живий ланцюг єднання. Прикладом тієї «Української хвилі» стала акція жителів країн Балтії «Балтійський шлях». Наша акція стала знаком ушанування подій Української революції. Кількість учасників акції достеменно невідома. Різні джерела називають від 500 тисяч до трьох мільйонів людей, які взялися за руки та створили безперервний ланцюг від Києва через Львів до Івано-Франківська. Акція стала провісником майбутнього падіння СРСР і постання незалежності України.

Пам'ять про існування власної держави у 1917–1921 роках стала одним із наріжних каменів формування модерної національної ідентичності українців, надихала на продовження визвольної боротьби. Зрештою вона завершилася відновленням незалежності у 1991 році. Через сторіччя після проголошення Акта Злуки на Софійському майдані соборність залишається на порядку денному національних завдань. Відновлення соборності відбудеться після деокупації Криму й окремих районів Донецької і Луганської областей.

22.01.2021 Державний архів Одеської області на офіційному сайті в розділі «Абеткова картотека християн, народжених в Одесі» розмістив 10083 картки

З метою надання віддаленого доступу до інформації архівних документів що зберігаються в архіві, Державний архів Одеської області на офіційному сайті в розділі «Абеткова картотека християн, народжених в Одесі» розмістив 10083 картки за 1902 рік. Нині наші спеціалісти готують до викладення 9058 карток за 1900 р. та 8946 карток за 1898 р. Протягом січня-лютого будуть викладені також картки за 1897 та 1899 роки (відповідно, 8511 та 9294).

25.01.2021 Керівники архівних відділів райдержадміністрацій Одеської області обговорили актуальні питання організації роботи архівних установ…

За ініціативи Державного архіву Одеської області 25 січня 2021 року відбулась онлайн-нарада з керівниками архівних відділів районних державних адміністрацій, міських рад Одеської області з актуальних питань організації роботи архівних установ в умовах децентралізації.

Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук ознайомив учасників наради з основними нормативними документами з питань реформування архівних відділів РДА, трудових архівів, організації роботи архівних установ низової ланки (сільських, селищних, міських, районних рад). Під час спілкування з керівниками архівних установ Петро Лук'янчук привернув увагу на терміновість упорядкування та передавання до відповідних архівних установ документів ліквідованих РДА, а також наголосив на необхідності приймання документів не лише на паперовому, а й на електронному носіях. Петро Лук'янчук звернув увагу учасників наради на те, що начальники архівних відділів РДА включені до складу комісій з реорганізації районних державних адміністрацій і повинні брати активну участь у роботі цих комісій. Також керівників архівних відділів РДА повідомили про необхідність налагодження зв'язків з сільськими, селищними, міськими радами сформованої об'єднаної територіальної громади з метою надання методичної та практичної допомоги в організації діловодства та архівної справи в ОТГ.

В обговоренні діяльності архівних установ в умовах децентралізації активну участь взяли начальники архівних відділів Березівської РДА Лідія Мокряк,

Білгород-Дністровської РДА Віталій Форостяний, Болградської РДА Лариса Іванова, Ізмаїльської РДА Оксана Волканова.

Усього в нараді взяли участь 30 керівників архівних установ Одеської області.

26.01.2021 Нарада директорів державних архівів областей з обговорення актуальних питань, що постають у роботі архівних відділів районних державних адміністрацій

26 січня 2021 року відбулася онлайн-нарада за участю Голови Укрдержархіву Анатолія Хромова та заступника Голови Лариси Левченко. У нараді взяли участь керівники державних архівів областей.

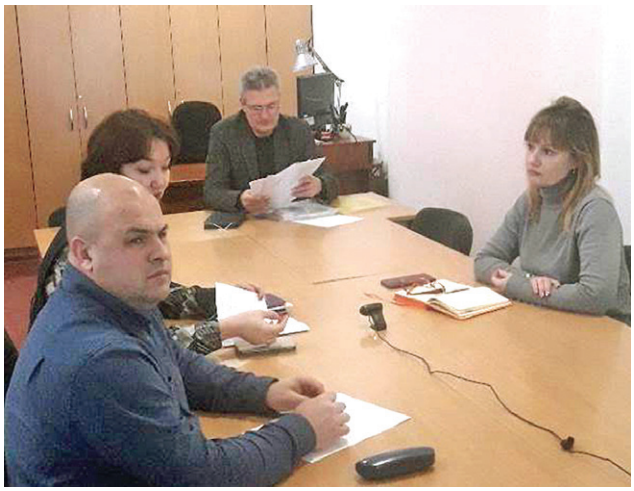

Під час наради обговорювались питання:

– створення архівних відділів районних державних адміністрацій укрупнених районів з відокремленими підрозділами, що функціонуватимуть у ліквідованих районах;
– організація виконання запитів юридичних і фізичних осіб і підготовки довідок у нових умовах;
– організація співпраці з регіональними відділеннями Фонду державного майна України щодо пошуку приміщень для розміщення в них архівних відділів райдержадміністрацій;
– працевлаштування працівників, вивільнених у результаті реорганізації райдержадміністрацій ліквідованих районів;
– розроблення методичних рекомендацій для архівних відділів райдержадміністрацій новостворених районів;
– сукупний облік архівних фондів НАФ в архівних відділах райдержадміністрацій новоутворених районів;

05 лютого 2021 р. о 10.00 на платформі Державної архівної служби України відбулося обговорення проблем організації архівної справи та діловодства в територіальних громадах і методичних рекомендацій, підготовлених з метою надання допомоги у їх вирішенні, у режимі Zoom-конференції.

26.01.2021 Обговорення актуальних проблем Одеського регіону

Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук 26 січня 2021 року взяв участь у засіданні колегії ОДА.

Голова Одеської ОДА провів засідання першої у 2021 році колегії, у роботі якої взяли участь члени колегії, голова Одеської обласної ради Григорій Діденко та Одеський міський голова Геннадій Труханов, а також керівники структурних підрозділів ОДА та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, посадові особи органів місцевого самоврядування. Під час засідання було обговорено основні проблемні питання та перспективи розвитку регіону у поточному році.

Першим було розглянуто питання про погашення заборгованості з виплати заробітної плати, стан підвищення її рівня та легалізацію зайнятості населення у районах та територіальних громадах області. Доповідав директор Департаменту економічної політики та стратегічного планування ОДА Дмитро Радулов (співдоповідачі – Олександр Шрамков, начальник відділення Національної служби посередництва і примирення в Одеській області, та Сергій Байдюк, начальник ГУ Держпраці в Одеській області).

Керівник Департаменту надав комплексний аналіз поточної ситуації у динаміці за 2019-2020 роки та визначив основні проблемні питання у цьому напрямку ОДА, зокрема:

– збільшення рівня заборгованості з виплати заробітної плати на початок 2021 р. (з 47,3 млн до 83,5 млн грн);
– наявність підприємств-боржників та підприємств-банкрутів різних форм власності (на цей час їх по області 21);
– існування загальної тенденції «тіньової» зайнятості та «тіньових» зарплат у провідних галузях економіки;
– проблемність вкрай непропорційного співвідношення між офіційними показниками кількості суб'єктів господарювання, офіційно працевлаштованих осіб та середньої заробітної плати у ряді територіальних громад (Криничненська, Новоборисівська, Стрюківська, Чегодарівська сільські громади) тощо.

Актуальні питання розвитку відновлювальної та альтернативної енергетики та впровадження енергоефективних заходів на території Одеської області висвітлив директор Департаменту систем життєзабезпечення та енергоефективності ОДА Антон Шалигайло. Він зосередив свою увагу на таких аспектах:

– альтернативна енергетика в області представлена усіма основними видами відновлювальної енергетики з використання енергії сонця, вітру, води та біогазу: станом на даний час в області функціонують 57 об'єктів, загальною потужністю 553,26 МВт (53 сонячних електростанцій; 1 вітрова електростанція; 2 комплекси з перероблення органічних відходів в біогаз; 1 гідроелектростанція тощо);

– зростає рівень виробництва альтернативної електроенергії, більш ніж у 2 рази збільшено кількість котелень, що використовують альтернативні види палива, та в 20 разів збільшено частку виробництва теплової енергії;

– реалізація інвестиційних проєктів щодо розвитку енергетичної інфраструктури з відновлюваних джерел енергії за 2020 р. надало змогу залучити до економіки Одещини понад 100 млн доларів;

– за період 2018 – 2020 р.р. у регіоні в цілому на 210 млн куб м (15%) зменшено використання природного газу;

У найближчих перспективах – розвиток у таких напрямках:

– введення в експлуатацію до 2023 р. ще 22-х сонячних електростанцій;

– реалізація низки інвестиційних проєктів загальною вартістю понад 440 млн євро у сфері вітроенергетики, зокрема, Дністровської вітрової електростанції с. Старокозаче Білгород-Дністровського району.

– термомодернізація та реалізація енергоефективних проєктів: Державної програми «теплих кредитів» для підтримки населення та ОСББ, проєкту Фонду енергоефективності (програма «Енергодім»), «Регіональної цільової програми енергоефективності Одеської області на 2020 – 2022 р.р.» тощо;

– подальша реалізація Механізму енергосервісних контрактів (ЕСКО) у бюджетній сфері, в чому Одеська область стала першим в Україні регіоном.

Доповідач по третьому блоку питань стосовно забезпечення участі громадськості у формуванні й реалізації регіональної політики та вирішенні питань місцевого значення – т.в.о. начальника управління комунікацій та інформаційної політики ОДА Ольга Полторак – зосередила увагу на максимальній відкритості й прозорості влади та формуванні належної комунікації з усіма верствами суспільства. Невіднятною частиною цього процесу є створення та функціонування громадських рад – дорадчих органів для всебічного залучення громадськості до участі у реалізації державної політики. По кожній з доповідей відбулося обговорення та внесення відповідних пропозицій. Сергій Гриневецький наголосив на таких пріоритетних питаннях:

– необхідність проведення моніторингу погашення заборгованості з виплати заробітної плати з боку підприємств-боржників;

– легалізація зайнятості населення у територіальних громадах як основа належного та ефективного наповнення місцевих бюджеті;

– виведення з «тіні» трудових ресурсів та впровадження контролю за детінізацією доходів;

– необхідність реалізації відповідних проєктів з альтернативної енергетики навіть у найвіддаленіших частинах області – зокрема, на о. Зміїний;

– формування складу громадських рад на основі відповідальності, розуміння та пошуку консенсусу між громадськістю та владою; громадські ради мають стати практичною основою для підготовки та виховання майбутніх представників депутатського корпусу. Сергій Гриневецький закликав керівників та представників органів місцевого врядування до тісної та плідної роботи з профільними структурними підрозділами ОДА та органами центральної влади в регіоні, наголосивши при цьому на обов'язковості дотримання законодавства про працю на всіх рівнях та у всіх сферах економіки.

З трансляцією засідання колегії можна ознайомитися за посиланням: https://www.youtube.com/watch?v=SFUVYJaAt-8&feature=emb_logo&ab_channel=iacodessa.

26.01.2021 Обговорення щодо створення та налагодження належного функціонування архівних підрозділів у територіальних громадах

Належна організація діяльності новостворених органів місцевого самоврядування в значній мірі залежить від їх документаційного забезпечення, а отже, потребує невідкладної організації служб діловодства як структурних підрозділів їх виконавчих органів. Разом з цим, набуває особливої значущості питання забезпечення збереженості документів, утворених у діяльності припинених і новостворених органів місцевого самоврядування, що вимагає заснування архівних підрозділів (архівів) у сільських, селищних, міських радах новоутворених територіальних громад і їхніх виконавчих органах.

Державна архівна служба України розробила методичні рекомендації «Організація архівної справи в територіальній громаді. Частина 1. Архівні підрозділи ОМС» з метою започаткування архівної справи та створення архівних підрозділів (архівів) у сільських, селищних, міських радах сформованих територіальних громад і їхніх виконавчих органах, налагодження їх взаємодії з архівними відділами райдержадміністрацій (архівними відділами міських рад), державними архівами областей, сприяння проведенню якісної експертизи цінності та забезпеченню збереженості документів Національного архівного фонду, документів з кадрових питань (особового складу) місцевих рад і їхніх виконавчих органів розформованих територіальних громад, підвищення рівня компетентності регіональних архівістів.

Для доведення цих методичних рекомендацій до рад територіальних громад, їхніх посадових та службових осіб їх направлено для розміщення на вебсайтах Міністерства розвитку громад та територій України, «Децентралізація» (www.decentralization.gov.ua), Всеукраїнської асоціації громад, Української асоціації районних та обласних рад, Асоціації міст України, Асоціації об'єднаних територіальних громад.

На нашому сайті згадані методичні рекомендації доступні.

05 лютого 2021 р. о 10.00 на платформі Державної архівної служби України відбулося обговорення проблем організації архівної справи та діловодства в територіальних громадах і методичних рекомендацій, підготовлених з метою надання допомоги у їх вирішенні, у режимі Zoom-конференції.

27.01.2021 Підписано Меморандум про співпрацю між Державним архівом Одеської області та Комунальною установою «Одеський обласний центр допомоги ветеранам війни»

27 січня 2021 року директор Держархіву Петро Лук'янчук та директор Комунальної установи «Одеський обласний центр допомоги ветеранам війни» Михайло Вершигора підписали Меморандум про співпрацю.

Меморандум ставить на меті консолідацію зусиль сторін, спрямованих на збір документів, спогадів, свідчень, фото- і відеоматеріалів про події на Сході України. Об'єднання зусиль сприятиме ефективній організації та проведенню заходів, щодо збору, збереженню і поширенню правдивої інформації про події на Сході України.

28.01.2021 «Ніколи більше!»: 27 січня відбулася церемонія вшанування пам'яті жертв Голокосту

Архівісти Державного архіву Одеської області взяли участь у церемонії вшанування пам'яті жертв Голокосту, що пройшла на «Меморіалі жертвам Голокосту».

Незважаючи на несприятливі погодні умови, у Прохорівському сквері зібралися одесити, щоб приєднатися до загальної скорботи та висловити свої співчуття втраті, ім'я якої Голокост: члени Одеської регіональної асоціації євреїв – колишніх в'язнів гетто і нацистських концтаборів, представники місцевої влади, члени національно-культурних товариств, громадські діячі, небайдужі до історії рідного краю одесити.

28.01.2021 Засідання експертно-перевірної комісії Державного архіву Одеської області

28 січня 2021 року дистанційно відбулося чергове засідання експертно-перевірної комісії Державного архіву Одеської області з порядком денним:

– Про розгляд звіту про роботу ЕПК Державного архіву Одеської області за 2020 рік;
– Про розгляд плану роботи ЕПК Державного архіву Одеської області на 2021 рік;
– Про включення до списку юридичних осіб – джерел формування НАФ, які передають документи до Державного архіву Одеської області Південного міжрегіонального головного управління Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів на державному кордоні;
– Про виключення із списку юридичних осіб – джерел формування НАФ, які передають документи до архіву, архівного відділу виконкому Теплодарської міської ради Міського комунального підприємства «Редакція газети «Теплодарський вісник»;
– ро перейменування фонду особового походження «Першиної Заїри Валентинівни (1925-2003) – доцента, доктора історичних наук, професора»;
– Про уточнення назв фондів особового походження «Сушинського Богдана Івановича (1946-2020) – українського журналіста, письменника, громадського діяча» та «Йосипа Лазаровича Портного (1916-1989) – історика та архівіста, учасника Другої Світової війни»;
– Про створення колекції фотодокументів;
– Щодо проведення експертизи цінності розмножених примірників документів вищих органів влади та управління з відповідними грифами секретності, які зберігаються у фондах Державного архіву Одеської області та у відомчих архівах;
– Про затвердження описів, актів, номенклатур справ та інше.

29.01.2021 29 січня 2021 року пройшли заходи на честь 103-ї річниці бою під Крутами

Архівісти Державного архіву Одеської області взяли участь у покладанні квітів до меморіальної дошки борцям за незалежність України Івану і Юрію Липам, що встановлена на фасаді будинку по вул. Пастера, 52.

В урочистостях взяли участь: керівництво міста та області, представники громадських організацій, військовослужбовці, студенти та школярі. Битва під Крутами стала символом героїзму та відданості Українській державі та національній ідеї, а її дата – 29 січня 1918 року стала днем національної трагедії, коли українські юнаки-добровольці виступили на захист Української Народної Республіки та прийняли нерівний бій з майже п'ятитисячною армією. 300 юнаків – цвіт тодішньої української патріотичної молоді – захищали українську державність, мріяли й боролися за сильну Україну, поклавши на її вівтар найцінніше – власне життя.

Ця битва під Крутами належить до однієї з найбільш трагічних сторінок української історії.

05.02.2021 Обговорення проблем організації архівної справи та діловодства в територіальних громадах

05 лютого 2021 року директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Світлана Виногловська, начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Галина Успенська, взяли участь в обговоренні проблем організації архівної справи та діловодства в територіальних громадах і методичних рекомендацій «Організація архівної справи в територіальній громаді. Частина 1. Архівні підрозділи ОМС», підготовлених з метою надання допомоги у їх вирішенні.

У заході взяли участь представники Міністерства юстиції України, Міністерства розвитку громад та територій України, Всеукраїнської асоціації громад, Асоціації міст України, Української асоціації районних та обласних рад (Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування), Асоціації об'єднаних територіальних громад, органів місцевого самоврядування, місцевих державних архівних установ та місцевих архівних установ.

08.02.2021 Практика студентів Одеського національного університету імені І.І. Мечникова у Державному архіві Одеської області

08 лютого 2021 року на базі Державного архіву Одеської області розпочалась щорічна студентська практика студентів 3 курсу факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (керівники практики: від Державного архіву – заступник директора – начальник відділу використання документів Національного архівного фонду, інформації, публікації та зовнішніх зв'язків Крачков Сергій Миколайович від ОНУ – к.і.н., доцент кафедри історії України, заступник декана Синявська Олена Олександрівна).

За програмою архівна практика студентів розподіляється на теоретичні заняття та практичну роботу.

Практиканти з Одеського національного університету імені І.І. Мечникова прослухали загальний лекційний курс з архівознавства впродовж навчального року, тому в Державному архіві отримали поглиблену інформацію по темі «Методика самостійної дослідницької роботи і використання інформації документів історико-біографічного характеру»: формування, склад, використання», ознайомилися з правилами та нормативами зберігання документів і відвідали архівосховища.

Під час практичної роботи, студенти ОНУ також займалися укладанням науково-довідкового апарату (по справах фонду Р-8065) і систематизацією каталогу

(фонди 6, 16, 39), окрім того – долучилися до упорядкування іменної картотеки на осіб християнського віросповідання, народжених в місті Одеса наприкінці XIX – на початку XX сторіч та продовжили роботу над проєктом по створенню електронної бази даних іменної картотеки на осіб християнського віросповідання.

11.02.2021 Участь Державного архіву Одеської області в обговоренні питань упорядкування документів відділами ДРАЦ

10 лютого 2021 року керівництво та фахівці Державного архіву Одеської області з метою організації та удосконалення роботи територіальними відділами державної реєстрації актів цивільного стану Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції міста Одеса взяли участь у Zoom- семінарі з обговорення питань формування та оформлення справ, складення описів, алфавітів, географічних покажчиків до описів та передачі на державне зберігання документів Національного архівного фонду.

Учасники семінару мали можливість отримати відповіді від керівництва та фахівців Державного архіву на питання, що виникають у щоденній практичній роботі на місцях.

У семінарі взяли участь заступник директора Сергій Осіпенко, начальник відділу використання документів Національного архівного фонду, інформації, публікації та зовнішніх зв'язків Сергій Крачков, начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Світлана Виногловська, начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Галина Успенська, головний спеціаліст відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Ольга Бабко

05.03.2021 Відбулося розширене підсумкове засідання апаратної наради Державного архіву Одеської області за участю працівників архівних відділів райдержадміністрацій, дистанційно у режимі відеоконференції.

05 березня 2021 року, відповідно до річного плану роботи, відбулося розширене підсумкове засідання апаратної наради керівників структурних підрозділів Державного архіву Одеської області за участю працівників архівних відділів районних державних адміністрацій, архівних відділів міських рад.

На початку засідання директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук проінформував про кадрові зміни в архівній галузі області, що відбулися у зв'язку з впровадженням заходів реформи адміністративно-територіального устрою.

Учасники заходу заслухали доповідь про підсумки роботи архівних установ Одеської області у 2020 році та пріоритети на 2021 рік.

Зі співдоповіддю виступили; заступник директора Сергій Осіпенко та заступник директора – начальник відділу використання документів національного архівного фонду, інформації, публікації та зовнішніх зв'язків Сергій Крачков.

14.03.2021 З нагоди Дня українського добровольця в Одесі відбулася церемонія покладання квітів

14 березня з метою вшанування мужності та героїзму захисників незалежності, суверенітету та територіальної цілісності в Одесі відзначили День українського добровольця.

У сквері Героїв Небесної Сотні відбулася церемонія покладання квітів до пам'ятного знака Героям.

В урочистому заході взяли участь керівники області та міста, депутати, представники різних родів військ Збройних Сил України, представники силових відомств, архівісти Держархіву, воїни добровольчих батальонів, близькі та рідні загиблих, громадськість.

Присутні вшанували пам'ять загиблих хвилиною мовчання.

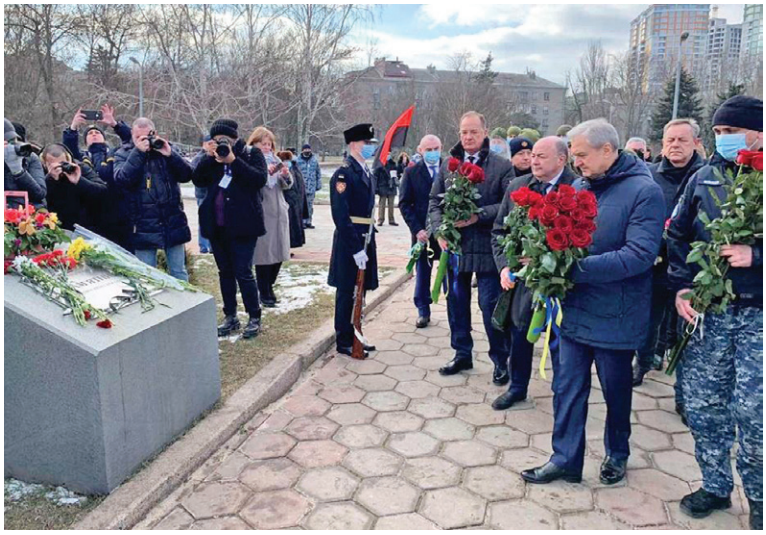

День установлений 17 січня 2017 року Верховною Радою України з метою вшанування мужності та героїзму захисників незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, сприяння дальшому зміцненню патріотичного духу в суспільстві, посиленню суспільної уваги та турботи до учасників добровольчих формувань та на підтримку ініціативи громадськості.

Ця дата вибрана не випадково. 14 березня 2014 року перші бійці-добровольці Самооборони Майдану прибули на полігон Нові Петрівці під Києвом для формування добровольчого батальйону, з якого згодом був сформований Батальйон оперативного призначення імені Героя України генерал-майора Сергія Кульчицького.

Внесок першої хвилі добровольців важко переоцінити, адже на першому етапі війни Україна зіткнулася з тим, що далеко не всі професійні військові були готові захищати свою державу. У такій ситуації добровольчі батальйони дали змогу провести мобілізацію і підготувати професійну заміну добробатам.

Саме завдяки добровольцям – їхній мужності, відданості національним інтересам і щирому патріотизму вдалося зупинити російського агресора, дати змогу мобілізувати сили в тилу й озброїти армію. Українські добровольці стали гордістю українського народу. Загалом у воєнному конфлікті на сході України брали участь майже 40 добровольчих батальйонів. Переважна більшість з них згодом перетворилася на військові частини силових структур.

16.03.2021 Обговорено проблеми організації роботи архівних відділів районних державних адміністрацій

16 березня 2021 року на платформі Державної архівної служби України відбулось обговорення проблем організації роботи архівних відділів районних державних адміністрацій та презентовано методичні рекомендації «Організація архівної справи в територіальній громаді. Частина 2. Архівні відділи районних державних адміністрацій».

В обговоренні взяли участь представники Міністерства юстиції України, Міністерства розвитку громад та територій України, обласних та районних державних адміністрацій, державних архівів областей та архівних відділів районних державних адміністрацій.

Під час наради було обговорено основні напрями в реорганізації архівних відділів райдержадміністрацій як юридичних осіб публічного права, створення архівних відділів райдержадміністрацій з центральним офісом в адміністративному центрі нового (укрупненого) району та відокремленими підрозділами (секторами, відокремленими робочими місцями) у ліквідованих районах.

Директор Петро Лук'янчук звернув увагу на проблемні питання, що виникають під час створення архівних відділів райдержадміністрацій зі статусом юридичних осіб публічного права. Також наголосив на тому, що Державний архів Одеської області проводить роботу по вирішеню питання забезпечення приміщеннями архівних відділів ліквідованих райдержадміністрацій для прийняття документів від ліквідованих структурних підрозділів райдержадміністрації.

17.03.2 021 Робоча поїздка до Березівської районної державної адміністрації

У рамках адміністративно-територіальної реформи, що відбувається на території Одеської області, директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук 17 березня 2021 року відвідав з робочим візитом Березівський район.

Під час візиту, директором Державного архіву Одеської області разом з головою Березівської РДА Юрієм Головіним та головою ліквідованої Іванівської РДА Романом Кір'яком, були обговоренні питання забезпечення подальшої ефективної роботи архівного відділу Березівської РДА та архівного відділу ліквідованої Іванівської РДА. Петро Лук'янчук звернув увагу керівництва Березівської РДА на те, що підприємства, установи та організації, які розташовані на цих

територіях, будуть внесені до списків юридичних осіб –джерел формування Національного архівного фонду та у подальшому передаватимуть свої документи на зберігання до новоствореного архівного відділу Березівської райдержадміністрації, що, значно збільшить кількісний показник з виконання архівним відділом запитів юридичних та фізичних осіб. При цьому, було наголошено на необхідність внесення зміни в структуру та штатну чисельність архівного відділу Березівської РДА, як архівного відділу із статусом юридичної особи публічного права.

19.03.2021 Оперативна нарада директорів державних архівів областей

19 березня 2021 року на платформі Державної архівної служби України відбулася онлайн нарада директорів державних архівів областей за участю Голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова та заступника Голови Державної архівної служби України Лариси Левченко. У нараді взяв участь директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук.

Під час наради були обговорені питання забезпечення функціонування та реорганізації архівної галузі України, а саме: підготовка фінансово- економічного обґрунтування до проекту Закону України «Про Національні архівні інформаційні ресурси, управління документацією та архівами»; оприлюднення науково-довідкового апарату на вебсайтах державних архівів областей, організація роботи над БД «Український мартиролог XX століття»; про переведення приміщень державних архівів областей з комунальної в державну власність; про пошук приміщень для розміщення архівних відділів районних державних адміністрації та додаткових – для державних архівів областей.

Прийнято рішення у місячний термін підготувати зведені бюджетні запити з урахуванням потреб архівних відділів районних державних адміністрацій та державних архівів областей, при складанні користуватися формами, затвердженими Міністерством фінансів України, закладати до бюджетних запитів потреби у поточному фінансуванні архівів та один-два пріоритетних напрями, що потрібно профінансувати наступними роками. На основі зведених бюджетних запитів буде готуватися фінансово-економічне обґрунтування до проєкту Закону України «Про Національні архівні інформаційні ресурси, управління документацією та архівами».

Учасники наради, розглянувши питання про переведення приміщень державних архівів областей з комунальної в державну власність; про пошук приміщень для розміщення архівних відділів районних державних адміністрації та додаткових – для державних архівів областей, погодилися на необхідності вжиття всіх можливих заходів щодо приведення права власності на будівлі архівів відповідно до норм

чинного законодавства та ще більшому посиленні зусиль, спрямованих на пошук приміщень для архівних відділів райдержадміністрацій нових (укрупнених) районів.

30.03.2021 Засідання колегії Одеської обласної державної адміністрації

30 березня 2021 року директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук взяв участь у засідання колегії Одеської обласної державної адміністрації, яка відбулася у режимі відеоконференції.

Засідання колегії Одеської ОДА провів голова Одеської облдержадміністрації Сергій Гриневецький, участь в якій взяли: голова Одеської обласної ради Григорій Діденко, Одеський міський голова Геннадій Труханов, заступники голови ОДА, керівники структурних підрозділів ОДА, голова Одеської райдержадміністрації Юрій Крук, голова Одеської районної ради Віталій Барвіненко, керівники територіальних органів центральних органів виконавчої влади, а також в режимі онлайн – посадові особи органів місцевого самоврядування (голови РДА, територіальних громад та міст обласного значення).

У ході засідання колегії розглянуто актуальні питання, що стосуються основних напрямків та перспектив розвитку регіону, а саме: про виконання обласного та місцевих бюджетів Одеської області за 2020 рік, про ситуацію в агропромисловому комплексі області та перспективи його подальшого розвитку, про розробку програм соціально-економічного розвитку регіону.

За результатами засідання було затверджено проєкти відповідних розпоряджень, спрямованих на реалізацію зазначених пріоритетних принципів та підходів до подальшого соціально-економічного розвитку регіону, основою яких є недопущення зниження рівня життя та забезпечення соціальних потреб мешканців Одеської області на фоні розповсюдження про COVID-19.

20.04.2021 Надходження до Держархіву документів дорадянського періоду за 1902-1920 роки

На постійне зберігання до Державного архіву Одеської області, за договором дарування, надійшли документи, що були придбані Анатолієм Хромовим на аукціонній платформі «Violity» для проведення експертизи їх цінності, з метою подальшого внесення їх до Національного архівного фонду.

Предметом дарування стали документи, що стосуються студента Одеського університету Гапонова Євфімія Антоновича за 1912, 1916 роки, які приєднані до його особових справ у фонді 45 (опис 5 справа 2853) та фонді 42 «Канцелярія попечителя Одеського учбового округу» (опис 35 справа 3144).

Також до архіву надійшли документи, що стосуються історії навчальних закладів Одеси XIX – початку XX ст., зокрема розвитку жіночої освіти, а саме: атестат та свідоцтво про закінчення Одеського міського дівочого училища за 1917 рік, посвідчення про закінчення Одеської жіночої гімназії (засновник Н.А. Кальнінг) за 1920 рік та титульний аркуш зошита учениці Балаш Лідії Георгіївни. Ці документи започаткували нову колекцію документів навчальних закладів міста Одеса.

Колектив Державного архіву Одеської області висловлює подяку Голові Державної архівної служби України Анатолію Хромову за цей подарунок, за його щире опікування поповненням Національного архівного фонду цінними документами.

26.04.2021 26 квітня – день Чорнобильської трагедії

З нагоди Дня вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, архівісти Державного архіву Одеської області взяли участь разом з керівниками області та міста, депутатами, представниками різних родів військ Збройних Сил України, представниками силових відомств у церемонії покладання квітів до пам'ятника «Одеситам-чорнобильцям» на розі вулиці Малої Арнаутської та Олександрівського проспекту.

26 квітня 1986 року відбулася світова трагедія, найбільша техногенна та екологічна катастрофа сучасності – аварія на Чорнобильській АЕС. Ця подія запам'яталася людям як страшна трагедія і біль.

Сьогодні на Одещині мешкає понад шість з половиною тисяч постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи – учасників ліквідації аварії, потерпілих від наслідків Чорнобильської катастрофи, родин померлих ліквідаторів.

У цей день вшановуємо героїзм пожежників, експлуатаційного персоналу ЧАЕС, військовослужбовців, будівельників, учених, медиків, які брали

участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Подвиг цих людей назавжди залишиться у пам'яті українського народу. З глибокою шаною схиляємо голови перед шановними ліквідаторами аварії на Чорнобильській АЕС за подвиг і героїзм, за те, що захистили не лише українську землю, а й все людство від смертельної небезпеки.

Присутні вшанували пам'ять померлих хвилиною мовчання та покладанням квітів.

29.04.2021 Діяльність новостворених архівних відділів: нормативна база та основні принципи роботи

29 квітня 2021 року з метою організації та удосконалення роботи архівних відділів районних державних адміністрацій Державним архівом Одеської області проведено Zoom-семінар з керівниками та спеціалістами архівних відділів районних державних адміністрацій на тему: «Діяльність новостворених архівних відділів: нормативна база та основні принципи роботи». У ході семінару обговорювались питання: створення архівного відділу як юридичної особи публічного права, розроблення та затвердження положення про архівний відділ, розроблення та затвердження положення про експертну комісію архівного відділу районної державної адміністрації, укладання списків джерел формування НАФ в архівному відділі райдержадміністрації нового (укрупненого) району та інші.

У семінарі взяли участь заступник директора Сергій Осіпенко, заступник директора – начальник відділу використання документів Національного архівного фонду, інформації, публікації та зовнішніх зв'язків Сергій Крачков, начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Світлана Виногловська, начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Галина Успенська, начальник відділу фінансово-економічного та матеріально-технічного забезпечення Алла Машкова та спеціалісти районних архівних відділів Одеської області.

29.04.2021 Відбулося розширене засідання колегії Одеської обласної державної адміністрації

29 квітня 2021 року директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук взяв участь у розширеному засіданні колегії Одеської обласної державної адміністрації.

Голова Одеської облдержадміністрації Сергій Гриневецький провів розширене засідання колегії Одеської облдержадміністрації, участь в якій взяли голова Одеської обласної ради

Григорій Діденко, Одеській міський голова Геннадій Труханов, заступники голови ОДА, керівники структурних підрозділів ОДА, голови райдержадміністрацій, районних рад, територіальних громад та міст Одеської області, голови постійних депутатських комісій Одеської обласної ради, керівники територіальних органів центральних органів виконавчої влади. Також у засіданні взяли участь Головний санітарний лікар України Віктор Ляшко та заступник Голови Державної аудиторської служби України Юлія Солянік.

Відповідно до порядку денного засідання колегії були розглянуті актуальні питання.

07.05.2021 До Дня пам'яті та примирення і 76-ї річниці перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, Державним архівом Одеської області підготовлено онлайн – виставку

08 та 09 травня в Україні відзначають День пам'яті та примирення і День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. Ці дні присвячені пам'яті та вшанування подвигу українського народу, його визначного внеску у перемогу Антигітлерівської коаліції у Другій світовій війні, висловлення поваги усім борцям проти нацизму. Вшановують воїнів, «жертв війни, воєнних злочинів, депортацій та злочинів проти людяності, скоєних у роки війни». Друга світова війна –кривава та жорстока сторінка в історії людства. Під час війни були здійснені найбільші в історії злочини проти людства.

Ми пам'ятаємо, яким страшним лихом для українців була Друга світова війна. Пам'ятаємо, що агресора зупинили спільними зусиллями Об'єднані Нації. Не забуваємо: той, на чиєму боці справедливість, хто захищає свою землю, завжди перемагає. Ця пам'ять робить нас сильнішими.

З нагоди відзначення Дня пам'яті та примирення і 76-ї річниці перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, Державним архівом Одеської області на вебсайті представлено виставку.

14.05.2021 Телеміст між Інститутом Національної Пам'яті Польщі та Державними архівами Одеської та Хмельницької областей

15 травня 2021 року Україна відзначатиме День Європи в Україні та 16 травня 2021 року – День пам'яті жертв політичних репресій.

У рамках співпраці з Інститутом Національної Пам'яті Польщі Комісією розслідування злочинів проти польського народу та з питань науково-видавничої

роботи, організації виставкової діяльності, цифровізації архівних документів, 14 травня 2021 року організовано телемісткт в онлайн режимі на базі платформи ZOOM.

У ході заходу відбулась дискусія на теми: «Україна-Польща: віхи співпраці в історичному просторі»; «Репресовані безневинно» (з фондів Державних архівів Хмельницької, Вінницької, Одеської областей); «У пошуках істини: співпраця Державних архівів Вінницької, Одеської та Хмельницької областей з Інститутом Національної Пам'яті Польщі».

У дискусії взяли участь: кандидат наук з державного управління, директор Державного архіву Одеської області Петро ЛУК'ЯНЧУК; кандидат історичних наук, начальник відділу інформаційних технологій Державного архіву Хмельницької області Юрій ОЛІЙНИК; кандидат історичних наук, доцент, головний науковий співробітник відділу інформаційних технологій Державного архіву Хмельницької області Віталій ГАЛАТИР; заступник директора Інституту Національної Пам'яті Польщі – Комісії з розслідування злочинів проти польського народу Маріуш КВАСНЯК; директор Державного архіву Хмельницької області Катерина БУРДУВАЛІС.

21.05.2021 Робочий візит до Одеської області голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова

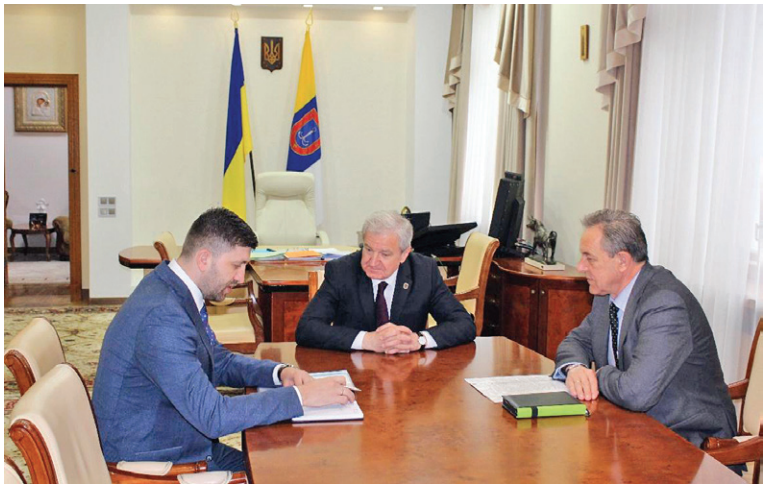

21 травня відбулася робоча нарада голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова, голови Одеської обласної державної адміністрації Сергія Гриневецького та директора Державного архіву Одеської області Петра Лук'янчука. Головним питанням було переміщення Державного архіву Одеської області до будівлі, яка б відповідала б усім вимогам для збереження понад 1 мільйон справ з аварійної будівлі Бродської синагоги, яка до того ж у 2016 році відповідно до рішення Одеської облради була повернута у власність єврейській релігійній громаді.

Також обговорювались питання про роботу районних архівних відділів під час проведення територіально-адміністративної реформи. Розглядали питання про доцільність передачі приміщень у районах для централізованого зберігання архівних документів на місцях. Також обговорювали питання роботи архівних установ в умовах карантинних обмежень та програму створення страхового фонду документації (СФД) в Одеській області.

Голова Державної архівної служби України Анатолій Хромов підчас робочої поїздки до Одеси, зустрівся з колективом Державного архіву Одеської області. Найперше Анатолій Володимирович розповів про роботу Укрдержархіву у вирішенні питання під час проведення адміністративно територіальної реформи, зупинився на змінах в архівному законодавстві – на тих, які вже внесені до відповідних актів, та тих, що перебувають на обговоренні та розгляді. Пан Анатолій відзначив роль одеських архівістів в ініціюванні й підготовці проєктів деяких змін та закликав і далі надавати пропозиції для вдосконалення архівної справи.

21.05.2021 21 травня 2021 року Голова Державної архівної служби України Анатолій Хромов взяв участь в Інтелект форумі у рамках проведення ОдесаБібліоСаміт, що проходив у приміщенні Одеської національної наукової бібліотеки

Під час панельної дискусії «Креативні індустрії України у позитивному перетворенні світу» у своєму виступі очільник Укрдержархіву наголосив на важливості архівів у розвитку та підтримці креативних індустрій, а також поінформував про перше громадське обговорення нового архівного проєкту Закону України «Про Національні архівні інформаційні ресурси, управління документацією та архівами».

«Цей законопроект змінить категорійний апарат роботи архівів, лібералізує доступ до архівів, впроваджує в роботу українських архівів найкращі європейські практики і вводить нове поняття – національних архівних інформаційних ресурсів, які дозволять державним архівам зберегти для нащадків не тільки офіційний документ органів влади або великих підприємств, але й інформаційні бази та дані, вебсайти, соціальні сторінки, комп'ютерні ігри і все, що є важливим, щоб наші нащадки зрозуміли як жили ми в цей час» – зазначив Голова Державної архівної служби України Анатолій Хромов.

До роботи в ОдесаБібліоСаміт долучилися керівні та провідні фахівці бібліотек, інших закладів культури, науки, освіти, активістів профільних громадських організацій і благодійних фондів, науковців, викладачів та студентів, видавців, авторів та журналістів.

Концепція Інтелект форуму поєднала Всеукраїнську виставку-форум «Українська книга на Одещині» та ОдесаБібліоСаміт.

21.05.2021 21 травня 2021 року в Одеській національній науковій бібліотеці відбулося урочисте відкриття Інтелект-форуму-2021 та XXII Всеукраїнської виставки-форуму «Українська книга на Одещині»

В урочистому відкритті Інтелект-форуму та XXII Всеукраїнської виставки-форуму «Українська книга на Одещині» взяв участь Голова Державної архівної служби України Анатолій Хромов, голова Одеської обласної державної адміністрації Сергій Гриневецький, директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, заступник голови Одеської обласної ради Олег Радковський, президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів, заслужений працівник культури України Олександр Афонін, генеральний директор Одеської національної наукової бібліотеки, заслужений працівник культури України Ірина Бірюкова.

Святкову, піднесену атмосферу Форуму створили інструментальні та вокальні колективи: духовий оркестр Одеського муніципального театру духової музики імені О. Саліка (художній керівник та дириген Михайло Дзевік) та ансамбль солістів «Ренесанс» Одеської обласної філармонії (художній керівник і диригент Галина Захарова).

У виставці-форумі взяли участь близько 60 видавництв з різних регіонів України.

24.05.2021 П'ята Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми історії та археології: регіональний та глобальний вимір»

20 травня 2021 року головний науковий співробітник Державного архіву Одеської області Юлія Грозна взяла участь у П'ятій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми історії та археології: регіональний та глобальний вимір», організована Херсонським державним університетом кафедрою історії, археології та методики викладання.

Мета конференції – обговорення актуальних питань історії регіонів України, особливостей їх етнічного, соціокультурного розвитку та визначення перспектив нових досліджень.

Юлія Грозна виступила з доповіддю «…Показания следствием не были проверены. постановили: расстрелять» на засіданні секції «Регіональні дослідження Голодомору-геноциду». У доповіді за матеріалами лише однієї архівно-слідчої справи фонду справ громадян, репресованих комуністичною владою у 20-50-х роках минулого століття (ф. 8065, оп.2, спр. 13), розглянула конкретний випадок системного свавілля та абсолютної недбалості слідчого апарату НКВС в Одесі у 1938 році, внаслідок чого громадянин був зроблений «польським агентом» та вбитий за рішенням «трійки».

На конференції виступили понад 20 дослідників. З урахуванням карантинних вимог конференція проводилась дистанційно в режимі реального часу на платформі Zoom

24.05.2021 Участь у сесії «Нова реальність – нові обрії: цифровізація інформаційних ресурсів та сервісів як відповідь викликам коронавірусної доби» ОдесаБібліоСаміт

22 травня 2021 року головний спеціаліст відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Людмила Лісунець взяла участь у сесії «Нова реальність – нові обрії: цифровізація інформаційних ресурсів та сервісів як відповідь викликам коронавірусної доби», яка проводилась на базі Одеської національної наукової бібліотеки в рамках ОдесаБібліоСаміт.

ОдесаБібліоСаміт – це програма професійного спілкування для працівників бібліотек, музеїв, архівів, центрів культурних послуг. Метою є обговорення актуальних проблем професійної діяльності, обмін досвідом роботи, створення, розвиток і впровадження у роботу інноваційних практик інформаційної, бібліотечної, просвітницької, соціокультурної діяльності.

Учасники заходу обговорили актуальні питання інформатизації бібліотечної, архівної і музейної справи, перспективи їх розвитку з використанням сучасних інформаційних технологій; обмінялися досвідом з оцифрування та оприлюднення документів. Людмила Лісунець виступила з доповіддю «Інформатизація архівної справи на прикладі Державного архіву Одеської області: підсумки та перспективи», в якій розкрила напрацювання Держархіву в питанні надання користувачам віддаленого доступу до документів та окреслила подальші перспективи інформатизації архівної справи.

09.06.2021 Міжнародний день архівів

09 червня щорічно відзначається Міжнародний день архівів. Вітаємо всіх, хто причетний до архівної справи з Міжнародним днем архівів! Ваша справа є благородною та гідною пошани, адже Ви долучаєтесь до збереження історичної спадщини народу і країни. Ви покликані забезпечити взаємодію архіву і суспільства, для якого архів виступає джерелом інформації, роль якого важко переоцінити. Будучи свого роду інформаційними центрами, архіви забезпечують доступ до ретроспективної документної інформації, сприяють у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку країни, ефективного державного управління, а також забезпечують наукове пізнання минулого.

Але архіви – це не тільки серйозний інформаційний ресурс культурної та історичної спадщини. У житті кожної окремої людини архіви часом грають не меншу роль. Адже там зберігаються індивідуальні відомості про кожного з нас. Архіви містять надзвичайно важливу генеалогічну інформацію, завдяки якій ми маємо змогу отримувати дані, які не можливо отримати жодним іншим шляхом. Ми можемо вивчати історію власної родини, пізнавати невідомі віхи в житті наших пращурів. Шановні колеги-архівісти щиро бажаємо подальших успіхів у повсякденній праці на благо України у поповненні, зберіганні та використанні документів Національного архівного фонду!

10.06.2021 III Міжнародний круглий стіл «Інформатизація архівної справи: архівні інформаційні ресурси у динамічному розвитку цифрового середовища та задоволенні потреб користувачів»

10 червня 2021 року головний науковий співробітник відділу використання документів НАФ, інформації, публікацій та зовнішніх зв'язків Карина Цолінка взяла участь у роботі круглого столу в режимі вебконференції, який відбувся на базі Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, за підтримки Державної архівної служби України.

У заході взяли участь: керівники Державної архівної служби України, керівники центральних державних архівів України, громадськості діячі, представники наукової спільноти. До участі у заході запрошені: директор Білоруського державного архіву науково-технічної документації Олександр Запартика, місто Мінськ, Республіка Білорусь, завідувачка відділом інформаційно-пошукових систем та автоматизованих архівних технологій Білоруського державного архіву науково-технічної документації Ольга Тетернік, місто Мінськ, Республіка Білорусь та Артур Горак, професор Інституту історії Університету Марії Кюрі-Склодовської, місто Люблін Польща.

Під час роботи круглого столу, обговорювалися актуальні питання залучення та використання сучасних цифрових технологій в архівній справі. Учасники поділилися своїми напрацюваннями і розповідали про власний досвід впровадження цифрових ресурсів. Питання цифровізації є одним з актуальних для сьогодення. Учасники круглого столу презентували своє бачення подальшого розвитку цифрових технологій для забезпечення інформаційних проблем суспільства.

16.06.2021 ДО 25-річчя від дня ухвалення Конституції України

Державний архів Одеської області на виконання заходів з відзначення 25-ї річниці Конституції України, затверджених розпорядженням Одеської обласної державної адміністрації від 23.04.2021, № 410/од-2021, розмістив інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті до 25-річчя від дня ухвалення Конституції України

Інформаційні матеріали до 25-річчя від дня ухвалення Конституції України

28 червня цього року Україна відзначатиме 25-ту річницю Конституції, головного нормативно-правового акта держави, який закріплює основи суспільного

ладу, державний устрій, систему, порядок утворення, принципи організації і діяльності державних органів, права та обов'язки громадян.

Ухвалення Верховною Радою України 1996 року Основного закону стало важливою віхою українського державотворення.

Відповідно до Указу Президента України від 30 березня 2021 року № 128 в столиці України, обласних центрах і всіх населених пунктах нашої держави відбудуться урочисті заходи з нагоди 25-ї річниці Конституції України за участю представників органів державної влади, місцевого самоврядування, дипломатичного корпусу іноземних держав, міжнародних організацій, громадських активістів. Також до цієї ювілейної дати органи влади мають провести медійні, культурно-мистецькі, освітні, інші патріотично-виховні заходи, спрямовані на поширення інформації про історію конституціоналізму, формування правової культури, виховання поваги до Основного Закону України.

Український конституціоналізм має глибоке історичне коріння та тяглість, а також свої особливості. Найголовніші з них – український конституціоналізм розвинувся під впливом європейських країн, які першими почали його формувати; заснований на ідеях прав та свобод людини, верховенства права та демократії. Ці засади формувалися протягом століть у відповідності до національного характеру українців, способу життя, цінностей і суспільних відносин.

Перша відома кодифікація права на українських землях відбулася за часів Давньої Русі і була зафіксована в «Руській Правді» (XI-XII століття). Наступні історичні епохи продемонстрували безперервний пошук шляхів, методів та інструментарію для оформлення і закріплення основних принципів суспільно-державної взаємодії.

Український конституціоналізм інколи випереджав європейський. Так, першою європейською конституцією в сучасному її розумінні правомірно вважають «Договір та встановлення прав і вольностей Війська Запорозького та всього вільного народу Малоросійського між Ясновельможним гетьманом Пилипом Орликом та між Генеральною старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким, що за давнім звичаєм і за військовими правилами схвалені обома сторонами вільним голосуванням і скріплені найяснішим гетьманом урочистою присягою». Цей договір 1710 року, написаний під значним впливом ідей західноєвропейського парламентаризму, називають Конституцією Пилипа Орлика.

Основоположні акти Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки продемонстрували правову та політичну зрілість нашої

нації під час боротьби за державність у 1917-1921 роках. Традиції продовжив 15 березня 1939 року в Хусті Сойм Карпатської України, проголосивши її незалежність і ухваливши два закони зі статусом конституційних, які визначали форму державного правління.

Програмні документи Української головної визвольної ради, як підпільного парламенту, засвідчили прагнення учасників визвольного руху дотримуватися принципів демократії навіть у найважчих умовах підпільно – партизанської боротьби.

У конституційному процесі незалежної України відбився непростий шлях молодої демократії до соціально-правових стандартів та цінностей об'єднаної Європи.

Історична довідка

Конституція України постала не на порожньому місці. Біля її витоків – «Руська правда», «Литовські статути», акти періоду Гетьманщини («Березневі статті» тощо) – правові акти конституційного характеру, що ставили Україну в один ряд з іншими європейськими країнами.

У період Української революції 1917-1921 років конституційний процес розпочався відразу після проголошення Першого Універсалу Центральної Ради. 29 квітня 1918 року Мала Рада схвалила «Статут про державний устрій, права і вольності УНР». Згідно з яким УНР проголошувалася суверенною державою, «самостійною і ні від кого незалежною».

Державотворчі процеси цього періоду були припинені тривалою окупацією українських земель східним сусідом. Радянський Союз, де авторитаризм і тоталітаризм досягай крайньої стадії, за декілька десятиліть наплодив таку кількість основних законів, якої для цивілізованих країн вистачило б на тисячоліття. Втім, усі вони лише декларували певний набір демократичних цінностей, за лаштунками яких поставала нова імперія.

Перша Конституція УСРР ухвалена в березні 1919 року. «Світле майбутнє» мала уособлювати диктатура пролетаріату і повна солідарність з іншими радянськими республіками задля «спільної боротьби за торжество світової комуністичної революції». Після утворення у 1922 році СРСР, загальносоюзну Конституцію затвердили 31 січня 1924 року. На XI Всеукраїнському з'їзді рад 1929-го оформлено нову Конституцію УСРР.

У той час, поки українці через колективізацію, розкуркулення та Голодомор-геноцид на практиці знайомилися з тріумфом радянської «демократії», у Кремлі відреагували на подію «величезного історичного значення» – побудову соціалізму в СРСР. У 1936 році постала нова, так звана «сталінська», Конституція СРСР. Вона законодавчо закріпила перемогу соціалізму. Документ мав низку демократичних новацій (суто декларативних): загальне, рівне і пряме виборче право; таємне голосування; право на працю і відпочинок, матеріальне забезпечення у старості. Чергова Конституція УРСР 1937-го повторила положення союзного документа, максимально обмеживши повноваження республіканських органів.

Після розвінчання культу особи Сталіна відкривалися нові обрії ідеального суспільства. Партійні керманичі розгледіли інші демократичні стандарти. Тож спочатку в СРСР (жовтень 1977-го), а там і в Україні винайшли рецепт суспільного ідеалу, оформленого в Конституції УРСР 20 квітня 1978 року. Тут йдеться і про суверенну республіку. І «вся влада в Україні належить народові».

Крах радянської імперії став крахом і основного закону, який, попри всі гучні епітети, узаконював тоталітаризм і був непридатним для побудови правового, демократичного суспільства.

Новітній конституційний процес нерозривно пов'язаний з відновленням української державності. Творення Конституції розпочалося із ухваленням Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 року. Процеси національної законотворчості активізувалися з розпадом СРСР та ухваленням Акта проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року. Всеукраїнський референдум засвідчив підтримку проголошення незалежності України. Більшість країн світу визнали Україну суверенною державою. Тож актуалізувалося питання підготовки Основного закону.

5 фактів про підготовку й ухвалення Конституції

1. Проект Конституції України підготувала Конституційна комісія. 1992 року відбулося його всенародне обговорення і 26 жовтня 1993-го вироблено остаточний варіант. Далі справа призупинилася майже на рік. У листопаді 1994 року, після дострокових президентських і парламентських виборів, нові народні обранці створили ще одну Конституційну комісію.

2. Черговою віхою на цьому шляху стало підписання Конституційного договору між Президентом України і Верховною Радою України про організацію державної влади та місцевого самоврядування на період підготовки нової Конституції України (08 червня 1995 року).

3. Напередодні її ухвалення, в червні 1996 року, ситуація загострилася. 26 червня Рада національної безпеки і Рада регіонів при Президентові України різко засудили зволікання з прийняттям Основного закону. Президент призначив референдум щодо його ухвалення Конституції на 25 вересня. А наступного дня Верховна Рада України проголосувала за постанову «Про процедуру розгляду проекту Конституції України в другому читанні». І розпочався справжній марафон тривалістю майже 24 години. Із них останні 14 годин – без перерви.

4. Серед питань, які викликали найбільші дискусії, були державні символи, мова, статус Криму. Ліві категорично не погоджувалися на тризуб і синьо-жовтий прапор. Врешті депутати дійшли згоди. Чимало суперечок викликало питання про статус Криму. Частина народних обранців (насамперед, праві) вважали, що достатньо обмежитися наданням півострову статусу звичайної області. Після неодноразових голосувань таки дійшли компромісу: ліві голосують за синьо-жовтий

прапор, праві – за автономію Криму. Нелегко вирішувалося і мовне питання: українська мова стала єдиною державною мовою, при цьому Конституція гарантувала вільний розвиток та використання російської та інших мов національних меншин.

5. О 09 годині 18 хвилин 28 червня 1996-го першу Конституцію незалежної України було проголосовано. У ній закріплено правові основи держави, її суверенітет і територіальну цілісність, основні права і свободи українських громадян. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість, безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Конституція України містить норми прямої дії. Одним з ключових положень стала 5-а стаття Конституції, згідно якої «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ». Однак конституційний процес на цьому не завершився. Конституційне будівництво триває весь час, допоки існує держава і розвивається суспільство.

Віхи розвитку української конституційної думки

1 Середньовічна передісторія українського конституціоналізму – від «Руської Правди» до Литовських статутів. «Руська Правда» почала укладатися в XI столітті за князювання Ярослава Мудрого. Це перша відома кодифікація права на українських територіях, яка наслідувала законодавчі акти германських та англосаксонських держав Європи. Акцент на правах різних станів, власності, судочинстві. У Литовських статутах було кодифіковано право Великого Князівства Литовського. Три редакції статутів (1529, 1566, 1588 років) написані слов'янською мовою увібрали в себе правові традиції Давньої Русі та середньовічної Європи. Встановлювали межі князівської влади і захищали права різних суспільних станів.

2. Зародження вітчизняної конституційної думки, пов'язане із революцією під проводом Богдана Хмельницького та відродженням козацької державності (2-га половина XVII – XVIII століття). Внутрішній устрій, соціально-економічний розвиток, права та вольності козацтва визначали гетьманські універсали, зокрема Богдана Хмельницького, а також міжнародні договори (наприклад, Зборівський між козаками і польським королем Яном Казимиром). Березневі статті Богдана Хмельницького регламентували політичне, правове, фінансове і військове становище України після Переяславської ради. Гадяцький трактат передбачав створення Великого Князівства Руського у складі Речі Посполитої. Вагомою віхою тогочасного розвитку конституційної думки України стала Конституція Пилипа Орлика 1710 року.

3. Формування конституційних ідей після втрати державності (кінець XVIII – початок XX століття). Власні конституційні проекти розробили Микола Костомаров у «Книзі буття українського народу», Михайло Драгоманов у праці «Вільна спілка», учасник Кирило-Мефодіївського братства Георгій Андрузький у «Начерках Конституції Республіки». Загалом кирило-мефодіївці

в умовах посилення реакції в часи імператора Миколи I декларували ідеї республіканського устрою, демократичного правління, громадянських прав, а ідеалом державності у них була федерація слов'янських народів. На Західній Україні тоді сформувалися конституційно-правові погляди соціал-демократів Остапа Терлецького та Івана Франка. На початку XX століття під впливом революції 1905-1907 років в Російській імперії на українських теренах конкурували конституційних концепцій – соціал-демократична Михайла Грушевського, консервативна В'ячеслава Липинського та Стефана Томашівського, націократична Миколи Міхновського.

4. Українська революція 1917-1921 років. 29 квітня 1918 року Мала Рада схвалила «Статут про державний устрій, права і вольності УНР». Цей документ не набув чинності через державний переворот гетьмана Павла Скоропадського. 13 листопада того ж року ухвалили Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії, який слугував конституцією Західноукраїнської Народної Республіки. Проекти українських конституцій розроблялися навіть тоді, коли шанси відстояти незалежність виглядали примарними. У роки революції з'явилося кілька ґрунтовних розробок, зокрема представлений Урядовою комісією УНР з вироблення Конституції Української Держави. Конституційні проекти Української революції заклали основи державницької традиції УНР. Подальший розвиток вони отримали в програмних документах Української головної визвольної ради. У липні 1944 року неподалік села Недільна на Львівщині відбулися Установчі збори УГВР. Збройна частина українського визвольного руху (УПА) отримала політичне представництво. Ідеологія та принципи формування УГВР були спрямовані на консолідацію всіх національних сил і відзначалися демократичністю. На Зборах ухвалили Універсал, Платформу і Тимчасовий устрій, які також вважаються важливим джерелом української конституційної думки. Вища законодавча влада стала компетенцією Великого збору УГВР, а виконавча – Генерального секретаріату. Президентом УГВР обрали колишнього члена Центральної Ради, уродженця Полтавщини Кирила Осьмака. Українська головна визвольна рада керувала боротьбою УПА до кінця 1950-х років.

5. Радянська доба. В УРСР у різний час було ухвалено чотири конституції. Вони хоч і проголошували Україну суверенною державою, але насправді були лише ідеологічним прикриттям колоніального становища УРСР та панування в ній тоталітарного режиму. Основний документ УРСР був цілковитою формальністю. Хоча він і передбачав можливість виходу кожної республіки зі складу СРСР, але не надавав жодного механізму. У середині 1980-х років із політикою перебудови розпочалося відродження українського конституціоналізму. Його увінчало ухвалення Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 року, Акта про державну незалежність 23 серпня 1991-го і прийняття Конституції України 28 червня 1996 року.

5 фактів про Конституцію Пилипа Орлика

1. Документ, відомий як Конституція Пилипа Орлика (а також Бендерівська або Козацька конституція) насправді має довгу назву "Pacta et Constitutiones legum libertatumque Exercitus Zaporoviensis inter illustrissimum Dominum Philippum Orlik, neolectum Ducem Exercitus Zaporoviensis, et inter Generales, Colonellos, nec non eundem Exercitum Zaporoviensem, publico utriusque partis laudo conventa ac in libera electione formali juramento ab eodem illustrissimo Duce corroborata, anno Domini 1710, Aprilis 5, ad Benderam" («Договір та постановления прав і вольностей Війська Запорозького між ясновельможним паном Пилипом Орликом, новообраним гетьманом Війська Запорозького та між Генеральною старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким, прийняті публічною ухвалою обох сторін і підтверджені на вільних виборах встановленою присягою названим ясновельможним гетьманом, року Божого 1710, квітня 5, при Бендерах». Тобто, в основі цієї угоди – домовленість між гетьманом і Військом Запорозьким. Від запорожців документ підписав кошовий отаман Кость Гордієнко.

2. Конституція складається із преамбули, шістнадцяти розділів і присяги новообраного гетьмана. За формою це була угода між гетьманом і старшиною та всім Військом Запорозьким, а за змістом – правовим актом, який в політико- правових поняттях того часу обґрунтував право України на державну самостійність та її державний устрій.

3. «Договір» відображав світоглядні цінності козацької старшини XVII-XVIII століть і засвідчив її прагнення унормувати життя за власними звичаями, традиціями й законами, хоча враховував інтереси не лише козацтва як провідної верстви, а й інших станів – духовенства, міщанства, купецтва і селянства, об'єднаних у поняття «народ».

4. «Договір» зберігся в чотирьох редакціях: два тексти (основний і скорочений) латиною, два (оригінал і скоропис тогочасна копія) – староукраїнською. Базовий латиномовний – для нового протектора України короля Швеції та міжнародної спільноти, скорочений – королівської канцелярії. Вони зберігаються у фондах Національного архіву Швеції в Стокгольмі. До слова, колись повний латинський текст тримав у своєму фамільному архіві Микола Ханенко, котрий передав у спадок нащадкам – Михайлу Ханенку та його братам Олександру й Івану. Згодом документ потрапив до Швеції. Щодо примірників староукраїнською мовою, то вони призначалися для оголошення в Україні та на Запорозькій Січі. Наразі вони перебувають у Російському державному архіві давніх актів у Москві.

5. Скорочену електронну версію «Конституції Пилипа Орлика» опублікував Центральний державний історичний архів України до 300-ї річниці укладання документа (доступний за посиланням: https://cdiak.archives.gov.ua/v_do_300_Konstytutsii_Orlyka.php). А його повний текст опубліковано на сайті Верховної Ради України: http://gska2.rada.gov. ua/site/const/istoriya/1710.html.

Батьки законотворчості та конституціоналізму

Ярослав Мудрий. Київський князь, за правління якого Давня Русь сягнула піку своєї могутності. Всі зусилля спрямував на продовження справи Володимира – посилення єдності, централізації держави, її європеїзацію. Як свідчать літописи, Ярослав був не стільки князем-дружинником, князем- завойовником, скільки князем-будівником, князем-просвітителем. Зовнішньополітична діяльність Ярослава спиралася насамперед на слово дипломата, а не на меч. Важливе місце у міжнародній політиці відігравала своєрідна «сімейна дипломатія», тобто укладання вигідних союзів та угод шляхом династичних шлюбів. Він доклав чимало зусиль для побудови у 1037 році Софійського собору, який на цей час є однією з найголовніших християнських святинь Східної Європи. Ярослав Мудрий дбав про розвиток освіти в державі, ініціював створення школи і першої у Русі бібліотеки при Софійському соборі. Уклав збірку законів «Руську правду» – давньоруську збірку світського права, в якому відбито норми звичаєвого права, а також князівські нововведення. Вона є найвизначнішою пам'яткою давнього права. Ярослав Мудрий помер у Вишгороді. Похований у Софійському соборі в Києві.

Пилип Орлик. Майбутній гетьман Війська Запорозького та Правобережної України працював писарем у канцелярії митрополита Київського, Галицького та всієї Малої Росії Варлаама Ясинського. Від 1700 по 1706 роки перебував на посаді старшого військового канцеляриста, а згодом – управляючого справами Генеральної військової канцелярії. 1707-го став генеральним писарем в уряді Івана Мазепи. Орлик був одним із перших утаємничений у плани гетьмана позбутися впливу Московської держави і Петра I та перейти на бік шведського короля Карла XII. У 1714 році переїхав до Швеції, 1720-го – до Австрії, а згодом – Чехії. Від 1734-го жив у Греції, потім – Молдові. Аби відновити владу над Українською козацькою державою шукав дипломатичної підтримки в Австрії, Англії (від 1717-го – Велика Британія), Папській державі, Голландії, Данії, Польщі, Пруссії, Франції. Пилип Орлик був освіченою людиною, знав дев'ять мов. Поет. Автор багатьох книг, політичних маніфестів. Його старший син Григорій Орлик став державним і військовим діячем Франції. Помер 24 травня 1742-го в Яссах. Пилип Орлик – автор «Виводів прав України» (або «Дедукції») – однієї з найважливіших пам'яток конституційної та політико-правової думки початку XVIII століття, в якій гетьман розкрив історію національно-визвольних змагань українців за власну незалежну державу та обґрунтував позицію, що реалізація цього права сприятиме ослабленню Московщини, а разом із тим збереженню миру в європейському регіоні.

Михайло Драгоманов. Фундатор національної конституційної думки, творець правової теорії, яка еволюціонувала від ідеї створення слов'янської федерації до української національної держави, в якій на першому місці – парламентаризм і децентралізація влади через запровадження федеративного устрою та надання широких повноважень місцевому самоврядуванню, а також права і свободи

людини. їх бачення він виклав у праці «Проект основ Статуту українського товариства «Вільна Спілка» (1884). Це – рівність перед законом, недоторканність особи і житла, таємниця листування, свобода пересування, віросповідання, мови, друку, театрів і навчання, зібрань, право на петиції до уряду, позиватись до суду на дії та рішення урядовців.

Михайло Грушевський. Розвинув політико-правову концепцію Михайла Драгоманова у статті «Конституційне питання і українство в Росії» (1905 р.) та книгах «Наша політика» (1911), «Вільна Україна» (1918), «Початки громадянства (генетична соціологія)» (1920-1921). Михайло Грушевський запропонував такі нові конституційні ідеї: децентралізація як надання регіонам широкої національної чи територіальної автономії, парламентське правління без застосування прямих виборів до законодавчого органу, поділ влади за горизонтальними (законодавча, виконавча, судова) і вертикальними зв'язками (у регіонах повнота влади належить національно-територіальним сеймам, обраним шляхом всезагального, прямого, таємного голосування, а у центрі – парламенту, сформованому сеймами; чітке визначення державного характеру національних окраїн, їх територій, прав і свобод людини і громадянина).

Микола Міхновський. Програмні засади українського політичного руху викладені 1900 року в маніфесті Революційної української партії «Самостійна Україна» Миколи Міхновського. Він уперше в українській політичній думці висловив ідею боротьби «за єдину, неподільну, вільну і самостійну Україну». Невдовзі Міхновський підготував проект основного закону Самостійної України. Згідно з цим документом Україна мала стати спілкою вільних і самоправних земель, утворених на підставі своїх природних особливостей та окремішностей і заселених українцями.

Іван Франко. Помітний внесок у розвиток конституційної та політико – правової думки України належить цьому філософу й письменникові. У його художніх та наукових працях знайшли відображення політичні та соціально – економічні процеси у Галичині наприкінці XIX – початку XX століття. Конституційні ідеї про державу і право розкрив у творах «Формальний і реальний націоналізм», «Що таке прогрес», «Наука та її взаємини з працюючими класами», «Свобода і автономія» та інших. Іван Франко вважав, що з виникненням приватної власності виникає і держава з притаманним їй апаратом управління і примусу. Водночас він виступав проти монополії державної власності, а під соціалізмом розумів «вільну громаду» і свободу кожної людини. Підтримував ідеї про те, що політичні інститути, політика і право випливають з економічних відносин, які панують у суспільстві. Засуджував необмежену монархію та державу, де панує експлуатація людини. Новий устрій суспільства, на думку мислителя, може бути створений шляхом проведення народної революції, під якою він розумів низку культурних, наукових і політичних чинників, що змінюють основи суспільства та скеровують розвиток народу в інший бік. Він послідовно розвивав конституційні ідеї кирило – мефодіївців та Михайла Драгоманова про українську національну державу,

децентралізацію через громадське самоврядування, права і свободи людини, соціальну справедливість.

Кирило Осьмак. Народився на Миргородщині (Полтавщина). Навчався в Московському сільськогосподарському інституті. Активний учасник українського національного руху, член Української Центральної Ради. За Директорії працював при уряді УНР. Уперше заарештований більшовиками у 1929 році, у 1930-му – другий арешт. За вироком суду присуджено 3 роки концтабору, які згодом було замінено на адмінзаслання до Сиктивкара. У 1938 році відбувся третій арешт. На волю вийшов у 1940-му. З літа 1942-го співпрацював з ОУН (б), був задіяний на пропагандистській роботі. У липні 1944 року було створено Українську головну визвольну раду (далі – УГВР) як верховний політичний орган керівництва визвольною боротьбою. Підпільний парламент воюючої України очолив Кирило Осьмак. Він склав проекти її головних програмних документів. Того ж року Кирила Осьмака заарештували радянські органи безпеки та присудили йому 25 років ув'язнення. Помер у Владімірській тюрмі у віці 70 років. Тільки у 2004 році перепохований у Києві.

30.06.2021 В Україні стартував культурно-освітній марафон «Наша незалежність»

Архіви Одещини запрошені до участі у Всеукраїнському марафоні.

За ініціативи Міністерства розвитку громад та територій України до Плану заходів з підготовки та відзначення 30-ї річниці незалежності України, розробленого на виконання Указу Президента України від 21 жовтня 2020 року № 459 «Про відзначення 30-ї річниці незалежності України», включено пропозицію «Проведення Всеукраїнського культурно-освітнього марафону «Наша незалежність», що має на меті забезпечити поширення історичних фактів та матеріалів, які відіграли знакову роль у становлення незалежної України.

Охоплення Марафоном усієї території України дасть змогу забезпечити відродження історичних фактів окремих регіонів. Публікувати матеріали пропонують під єдиними хештегами #Наша_незалежність #Марафон_30 до серпня 2021 року. За результатами Марафону буде визначено ряд найкращих публікацій та забезпечено їх відзначення на одному із заходів, проведених у межах святкування 30-ї річниці незалежності України.

Концепція заходу передбачає збір та оприлюднення історичних матеріалів (фото, відео, документи, інформація з газет, історії очевидців тощо), що є знаковими для становлення української незалежності та визначними у певному регіоні.

Долучитися до марафону можна, публікуючи відповідну інформацію на офіційних веб-сайтах та сторінках у соціальних мережах архівів під єдиними хештегами #Наша_незалежність та #Марафон_30.

Матеріали для публікації на офіційному веб-сайті Державного архіву Одеської області з відповідним супровідним листом можна надсилати до серпня поточного року на електронну адресу державного архіву: archive@odessa.gov.ua (із обов'язковим зазначенням контактної особи).

09.07.2021 Робочий візит Міністра освіти і науки України

08 липня з робочим візитом в Одесі побував Міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет. Низку нагальних питань було обговорено в ході зустрічі з очільником Одеської обласної державної адміністрації Сергієм Гриневецьким. Високопосадовці розглянули питання щодо стану справ розвитку регіону у сфері освіти, перспективні плани на майбутнє та про результати впровадження інновацій.

Ключове питання зустрічі стосувалося передачі будівлі по вулиці Троїцькій, яка постраждала внаслідок пожежі 04 грудня 2019 року.

Сергій Гриневецький наголосив: «На сьогодні Одеською міською радою прийнято відповідне рішення, підготовлено та направлено пакет документів до Міністерства освіти і науки України. Наразі необхідно прийняти відповідне розпорядження Кабінету Міністрів України і в решті решт передати будівлю у комунальну власність міста, щоб створити Державний архів Одеської області».

Міністр освіти і науки України С. Шкарлет запевнив присутніх, що тримає на особистому контролі питання передачі та подальших перспектив об'єкту. Наразі тривають переговори з керівництвом Національної академії наук України з метою остаточного і невідкладного вирішення цього проблемного питання.

13.07.2021 13 липня 2021 року відбулася комінукативна відеоконференція

13 липня 2021 року відбулася комінукативна відеоконференція за участю представників Державної архівної служби України та обласних архівів України, в рамках якої обговорювалися актуальні питання інформаційно-комінукативної політики

і діджиталізації у сфері архівної справи. Відеоконференція проводилася в режимі реального часу з використанням сервісу Zoom.

З вступним словом виступив голова Державної архівної служби України Анатолій Хромов, який наголосив на необхідності оновлення формату діяльності архівних установ в частині інформування населення про державні архівні установи та сервіси архівів, напрацювання та унікальні матеріали фондів тощо.

З презентацією «Архіви стають ближчими» виступила співдоповідач відеоконференції Леся Хемраєва, яка надала усім учасникам заходу дієві рекомендації щодо створення сучасного інформаційного продукту, який зацікавить суспільство і приверне увагу користувачів соцмереж до діяльності архівних установ.

У конференції взяли участь представники Державного архіву Одеської області, які подякували керівництву Державної архівної служби України за ініціативу у проведенні заходу, висвітленні нагальних питань, наданні практичних рекомендацій та виказали сподівання щодо подальшої плідної співпраці.

21.07.2021 Плідна співпраця науковців з Державним архівом Одеської області

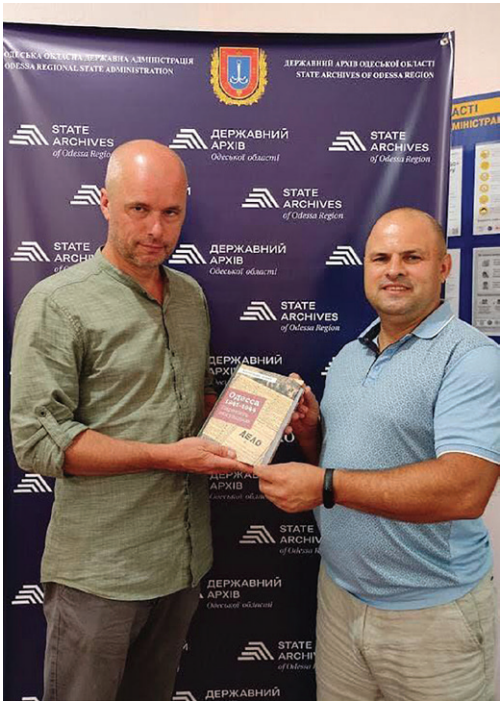

Нещодавно світ побачила книга відомого в Україні історика і письменника Олександра Бабіча «Одесса 1941-1944 Пережить оккупацию».

Дослідна робота з підготовки матеріалів для книги тривала 7 років. За цей час автору вдалося віднайти та опрацювати чимало архівних документів, серед яких розпорядчі документи органів влади, листи, фото-документи, карти, статті з преси часів окупації Одеси у роки Другої світової війни.

Цінність книги полягає у тому, що більшість зазначених документів ніколи раніше не публікувалися.

Авторський екземпляр з відповідним підписом про вдячність колективу Державного архіву Одеської області Олександр Бабіч передав

керівництву держархіву, засвідчивши глибоку повагу і сподіваннями щодо подальшої плідної наукової і пошукової роботи.

Олександр Бабіч – історик, письменник, сценарист, гід, засновник і керівник краєзнавчого проєкту «Тудой-Сюдой» в місті Одеса.

Великий відрізок свого життя О. Бабіч присвятив історії України і рідної Одеси.

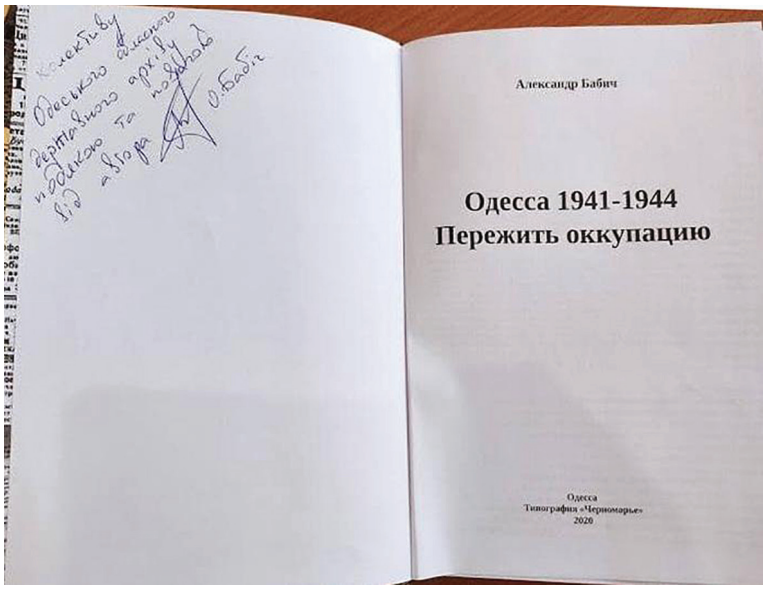

У складі пошукової групи «Пам'ять і слава» розшукував і займався перезахороненнями воїні, загиблих під час війни 1939-1945 років.

Працює як з матеріалами архівів, так і на місцях дислокації підпільних загонів і груп в одеських катакомбах.

Автор шести книг і більше сотні статей.

26.07.2021 Обласна комплексна програма «Культура Одещини – 2020-2022 роки» в дії

З метою виконання завдань, пов'язаних із реалізацією державної політики в галузі культури, Одеською обласною радою в грудні 2019 року було затверджено обласну комплексну програму «Культура Одещини – 2020- 2022 роки». Ініціатором та розробником програми є Департамент культури, національностей, релігії та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації.

Розробка та реалізація зазначеної програми є важливим чинником і вимогою часу, що продиктовано процесами реформування національної системи культури, необхідністю створення нової моделі базової мережі закладів, інших вимог сьогодення; збирання, збереження, використання і поширення інформації про матеріальні та духовні цінності у сфері культури тощо.

Програмою передбачено додаткове фінансування для вирішення низки проблемних питань, які заважають повноцінній трансформації культурної сфери відповідно до сучасних вимог та запиту населення.

Обласною комплексною програмою «Культура Одещини – 2020-2022 роки» визначено основні напрями діяльності та заходи, серед яких «Розвиток та популяризація архівної справи «Архів – захист історичної пам'яті Одещини». З метою створення належних умов для забезпечення архівування, збереження архівних документів та створення належних умов для використання архівних фондів в рамках програми нещодавно Державний архів Одеської області отримав в користування 1000 архівних коробів.

Звісно, потреби Держархіву значно більші, але і невелика фінансова допомога сприяє вдосконаленню і покращенню результатів діяльності архівних установ України, бо, як зазначено у проєкті Стратегії розвитку архівної справи на період до 2025 року, що широко обговорюється на загальнодержавному рівні: розвиток архівної справи зумовлений «…необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності архівної галузі в нових економічних і соціокультурних умовах, поширення позитивного іміджу архівних установ…».

28.07.2021 Державна архівна служба України провела нараду з директорами державних архівів областей і м. Києва

27 липня 2021 року відбулась нарада за підсумками роботи архівних установ України в першому півріччі 2021 року під головуванням заступника голови Державної архівної служби України Лариси Левченко.

До порядку денного наради Державної архівної служби України були включені питання:

– Принципові аспекти підготовки довідника «Український дипломатичний архів».

– Цифровізація основних напрямів роботи державних архівних установ, оцифрування та удоступнення на вебсайтах державних архівів довідкового апарату та документів Національного архівного фонду, окремі питання співробітництва з FamilySearch International (США).

– Особливості організації роботи архівних установ в умовах змін адміністративно-територіального поділу та реалізації реформи децентралізації влади.

Учасники наради мали нагоду поділитися власним досвідом співпраці у напрямку оцифрування довідкового апарату та архівних документів, а також обговорили проблемні питання організації роботи архівних установ районного рівня, трудових архівів, архівних відділів міських рад.

В нараді взяв участь керівний склад Державного архіву Одеської області, директора державних архівів областей і м. Києва.

29.07.2021 Стажування реставраторів державних архівів України

29 липня 2021 року фахівці Державного архіву Одеської області взяли участь у стажуванні реставраторів на базі Державного центру збереження документів Національного архівного фонду, які проводилися профільними спеціалістами Державної архівної служби України.

Відповідно до Програми стажування реставраторів державних архівів України, затвердженої Головою Державної архівної служби України Анатолієм Хромовим, на базі Державного центру збереження документів Національного архівного фонду відбулося стажування для фахівців Державного архіву Одеської області, Державного архіву Львівської області, Державного архіву Херсонської області та Державного архіву Тернопільської області.

Під час стажування учасники ознайомилися з теоретичними засадами консерваційно-реставраційного та брошурувально-палітурного оброблення документів із паперовими носіями, створення страхового фонду на документи Національного архівного фонду, а також відновлення інформації зі згасаючого тексту. Після теоретичної частини була надана можливість застосувати набуті знання на практиці.

09.08.2021 З нагоди відзначення 30-ї річниці незалежності України Державним архівом Одеської області розміщено виставку

09 серпня 2021 року у приміщенні Одеської обласної державної адміністрації за адресою проспект Шевченка, 4, місто Одеса, розміщено виставку архівних документів присвячених відзначенню 30-ї річниці незалежності України.

День Незалежності України – найголовніше свято держави. У 2021 році цей день є особливо знаковим, адже у червні відзначали 25-річний ювілей української Конституції, а в серпні – 30-у річницю незалежності.

На виставці експонуються цифрові копії архівних документів Національного архівного фонду України, що є знаковими та визначними для становлення незалежності України та знаходяться на зберіганні в Державному архіві Одеської області.

16.08.2021 146 документів за 1935-1936 роки про діяльність Одеського заводу «Кінап»

16 серпня відбулася щотижнева апаратна нарада під головуванням директора Державного архіву Одеської області Петра Лук'янчука за участю керівників структурних підрозділів.

На початку засідання очільник Держархіву привітав колег з надходженням до фонду Держархіву Одеської області 46 документів за 1935-1936 роки про діяльність Одеського заводу «Кінап», які були викуплені та доповнять Національний архів фонду України завдяки зусиллям керівника Державної архівної служби України Анатолія Хромова.

Відповідно до затвердженого порядку денного в рамках робочої наради було обговорено низку актуальних питань діяльності Держархіву, а саме:

– звіт про виявлення документів (метричних книг, ревізьких казок, сповідних розписів, кліркових відомостей) у фондах музеїв і бібліотек, які перебувають у зоні комплектування державного архіву представила начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації координації архівної справи та діловодства Галина Успенська;

– про перегляд документів з метою виявлення унікальних документів Національного архівного фонду у І півріччі 2021 року доповідала начальник відділу збереження, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Світлана Виногловська.

Про стан підготовки до проведення 18 серпня регіональної наради-семінару «Діджиталізація та комунікація в діяльності органів публічної влади: документообіг та архівна справа» за участю керівництва Одеської обласної державної адміністрації, представників центральних та регіональних органів публічної влади доповіла заступник начальника науково-довідкового апарату Наталія Привалова.

У рамках наради службовцям було дано низку протокольних доручень щодо реалізації поточних завдань.

18.08.2021 18 серпня за ініціативи Державного архіву Одеської області відбулася регіональна нарада-семінар «Діджиталізація та комунікація в діяльності органів публічної влади: документообіг та архівна справа»

Нарада проводилася за участю керівництва Одеської обласної державної адміністрації, представників центральних та регіональних органів публічної влади у дистанційному форматі з використанням сервісу Google Meet. Комунікативний захід об'єднав спільними нагальними питанням, як представників органів виконавчої влади, так і посадових осіб місцевого самоврядування. Всього у нараді взяли участь 87 представників органів публічної влади Одещини. Відкрили нараду-семінар з вітальними словами до учасників заходу заступник голови Одеської облдержадміністрації Анастасія Бондар та директор Одеського обласного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук.

А.О. Бондар у своєму зверненні до учасників коротко окреслила основні завдання щодо реалізації державної політики у сфері цифровізації та цифрової економіки через впровадження цифрових інновацій і електронного урядування. Саме такий підхід у діяльності усіх органів публічної влади стане запорукою створення в державі електронної демократії та розвитку інформаційного суспільства.

П.Х. Лук'янчук у своїй промові зосередив увагу учасників наради на необхідності переходу органів публічної влади на сучасні формати діяльності, а саме: надання електронних та адміністративних послуг в частині документообігу і архівної справи зокрема.

В рамках регіональної наради-семінару виступив заступник керівника проєкту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах» (TAPAS), керівник напрямку електронних послуг, один з розробників Єдиного порталу державних послуг ДІЯ – Данило Молчанов, який у своїй доповіді розкрив тему цифрових технологій епохи діджиталізації та поінформував учасників наради про формування та реалізацію державної політики у сфері відкритих даних та розвитку національних електронних інформаційних ресурсів.

Про інформаційну безпеку в діяльності органів публічної влади учасникам заходу розповів заступник директора Департаменту інформації та цифрових рішень Одеської міської ради – начальник служби інформаційної безпеки Володимир Попов. Працівники Держархіву Наталія Привалова, Світлана Виногловська та Галина Успенська у своїх виступах поінформували учасників наради про перспективи та нові інструменти комунікаційної діяльності Держархіву Одеської області. Модератором і організатором регіональної наради-семінару була заступник начальника відділу науково-довідкового апарату Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Наталія Привалова. Під час заходу учасники мали можливість спілкуватися з доповідачами і отримали вичерпні відповіді на питання заявлені програмою комунікативного заходу. Підбиваючи підсумки регіональної наради-семінару Петро Лук'янчук зауважив про готовність Держархіву виступити консолідуючим центром, який з вересня поточного року проводитиме методичну і роз'яснювальну роботу для посадових осіб

органів публічної влади в частині ведення документообігу, архівної справи та інших актуальних питань.

Також очільник Державного архіву Одеської області привітав учасників заходу з 30-ою річниці Незалежності України і подякувати всім за плідну співпрацю та зацікавленість у питаннях впровадження нових форм взаємодії і реалізації державної політики на сучасному етапі.

19.08.2021 19 серпня 2021 року директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук взяв участь у профспілковому дискурсу «30 років незалежності України. Будуємо соціальну і правову державу разом», організованому Федерацією профспілок України у формі відеоконференції

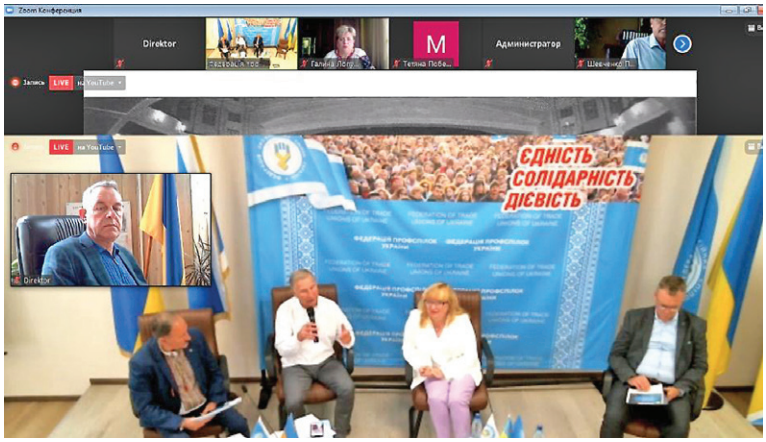

У рамках дискурсу було проведено три панельні дискусії за темами:

«Здобуття незалежності України: становлення і розвиток профспілкового руху»; «Захист трудових прав та соціальних гарантій працівників – Європейський вибір»; «Соціальний діалог – партнерство в ім'я інтересів працівників, роботодавців і влади».

У відеоконференції взяли участь відомі політики, видатні профспілкові і громадські діячі, науковці та представники органів публічної влади з різних регіонів України.

У своєму виступі Петро Хомич Лук'янчук зосередив увагу учасників зібрання на важливості вивчення кращого міжнародного та вітчизняного досвіду діяльності профспілок та інтеграцію започаткування дієвих механізмів у вирішенні питань захисту трудових прав та соціальних гарантій працівників в Україні.

Обговорення нагальних питань викликало жвавий інтерес учасників відеоконференції. В рамках дискурсу відбувся конструктивний діалог.

24.08.2021 Про важливе з журналістами

Керівництво Державного архіву Одеської області регулярно проводить зустрічі з представниками різних медіа-груп Одещини з метою висвітлення важливої інформації. От і цього разу на запрошення телерадіокомпанії «Суспільне – Одеса» з журналістами зустрівся директор Держархіву Петро Лук'янчук. Говорили про надбання України за 30 років незалежності, про події, що передували глобальним змінам у становленні демократичності в державі, про розвиток України в різних сферах діяльності та про видатних діячів що кермували у період незалежності в Одеському регіоні.

До зустрічі в студії також долучилася заступник начальника управління – начальник відділу культури, національностей та релігій управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської облдержадміністрації Ярослава Різникова.

Діалог держаних службовців і журналістів дозволив повернутися в історію важливих змін для майбутнього України.

24.08.2021 Участь керівництва Держархіву в урочистих заходах з нагоди Дня Незалежності України

24 серпня 2021 року Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук і заступник директора Держархіву Сергій Осіпенко взяли участь в урочистостях з нагоди 30-ї річниці відновлення Незалежності України, заходи відбулись в Одесі у пам'ятника Т.Г. Шевченку в однойменному парку. за участю керівництва Одеської обласної державної адміністрації, Одеської обласної ради, Одеської міської ради, дипломатів, представників депутатського корпусу, військових, духовенства, широкого загалу громадськості.

25.08.2021 ВІТАЄМО УКРАЇНУ З 30-РІЧЧЯМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ!

З 10 серпня триває Всеукраїнський культурно-освітній марафон «Наша Незалежність».

У рамках відзначення 30-ої річниці незалежності нашої держави до марафону долучаються всі регіони України. Одещина першою прийняла естафету від Міністерства розвитку громад та територій України.

Перший відеоматеріал марафону підготовлено Державним архівом Одеської області в творчому тандемі з Одеським національним академічним театром опери та балету і журналістами Одещини.

Вітаємо Вас з прийдешнім святом, дорогі жителі нашої славної Одещини!

Нам приємно констатувати, що підготовлений контент після розміщення на каналі YouTube за два дні переглянуло більше 1000 зацікавлених користувачів інтернет мережі. Запрошуємо і Вас до перегляду нашого відеоматеріалу.

Марафон триває, тож долучайтесь. #_Наша_незалежність#Марафон_30.

01.09.2021 У рамках святкування Дня міста в Одесі перебуває делегація почесних гостей з Грецької республіки з числа журналістів Державної Грецької телерадіокомпанії «ЕРТ».

31 серпня 2021 року делегація завітала до Державного архіву Одеської області. Очолив делегацію міжнародний журналіст пан Нікос Менгреліс, який реалізовує на найпотужнішому медіа-каналі Греції проєкт з вивчення і висвітлення діяльності видатних греків у всьому світі

У числі делегації також були представники Одеської Філії Грецького Фонду Культури разом з директором паном Софронісом Парадісопулосом.

Почесних гостей зустрів директор Держархіву Петро Лук'янчук, який у своєму привітальному слові зауважив про великий вклад греків у розвиток Одеси, адже протягом XIX століття греки 6 разів ставали очільниками міста Одеси, що в цілому складає 33 роки. Це було результатом не стільки кількості греків в Одесі, скільки економічним і суспільним впливом греків у місті. «Авторитет деякий видатних керівників був настільки великим, що їх імена увійшли в історію розвитку Південної Пальміри яскравим прикладом» – зазначив П. Лукянчук.

Директор архіву підкреслив, що Греція як і Україна у 2021 році відзначила ювілейну дату своєї незалежності.

Цьогоріч виповнюється 200-річний ювілей з початку повстання греків проти турків-османів. Тож, 25 березня Греція відзначала 200 років незалежності. А нещодавно, 24 серпня Україна відзначила 30-річчя відновлення своєї незалежності.

Директор представив почесним гостям оригінальні документи, які підтверджують чималу діяльність греків на посадах Одеський міських голів.

Найбільший вклад за роки своєї діяльності зробив впливовий представник грецької спільноти в Одесі Григорій Григорович Маразлі, який обирався міським головою в трьох каденціях і працював очільником міста багато років поспіль в період з 1878 по 1895 роки. Журналістів зацікавили матеріали, які підтверджують діяльність Григорія Маразлі як благодійника і мецената.

По завершенні роботи журналісти і представники Грецького Фонду Культури подякували керівництву і працівникам Держархіву за теплий прийом і надану можливість вивчати унікальні документи для подальшого висвітлення на медіа-каналах Греції та залишили щирі відгуки вдячності у Книзі почесних гостей.

Директор Держархіву Петро Лук'янчук виказав сподівання щодо подальшої плідної спільної роботи.

03.09.2021 Про архівні справи з журналістами

Журналісти різних медіа-каналів Одещини цікавляться життям Держархіву, здобутками і актуальними питаннями, що потребують вирішення. А все тому, що основне завдання архівних установ полягає у всебічному забезпеченні потреб суспільст-ва і держави, реалізації законних прав та інтересів громадян, а саме: доступу і використання ретроспективної інформації.

Тож, до Державного архіву Одеської області завітала знімальна група телерадіокомпанії «Суспільне – Одеса».

Питання, відповіді, екскурсія у «святая святих» – архівні сховища і відверті бесіди про болюче… Наразі в Держархіві Одещини найважливішим залишається питання приміщення для накопичення і збереження у відповідних умовах великої кількості документів НАФ. Це актуальне питання, яким опікується директор Державного архіву Петро Лук'янчук та на особистому контролі тримає очільник Одеської обласної державної адміністрації Сергій Гриневецький.

Основним завданням архівів у всі часи було і залишається – збереження історичних документальних надбань для наступних поколінь, а для цього необхідні відповідні умови.

07.09.2021 Про нагальні питання діяльності Держархіву з представниками телерадіокомпанії «Суспільне-Одеса»

Традиційно керівництво Державного архіву Одеської області обговорює актуальні питання державної політики у сфері архівної справи з представниками різних медіа-структур Одещини, в тому числі з журналістами телерадіокомпаній, яких, до слова, в Одесі 38 каналів.

От і зараз про нагальне…, про болюче…, про нове приміщення… журналісти телерадіокомпанії «Суспільне-Одеса» спілкувалися з директором Держархіву Петром Лук'янчуком.

Високопосадовець дав відповіді на питання медійників та зосередив їх увагу на тому, що керівництво Одеської обласної державної адміністрації та обласної ради неодноразово обговорювали це питання з головою Державної архівної служби України Анатолієм Хромовим.

Журналісти різних телекомпаній бували у сховищах обласного архіву і багато разів за останні 2 роки висвітлювали у спецрепортажах проблему відсутності належних умов для зберігання і накопичення документів.

У своєму інтерв'ю Петро Лук'янчук зауважив, що будь-яка стратегічна програма розвитку та розбудови архівної справи в Україні повинна опиратися на вивчення і узагальнення кращого вітчизняного і зарубіжного досвіду, але перш за все потрібно на загальнодержавному рівні вирішити ключові проблеми, що потребують невідкладного розв'язання.

07.09.2021 07 вересня 2021 року директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук взяв участь у селекторній нараді з головами районних державних адміністрацій, районних рад, міськими, селищними та сільськими головами Одеської області, яку проводив голова Одеської обласної державної адміністрації Сергій Гриневецький

У ході роботи селекторної наради було розглянуто низку нагальних питань сьогодення.

Про взаємодію Головного управління ПДС в Одеській області з територіальними громадами області з питань адміністрування місцевих податків і зборів доповідала начальник Головного управління Державної податкової служби в Одеській області Юлія Шадевська. Розглянули проблеми додержання законодавства про оплату праці та порушення у сфері податкового боргу. Також піднімалося питання про одноразове добровільне декларування.

За результатами обговорення доручено райдержадміністраціям налагодити співпрацю між територіальними громадами та органами ДФС щодо легалізації виплати заробітної плати та проведення нормативно-грошової оцінки земель.

Відповідно до порядку денного директор департаменту соціальної та сімейної політики облдержадміністрації Тетяна Дементьєва доповідала про забезпечення

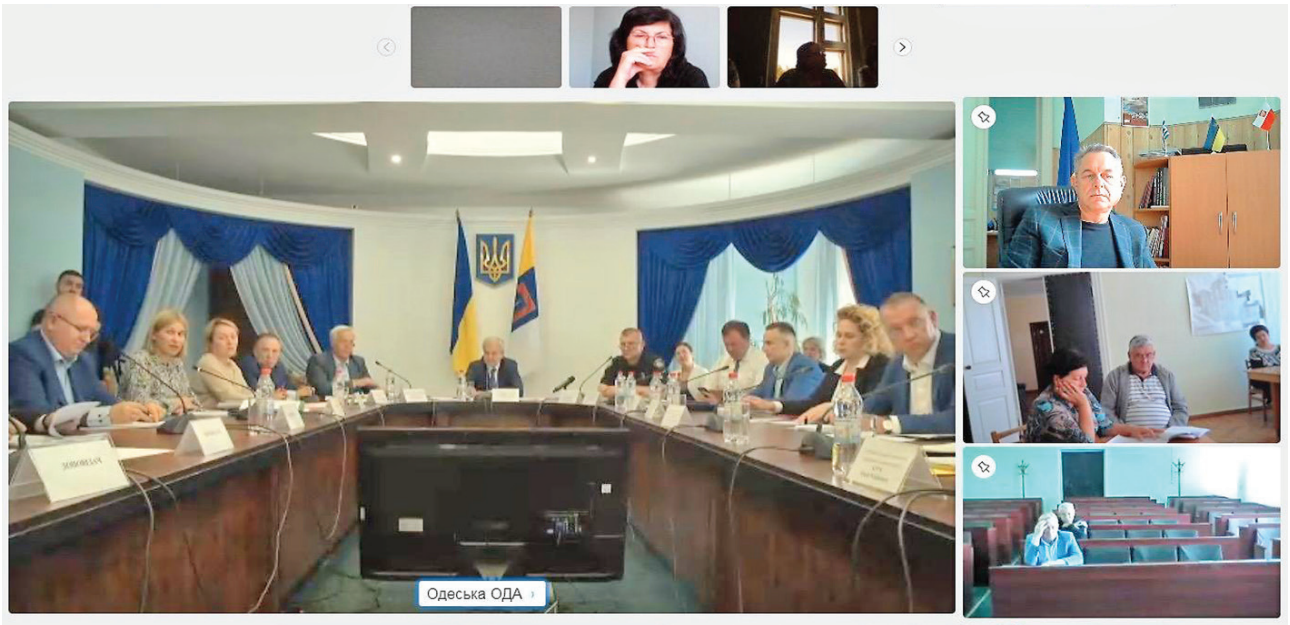

житлом за рахунок коштів субвенції з державного бюджету деяких категорій громадян. Після обговорення виступу доручено: громадам – створити місцеві комісії для розгляду заяв на призначення грошової компенсації; райдержадміністраціям – забезпечити використання субвенції 2021 року у повному обсязі.

Про епідеміологічну ситуацію з поширення гострої респіраторної хвороби COVID-9, короновірусом SARS-CoV-2 на території Одеської області доповідала директор Департаменту охорони здоров'я Наталія Захар'єва. Наразі в Одеському регіоні підвищується рівень захворюваності в порівнянні з літнім періодом, водночас темпи вакцинації населення зросли у 8 разів.

У рамках обговорення доповіді торкнулись питання розвитку телемедичних технологій, які саме в період пандемії є актуальним та безпечним методом надання високоспеціалізованої якісної медичної допомоги. Враховуючи це та завдяки зусиллям керівництва, Одещина – серед лідерів в інформаційно-медичних технологіях.

16.09.2021 Міжрегіональна нарада-семінар «Реалізація державної політики у сфері архівної справи і діловодства в умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні»

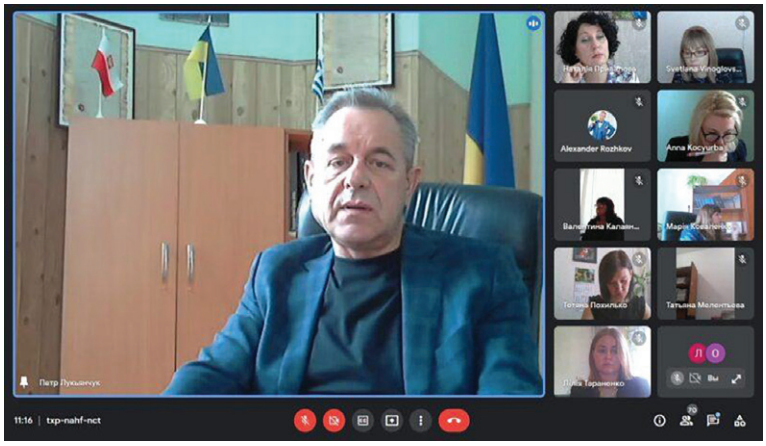

За ініціативи Держархіву Одеської області 15 вересня 2021 року проведено міжрегіональну нараду-семінар «Реалізація державної політики у сфері архівної справи і діловодства в умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні» за участю посадових осіб органів публічної влади Миколаївської, Одеської, Херсонської та Хмельницької областей. Захід проводився у дистанційному форматі з використання сервісу Google meet, що дозволило охопити чималу кількість зацікавлених осіб з різних областей України. Серед учасників наради – директори, заступники директорів та керівники структурних підрозділів державних архівів чотирьох областей; керівники апаратів та керівники структурних підрозділів райдержадміністрацій, до обов'язків яких віднесено забезпечення організації і ведення документообігу та архівної справи, представники органів місцевого самоврядування, директори трудових архівів – всього 87 осіб.

Відкрив міжрегіональний захід Директор державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук, який у своєму зверненні до учасників наголосив на необхідності пошуку і використання нових сучасних форм комунікації між органами публічної влади, які будуть дієвими та корисними для реалізації державної політики та основних завдань органів публічної влади,

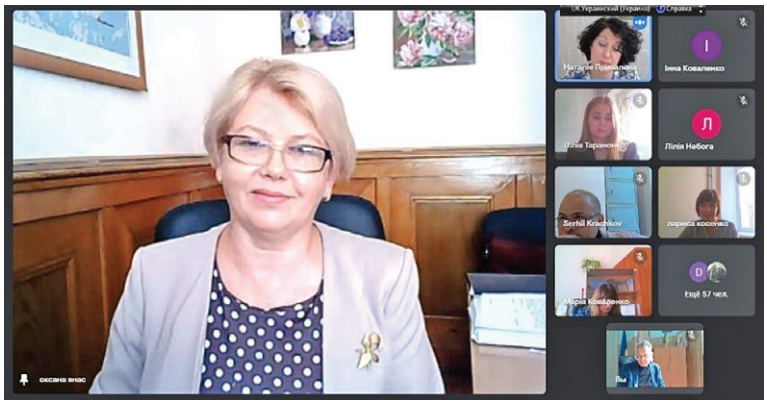

з урахуванням викликів сьогодення. Йдеться про необхідність збільшення об'ємів надання послуг органами влади в умовах пандемії COVID-19. Очільник Держархіву звернув увагу учасників наради на необхідності вакцинації, що в свою чергу дасть можливість органам влади працювати якісно і безперебійно.

Під час міжрегіональної наради-семінару було обговорено низку нагальних питань в рамках доповідей основних спікерів. Так, про державну регіональну політику у сфері архівної справи і діловодства в умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні доповідав директор Держархіву Одеської області Петро Лук'янчук.

Жвавий інтерес викликала доповідь директора Держархіву Херсонської області Ірини Лопушинської, яка поділилася досвідом вирішення проблемних питань в рамках виступу «Про стан розвитку архівної справи у Херсонській області в умовах децентралізації».

Непересічним був виступ очільниці Держархіву Миколаївської області Наталії Колесник, яка розповіла про практичну складову функціонування державних архівних установ Миколаївщини в умовах реформи децентралізації, окреслила проблемні питання та запропонувала шляхи їх вирішення в умовах обмеженого фінансування.

«Огляд на краще забезпечення збереженості документів Національного архівного фонду та стану діловодства в установах, підприємствах, організаціях різних форм власності», – саме за такою темою виступала директорка Державного архіву Хмельницької області Катерина Бурдуваліс, яка розповіла про гарні напрацювання та поділилася досвідом роботи архівних установ Хмельниччини.

Гарним доповненням у роботі міжрегіонального заходу був виступ заступника начальника Міжрегіонального управління Національного агентства з питань державної служби в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, Автономній республіці Крим та м. Севастополі Оксани Янас, яка зосередила увагу держаних службовців на підготовці до щорічного оцінювання та надала рекомендації для успішного проходження цього важливого етапу.

За результатами комунікаційного заходу учасникам було надано методичні матеріали для самостійного опрацювання.

Модератором міжрегіонального заходу була заступник начальника відділу науково-довідкового апарату Держархіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Наталія Привалова.

По завершені наради-семінару учасники виказали сподівання, що перший досвід комунікації у запропонованому міжрегіональному форматі буде мати

продовження, подякували організаторам за зручний, абсолютно новий, але дієвий формат обговорення актуальних питань, високий професіоналізм у підготовці та проведенні заходу, а спікерам – за змістовність, практичні рекомендації та досвід, яким поділилися керівники різних регіонів України.

23.09.2021 Навчальний семінар

З метою підвищення рівня професійної компетентності посадовців 22 вересня 2021 року Державним архівом Одеської області організовано та проведено навчальний семінар за темою «Організація діловодства в установі та складення зведеної номенклатури справ».

Навчальний захід проводився в дистанційному форматі з використанням сервісу Google meet, що дозволило охопити чималу кількість зацікавлених. Всього взяли участь у навчанні 67 державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та працівників трудових архівів Одещини.

Під час навчання начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Держархіву Галина Успенська розповіла учасникам про організація діловодства в установі та складання зведеної номенклатури справ.

Після завершення семінару учасники у запропонованій анкеті подякували організаторам навчання, високо оцінили якість організації вебінару й актуальність наданої інформації, а головне – всі виявили бажання продовжувати співпрацю у заданому форматі та окреслили чималий спектр тем для подальшої навчальної роботи.

28.09.2021 80-ті роковини відколи у Бабиному Яру в Києві були вбиті майже 100 тисяч людей

09-30 вересня 2021 р. виповниться 80 років, відколи у Бабиному Яру в Києві були вбиті перші жертви нацистської політики винищення – майже 100 тисяч людей – євреїв, ромів, полонених червоноармійців, пацієнтів психіатричної лікарні, цивільних заручників, українських націоналістів і радянських партизанів, в'язнів Сирецького концтабору.

З метою вшанування пам'яті жертв злочинів, скоєних нацистами під час окупації міста Києва в роки Другої світової війни, та у зв'язку з 80-ми роковинами від початку трагічних подій у Бабиному Яру – масового вбивства євреїв, українців, ромів та осіб інших національностей Президент України 15 грудня 2020 року підписав Указ № 567 «Про заходи у зв'язку з 80-ми роковинами трагедії Бабиного Яру та додаткові заходи щодо подальшого розвитку Національного історико – меморіального заповідника «Бабин Яр».

На виконання Плану заходів, пов'язаних із 80-ми роковинами трагедії Бабиного Яру, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 року № 1010-р, Державний архів Одеської області розмістив інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті на сайті.

28.09.2021 Проведено чергове щеплення працівників Держархіву

За оперативними даними 10-й тиждень поспіль в Україні зростає кількість осіб, які захворіли на COVID-19.

Станом на 27 вересня в Україні від COVID-19 щеплено понад 6,7 мільйона людей, з них понад 5,4 мільйона отримали дві дози.

Очільник Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук проводить чималу роз'яснювальну роботу з працівниками Держархіву та учасниками всіх комунікативних заходів, а це посадовці Одеської та інших областей України,- щодо необхідності щеплення від коронавірусної інфекції.

28 вересня в приміщенні Держархіву проведено чергове щеплення посадовців.

Тільки свідомим ставленням до особистого здоров'я та здоров'я громадського ми зможемо зупинити хворобу та дати можливість працювати і навчатися громадянам держави.

29.09.2021 Поважні гості в Держархіві

У рамках візиту в місто Одеса 28 вересня 2021 року делегація у складі працівників Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті побувала в Державному архіву Одеської області.

Під час робочої зустрічі з поважними гостями директор Держархіву Петро Лук'янчук розповів про діяльність і основні здобутки Держархіву, відповів на численні питання про кадрове та технічне забезпечення, взаємодію з органами публічної влади різного рівня, плідну співпрацю з науковцями та істориками, краєзнавцями і фахівцями-архівістами різних країн.

Говорили про перспективи, нові проєкти та додаткове фінансування в рамках обласної програми розвитку архівної справи.

Торкнулися також проблемного питання, що потребує вирішення на загальнодержавному рівні та стосується забезпечення Державного архіву Одеської області приміщенням для належного збереження, наповнення і використання документів.

У ході зустрічі директор ГДА УІНП Ігор Кулик запропонував розглянути можливість участі Держархіву Одеської області в черговому міжнародному проєкті.

На прохання поважних гостей була організована екскурсія у архівне сховище, де знаходяться документи 300 річної давнини.

По завершенні зустрічі сторони обмінялися подарунками, а гості залишили вдячні дописи з побажаннями подальшої співпраці у «Гостьовій книзі».

06.10.2021 Відбувся навчальний семінар

З метою підвищення рівня професійної компетентності посадовців 06 жовтня 2021 року Державним архівом Одеської області організовано та проведено навчальний семінар за темою «Створення оптимальних умов зберігання архівних документів»

Навчальний захід проводився в дистанційному форматі з використанням сервісу Google meet, що дозволило охопити чималу кількість зацікавлених. Всього взяли участь у навчанні 80 державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та працівників трудових архівів Одещини.

На початку семінару до учасників з вітальним словом виступив директор Держархіву Петро Лук'янчук та зосередив увагу присутніх на посиленні карантинних заходів у зв'язку з погіршенням статистичних даних в регіоні щодо захворюваності на COVID-19.

Відповідно до програми семінару, начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Держархіву Світлана Виногловська розповіла учасникам про складові створення оптимальних умов для зберігання документів НАФ; про вимоги до будівель і приміщень архівів, сховищ та до засобів і режимів зберігання документів; експлуатацію архівних будівель, доступу до приміщень і на територію державного архіву; про розміщення документів в архіві.

Під час навчання начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Держархіву Галина Успенська розповіла учасникам про укладання списків джерел формування НАФ.

08.10.2021 Прийнято участь у обласному семінарі-практикуму керівників музеїв при дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних закладах освіти

07 жовтня 2021 р. Державний архів Одеської області долучився до обласного семінару-практикуму керівників музеїв при дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних закладах освіти на тему «Музеї історичного профілю закладів освіти – важлива складова громадянського виховання дітей та молоді». Захід був організований Одеським обласним гуманітарним центром позашкільної освіти та виховання.

У семінарі-практикумі взяли участь керівники музеїв навчальних закладів, краєзнавці, представники наукових установ. Учасники обмінялися досвідом

з використання речових та документальних музейних пам'яток в туристсько-музейних проектах, підготовці екскурсоводів музеїв закладів освіти, а також ознайомили присутніх із документальними зібраннями з історії Одещини.

Головний спеціаліст відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Людмила Лісунець виступила з доповіддю «Документи Державного архіву Одеської області як джерело вивчення історії Одещини».

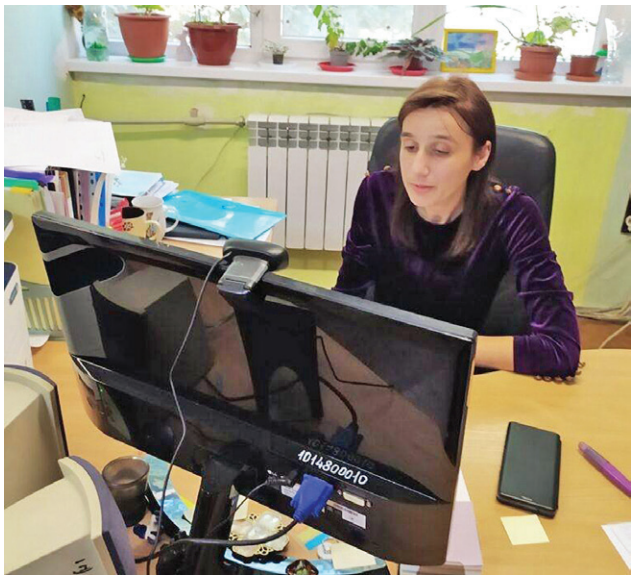

13.10.2021 ДО ДНЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

14 жовтня – свято Покрови Пресвятої Богородиці, День Українського козацтва та День захисників і захисниць України.

Українське козацтво – складне і багатогранне суспільне явище, яке відіграло важливу роль в історії України та її народу. Саме завдяки козацтву в середині XVII століття була створена суверенна українська держава, яка продовжила державотворчу традицію українського народу. Унікальність України полягає в тому, що це був єдиний край, де козацтво створило свою державу, організовану на козацьких засадах.

У другій половині XVII – першій половині XVIII століть Українське козацтво не лише виступало як національні збройні сили, а й було головним чинником збереження української державності. Завдяки впливові козацтва на українську культуру, збереженню козацьких традицій українці і в подальшому, у часи бездержавності, зберегли прагнення до волі і незалежності, а образ козака став уособленням ідеалу чоловіка-воїна, захисника вітчизни. Це значною мірою сприяло відновленню української державності у XX столітті, під час Української революції 1917 – 1921 років.

Протягом усього часу до здобуття Україною незалежності у 1991 році Український народ зберігав козацькі традиції. Після проголошення незалежності України козацький рух охопив широкі кола громадян. Сьогодні козацькі організації та їх об'єднання роблять вагомий внесок у зміцнення державності, відродження та розвиток історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського народу.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2021 р. № 1189-р «Про заходи з відзначення у 2021 році Дня захисників і захисниць України» Державний архів Одеської області підготував он-лайн виставку архівних документів «До Дня українського козацтва».

14.10.2021 Участь у церемонії покладання квітів з нагоди Дня захисників та захисниць України

14 жовтня, в Україні відзначають День захисників та захисниць. З нагоди свята в Одесі відбулась церемонія покладання квітів до пам'ятника Тарасу Шевченку, участь в якій взяв директор Петро Лук'янчук і співробітники Державного архіву Одеської області.

Церемонія покладання квітів відбулась в за участі керівництва Одеської обласної державної адміністрації, Одеської обласної ради, Одеської міської ради, депутатів, військовослужбовців, представників волонтерських і громадських організацій, мешканців міста.

25.10.2021 21-22 жовтня 2021 року з метою підвищення рівня професійної компетентності посадовців Державним архівом Одеської області проведено семінар за темою «Формування та упорядкування документів»

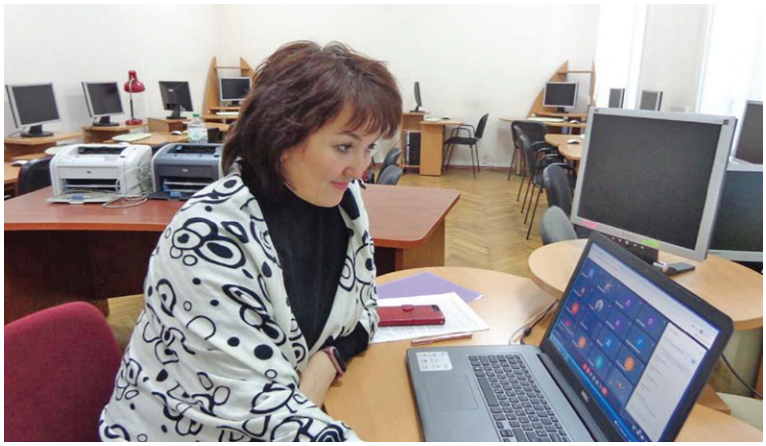

Начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Галина Успенська провела дистанційно семінар за темою: «Формування та упорядкування документів» для спеціалістів Одеської обласної державної адміністрації, районних державних адміністрації Одеської області, Одеської обласної прокуратури та районних прокуратур Одеської області.

Захід проходив на базі відділу підвищення кваліфікації кадрів Одеського регіонального інституту державного управління.

Відповідно до програми семінару, розглядались питання науково-технічного опрацювання документів і складення описів справ постійного зберігання та з кадрових питань (особового складу), актів про вилучення для знищення документів, не внесених до Національного архівного фонду. Учасники семінару акцентували увагу на порядку передачі справ від структурних підрозділів до архівного підрозділу установи.

27.10.2021 27 жовтня відбувся черговий навчальний семінар

Відповідно до затвердженого плану-графіка Державний архів Одеської області у поточному році проводить низку навчальних семінарів для представників органів публічної влади та трудових архівів Одеської області. Черговий навчальний семінар за темою «Організація діловодства та архівного зберігання документів в установах, що забезпечують режимно-секретну діяльність» проведено 27 жовтня поточного року у дистанційному форматі. У навчанні взяли участь 62 представники Одещини.

Відкрила роботу навчального семінару заступник начальника відділу науково-довідкового апарату Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, координатор комунікаційних заходів і постійний модератор навчальних семінарів Наталія Привалова.

На початку семінару до учасників навчання з вітальним словом звернувся директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук, який привітав учасників вебінару з Всесвітнім днем аудіовізуальної спадщини (ЮНЕСКО) підкреслив роль архівних установ у збереженні аудіовізуальної спадщини. Також очільник Держархіву звернув увагу слухачів на складну епідемічну ситуацію щодо захворюваності на COVID-19 в Одеській області, побажав плідної роботи в рамках семінару, оптимізму і високого професіоналізму у виконанні посадових обов'язків.

Враховуючи зацікавленість і потребу слухачів семінару за результатами попереднього опитуваннядо програми навчання були включені наступні питання:

– Організація діловодства та архівного зберігання документів в установах, що забезпечують режимно-секретну діяльність;
– Особливості роботи органів публічної влади в період карантину;
– Щорічне оцінювання державних службовців.

З метою практичного спрямування та надання роз'яснень щодо роботи органів публічної влади в період карантину та щорічного оцінювання державних службовців в рамках навчального семінару виступили начальник Міжрегіонального управління НАДС в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, Автономній республіці Крим та м. Севастополь Володимир Мельник та головний спеціаліст – юрисконсульт Міжрегіонального управління Ілона Шафікова.

З основною доповіддю щодо організація діловодства та архівного зберігання документів в установах, що забезпечують режимно-секретну діяльність виступив заступник директора – начальник відділу використання документів Національного архівного фонду, інформації, публікацій та зовнішніх зав'язків Держархіву Сергій Крачков.

На численні додаткові питання по роботі з архівними документами та щодо організації документообігу в установах відповідали керівники структурних підрозділів Держархіву Галина Успенська та Світлана Виногловська.

По завершенні навчального семінару учасники подякували організаторам і доповідачам за змістовні виступи та корисні рекомендації.

Всім учасникам навчання надано методичні матеріали для додаткового самостійного опрацювання.

28.10.2021 77-а річниця звільнення України від нацистських окупантів

27 жовтня 2021 року відзначають 77-у річницю звільнення України від нацистських окупантів.

На згадку про загиблих у роки Другої світової війни в Одесі відбулася церемонія покладання квітів до пам'ятника Невідомому матросу на Алеї Слави в парку Т.Г. Шевченка, участь в якій взяв директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук.

Церемонія покладання квітів відбулась за участі керівництва Одеської обласної державної адміністрації, Одеської обласної ради, Одеської міської ради, депутатів, представників структурних підрозділів облдержадміністрації, військовослужбовців різних родів військ Збройних Сил України, духовенства, громадськості.

08.11.2021 До 495-річчя міста Балта Одеської області

У 2021 році балтяни святкують 495 років рідному місту Балта. Це невелике місто з цікавою історією, що сягає своїм корінням в глибоку сиву давнину. Перші достовірні згадки про існування на цій території невеликого містечка відносяться до 30-х років 17 століття. В той час за вказівкою князя Любомирського (представник одного з найбагатших родів у Речі Посполитій) було засновано селище, назване Палієвим (Палієвим Озером). У 1738 році почалося будівництво князем Юзефом (Йосипом) Любомирським польської фортеці на лівому березі річки Кодими, названою потім на честь його Юзефґрод (Юзефград).

Згідно з адміністративним поділом Речі Посполитої, місто відносилося до Брацлавського воєводства. На противагу польському місту турки вирішили будувати на правому боці Кодими фортецю і місто. Саме це місто було названо Балта – сокира в перекладі. Турецький уряд сприяв заселенню цього регіону. На перших порах жителі так званої «ханської слободи» звільнялися від податків, згодом платили десяту частку своїх доходів. Населення слободи складали українці, молдавани, євреї, росіяни і вірмени. На кінець 17 початок 18 століть до цих місць переселилися і російські старовіри (старообрядці). У цей же час місто (обидві його історичні частини – Балта і Юзефград) потерпало від постійних російсько-турецьких і російсько-польських воєн, озброєних повстань і розбійницьких набігів. Звідси з 1768 року почалася п'ята за рахунком російсько-турецька війна. У цьому ж році місто піддалося нападу і розграбуванню загонами гайдамаків на чолі із

Максимом Залізняком. Торгове значення міста у 18 столітті було великим, оскільки Балта розміщувалася на торговій дорозі, що вела з Поділля, Волині, Київщини до берегів Чорного моря. Туди, до турецьких міст, таких як Очаків і Хаджибей, тягнулися обози з товарами, перш за все з хлібом. Тоді дорога, котра вела на південь, отримала назву Балтської.

Нею користувалися і ногайські татари, що часто відвідували вже тоді знамениті продажем української і ногайської худоби балтський ярмарок, і польські магнати, що мали свої торгові представництва в Хаджібеї, росіяни, українці, єврейські і вірменські купці. Відродження Юзефгрода почалося в 1770-і роки, коли син князя Станіслава Любомирського Олександр отримав від батька в своє розпорядження частину маєтків. У 1776 році він сприяв перебудові фортеці; цього року місто отримало магдебурзьке право – особливі правові норми самоврядування.

У 1791 році, згідно з Ясським мирним договором, турецьке містечко Балта відходить до Російської імперії, а в 1793 році Юзефград (незабаром перейменований на Єленськ) та інші землі Любомирських були продані і також увійшли до складу російської держави. Балта входила до складу Єкатеринославського намісництва, а Єленськ – Вознесенського. У 1797 році Єленськ і Балта були офіційно об'єднані в одне місто – Балту, яка стала центром повіту Подільської губернії.

У місті регулярно проходило 6 ярмарків, товарообіг яких швидко зростав: перший – 20 квітня, у день святого Георгія; другий – 29 червня, на свято Петра і Павла; третій – 6 серпня. На Преображення; четвертий – 1 січня на Василя Великого, і найвідоміший – Троїцький ярмарок (на Трійцю). Торгували пшеницею, худобою, салом, шерстю, шкірою тощо. Троїцький ярмарок знаменитий був, у першу чергу, торгом коней. У 1865 р. стала до ладу залізниця Одеса-Балта – перша залізниця в підросійській Україні, що пов'язала південно-західні сільськогосподарські райони з Одеським портом. Балта стає одним з найбільших торгових центрів півдня України.

Під час національно-визвольних змагань України місто постійно переходило з рук в руки. Місто Балта побувала під окупацією і більшовиків, і денікінців. У квітні 1918 місто визнало владу Гетьмана Павла Скоропадського, проте серед австро-німецького гарнізону Балти спалахнуло повстання. Лише 1921 остаточно встановився комуністичний режим. Заочно у серпні 1920 Балтський повіт російські більшовики включили до складу новоствореної Одеської губернії. У 19 столітті Балта була центром повіту, тому тут звели в'язницю, лікарню, дві гімназії (для хлопчиків і дівчаток), громадське зібрання – все, що потрібно було для повітового центру.

Одним з найстаріших місць Балти є площа, розташована навпроти пожежної частини (нині – сквер). Вона була заснована на початку 18 століття князем Юзефом Любомирським, який на високому березі річки Кодими побудував замок.

Після його смерті князь Станіслав Любомирський облаштував ц площу і побудував біля неї костел (в 70-ті роки минулого століття костел використовувався як автобусна станція) і палац (нині – фасадний корпус педучилища). Головною

пам'яткою Балти слід вважати Успенський собор – храм із височезною дзвіницею, яку видно із усіх куточків Балти, та і з околиць також. Збудовано цей храм було на зламі 19-20 століть. Освятили собор у 1915 році. А у 1931 році закрили. В часи німецької окупації храм було відкрито для богослужіння і відреставровано.

Цікаво, що 1925-1928 рр. Балта була столицею Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки, яка увійшла до складу УРСР. Коли після Першої світової війни Молдавія опинилася під Румунією, Сталін прийняв рішення створити «власну» Молдавію і відвід для цього територію України на березі Дністра – нині це Придністров'я. Назвали таке нове утворення Молдавською Автономною Радянською Соціалістичною Республікою, а столицею, у 1924 році зробили Балту. Тільки у 1929 році столицею МАРСР став Тирасполь, а Балта – повернулась у УРСР.

З червня 1940 р. Балтский район відноситься до Одеської області. У березні 1944 року війська 2-го Українського фронту зайняли Балту. Після закінчення війни почалося повернення міста до мирного життя: відновлені пошкоджені і зруйновані житлові будівлі, знову запрацювали промислові підприємства, школи, лікарні. 04 лютого 2016 року Верховна Рада України ухвалила Постанову «Про віднесення міста Балта Балтського району Одеської області до категорії міст обласного значення». У 2015-му році, на мапі України з'явилася Балтська громада: 16 колишніх сільських рад добровільно створили велику, самодостатню, дружню родину. Згодом приєдналися ще 4. Наразі кількість старостатів у громаді складає вже 20, і це – 34 населених пункти разом з містом. Площа громади складає 1045,358 кв. км. Загальна кількість населення на 01 січня 2021 року – 34 117 осіб, 18 242 з яких проживають у м. Балта. Місто Балта – серце Балтської громади, осередок реформ і якісних перетворень.

Балті без п'яти років – півтисячоліття… Це чудове місто на Одещині поєднує в собі історичні багатонаціональні традиції, культури і мови з сучасними підходами у розвитку економіки, високим патріотизмом і любов'ю до рідного краю. Балта – це історія і сучасність поєднані у тандемі талановитих, відданих і працелюбних людей. У Державному архіві Одеської області зберігаються цікаві історичні документи різних часів.

11.11.2021 Вивчення міжнародного досвіду –
важливий чинник розвитку архівної справи в Україні.

Відповідно до затвердженого плану-графіка Держаний архів Одеської області продовжує проводити низку навчальних семінарів.

З метою вивчення міжнародного досвіду роботи та обговорення основних завдань державної політики у сфері архівної справи та діловодства, за сприяння Консульства Грузії в Одесі, Держархівом Одеської області 10 листопада організовано та проведено у дистанційному форматі черговий навчальний семінар за міжнародною участю «Історія і відкрите суспільство: міжнародний досвід архівної справи».

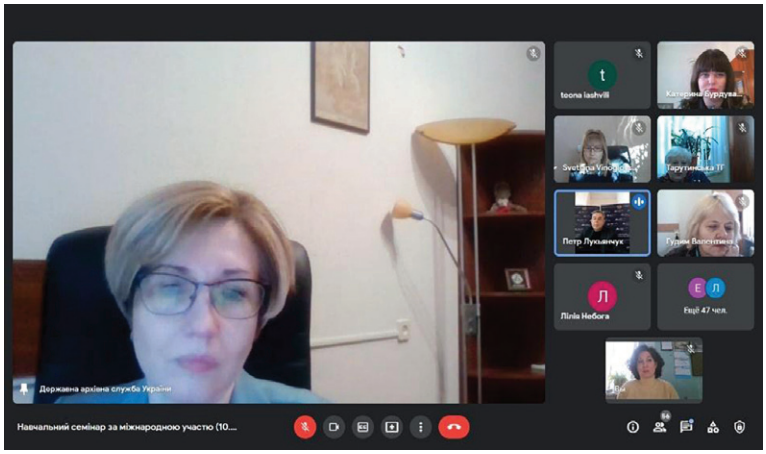

У комунікаційному заході взяли участь представники Державної архівної служби України, Національного архіву Міністерства Юстиції Грузії, керівники і співробітники державних архівів Одеської, Полтавської та Хмельницької областей, посадові особи органів публічної влади та трудових архівів Одещини – всього 63 особи.

Відкрила роботу навчального семінару заступник начальника відділу науково-довідкового апарату Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, організатор комунікаційних заходів і постійний модератор навчальних семінарів Наталія Привалова.

Традиційно, на початку вебінару з вітальним словом до учасників звернувся очільник Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук, який підкреслив роль архівних установ України у розвитку архівної справи та всебічному забезпеченні потреб суспільства і держави щодо зберігання і використання ретроспективних документів. Також директор подякував керівництву Державної архівної служби України, як центру, у визначенні векторних напрямків діяльності, за плідну співпрацю. «Ми усвідомлюємо, що в умовах широкомасштабних економічних реформ, які відбуваються в Україні, необхідно забезпечити збереження Національного архівного фонду, як вагомого інформаційного ресурсу та частини національного надбання українського народу. При цьому необхідно працювати по-новому і бути відкритими і ближчими до людей» – зазначив директор Держархіву.

З вітальною промовою також виступила перший заступник Голови Державної архівної служби України, кандидат історичних наук Тетяна Ємельянова, яка окреслила основні завдання і «сучасні пріоритети архівної галузі, що зосереджені на чотирьох ключових темах: відкритість, стійкість, вплив та розвиток цифрового потенціалу».

З основною доповіддю «Діяльність і досвід роботи Національного архіву Грузії» виступили представники Національного архіву Міністерства Юстиції Грузії Генеральний директор Теона Іашвілі та радник з міжнародних питань Наталія Лант.

До обговорення нагальних питань діяльності архівних установ України долучилися директор Державного архіву Полтавської області, Заслужений працівник культури України Валентина Гудим, з доповіддю про стан доступу і відкритості до архівних джерел в Полтавській області, та директор Державного архіву Хмельницької області Катерина Бурдуваліс, яка доповіла про процес адміністративно-територіальної реформи щодо питань організації архівної справи у Хмельницькій області.

Практичну частину навчального семінару продовжила начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Державного архіву Одеської області Світлана Виногловська, яка дала роз'яснення щодо системи облікових документів архіву та відповіла на запитання учасників семінару.

На завершенні семінару Петро Лук'янчук подякував працівникам Консульства Грузії в Одесі і особисто пану Консулу Торніке Берекашвілі за сприяння в організації семінару, представникам Національного архіву Міністерства Юстиції Грузії та всім спікерам за плідну роботу, важливу інформацію і змістовні виступи, а звертаючись до слухачів навчального семінару – наголосив: «Забезпечити виконання важливих завдань у сфері архівної роботи з урахуванням сучасних вимог може тільки високопрофесійний кадровий склад архівних установ. Тому Держархів Одеської області і надалі проводитиме значну роботу щодо професійного розвитку і підвищення рівня професійної компетентності службовців Одещини».

Учасники комунікаційного заходу подякували керівництву Держархіву за організацію і проведення міжнародного заходу на високому професійному рівні, а Генеральний директор Національного архіву Міністерства Юстиції Грузії Теона Іашвілі запросила представників державних архівів України до участі у міжнародних конференціях, що будуть проводитися наступного року та запевнила у бажанні співпрацювати і у подальшому з реалізації спільних міжнародних проєктів.

19.11.2021 21 листопада Україна відзначає
День Гідності та Свободи

21 листопада Україна відзначає День Гідності та Свободи на честь початку доленосних для України подій – Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2013 року, які залишили незабутній слід в історії України. Цей день – символ боротьби і перемоги, символ єднання українського народу заради спільних прагнень. На долю українців випало чимало втрат й розчарувань, і ми пам'ятаємо подвиги героїв, які завжди будуть для нас невичерпним джерелом патріотизму та любові до Батьківщини. В цей день ми віддаємо шану громадянському подвигу людей, які проявляючи мужність, патріотизм, стійкість, виступили на захист демократичних цінностей, відстояли національні інтереси і майбутнє України.

З метою відзначення державного свята Державним архівом Одеської області підготовлена онлайн виставка архівних документів, що відображають події двох революцій. Джерельна база експозиції представлена документами фондів «Колекція «Одещина в АТО: спогади, свідчення, фотографії» (Ф. 8302), «Колекція передвиборчої документації по виборах Президента України, народних депутатів України, голів та депутатів місцевих рад, проведення референдумів» (Ф. 8203), та матеріалами фонду особового походження фотохудожника Л.С. Сидорського (Ф. 8165).

26.11.2021 Вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років

Україна в 1932-1933 роках пережила страшну трагедію – Голодомор, який забрав мільйони людських життів.

У четверту суботу листопада в Україні на підставі Указів Президента Л. Кучми № 1310/98 та Президента В. Ющенка № 431/2007 відзначається День пам'яті жертв Голодомору.

Вшановуючи тих, хто загинув у страшні часи Голодомору, Державний архів Одеської області розмістив онлайн виставку архівних документів «Голодомор 1932-1933 роки. Збережи пам'ять! Збережи правду!», яка доступна за посиланням.https://archive.od.gov.ua/main/vystavky-on-lajn/informaczijni-materialy-do-88-h-rokovyn-golodomoru-1932-1933-rokiv/

В розділі «Виставки он-лайн» розміщено матеріали Українського інституту національної пам'яті «До 88-х роковин Голодомору 1932-1933 років».

26.11.2021 Підписання договору про співробітництво з корпорацією FamilySearch Internetional (США)

26 листопада 2021 року Державним архівом Одеської області та корпорацією FamilySearch Internetional (США) підписано договір про співробітництво за участю голови Державної архівної служби України Анатолія Хромова. Від FamilySearch учать у заході взяв офіційний представник корпорації в Україні Олександр Січкаренко.

Заступник директора Державного архіву Одеської області Сергій Крачков підписав договір про співробітництво з корпорацією FamilySearch Internetional (США), метою якого є оцифрування документів Національного архівного фонду України та створення фонду користування на ці документи задля збереження історичної пам'яті.

27.11.2021 З нагоди Дня пам'яті жертв голодоморів в Одесі пройшов меморіальний захід

Для України 1932-1933 рік став часом національної катастрофи. Наслідком злочину геноциду, крім фізичного вбивства мільйонів людей, стало руйнування традиційного устрою життя. Пережитий масовий голод, на довгі десятиліття, порушив природний генетичний фонд українців, призвів до морально-психологічних змін у свідомості нації.

Наш обов'язок – завжди нести в серцях пам'ять про ті страшні події. Ми також повинні зробити все для того, щоб не допустити такої трагедії в майбутньому.

Працівники Державного архіву Одеської області взяли участь у меморіальному заході по вшануванню пам'яті мільйонів безвинно постраждалих від тоталітарного режиму, в рамках якого відбулася церемонія покладання квітів до Пам'ятного знаку жертвам Голодомору 1932-1933 років, на якій були присутні керівники Одеської обласної державної адміністрації, Одеської обласної ради, Одеської міської ради, військовослужбовці, представники духовенства, установ, організацій та громадськості. Присутні вшанували пам'ять загиблих хвилиною мовчання.

06.12.2021 Проведено черговий навчальний семінар

Відповідно до плану-графіка комунікативних та навчально-методичних заходів Державного архіву Одеської області 01 грудня поточного року відбувся черговий навчальний дистанційний семінар «Ділові папери як засіб писемної комунікації. Формування справ та проведення експертизи цінності документів», в якому взяли участь 100 осіб з числа державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та працівників трудових архівів Одеської області.

З вступним словом до учасників вебінару звернувся очільник Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук, який зауважив про чималу зацікавленість посадовців у проведенні навчальних заходів та велику кількість посадовців бажаючих брати участь у навчальних заходах, організованих Держархівом. «Враховуючи велику зацікавленість у роз'яснювальній та консультаційній роботі щодо питань документообігу, архівної справи тощо, за результатами вивчення потреб органів влади Одещини, Державним архівом буде сформовано план-графік комунікативних та навчально-методичних семінарів на 2022 рік та робота буде продовжена» – зазначив Петро Лук'янчук.

Під час заходу було обговорено низку нагальних питань, а саме:

«Вимоги державного стандарту щодо оформлення документів»;

«Нововведення в нормативних документах»;

«Формування справ та проведення експертизи цінності документів».

Спікерами із зазначених питань були працівники Держархіву.

Так, начальник відділу звернень громадян, документообігу та контролю за виконанням документів органів влади Державного архіву Одеської області Алла Єрмакова поінформувала учасників про нові вимоги відповідно до Національного

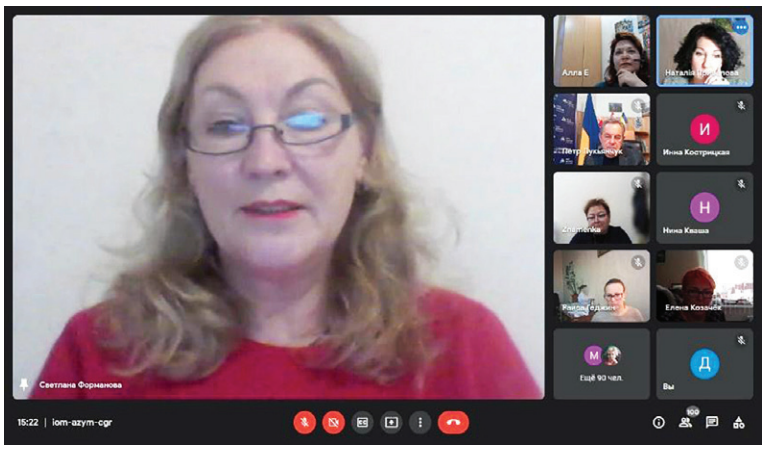

стандарту ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації», який набрав чинності 01 вересня 2021 року.

Змістовною була доповідь професора кафедри української мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, доктора філологічних наук – Світлани Формановоі, яка розповіла учасникам заходу про нову редакцію «Українського правопису» та вимоги щодо використання фемінативів в офіційних документах.

Начальник відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Галина Успенська зосередила увагу учасників заходу на формуванні справ та проведенні експертизи цінності документів.

По завершені навчання учасникам було надіслано для самостійного опрацювання методичні матеріали, які підготували доповідачі.

Учасники навчального семінару подякували керівництву Держархіву, модератору та спікерам за змістовну і корисну інформацію, яка буде корисною у подальшій роботі.

Традиційно, навчальний захід було записано, а відеозапис викладено на каналі YouTube. Переглянути відеозапис можна за посиланням: https://youtu.be/xYkwTPxpi4I

13.12.2021 Держархів відвідала міжнародна делегація

У рамках реалізації проєкту увічнення пам'яті жертв Голокосту, війни і політичних репресій 13 грудня 2021 року Державний архів Одеської області з робочим візитом відвідала міжнародна делегація у складі т.в.о. Генерального консула Румунії в Одесі пана Тіберіу-Леоніда Шарпє та науковців Румунії, а саме: директора Центру вивчення історії євреїв Румунії, пана Адріана Чофлінке та професорки факультету політичних наук Університету «А.І. Куза» (м. Ясси) пані Діани Мергеріт.

З почесними гостями зустрілися представники Держархіву у складі директора – Петра Лук'янчука та заступника директора – Сергія Осипенка.

Під час робочої зустрічі Петро Лук'янчук розповів гостям про історію, становлення, сучасні напрацювання та основні напрямки діяльності Держархіву.

Про наукову, міжнародну діяльність та вивчення міжнародного досвіду діяльності архівних установ в рамках комунікативних заходів Держархіву розповіла Наталія Привалова.

Пан Тіберіу-Леоніда Шарпє засвідчив представникам Держархіву глибоку вдячність і звернувся до керівництва Держархів з проханням щодо сприяння роботи румунських дослідників з документами періоду Другої світової війни та часів окупації.

Сторони дійшли згоди та виказали сподівання про подальшу плідну співпрацю з питань реалізації міжнародних проєктів.

Довідково

Генеральне консульство Румунії в Одесі – консульська установа, яка виконує свої функції в межах Кіровоградської, Миколаївської, Одеської, Херсонської областей та Автономної Республіки Крим.

14.12.2021 Засідання колегії Одеської обласної державної адміністрації

14 грудня 2021 року директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук дистанційно взяв участь у засіданні колегії Одеської обласної державної адміністрації, яку провів голова Одеської обласної державної адміністрації Сергій Гриневецький.

У засіданні колегії обласної державної адміністрації взяли участь члени колегії, голова Одеської обласної ради, керівники структурних підрозділів Одеської обласної державної адміністрації, територіальних органів центральних органів виконавчої влади та територіальних громад.

Відповідно до порядку денного наради розглянули та обговорили проєкт обласного бюджету Одеської області на 2022 рік. З даного питання доповіла директор Департаменту фінансів облдержадміністрації Марина Зінченко.

Одним з питань порядку денного стало обговорення проєкту Програми Соціально-економічного розвитку Одеської області на 2022 рік. Проінформував директор Департаменту економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації Дмитро Радулов.

Про стан розроблення та оновлення містобудівної документації на місцевому рівні протягом 2021 року, доповіла начальник Управління з питань містобудування та архітектури облдержадміністрації Надія Бєлєнко.

17.12.2021 Держархіві відбулася міжнародна зустріч

З робочим візитом до Державного архіву Одеської області завітав Посол Румунії в Україні пан Алєксандру-Віктор Мікула, який займає посаду представника Румунії з особливими повноваженнями в питаннях боротьби з антисемітизмом. Супроводжували дипломата т.в.о. Генерального консула Румунії в Одесі Тіберіу-Леонід Шарпє, директор Центру вивчення історії євреїв Румунії Адріан Чофлінке, професорка факультету політичних наук Університету «А.І. Куза» Діана Мергеріт. У зустрічі також брала участь Другий секретар Представництва МЗС України в Одесі Ілона Пукаляк. Поважних гостей зустрів директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, який розповів почесному гостю про діяльність і напрацювання Державного архіву та окреслив перспективи подальшої роботи в частині міжнародної співпраці.

Пан Посол засвідчив керівництву і працівникам Держархіву глибоку повагу та вдячність за сприяння у дослідницькій роботі румунських науковців, що вивчають архівні документи в рамках реалізації проєкту увічнення пам'яті жертв Голокосту, війни і політичних репресій. В рамках зустрічі обговорено питання подальшої співпраці між Держархівом та науковцями та архівістами Румунії, зокрема про можливість підписання двосторонніх угод за різними напрямками діяльності. Поважні гості ознайомились з виставкою архівних документів періоду Другої світової війни та виданнями підготовленими Державним архівом Одеської області.

Шановний пан Посол залишив вдячні відгуки у гостьовій книзі, подякував за теплий прийом та запевнив у продовжені і розвитку міжнародних стосунків на взаємовигідних умовах. Директор Державного архіву Одеської області засвідчив свою повагу гостям та подарував пану Послу копію Указу 1879 року про призначення Генеральним Консулом в Одесі Христіана Балаша, оригінал якого зберігається в Державному архіві Одеської області.

21.12.2021 Регіональна нарада до Дня працівників архівних установ

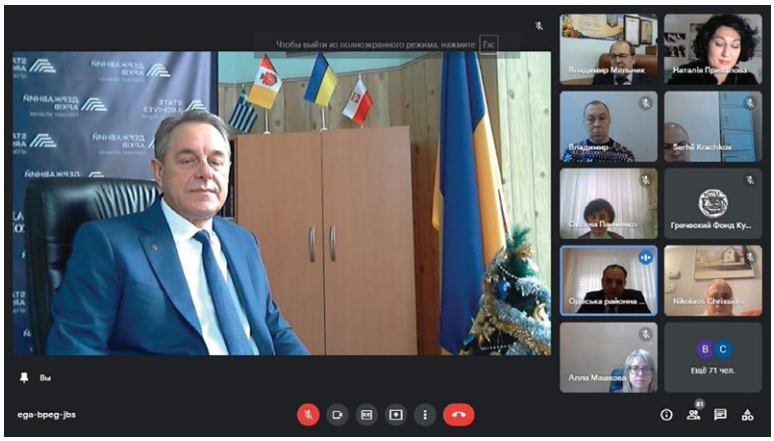

24 грудня в Україні відзначається День працівників архівних установ України. На передодні професійного свята, 20 грудня 2021 року Державним архівом Одеської області проведено онлайн нараду «Роль архівних установ в Україні: актуальні питання сьогодення».

На початку наради з доповіддю виступив директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління Петро Лук'янчук, який доповів про підсумки діяльності Державного архіву Одеської області, архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області у 2021 році та окреслив пріоритетні напрями діяльності Державного архіву та архівних установ Одеської області на 2022 рік.

У ході наради з вітальними промовами до працівників архівних установ області звернулися: начальник Міжрегіонального управління НАДС в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, Автономній республіці Крим та м. Севастополь Володимир Мельник; голова Одеської районної ради Віталій Барвіненко; голова Березівської районної ради Віталій Мосійчук; голова Роздільнянської райдержадміністрації Сергій Приходько; директор Грецького Фонду культури Софроніос Парадісопулос; професор європейської історії Державного університету Південного Коннектикуту, доктор наук Ніколаос Хріссідіс; заступник

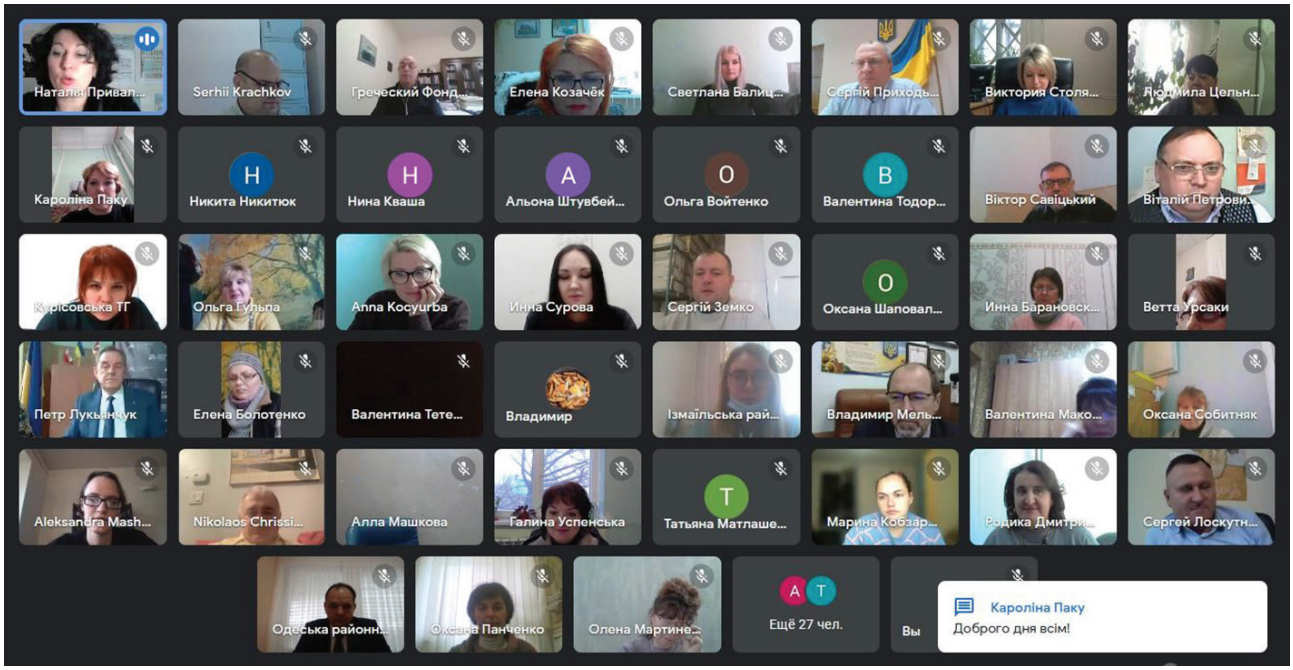

Балтського міського голови Тетяна Холіч; перший заступник Маяківського сільського голови Василь Усенко; начальник архівного відділу Білгород-Дністровської міської ради Олена Звягінцева.

Регіональна нарада проводилась дистанційно з використанням сервісу Google meet. В нараді взяли участь 93 особи з числа посадовців органів публічної влади, керівники архівних відділів райдержадміністрацій області, керівники архівних відділів міськрад, представники трудових архівів Одеської області.

28.01.2022 Співпраця прикордонників з Державним архівом Одеської області

Бібліотека Державного архіву Одеської області поповнилась виданням Державної прикордонної служби України «Прикордонники Миколаївщини». Автори видання Олександр Клемятич та Олег Кухтей вручили директору Державного архіву Одеської області Петру Лук'янчуку в знак вдячності за співпрацю фотокнигу з власними автографами.

Видання створене з використанням архівних матеріалів Держархіву та присвячується історії створення підрозділів прикордонної служби в місті Миколаїв та Миколаївської області: відділ прикордонної служби «Миколаїв», відділ прикордонної служби «Очаків», відділ прикордонної служби «Рибаківка» 26-го Одеського прикордонного загону Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

21.02.2022 Студенти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова завершили архівну практику у Державному архіві Одеської області

21 лютого 2022 року завершилась двотижнева архівна практика студентів ІІІ-го курсу денної форми навчання факультету історії та філософії Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Упродовж практики студенти під керівництвом досвідчених архівних працівників виконували індивідуальні завдання, зміст яких полягав у безпосередній роботі у відділах архіву з його фондами і колекціями, поглиблювали знання з організації науково-довідкового апарату архіву: створення систематичного каталогу, тематичної картотеки, ознайомлювалися з архівними путівниками та довідниками, оглядами документів, займалися пошуком документальних матеріалів у фондах архіву з конкретної теми.

Основною метою практики було здобуття студентами навичок професійної діяльності спеціаліста-історика та ознайомлення зі специфікою архівної роботи. Архівна практика дала можливість на прикладі діяльності Держархіву ознайомитися з організацією праці архівних установ в Україні, напрямками та формами їх роботи щодо комплектування, обробки, систематизації, обліку, зберігання та використання архівних документів.

Студенти мали змогу попрацювати в різних відділах архівної установи і ознайомитися зі специфікою роботи кожного з них та сформувати навички індивідуальної та групової праці. Водночас вдалось поглибити отримані теоретичні знання, що стосуються найважливіших законодавчих актів у галузі архівної справи, закономірностей, принципів, методів та форм роботи архівних установ.

Практика залишила у студентів позитивні враження, адже дала змогу дещо більше дізнатись про роботу архівних установ, які є потенційним місцем роботи для історика/

16.05.2022 Поповнення архівної колекції поштовою маркою «Русскій воєнний корабль, іді …!»

Державним архівом Одеської області ініційовано створення архівної колекції щодо документування воєнних подій, пов'язаних з повномасштабним російським вторгненням в Україну 24 лютого 2022 року. Сьогодні колекція поповнилась українською поштовою маркою «Русскій воєнний корабль, іді …!». Ця фраза – відповідь українських прикордонників, захисників острова Зміїний, російському кораблю на пропозицію здатися в день вторгнення військ рф в Україну 24 лютого стала символом мужності та незламного духу українського народу у боротьбі проти росії.

Марку створено за ескізом переможця народного конкурсу на кращій ескіз поштової марки кримчанина Бориса Гроха, презентовано та уведено в обіг 12 квітня 2022 року.

Виражаємо подяку Одеській Дирекції АТ «Укрпошта» за можливість придбання марки, яка безперечно стане окрасою новоствореної колекції.

Просимо підприємства, установи та організацій незалежно від форм власності, громадські об'єднання, релігійних організацій, а також фізичних осіб (державних, політичних, громадських діячів, діячів науки і техніки, літератури та інші) долучатись до поповнення архівної колекції для відображення подій сьогодення в історії.

23.06.2022 Привітання державних службовців Держархіву області з професійним святом.

У День державної служби України, директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук, привітав державних службовців Одещини з професійним святом.

Довіра до влади, зазначив Петро Лук'янчук, починається з державного службовця. Саме тому основними цілями і завданнями державної служби є створення умов для розвитку відкритого суспільства, захист прав та свобод людини і громадян. Саме ваша відданість справі і високий професіоналізм – запорука успіху політичних, економічних і соціальних перетворень в країні.

«Нехай ваша повсякденна сумлінна праця й надалі викликає повагу і довіру громадян. Бажаю вам і вашим рідним міцного здоров'я, добробуту та нових звершень в ім'я нашої перемоги та незалежності» – сказав у своєму вітальному слові директор Держархіву області.

Подякою Державного архіву Одеської області нагороджено:

начальника відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Галину Успенську за вагомий внесок у поповнення та збереження історико-культурного надбання українського народу, високий професіоналізм, зразкове виконання посадових обов'язків; начальника відділу звернення громадян, документообігу та контролю за виконанням документів органів влади Аллу Єрмакову за плідну організацію роботи, високі здобутки та зразкове виконання посадових обов'язків.

27.06.2022 Забезпечення збереження та покращення умов зберігання документів Національного архівного фонду України

У рамках програми по забезпеченню збереження та належних умов зберігання документів Національного архівного фонду України, за підтримки Ukrainische Orthodoxe Kirchengemeinde e.V. (Українська Православна церква у м. Берлін) та фонду Ukraine-Hilfe Berlin e.V., Державний архів Одеської області, як у мирний час, так і в умовах воєнного стану, надає підтримку архівним відділам райдержадміністрацій та міських рад Одеської області. У зв'язку з безпрецедентним проявом відкритої, широкомасштабної агресії росії проти України внаслідок якої під загрозою знищення опинилися документи Національного архівного фонду України, для забезпечення зберігання та захисту документів української історії та культурної спадщини Держархів області надав у користування понад півтори тисячі коробів. За поточний місяць Держархівом області було передано архівному відділу Роздільнянської райдержадміністрації Одеської області п'ятсот коробів, архівному відділу Ізмаїльської міської ради Ізмаїльського району Одеської області шістсот коробів та архівному відділу Теплодарської міської ради шістсот коробів. Робота з передачі архівних коробів продовжується.

Віримо в перемогу та працюємо спільними зусиллями. Згуртованість, взаємодопомога та підтримка обов'язково приведуть нас до успіху.

01.07.2022 Участь в III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE»

12-14 червня 2022 року працівники Державного архіву Одеської області взяли участь у III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE», секція 18. «Історичні науки».

У Стратегічній програмі розвитку архівної справи України на середньострокову перспективу (2019-2023 рр.), схваленій Нормативно-методичною комісією Державної архівної служби України наголошується, що визначальні трансформації в ієрархії культурних цінностей заклали курс до використання модерних напрямів історичного пізнання – історії пам'яті, культурної та інтелектуальної історії, гендерної історії, мікроісторії, історії ментальностей.

Архівні джерела дозволяють показати складові суспільного розвитку загалом та особистих його представників. В Україні достатньо видатних постатей, що творили її культурні традиції. Для сьогодення їх життя та діяльність виступають джерелом витримки українців, чинником національного єднання.

Дослідження за темою «Документи Костанді К.К. в особовому зібранні краєзнавця Лущика С.З. в Державному архіві Одеської області» впроваджує в науковий обіг нові джерела для вивчення життєпису художника Киріака Костянтиновича Костанді.

Дослідження буденної та виробничої повсякденності «маленької людини» нині є одним з пріоритетних напрямів історичних напрацювань. Дослідники Держархіву області активно долучаються до справи заповнення прогалин з цього питання в українській гуманітаристиці.

Від Державного архіву Одеської області на III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE», секція 18 «Історичні науки» виступила Валерія Сугак – головний науковий співробітник відділу науково-довідкового апарату. Доповідь опубліковано в збірнику тез конференції.

12.07.2022 У Державному архіві з робочим візитом побував керівник ДАСУ Анатолій Хромов

12 липня 2022 року проведено робочу нараду колективу Державного архіву Одеської області під головуванням директора Петра Лук'янчука за участю очільника Державної архівної служби України Анатолія Хромова.

Під час наради були обговорені нагальні питання діяльності архівних установ Одещини.

Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук поінформував про роботу Держархіву в умовах воєнного часу. У зв'язку із широкомасштабним вторгненням російських військ на територію України в архівних установах Одещини, як і всієї України, тимчасово обмежено доступ користувачів до читальної зали. В усьому іншому колектив архіву не змінював формат і режим роботи. Звернення громадян, що надходять до архіву, задовольняються у повному обсязі та у визначені законодавством терміни. Підготовлено низку онлайн-виставок. Триває процес реалізації архівно-пошукового проєкту «Український мартиролог XX ст.». Відповідно до затвердженого плану-графіку проводиться чимала робота з надання консультацій та методичної допомоги працівникам органів публічної влади Одещини. Така робота проводиться у формі онлайн-семінарів за визначеною тематикою дистанційно, у синхронному режимі (режимі реального часу із застосуванням інтернет-платформи Google meet). Започатковано фонд «Російсько-українська війна в документах і спогадах сучасників» і триває збір матеріалів від мешканців Одещини.

У своєму виступі Анатолій Хромов інформував присутніх про діяльність українських архівів в умовах війни, про чітку позицію щодо блокування будь-якої двосторонньої співпраці з архівними установами росії й білорусі та припинення дії всіх угод за їхньої участі у міжнародних архівних проєктах і заходах. Також керівник Укрдержархіву поінформував про плідну співпрацю з міжнародними партнерами, метою якої є об'єднання зусиль європейських колег для убезпечення від втрат архівних документів внаслідок російської військової агресії та забезпечення потреб і надання допомоги українським архівам на звільнених від окупації територіях.

Цікавою була інформація Анатолія Хромова про реалізацію проєктів спільних з міжнародними партнерами, у рамках яких планується оцифровувати документи, що містять генеалогічну інформацію. Передбачається, що оцифрована інформація буде викладена у вільний онлайн-доступ, що особливо важливо саме зараз, коли читальні зали на період війни тимчасово закриті для відвідувачів.

По завершенню зустрічі Анатолій Хромов подякував колективу Державного архіву Одеської області за плідну, сумлінну й подвижницьку працю попри війну, яка внесла багато змін у діяльність всіх організацій і установ нашої держави й у життя кожного нашого громадянина, побажав оптимізму і гарних результатів у всіх починаннях для розвитку архівної справи в Одещині.

12.07.2022 Державним архівом Одеської області підписано міжнародний Меморандум

З метою розвитку архівної справи в Одеської області Державний архів Одеської області проводить значну роботу з міжнародними партнерами.

Зважаючи на багатонаціональний склад мешканців та багату на події історію Одещини, дипломатичні місії, акредитовані в м. Одеса, проявляють зацікавленість у вивченні історичних документів та співпрацюють з Державним архівом Одеської області. Так, з 2020 року у тісних партнерських стосунках з Державним архівом співпрацює Генеральне консульство Грецької Республіки в Одесі. Протягом останнього часу відбувалися зустрічі, обговорення тощо.

За ініціативи Міністерства закордонних справ Грецької Республіки 12 липня 2022 р. у м. Одеса підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством закордонних справ Грецької Республіки, що діє через Генеральне консульство Грецької Республіки в Одесі, та Державним архівом Одеської області.

Підписантами Меморандуму були директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук та Генеральний консул Грецької Республіки в Одесі пан Дімітріос Х. Дохтсіс. Зазначений Меморандум підписано з метою збереження культурної спадщини та поглиблення дружніх партнерських відносин. Міжнародний документ засвідчує готовність сторін співпрацювати в оцифруванні документів Державного архіву Одеської області щодо діяльності грецької громади у XVIII-XX століттях в м. Одеса та Одеській області.

Урочиста процедура підписання Меморандуму відбулася у приміщені Одеської національної наукової бібліотеки, де зібралися почесні гості, дипломати й представники наукової еліти Одещини. Під час церемонії підписання Меморандуму були присутні Міністр закордонних справ Грецької Республіки пан Нікос Дендіас, представник Міністерства закордонних справ України в Одеській області Сергій Орлов, голова Державної архівної служби України Анатолій Хромов, представники Генерального консульства Грецької Республіки в Одесі, Одеської обласної військової адміністрації, Державного архіву Одеської області, журналісти, науковці тощо.

У рамках міжнародного заходу директор Одеської національної наукової бібліотеки Ірина Бірюкова провела цікаву екскурсію та презентувала гостям експозицію історичних видань, які зберігаються у фондах бібліотеки та висвітлюють діяльність греків минулих століть.

Під час заходу підписанти обмінялися подарунками та у своїх промовах висловили сподівання щодо плідної співпраці для розвитку дружніх і ділових стосунків, засвідчили взаємну глибоку повагу та побажали один одному натхнення і невичерпної енергії для реалізації найкращих планів та ідей.

05.09.2022 Відкриття виставки «Одещина: 90 років історії»

02 вересня 2022 року, до дня народження міста Одеса, директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук презентував одеситам та гостям міста пересувну виставку «Одещина: 90 років історії» за документами і матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області. Презентація відбулася у фоє Одеського академічного театру музичної комедії ім. М. Водяного.

Під час урочистої частини відкриття виставки Олена Редько – директор Одеського академічного театру музичної комедії ім. М. Водяного, заслужений

працівник культури України, подякувала директору Державного архіву Одеської області Петру Лук'янчуку, що у цей визначний день саме Одеський академічний театр музичної комедії ім. М. Водяного був обраний для першої презентації виставки «Одещина: 90 років історії».

2022 рік визначальний для Одещини. Цього року виповнюється 90 років з дня заснування Одеської області. На межі ювілею ми відтворюємо нашу історію, докладаємо зусиль для збереження та поширення наших традицій, єднаємося у досягненні значних результатів у всіх сферах діяльності та економічного розвитку регіону й України.

22.09.2022 Відбулася презентація пересувної виставки «Одещина: 90 років історії»

22 вересня 2022 року відбулася презентація пересувної виставки «Одещина: 90 років історії» у читальному залі бібліотеки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Державний архів Одеської області, продовжує реалізовувати культурно-інформаційний проєкт «90 років з дня утворення Одеської області» та ознайомлювати зацікавлених відвідувачів з пересувною виставкою «Одещина: 90 років історії» за документами і матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області.

Презентація відбулася за сприянням Петра Лук'янчука – директора Державного архіву Одеської області та Андрія Красножона – ректора Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського.

У заході взяли участь представники ректорату, викладачі та студенти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, співробітники Державного архіву Одеської області та громадяни міста.

28.09.2022 До Дня пам'яті трагедії Бабиного Яру

29-30 вересня вшановуємо 81-і роковини від початку масових розстрілів, здійснених гітлерівцями у Бабиному Яру.

Саме в ці дати у 1941 році розпочалися масові розстріли єврейського населення Києва. Загалом за роки Другої світової війни у Бабиному Яру, за різними оцінками, полягло від 100 до 150 тисяч осіб – євреїв, ромів, караїмів, учасників українського націоналістичного руху опору, пацієнтів психіатричної лікарні, цивільних заручників, в'язнів Сирецького концтабору.

Державний архів Одеської області пропонує ознайомитися з інформаційними матеріалами Українського інституту національної пам'яті, що стосуються трагедії Бабиного Яру

Інформаційні матеріали до Дня пам'яті трагедії Бабиного Яру

Бабин Яр – місце пам'яті та некрополь близько 100 тисяч цивільних громадян і військовополонених, розстріляних нацистами у 1941–1943 роках. Серед них – євреї і роми, червоноармійці, комуністи, підпільники Організації українських націоналістів, «саботажники», порушники комендантської години та навіть пацієнти психіатричної лікарні імені Павлова.

Трагедія стала символом «Голокосту від куль» і нацистської політики масового знищення людей. Масові розстріли в Бабиному Яру розпочалися відразу після вступу нацистів та їхніх союзників до Києва у вересні 1941 року і відбувалися чи не щоденно до завершення окупації Києва. Найтрагічнішими стали 29–30 вересня, коли вбили майже 34 тисячі євреїв – мешканців Києва. В німецьких донесеннях цю операцію назвали «гросакцією» («велика акція», від нім. Großaktion). Формальним приводом до неї стала радянська диверсія зі знищення Хрещатика 24 вересня.

Нацистська операція в Бабиному Яру 29–30 вересня стала однією з наймасштабніших каральних акцій Другої світової війни. Більшість населених пунктів України мають свої більші чи менші «бабині яри» – місця нацистських розстрілів євреїв та інших жертв. Провідна роль у розстрілах кінця вересня початку жовтня 1941 року в Бабиному Яру належить зондеркоманді 4а під орудою штандартенфюрера СС Пауля Блобеля. Цей нацистський підрозділ здійснив також масові вбивства євреїв у Львові, Рівному, Луцьку, Новограді-Волинському, Житомирі, Білій Церкві та інших містах.

Голокост – важка незагоєна рана в історії України в Другій світовій війні. Жертвами злочину стали близько півтора мільйона українських євреїв. Нацисти знищили їх як соціокультурну й етнорелігійну спільноту. Пам'ять про трагедію Бабиного Яру попри всі обставини завжди залишалася живою. Перші художні твори на цю тему з'явилися вже в 1941–1943 роках. Художник-етнограф Юрій Павлович щодня робив замальовки олівцем із натури. Першими художніми текстами стали поетичні твори Ольги Анстей та Людмили Титової.

По війні радянський режим замовчував або спотворював пам'ять про жертв, намагався зруйнувати сам яр та навколишні кладовища. Проте це йому не вдалося. Бабин Яр залишався застереженням про небезпеку від ненависті, расизму, міжнаціональної ворожнечі, переслідування та знищення людей за етнічною, політичною, релігійною або іншими ознаками.

Пам'ять про Голокост і Бабин Яр, зокрема, це також вшанування рятівників, Праведників народів світу. Це почесне звання присуджують з 1963 року людям, які в роки нацистської окупації рятували євреїв від переслідувань та загибелі. Сьогодні Україна посідає четверте місце за кількістю Праведників народів світу серед країн, в яких встановлено факти порятунку євреїв. Станом на 1 січня 2021 року відомо імена 2673 Праведників з України.

Історична довідка

Расова доктрина. Нацистська ідеологія засновувалася на расовій теорії, відповідно до якої людство від початку існування розділено на раси, а цінність людини полягає не в її індивідуальних рисах, а в належності до расової групи. Вищою, передовою, вважали арійську. Вона від природи наділена правом підкорювати чи знищувати «нижчі» раси, до яких належали і слов'яни, зокрема, й українці. Євреї ж взагалі не вписувалися в нацистську расову піраміду, їх вважали недолюдьми і спочатку розглядали можливість компактно переселити (на територію Польщі – район Кракова, на Мадагаскар чи за Уральські гори). Друга світова війна, що була наслідком змови двох тоталітарних режимів (нацистського та радянського) перекреслила ці наміри, але створила умови для «остаточного розв'язання єврейського питання». Після того, як Німеччина та її союзники окупували Польщу, Литву, Латвію, Естонію, а також Бессарабію з Буковиною, під владою двох диктаторів опинилося 75% європейського єврейства (більшість з них не пережила Голокосту).

Голокост кулями в Україні. В окупованому СРСР "акції зачисток" почалися з Галичини. Лише за тиждень в ініційованих нацистами погромах у Львові загинули 6 тисяч євреїв. Всього в таборах і гето Тернополя, Дрогобича, Борислава, Сколе, Стрия та інших міст убито 610 тисяч євреїв.

На території Наддніпрянської України в 20-х числах липня айнзацкоманда 5-ої айнзацгрупи С розстріляла майже півтори тисячі уманських євреїв. У серпні 1941 року німецькі військові стратили у Кам'янці-Подільському понад

23,5 тисяч місцевих євреїв та євреїв Закарпаття. У травні 1944 року тих євреїв, які залишалися на території Закарпатської України, вивезли до концтабору Аушвіц. Вони, у переважній більшості, загинули в газових камерах.

Після зайняття Одеси румунські військові розстріляли у відплатних акціях 20 тисяч євреїв. У кінці грудня 1941 року біля Богданівки Одеської (нині – Миколаївської) області знищили понад 40 тисяч євреїв. На українських землях, що увійшли до складу Трансністрії, окупаційна влада теж створила гетто і табори праці. Загалом на цих землях румуни знищили близько 300 тисяч євреїв Бессарабії та Буковини.

Терор в окупованій Україні знищив євреїв як соціокультурну й етнорелігійну спільноту. Жертвами Голокосту стали понад 1 мільйон осіб. Місцями їх найбільших страт стали, крім Бабиного Яру (Київ), Богданівка Одеської області – понад 40 тисяч, Дробицький Яр (Харків) – близько 20 тисяч, Кам'янець-Подільський – 23,6 тисячі, Дальник Одеської області – близько 18 тисяч, урочище Сосонки біля Рівного – понад 17 тисяч жертв.

Бабин Яр. 19 вересня 1941 року війська вермахту увійшли до Києва, а наступного дня в Бабиному Яру розстріляли військовополонених (імовірно політпрацівників та, можливо, євреїв). Підрив радянськими диверсантам київської цитаделі та Хрещатика в двадцятих числах цього ж місяця став для окупантів зручним приводом звинуватити у скоєному євреїв і провести показову каральну акцію над євреями-заручниками.

28 вересня 1941-го в Києві з'явилися оголошення із наказом усім євреям міста зібратися зранку на розі вулиць Дегтярівської та Мельникова, біля кладовищ.

«Дорога смерті», якою пройшли десятки тисяч людей 29 вересня, пролягала від Лук'янівської площі вулицею Мельникова до перших воріт Єврейського кладовища, далі – на Кагатну (нині – сім'ї Хохлових), потім по Лагерній (нині – Дорогожицькій). Біля входу до Братського (Воїнського) кладовища відбирали гроші, коштовності, документи, наказували залишати речі й верхній одяг. У кінці Братського кладовища (нині – територія телевежі) люди повертали у прохід між огорожею та краєм яру. Розстрілювали на майже півкілометровому відтинку яру, який починався біля пам'ятника 1976 року, а закінчувався за теперішньою станцією метро "Дорогожичі". Людей змушували роздягатися догола, спускатися в яму і лягати долілиць, один на одного, а вздовж рядів проходили німецькі поліцейські й стріляли в потилицю. До 18-ї години того дня встигли вбити майже 22 тисячі. Інших приречених на ніч загнали в порожні гаражі на Лагерній. Наступного дня їх чекала та сама доля. Потім сапери підірвали схили, щоб земля засипала тіла, і змусили військовополонених вирівняти дно яру.

Вбивства у Бабиному Яру тривали у кілька етапів.

Перший – щоденні розстріли євреїв, військовополонених, цивільних – тривав із вересня 1941 до весни 1942 року. Пік припав на 29–30 вересня, коли загинула 33 771 особа.

У «Донесенні про події в СРСР» № 111 від 12 жовтня 1941 року говориться: “Загальне число страчених зондеркомандою 4а тепер перевищило 51 000. Крім зондеракції в Києві 28 і 29, для якої були виділені 2 команди поліційного полку «Південь», всі страти, які проводилися до цього часу, ця ЗК здійснювала без будь-якої допомоги. Страчені особи в основному були євреями, найбільшу частину складають політичні функціонери, а також заколотники і грабіжники”. Із середини жовтня у Бабиному Яру і його околицях також почалися страти комуністів-підпільників, ромів, душевнохворих, заручників, моряків Дніпровської флотилії.

Узимку 1941–1942 років на тому місці загинули члени Організації українських націоналістів. «Донесення про події в СРСР» № 164 від 4 лютого 1942 року свідчить: «У Київській області боротьба проти комуністів все більше трансформується в боротьбу проти національних українських формувань… Конфіскований письмовий матеріал, а також свідчення різних арештованих в останній час прихильників Бандери знову доводять, що прихильників Бандери неможливо залучити до будь-якої позитивної співпраці. Тому лишається тільки повністю знищити цей рух».

Другий етап – кінець зими 1942–середина серпня 1943-го. На цей час припадає й створення Сирецького концтабору, який змінив табір на вулиці Керосинній (виник десь у квітні – травні 1942 року, а на кінець окресленого другого етапу припала його евакуація). Його в’язні – численні жертви Бабиного Яру.

З весни 1942 року (можливо, що і взимку) двічі на тиждень сюди привозили на розстріл ув’язнених із тюрми гестапо. До кінця вересня 1943 року основними жертвами Бабиного Яру стали підпільники і партизани, як комуністи, так і українські націоналісти.

Третій, заключний, етап регулярних розстрілів відбувався на фоні знищення трупів у Бабиному Яру в серпні-вересні 1943 року в’язнями Сирецького концтабору. Паралельно відбувалася евакуація самого табору. Зрозумівши, що в Києві не втриматися, німці почали ховати сліди злочинів. Трупи спалювали навпроти Сирецького концтабору.

18 серпня 1943 року до Сирецького табору доставили групу арештантів із Полтави. До них приєднали ще 100 ув’язнених євреїв із самого Сирецького табору. Таку команду смертників із 327 осіб закували в кайдани та змусили викопувати трупи, будувати печі із огорожі Лук’янівського і надгробків єврейського цвинтаря, складати в них тіла і дрова і спалювати. В одній такій печі за раз знищували до 2000 жертв. Двічі на тиждень нацисти привозили до Бабиного Яру на страту в’язнів із тюрми СД і спалювали їхні тіла. Всі ці роботи у проводилися у режимі цілковитої таємності: територія була оголошена забороненою зоною, обгороджена й засаджена деревами, але сморід і дим розносилися по Києву далеко за межами урочища.

До кінця вересня майже всіх розстріляних спалили, а в’язні заклали останню піч, як вони зрозуміли, для себе. У ніч на 29 вересня 1943 року вони

вирвалися на волю, але врятуватися вдалося до двох десятків сміливців. Саме їхні свідчення згодом дали можливість відтворити історію знищення трупів у Бабиному Яру.

Штандартненфюрер Пауль Блобель, який керував стратами у Києві 1941 року, наглядав і за спаленням останків у 1943 році. Про це він свідчив на Нюрнберзькому процесі: *"Під час мого візиту в серпні я особисто спостерігав за спаленням тіл у загальній могилі під Києвом. Могила була близько 55 м завдовжки, 3 м завширшки і 2,5 м завглибшки. Після того, як верхній шар був знятий, трупи облили горючим матеріалом і підпалили*. Пройшло близько двох днів, поки могили згоріли до дна. *Я особисто пересвідчився, що прогоріло все до самого* дна. *Після цього могила була засипана, і так майже всі сліди були заметені".*

У жовтні 1943 року в Бабиному Яру німці ще розстріляли киян, які ухилилися від виконання наказу про повне виселення з міста. Останній розстріл відбувся 4 листопада 1943-го, а за два дні до Києва увійшла Червона армія.

Виконавці злочину. Охоронні й поліційні функції для забезпечення стабільності окупаційного режиму виконували охоронні дивізії вермахту, структури поліції безпеки та СД і формування німецької і так званої «української допоміжної» поліції. Разом із вермахтом у місті з'явилися представники айнзатцгрупи СД. Вони мали очищати армійські тили від «небезпечних елементів» і придушення руху спротиву. «Відповідальною» за Київ була айнзатцгрупа С, зокрема, зондеркоманда 4а. Разом із ними прибув штаб головнокомандувача СС і поліції "Росія-Південь" і два батальйони поліцейського полку «Південь». Згодом у Києві з'явилася айнзатцкоманда 5. Саме ці підрозділи СС та поліції здійснювали масові розстріли євреїв у Бабиному Яру.

Жертви Бабиного Яру. Головними жертвами нацистів у Бабиному Яру стали євреї, які становили більше половини жертв. Упродовж двох років німецької окупації тут розстрілювали й групи людей, і окремих осіб, які з тих чи інших причин вважалися ворогами нацистів.

Серед перших жертв – військовополонені. Їх розстрілювали вже наступного дня після вступу німців до Києва. У першу чергу євреїв та політкомісарів. У січні 1942 року нацисти стратили кілька десятків полонених моряків Дніпровської флотилії.

У Бабиному Яру загинуло щонайменше 150 ромів. Крім того, ромські табори було знищено на тодішніх околицях – у Святошино та на Березняках. З середини жовтня 1941 року в районі Кирилівської церкви почали страчувати пацієнтів психіатричної лікарні імені Павлова.

Репресій зазнали й українські націоналісти. Першочергово представники похідних груп. У вересні 1942 року почалися арешти серед учасників націоналістичного підпілля і тривали до останніх днів німецької окупації. З усіх українських земель найбільших жертв ОУН зазнала в Києві – не менше 600 осіб.

У жовтні 1941 року почалися арешти членів підпільних райкомів КП(б)У. Тільки до кінця 1941 року арештували понад 50 керівників залишеного в місті підпілля.

Також місцями найбільших масових страт євреїв в Україні були Богданівка (понад 40 тисяч) і Дальник (близько 18 тисяч) Одеської області, Дробицький Яр (Харків) – близько 20 тисяч, Кам'янець-Подільський – понад 23,5 тисячі, урочище Сосонки біля Рівного – понад 17 тисяч.

Праведники Бабиного Яру

Порятунок євреїв у роки нацистської окупації Європи став предметом вивчення у державі Ізраїль. Національний інститут пам'яті Катастрофи і Героїзму Яд Вашем 1963 року затвердив критерії для отримання почесного звання «Праведник народів світу». Праведниками визнаються неєвреї, які ризикували життям, рятуючи євреїв під час Голокосту. Усіх, хто був причетний до порятунку, нагороджують медалями й дипломами, на їхню честь висаджують дерева на Алеї Праведників, їм призначають довічні пенсії.

В СРСР знищення євреїв під час Другої світової війни замовчувалося. Наслідком цього стало в тому числі те, що рятівники з цих територій (включно з УРСР) опинилися поза практиками вшанування. На момент розпаду Радянський Союз посідав 17-те місце серед країн, звідки походили Праведники народів світу. Активні пошуки жителів України – рятівників євреїв, розпочалися лише з жовтня 1988 року, коли розпочало діяльність Київське товариство єврейської культури і його перша структура – фонд «Пам'ять Бабиного Яру». Фонд спрямував зусилля на пошук праведників в Україні. У квітні 1989-го він затвердив звання Праведник Бабиного Яру і Праведник України. На 01 січня 2021 року відомо ім'я 2673 Праведників з України (4 місце серед країн, в яких встановлено факти порятунку).

Праведники – це цивільні беззбройні жителі окупованих територій. Серед них люди різних національностей – українці, росіяни, поляки, білоруси, татари, вірмени, греки й німці. Вшановуючи Праведників, мусимо пам'ятати, що їхні вчинки – не лише факти порятунку людей чи цілих сімей, а й ризик власним життям, життям рідних, включно з малолітніми дітьми або старенькими батьками.

Історії 190 праведників (у тому числі православного священика Олексія Глаголєва та його родину, котрі першими з українців отримали звання «Праведник народів світу») зібрано в Банку портретів на сайті www.портрети.com.ua , розробленого в рамках проєкту «Українці-рятівники. Марафон історій». Метою цього проєкту Національного музею історії України у Другій світовій війні, Українського інституту вивчення Голокосту «Ткума» та Українського інституту національної пам'яті є зосередження на одному електронному ресурсі біографічні довідки, фото, документи, відео про українців, які під час Другої світової війни рятували євреїв, ромів та інших жертв нацизму.

04.10.2022 Участь в VII Міжнародній науково-практичній конференції «MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE»

02-04 жовтня 2022 року головний науковий співробітник відділу науково-довідкового апарату Державного архіву Одеської області Валерія Сугак взяла дистанційно участь в VII Міжнародній науково-практичній конференції «MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE».

Дослідження за темою «Документальний набуток Ореста Олександровича Номікоса в Державному архіві Одеської області (до 110-ї річниці з дня народження)» знайомить громадськість з особовим зібранням – одеського поета, журналіста, літератора, що сприяє актуалізації та популяризації архівних матеріалів у цілому та постаті поета і публіциста.

Посилання для ознайомлення URL: https://sci-conf.com.ua/vii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-world-science-2-4-10-2022-lviv-ukrayina-arhiv/

12.10.2022 Державний архів Одеської області серед переможців Всеукраїнського конкурсу

2022 рік для Держаного архіву Одеської області став визначним.

Щороку фахова конкурсна комісія Національного агентства України з питань державної служби визначає кращі найінноваційніші практики у системі професійного навчання для представників органів публічної влади. Цьогоріч за перемогу змагалися 28 провайдерів з усієї країни, які представили свої напрацювання на розгляд фахівців НАДС.

За результатами роботи конкурсної комісії в номінації «Внутрішнє навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування» Державний архів Одеської області посів друге місце серед провайдерів України.

Серед призерів цієї номінації на першому місці Апарат Верховної Ради України, а на третьому – Державна служба України з безпеки на транспорті.

Вперше в числі призерів найпрестижнішого щорічного Всеукраїнського конкурсу НАДС представники Одещини.

Конкурс проведено за підтримки Ради Європи.

Попри війну кожен з нас своєю відданою працею наближає нашу Святу Перемогу.

Детальніше про результати конкурсу можна ознайомитися на офіційному сайті НАДС за посиланням:https://pdp.nacs.gov.ua/news/pidvedeno-pidsumky-konkursu-shchodo-krashchykh-praktyk-vprovadzhennia-osvitnikh-innovatsii-u-systemi-profesiinoho-navchannia-derzhavnykh-sluzhbovtsiv-a3f39e9c-67f8-4c98-af42-08fa3eb238fa

14.10.2022 Одещина: 90 років історії

14 жовтня 2022 року, у День захисників і захисниць України, Покрови Пресвятої Богородиці та Дня українського козацтва Петро Лук'янчук – директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент, презентував пересувну виставку «Одещина: 90 років історії» за документами і матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області в музеї історії Одеського державного аграрного університету.

Під час урочистої частини відкриття виставки виступив Михайло Брошков – ректор Одеського державного аграрного університету, доктор ветеринарних наук, професор. На відкритті були присутні: Олена Коваленко – проректор з науково-педагогічної роботи, кандидат філологічних наук, завідувачі кафедр, студенти, магістранти, аспіранти, викладачі Одеського державного аграрного університету.

2022 рік визначальний для Одещини. Цього року виповнюється 90 років з дня заснування Одеської області. На межі ювілею ми відтворюємо нашу історію, докладаємо зусиль для збереження та поширення наших традицій, єднаємося у досягненні значних результатів у всіх сферах діяльності та економічного розвитку регіону й України.

19.10.2022 Стажування в Національному архіві Фінляндії

Начальник відділу зберігання, обліку та фізичної схоронності документів Національного архівного фонду Державного архіву Одеської області Виногловська

Світлана пройшла стажування в Національному архіві Фінляндії, який розташовано у м. Гельсінкі.

Стажування включало підвищення кваліфікації, екскурсійні лекції та організаційно-технічні заходи, які дозволили познайомитися з історією створення архівної системи Фінляндії та її організаційною структурою. Виногловська Світлана також познайомилась з досвідом запровадження електронного документообігу, стратегією Національного архіву Фінляндії з цифрового зберігання документального надбання, критеріями якості масового оцифрування архівних документів, побувала в Національній бібліотеці Фінляндії та в бібліотеці Національного архіву Фінляндії, яка є спеціальною бібліотекою з архівної справи, геральдики і сфрагістики.

14.11.2022 Забезпечення збереження та покращення умов зберігання документів Національного архівного фонду України

У рамках програми по забезпеченню збереження та належних умов зберігання документів Національного архівного фонду України, за підтримки Ukrainische Orthodoxe Kirchengemeinde e.V. (Українська Православна церква у м. Берлін) та фонду Ukraine-Hilfe Berlin e.V., Державний архів Одеської області, як у мирний час, так і в умовах воєнного стану, надає підтримку архівним відділам райдержадміністрацій та міських рад Одеської області.

У зв'язку з безпрецедентним проявом відкритої, широкомасштабної агресії росії проти України внаслідок якої під загрозою знищення опинилися документи Національного архівного фонду України, для забезпечення зберігання та захисту документів української історії та культурної спадщини Держархів області надав у користування понад дві тисячі коробів.

За поточний місяць Держархівом області було передано архівному відділу Ізмаїльської міської ради Ізмаїльського району Одеської області чотириста коробів. Робота з передачі архівних коробів продовжується. Віримо в перемогу та працюємо спільними зусиллями. Згуртованість, взаємодопомога та підтримка обов'язково приведуть нас до успіху.

15.11.2022 Візит представниці офісу ЮНЕСКО до Державного архіву Одеської області.

Директор Державного архіву Одеської області Петро Лук'янчук провів робочу зустріч з представницею офісу ЮНЕСКО в Україні пані К'ярою Децці Бардескі, яка відповідає за зв'язки та контролює процес включення історичного центру Одеси до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Під час зустрічі були обговорені питання щодо надання ЮНЕСКО Державному архіву Одеської області технічної допомоги для забезпечення зберігання цифрових копій архівних документів.

21.11.2022 Відкриття науково-практичної конференції «Голодомор-геноцид як чинник руйнації традиційної культури українців»

21 листопада 2022 року Петро Лук'янчук – директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент, виступив з вітальним словом на Всеукраїнській науково-практичній конференції за міжнародною участю: «Голодомор-геноцид як чинник руйнації традиційної культури українців»: до 90-х роковин Голодомору 1932-1933 рр.

Під час урочистої частини директор Державного архіву Петро Лук'янчук висловив вдячність Одеській національній науковій бібліотеці, Одеському історико-краєзнавчому музею, які разом з Державним архівом, сьогодні, у важкі дні для нашої держави, змогли об'єднатися під егідою Міністерства культури та інформаційної політики України за підтримки Одеської обласної державної адміністрації та провести науково-практичну конференцію і традиційно, разом з усіма українцями, у щорічний національний пам'ятний день – День пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років і масових штучних голодів 1921-1923 та 1946-1947 років, а в цьому році – 90-ті роковини Голодомору 1932-1933 років, вшанувати загиблих співвітчизників.

Під час конференції обговорили питання: роль та досвід культурних, освітніх, наукових та громадських інституцій у дослідженні та репрезентації матеріалів

про злочини тоталітарних режимів, формуванні історичної пам'яті про Голодомор-геноцид та масові штучні голоди 1921-1923 рр., 1946-1947 рр.; демографічні, соціокультурні та морально-психологічні наслідки Голодомору-геноциду; особливості наукових досліджень Голодомору в сучасній зарубіжній історіографії. Участь у конференції взяли науковці та провідні фахівці бібліотек, архівів, музеїв України, краєзнавці, представники громадських організацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, освітяни, культурологи.

22.11.2022 Презентація виставки «Голодомор 1932-1933 рр. Збережи пам'ять! Збережи правду!»

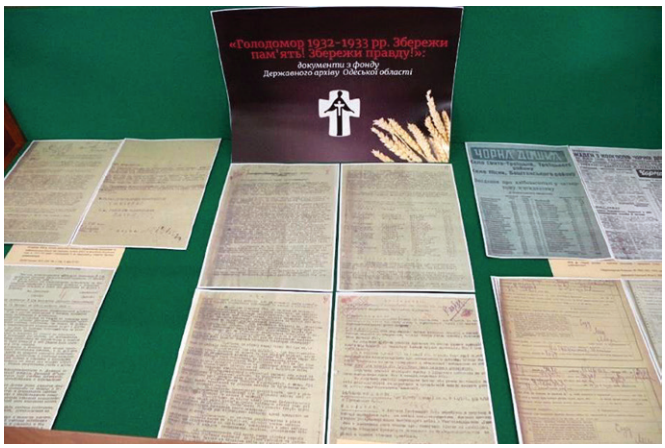

22 листопада 2022 року співробітники відділу використання документів НАФ, інформації, публікації та зовнішніх зв'язків та науково-довідкового апарату Державного архіву взяли участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції за міжнародною участю: «Голодомор-геноцид як чинник руйнації традиційної культури українців»: до 90-х роковин Голодомору 1932-1933 рр.

Під час конференції була презентована виставка за документами і матеріалами з фондів Державного архіву Одеської області «Голодомор 1932-1933 рр. «Збережи пам'ять! Збережи правду!»

З короткою доповіддю виступив заступник начальника відділу використання документів НАФ, інформації, публікації та зовнішніх зв'язків Державного архіву Степан Желясков: «Україна внаслідок геноциду втратила мільйони людських життів. Половина загиблих внаслідок Голодомору – діти та підлітки. Геноцид 1932-1933 років забрав життя орієнтовно 1,5 мільйона дітей віком до 10 років. Сьогоднішній науково-комунікативний захід дає змогу не тільки вшанувати загиблих, а й передати пам'ять про трагедію наступним поколінням. Основний матеріал для вивчення причин Голодомору 1932-1933 років, його перебігу, наслідків, особливостей в Одеській області зберігається в документах Державного архіву Одеської області. Це близько 1 тис. фондів різних установ 1920-1930-х років, перш за все органів влади і управління. Виконкоми рад усіх рівнів (обласний, міські, районні та сільські) залишили документацію про економічне, політичне, соціальне становище Одеської області в ті роки, які висвітлюють механізми виконання державних планів і партійних постанов». Державний архів Одеської області пропонує ознайомитися з документами і матеріалами «Голодомор 1932-1933 рр. Збережи пам'ять! Збережи правду!», які доступні за посиланням: https://archive.od.gov.ua/vystavky-on-lajn/do-rokovyn-golodomoru-1932-1933-rokiv-vystavka-on-lajn-dokumentiv-i-publikaczij/

25.11.2022 Вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років

Цього року ми вшановуватимемо жертв сталінського геноциду в умовах повномасштабної війни росії проти України, яка супроводжується геноцидними практиками проти українців. Трагічні події та злочини, які розгортаються на наших очах, з усією наочністю демонструють: жива пам'ять надзвичайно важлива; ті, хто чинить злочини проти людства, мають бути засуджені світовою спільнотою, а жертви – вшановані.

В умовах повномасштабної війни один з ключових способів вшанувати пам'ять убитих голодом – долучитися до акції «Запали свічку» та закликати українців і людей по всьому світу засвітити вогник у кожній домівці як вияв скорботи за загиблими, віри в перемогу України й готовності докласти зусиль, щоб геноциди не повторювалися.

26 листопада, о 16:00 всі долучилися до Загальнонаціональної хвилини мовчання.

Вшановуючи тих, хто загинув у страшні часи Голодомору, Державний архів Одеської області розмістив онлайн виставку архівних документів «Голодомор 1932-1933 роки. Збережи пам'ять! Збережи правду!»: https://archive.od.gov.ua/vystavky-on-lajn/do-rokovyn-golodomoru-1932-1933-rokiv-vystavka-on-lajn-dokumentiv-i-publikaczij/ У розділі «Виставки онлайн» розміщені інформаційні матеріали до вшанування пам'яті жертв Голодомору – геноциду Українського народу : https://archive.od.gov.ua/ukrayinskyj-instytut-naczionalnoyi-pamyati/

Інформаційні матеріали до вшанування пам'яті жертв Голодомору – геноциду Українського народу

Через дев'ять десятиліть після Голодомору-геноциду проти українців знову застосовують методи геноциду. Майже дев'ять місяців повномасштабної війни засвідчили: здійснюючи вторгнення, Росія має на меті знищити українську націю як таку. Знищити українську ідентичність, культуру, мову. Для цього окупанти вбивають і депортують українців, руйнують міста, спалюють українські книжки.

Це не перший злочин такого масштабу, який Москва здійснює проти України. У 1932- 1933 роках комуністичний тоталітарний режим, попередник путінського рашизму, вчинив в Україні злочин геноциду – Голодомор. Зумисно створений голод убив мільйони українців, а долі тих, хто вижив, скалічив. Пережиті жахіття залишили глибоку травму в кількох поколіннях українців. Унаслідок Голодомору активний, а тим більше масовий спротив радянському режиму було припинено.

У нинішній війні Росія переслідує ту саму мету, що й під час Голодомору 1932-1933 років – геноцид Українського народу. Вона використовує схожі інструменти підкорення та інформаційні технології.

Метою Росії було і є знищення української ідентичності та української нації. І тоді, і нині Росія намагається зламати волю українців до спротиву, кидає проти нас весь свій терористичний арсенал. Сталін у XX столітті та Путін у XXI зробили вибір на користь геноцидів, бо інші методи упокорення українського народу не спрацювали.

Геноциди і Сталіна, і Путіна спрямовані на те, щоб подолати опір українців, провчити непокірних та перетворити тих, хто залишиться, на «радянських/російських» людей. Ці злочини проти українців здійснюються за однаковою двоетапною схемою. На першому етапі режим намагається знищити національну ідентичність пригноблюваної групи, а на другому – нав'язати свою ідентичність. Власне, це і було ціллю Сталіна та залишається ціллю Путіна. Цілковите фізичне винищення не є фінальною метою агресора, він прагне до насадження покори з подальшою асиміляцією та русифікацією. Геноциди – це інструмент досягнення мети.

Сталін для організації геноциду вдався до тотальної конфіскації харчів, блокади, посилення терору.

Путін застосовував повномасштабне військове вторгнення. За ним як складові геноцидної політики почалися терор (масові вбивства, умисні напади на укриття, шляхи евакуації та гуманітарні коридори, бомбардування житлових районів, сексуальне насильство), блокада (російські воєнні облоги: умисне та систематичне створення умов, що загрожують життю), депортації (насильницьке переміщення українців, зокрема дітей).

Між інформаційними й пропагандистськими кампаніями періоду Голодомору та нинішньої російської агресії – найбільше спільного. І тоді, і тепер Росія розвернула масштабні дезінформаційні та пропагандистські кампанії для підготовки російської аудиторії до скоєння чи схвалення звірств, а також приховування злочинів. І тоді, й нині Росія розраховує на атмосферу байдужості на заході, силу страху перед своєю міццю та намагається створити паралельну штучну інформаційну реальність, далеку від дійсності.

Сьогодні українці мають власну державу. І завдяки цьому успішно протистоять путінському геноциду.

Перемога України й покарання винних важливі не тільки для нашої країни, вони важливі для всього світу. У роки Голодомору західні уряди, прагнучи не погіршувати відносини з СРСР, воліли мовчати. Після Другої світової війни на міжнародному рівні було засуджено нацизм, проте злочини радянського режиму, зокрема й Голодомор-геноцид українців, залишилися без належної та єдиної міжнародної оцінки навіть після розпаду Союзу. А ще через три десятиліття режим у Росії знову вдався і до геноцидних практик щодо українців, і до використання голоду як інструменту, щоб тиснути на міжнародну спільноту. Наше сьогодення вчить: щоб слугувати запобіжником проти повторення трагедій і злочинів

минулого, наша пам'ять має бути живою і чесною, а в ставленні до тих, хто вчиняє злочини проти людства, не повинно бути подвійних підходів.

Цьогорічна кампанія на вшанування пам'яті жертв Голодомору проходитиме під гаслом «Пам'ятаємо. Єднаємося. Переможемо!».

Пам'ятаємо злочин сталінського геноциду та його жертв.

Єднаємося, тому що єдність є запорукою нашої перемоги. Роз'єднаність і непорозуміння стали причиною втрати українцями власної держави у 1920-х, її окупації більшовиками і вчинення злочину геноциду.

Але зараз Україна і світ – інші. Ми маємо власну державу та Збройні сили, підтримку світу, військову, фінансову, дипломатичну допомогу. І найголовніше – згуртованість народу. Тому ми вистоїмо й переможемо.

Історична довідка

1933 рік для України став часом національної катастрофи, яка поставила націю на межу зникнення. Цей голод не був наслідком стихійного лиха, засухи або неврожаю, а став результатом цілеспрямованої політики комуністичного тоталітарного режиму. Насильницьким вилученням продовольства, блокадою сіл і цілих районів, забороною виїзду за межі України, згортанням сільської торгівлі та репресіями комуністи створили для українців умови, несумісні з життям, і тим самим здійснили масове вбивство голодом.

Причини Голодомору. Внаслідок окупації комуністичним режимом Української Народної Республіки значна частина України на початку 1920-х років опинилась у складі СРСР. Для утримання влади комуністичний режим був змушений погодитись на створення квазідержавного утворення – Української Соціалістичної Радянської Республіки. У 1920-х роках комуністичний режим для зміцнення своїх позицій у національних регіонах і, зокрема в Україні, розпочинає політику «коренізації», тобто «вкорінення» партії у ці регіони, що передбачало й заохочення розвитку місцевих культур. Але в Україні політика коренізації відразу вийшла за партійні рамки. В Україні 1920-х відбувався культурний ренесанс європейського зразка й формувалися відмінні від російських культурні традиції, які орієнтувалися на Європу (письменник Микола Хвильовий), створювалася національна система освіти, обґрунтовувалася економічна концепція України як автономного економічного організму (економіст Михайло Волобуєв).

Наприкінці 1920-х років усю повноту влади в СРСР захопив Йосип Сталін, який почав встановлювати тоталітарний контроль над суспільством. Це викликало посилення антивладних настроїв і відкритих протестів у різних регіонах і республіках СРСР. І в Україні, що мала історичний досвід власної державності, цей спротив був найактивніший.

У 1930 році Україною прокочується масштабна хвиля масових протестів і збройних виступів проти насильної колективізації селянських господарств. Того

року в УСРР було зафіксовано понад 4 тисячі масових протестних виступів, в яких брало участь до 1,2 мільйона селян.

Цей спротив і суспільні настрої сформували в комуністичного керівництва фобії щодо хисткості становища в Україні й загрози національного виступу. Тож комуністична влада сприймала українських інтелектуалів, економічно незалежне та національно свідоме селянство як реальну загрозу існуванню СРСР.

Нова хвиля масових протестів в Україні почала підійматись у 1932 році. Ці протести були спричинені голодом, який охопив УСРР весною того року внаслідок надмірного вилучення зернових у селянських господарствах. Адже на виконання хлібозаготівель 1931 року в селян забрали майже весь вирощений урожай.

У критичній ситуації, що склалася в Україні навесні 1932 року, цивілізована альтернатива виходу з кризи полягала у кардинальному перегляді надмірних планів хлібозаготівель, оголошенні районів голодування зонами гуманітарного лиха та наданні їм термінової широкомасштабної допомоги. Замість цього тоталітарний режим не тільки не відмовився від реалізації надмірних планів хлібозаготівель, але й застосував до українців безпрецедентні репресії, спрямовані на позбавлення їх харчових продуктів.

Головною причиною критичної ситуації, що склалася в Україні на той час, була неефективна колгоспна система. Селяни, які працювали за умовні трудодні, не мали жодного зацікавлення виконувати роботу якісно. А керівництво колгоспів, що рекрутувалось переважно з партійних активістів, часто виявлялось некомпетентним та неефективним. Але в усьому цьому комуністичне керівництво бачило злий умисел і саботаж українців. Отож їх вирішено було покарати та «перевиховати».

Приховування правди про Голодомор**.** Комуністична влада злочинно замовчувала факт голоду. Жодної офіційної згадки про цю жахливу трагедію не було. Навіть у власному діловому листуванні державні й партійні функціонери, описуючи опухання десятків і сотень тисяч сімей, не згадують голод, а лише «продовольчі труднощі». У книгах реєстрації смертності на позначення смерті з голоду з'являються нові терміни, як, наприклад, «безбілковий набряк».

Керівництво СРСР свідомо дезорієнтувало світову громадськість. Сталінський тоталітарний режим заперечував голод в Україні та відмовлявся від допомоги, пропонованої численними неурядовими організаціями й закордонними українськими спільнотами. Її отримання сприяло б якщо не запобіганню трагедії, то серйозному зменшенню її масштабів.

До того ж у державних резервах Недоторканого і Мобілізаційного фондів накопичили великі обсяги зерна та інших продуктів, але не використали їх для допомоги голодній Україні, а вивозили в інші регіони СРСР і за кордон. У 1932 році Радянський Союз експортував 1,6 мільйона тонн зерна, а в 1933-му – 1,8 мільйона.

Тож комуністична влада мала достатньо можливостей для запобігання голоду в Україні, проте не використала їх. Замість цього здійснила продуману систему репресивних заходів з позбавлення селян їжі та припинення доступу до харчів.

Голодомор приховували не лише від зовнішнього світу, а й від нащадків жертв. У 1933-му сільрадам наказано під час реєстрації смерті не вказувати причину. А в наступному році вийшла нова вказівка: книги РАЦС про реєстрацію смертей за 1932-1933 роки вислати в спеціальні частини (там більшість з них знищили). У Радянському Союзі заборона на інформацію про голод діяла до 1987 року.

Антиукраїнське спрямування Голодомору. Вибіркову антиукраїнську спрямованість Голодомору підтверджують жорстокі репресивні заходи, що призвели до штучного голоду, застосовані режимом в Україні й на Кубані, яка входила до складу РРФСР, але за мовою, традиціями й культурою була українською.

Хлібозаготівлі в Україні та на Північному Кавказі сталінський тоталітарний режим пов'язував безпосередньо з питаннями українізації, про що свідчить постанова ЦК ВКП(б) і РНК СРСР від 14 грудня 1932 року «Про хлібозаготівлю на Україні, Північному Кавказі та в Західній області». У цьому документі, попри назву, значна увага приділяється питанням «правильного проведення українізації». Це означало, зокрема ліквідацію українських шкіл на Кубані та масове переслідування української інтелігенції. Ухвала підтверджує, що штучно організований голод в Україні та на Північному Кавказі використовували не лише як знаряддя знищення селян, а і як інструмент руйнування української національної ідентичності та ліквідації носіїв цієї ідентичності за їхню приналежність до української національної групи.

Підтвердженням антиукраїнської спрямованості політики комуністичного режиму стала й розгорнута у 1933-му кампанія з «очищення» від «петлюрівців» та «українських націоналістів». Розмах репресій в Україні в той час порівнянний з Великим терором 1937-1938 років. Фактичний керівник УСРР Павло Постишев у січні 1934 року звітував, що «минулий рік в Україні став роком розгрому націоналістичної контрреволюції».

Інколи опоненти визнання Голодомору геноцидом стверджують, що він не мав виключно українського національного виміру – з голоду гинули не лише українці, а й представники національних меншин, які жили в Україні. Проте це твердження не є підставою для заперечення антиукраїнської спрямованості Голодомору. Представники національних меншин України стали мимовільними жертвами українського голоду не тому, що були поляками, євреями, німцями або болгарами, а тому, що жили серед української нації, проти якої й було спрямовано злочин.

Демографічні втрати. Жертви Голодомору обчислюються мільйонами. Страшні обставини злочину роблять неможливим встановлення і точної кількості викликаних голодом смертей невинних людей, і вичерпного поіменного списку.

Проблема підрахунків кількості жертв Голодомору має тривалу історію, і спричинена недостатньою базою даних, на основі яких здійснювалися та здійснюються такі підрахунки (через загальну слабкість статистичної роботи в СРСР, недооблік і численні маніпуляції статистичними даними у той період). Унаслідок застосування різних методологій, врахування чи неврахування певних чинників і даних,

дослідники, які займалися такими підрахунками, приходили до різних висновків. Оцінки втрат коливаються від 3 до 7 мільйонів жертв. Називаються й більші цифри.

У другій половині 2000-х в Інституті демографії та соціальних відносин імені Михайла Птухи Національної академії наук України спільно з університетами США створили спеціальну групу вчених для підрахунку демографічних втрат від Голодомору (О. Гладун, Н. Левчук, О. Рудницький. О. Воловина та інші). Група дійшла висновку, що надсмертність, спричинена Голодомором в Україні, становили понад 3,9 мільйона осіб. Втрати ненароджених оцінюють у 0,6 мільйона. Тож сукупні демографічні втрати внаслідок Голодомору 1932-1933 років в Україні фахівці оцінюють у 4,5 мільйона людських життів.

Утім, попри різні оцінки вчених, безперечним залишається одне – Голодомором винищено мільйони людських життів. Долі мільйонів були скалічені. Пережиті жахіття залишили глибоку травму в кількох поколіннях українців. Активний і тим більше масовий спротив режиму на більшості територій України був припинений.

Але система не досягла головного – не зламала Україну. Серед мільйонів сплюндрованих доль були й мільйони тих, хто не втратив людської гідності та віри. Завдяки незламності Українського народу Україна у 1991 році відновила незалежність. А нинішній всенародний опір російській агресії показує, що українці остаточно позбулися страхів, що насаджувалися тоталітарним режимом з Кремля не одне десятиліття.

Відновлення пам’яті про Голодомор. Після здобуття незалежності Україна пройшла великий шлях відновлення національної пам’яті про Голодомор 1932-1933 років як геноцид Українського народу. У вересні 1993 року, на 60-ті роковини трагедії, в Україні вперше жертв Голодоморів вшанували на державному рівні.

У 1998 році Президент України своїм указом встановив День пам’яті жертв голодоморів. 2003-го Верховна Рада у Постанові та зверненні до Українського народу визнала Голодомор актом геноциду. 28 листопада 2006-го парламент ухвалив Закон «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», яким визнано Голодомор геноцидом Українського народу.

2008 року видано Національну книгу пам’яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні загальним обсягом понад 22 тисячі сторінок та споруджено Меморіал жертв Голодомору.

2010-го Апеляційний суд міста Києва розглянув порушену Службою безпеки України кримінальну справу і визнав Голодомор 1932-1933 років актом геноциду, а Йосипа Сталіна, В’ячеслава Молотова, Лазаря Кагановича, Павла Постишева, Станіслава Косіора, Власа Чубаря, Менделя Хатаєвича – винними в організації злочину.

Оцінки Голодомору 1932-1933 років в Україні як геноциду ґрунтуються на великій кількості наукових досліджень і міжнародних правових документах, сотнях тисяч архівних документів і спогадів тих, хто вижив. Бібліографія, присвячена вбивству голодом в Україні у 1932-1933 роках, налічує понад 15 тисяч позицій. Записано більше як 200 тисяч свідчень очевидців. У містах і селах

України споруджено понад 7 тисяч пам'ятників і меморіалів на вшанування жертв геноциду.

Щороку в четверту суботу листопада Україна вшановує загиблих від Голодомору. Українці запалюють свічки біля меморіалів і в оселях. Ці вогники символізують скорботу і пам'ять про мільйони загублених життів українців та одночасно віру, що подібне ніколи й ніде не має повторитися. Наразі актом геноциду Голодомор 1932-1933 років в Україні визнали парламенти 17 держав-членів ООН, а саме Естонії, Австралії, Канади, Угорщини, Литви, Грузії, Польщі, Перу, Парагваю, Еквадору, Колумбії, Мексики, Латвії, Португалії, США, Чехії, Бразилії.

16.12.2022 Благодійний турнір із шахів на підтримку Збройних Сил України

З нагоди Міжнародного дня прав людини головний спеціаліст – юрисконсульт Державного архіву Одеської області Дмитро Тихомиров взяв участь у Благодійному турнірі зі швидких шахів, організованого на підтримку Збройних Сил України, серед юристів, який відбувся у приміщенні П'ятого апеляційного адміністративного суду 10 грудня 2022 року.

У шаховому турнірі «Право на хід» взяли участь 35 учасників, серед яких адвокати, приватні практики, судді, нотаріуси, виконавці, співробітники юридичних компаній, державних органів та установ.

Учасники мали можливість поспілкуватися з Наталією Жуковою – видатною українською шахісткою, гросмейстеркою, заслуженим майстром спорту України, двічі чемпіонкою Європи серед жінок, переможницею Всесвітньої шахової Олімпіади, чемпіонкою світу та Європи у складі збірної України, а також перейняти у неї успішний досвід. Державний архів Одеської області дякує за організацію на високому рівні Благодійного турніру: Одеській міській федерації шахів, Територіальному управлінню Державної судової адміністрації України в Одеській області, П'ятому апеляційному адміністративному суду та Південному міжрегіональному управлінню Міністерства юстиції (м. Одеса).

23.12.2022 Урочисті збори з нагоди відзначання професійного свята

23 грудня 2022 року в Державному архіві Одеської області відбулися урочисті збори з нагоди відзначення Дня працівників архівних установ України

Директор Державного архіву Одеської області, кандидат наук з державного управління, доцент Петро Лук'янчук виступив з доповіддю про підсумки

діяльності Державного архіву, архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад Одеської області у 2022 році та окреслив пріоритетні напрямки діяльності Державного архіву та архівних установ Одеської області на 2023 рік.

Грамотою Державного архіву Одеської області нагороджено:

головного спеціаліста – юрисконсульта Дмитра Тихомирова за високий професіоналізм, юридично-консультативний супровід діяльності Державного архіву, за результатами щорічного оцінювання службової діяльності;

провідного методиста відділу формування Національного архівного фонду, організації і координації архівної справи та діловодства Тамару Ратушний за багаторічну сумлінну працю, успішну роботу з проведення експертизи цінності документів та поповнення Національного архівного фонду України;

Подякою Державного архіву Одеської області нагороджено:

головного спеціаліста відділу звернення громадян, документообігу та контролю за виконанням документів органів влади Наталію Бобровську за належну організацію роботи щодо забезпечення дотримання вимог оформлення нормативно-правових актів і своєчасного виконання вхідних документів, відповідальне ставлення до виконання посадових обов’язків;

провідного документознавця відділу звернення громадян, документообігу та контролю за виконанням документів органів влади Людмилу Зюзіну за належну організацію роботи щодо забезпечення дотримання вимог оформлення нормативно-правових актів і своєчасного виконання вхідних документів, відповідальне ставлення до виконання посадових обов’язків;

головного наукового співробітника відділу науково-довідкового апарату Валерію Сугак за успішну розробку науково-довідкового апарату та плідну працю з особовими фондами.

ДО ЮВІЛЕЙНИХ ДАТ

СІЧЕНЬ

4

• **75 років** від дня народження Івана Івановича КОЦОФЛЯКА (1948), живописця, графіка. Член Національної спіли художників України, член Спілки художників Ізмаїла. Викладач в Ізмаїльській дитячій художній школі.

5

• **165 років** від дня народження Андрія Олександровича НІЛУСА (1858-1941), професора математики, першого ректора Одеського політехнічного інституту (1918-1920) (нині – Національний університет «Одеська політехніка»).

7

• **120 років** від дня народження Рафаїла Осиповича ФАЙТЕЛЬБЕРГА (1903-1998), фізіолога, доктора медичних наук, професора, академіка. Народився в Одесі.

8

• **75 років** від часу створення (1948) архіву в м. Болград.

9

• **85 років** від дня народження Анатолія Онисимовича ПОСЛАВСЬКОГО (1938-2017), актора, заслуженого працівника культури України. Був завідувачем трупи Одеського академічного театру музичної комедії імені Михайла Водяного.

13

• **260 років** від дня народження Олександра Федоровича ЛАНЖЕРОНА (Луї Олександр Андро де Ланжерон) (1763-1831), воєначальника, державного діяча, графа. 1815-1823 рр. – генерал-губернатор; 1814-1820 рр. – градоначальник Одеси. В Одесі втілив у життя ряд важливих починань: введення порто-франко; видання першої міської газети «Messager de la Russie Méridionale ou Feuille commerciale»; відкриття Рішельєвського ліцею, закладу мінеральних вод у міському саду, ботанічного саду.

• **215 років** від дня народження Аполлона Олександровича СКАЛЬКОВСЬКОГО (1808-1899), одного із засновників «Товариства історії і старожитностей», історика, статистика, дослідника. Заснував в Одесі архів міністерства внутрішніх справ і очолював його.

14

• **85 років** від дня народження Олега Семеновича ОЛІЙНИКОВА (1938), поета, прозаїка, публіциста. Член Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1992 р. Видав низку книжок різного жанру: «Під крилом шторму» (оповідання й новели, 1979 р.), «Солоні вітри» (повісті, 1988 р.), «Кінець отамана Чорного» (повісті, оповідання, 1990 р.), «Україна і Чорноморський флот» (історичне дослідження, 1992 р.) та ін. Народився в Одесі.

16

• **150 років** від дня народження Осипа Еммануїловича БРАЗА (1873-1936), живописця, гравера-офортиста, літографа. Закінчив Одеську художню школу (1890). Роботи зберігаються в Одеському національному художньому музеї. Народився в Одесі.

18

• **95 років** від дня народження Михайла Євгеновича ЦИБИ (1928-2017), письменника, кінодраматурга. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1978 р., Національної спілки кінематографістів України. Працював на Одеській кіностудії. За мотивами своїх романів «Солдатки» і «На зламі» написав літературні сценарії, за якими були зняті повнометражні художні фільми.

20

• **85 років** від дня народження Дмитра Романовича ШУПТИ (1938), поета, заслуженого працівника культури України, лауреата премії ім. Григорія Сковороди (1992). Член Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1986 р.

23

• **135 років** від дня народження Олександра Ромуловича ПРЕНДЕЛЯ (1888- 1970), вченого в галузі зоології, гідробіології. У 1922-1930 рр. працював у Медичному інституті; у 1932 р. – в Одеському медико-аналітичному (пізніше – фармацевтичному) інституті, був доцентом (1932-1935), професором, завідувачем кафедри зоології та паразитології (до 1941 р.). Впродовж багатьох років очолював наукове студентське товариство біологічного факультету. Був членом товариства «Знання», членом ради Одеського Будинку вчених та Наукової бібліотеки університету.

31

• **85 років** від дня народження Валентина Леонідовича МОРОЗА (1938-2013), поета, лауреата Республіканської премії ім. П. Тичини (1993) за книгу «Осінній

сад»; обласної премії ім. Е. Багрицького за книгу «Ми земля»; муніципальної премії ім. К. Паустовського (2005) за книгу «Дорога в осінь». В 1997 р. був обраний головним редактором журналу «Літературна Одеса». Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1965 р. та відповідальним секретарем.

У січні також виповнюється:

• **125 років** від часу заснування (1898) в Одесі Літературно-артистичного товариства.

ЛЮТИЙ

3

• **170 років** з дня народження Геннадія Олександровича ЛАДИЖЕНСЬКОГО (1853-1916), художника, педагога. У 1882-1914 рр. жив в Одесі. Викладав малювання у реальному та рисувальному училищах, школі Одеського товариства витончених мистецтв.

9

• **115 років** від дня народження Івана Семеновича БУШЕ (1908-1979), перекладача. Народився у с. Юковське (нині – с. Михайлопіль Коноплянської сільської громади Березівського району Одеської області). В 1931-1935 рр. працював актором у театральній студії Одеського українського музично- драматичного театру. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1956 р.

12

• **70 років** від дня народження Миколи Володимировича ЗАВГОРОДНЬОГО (1953-2021), заслуженого артиста України. Служив в Одеському академічному театрі музичної комедії імені Михайла Водяного.

• **75 років** від дня народження Василя Всеволодовича НАВРОТСЬКОГО (1948), народного артиста України, професора Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової.

15

• **80 років** від дня народження Анатолія Іларіоновича КОЛІСНИЧЕНКА (1943-2015), прозаїка, критика, літературознавця, лауреата літературних премій ім. Ю. Яновського (1988) за книгу «Вибране»; О. Гончара (2003) за роман «Зозулька з Апокаліпсу»; премії за кращий твір про материнську мову (1975); за книгу повістей «Далекий голос зозулі». Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1968 р.

18

• **95 років** від дня народження Олександра Григоровича ШЕЛУДЯКОВА (1928-2011), прозаїка. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1991 р

23

• **75 років** від дня народження Леоніда Михайловича БУТЕНКА (1948-2018), диригента, кандидата мистецтвознавства, професора, заслуженого діяча мистецтв України, головного хормейстера Одеського національного академічного театру опери та балету. Член Національної спілки театральних діячів України. Викладав в Одеській національній музичній академії імені А. В. Нежданової.

• **85 років** від дня народження Неллі Вікторівни АНИСИМОВОЇ-МЕЛЬНИК (1938), заслуженої артистки України (1977). З 1968 по 1994 рр. була солісткою в Одеському театрі опери та балету (нині – Одеський національний академічний театр опери та балету).

27

• **180 років** тому (1843) в Одесі живописцем Філіпом Гаазом було відкрито перший фотографічний кабінет. Завдяки власній розробці реактивів він зумів домогтися надзвичайної для тих часів чіткості зображення. Перші фотографії були виготовлені у жанрі портрета.

У лютому також виповнюється:

• **50 років** від часу створення (1973) Дунайської філії Чорноморського заповідника в гирлі Дунаю, м. Вилкове.

БЕРЕЗЕНЬ

12

• **95 років** від дня народження Юлія Аркадійовича ГАЛЬПЕРІНА (1928-2015), живописця, народного художника України (2008). Був членом Одеської обласної організації Національної спілки художників України.

• **75 років** від дня народження Віктора Михайловича МИТНИКА (1948-2002), заслуженого працівника культури України. Був директором симфонічного оркестру Одеської обласної філармонії (з 2021 р. – імені Давида Ойстраха), директором драматичного театру (з 2022 р. – Одеський обласний академічний драматичний театр).

17

• **105 років** від дня народження Павла Івановича ЩЕГЛОВА (1918-1983), поета. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1961 р.

• **95 років** від дня народження Олексія Васильовича СУРІЛОВА (1928-1999), вченого, суспільного діяча, письменника, автора історичних романів.

18

• **80 років** від дня народження Олекси Гнатовича ШЕРЕНГОВОГО (1943- 2008), прозаїка, лауреата премії ім. О. Гончара (2002) за роман «Рейс». Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1971 р.

21

• **115 років** тому (1908) в Одесі був заснований аероклуб.

24

• **165 років** від дня народження Миколи Миколайовича ЛАНГЕ (1858-1921), психолога. Був професором філософії Одеського університету (1888-1921), в 1895 р. організував одну з перших психологічних лабораторій. Був засновником Вищих жіночих курсів в Одесі (1903).

26

• **160 років** тому (1863) в Одесі засновано Товариство взаємної допомоги прикажчиків-євреїв.

28

• **20 років** від часу відкриття (2003) в приміщенні колишнього кінотеатру «Дружба» культурного центру – театру комік-трупи «Маски» під назвою «Будинок клоунів» на вул. Ольгіївській, 23.

31

• **175 років** тому (1848) відбувся перший концерт Одеського філармонічного товариства.

КВІТЕНЬ

1

• **50 років** (1973) від дня проведення першої Гуморини в Одесі – щорічного фестивалю гумору та сатири.

3

• **115 років** від дня народження Степана Івановича ОЛІЙНИКА (1908-1982), українського поета, лауреата Державної премії СРСР (1950). Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1945 р. Народився у с. Пасицели (нині – Балтської міської громади Подільського району).

4

• **75 років** від дня народження Володимира Давидовича ФРОЛОВА (1948), народного артиста України. Служить в Одеському академічному театрі музичної комедії імені Михайла Водяного.

5

• **95 років** від дня народження Семена Самойловича КРУПНИКА (1928-2008), народного артиста України (1993). Служив в драматичному театрі (з 2022 р. – Одеський обласний академічний драматичний театр).

7

• **130 років** від дня народження Василя Степановича ВАСИЛЬКА (1893-1972), видатного театрального діяча України XX століття. Був актором, режисером, драматургом, істориком і теоретиком сценічного мистецтва, театральним педагогом. Його ім'я присвоєно Одеському академічному українському музично-драматичному театру (1995).

10

• **79 років** від Дня визволення Одеси (1944) від нацистських окупантів військами 3-го Українського фронту за сприяння Чорноморського флоту в ході Одеської операції.

14

• **75 років** від дня народження Лариси Володимирівни КОРШУНОВОЇ (1948), заслуженої артистки України. Служить в Одеському обласному академічному драматичному театрі.

16

• **110 років** від дня народження Леоніда Федоровича ЗЕМЛЯКОВА (1913- 1989), прозаїка. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1953 р.

22

• **225 років** від часу затвердження (1798) першого гербу Одеси.

• **195 років** тому (1828) відбулося відкриття пам'ятника де РІШЕЛЬЄ (Арман Емманюель Софія Септіманія де Віньєро дю Плессі, герцог д'Егільон, герцог де Фронсак, герцог де Рішельє), першому одеському градоначальнику (1803-1814) і першому генерал-губернатору (1805-1814) (архітектор Авраам Мельников, скульптор Іван Мартос). Перший пам'ятник, встановлений в Одесі.

25

• **170 років** від дня народження (за ін. даними нар. 11.03.1855) Йосипа В'ячеславовича ПРІ(И)БІКА (1853-1937), диригента, композитора, педагога. З 1894 р. –

диригент Одеського оперного театру (нині – Одеський національний академічний театр опери та балету); з 1919 р. – професор Одеської консерваторії (нині – Одеська національна музична академія імені А. В. Неждановой). Народний артист УРСР (1934).

• **130 років** тому (1893) закладено будівлю критого ринку на Новому базарі.

30

• **Всесвітній день поріднених міст** (остання неділя квітня).

• **120 років** тому (1903) в Одесі було офіційно відкрито станцію «Швидкої допомоги».

• **95 років** від дня народження Миколи Йосиповича СЛЬОЗКИ (1928-2009), народного артиста України (1980). Служив в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі ім. В. Василька.

У квітні також виповнюється:

• **50 років** від часу відкриття (1973) шахово-шашкового клубу у м. Болград.

• **50 років** тому (1973) засновано місто Іллічівськ (нині – Чорноморськ).

ТРАВЕНЬ

2

• **135 років** від дня народження Миколи Миколайовича ВІЛІНСЬКОГО (1888-1956), українського композитора і педагога. Був заслуженим діячем мистецтв УРСР (1951). Народився в с. Голта (нині – м. Первомайськ Миколаївської області).

• **90 років** від дня народження Євгена Миколайовича ПРИСОВСЬКОГО (1933-2007), критика, літературознавця, доктора філологічних наук, професора. Нагороджений одеською міською премією «Твої імена, Одесо» (2003) за книгу «Творческая индивидуальность поэта». Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1970 р. Народився в Одесі.

• **235 років** від дня народження Дмитра Максимовича КНЯЖЕВИЧА (1788- 1844), засновника і першого президента Товариства історії і старожитностей в Одесі (1839), піклувальника Одеського учбового округу.

7

• **70 років** від дня народження Вадима Михайловича ГРАМОТІНА (1953-1992). Був членом Спілки журналістів України, кореспондентом «Народної трибуни». Друкувався в газетах «Комсомольська іскра», «Молодь України», в літературно-художньому і громадсько-політичному збірнику Одеської обласної організації Національної спілки письменників України «Горизонт». Народився в м. Балта.

10

• **80 років** від дня народження Марії Дмитрівни ПИВОВАРОВОЇ (1943), заслуженої артистки України. Служить в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі ім. В. Василька.

20

• **205 років** від дня народження графа Едуарда Івановича ТОТЛЕБЕНА (1818- 1884), видатного інженера, генерал-губернатора Одеси, командуючого військами Одеського воєнного округу (1879).

21

• **90 років** від дня народження Анатолія Діомидовича БАЧИНСЬКОГО (1933- 1995), вченого-історика, педагога, дослідника історії України, заслуженого працівника культури України (1993). Був головою Одеського товариства краєзнавців (1982), автором майже 400 наукових і науково-популярних праць. Народився в Одесі.

24

• **220 років** від дня народження Олександра Давидовича НОРДМАНА (1803- 1866), зоолога, ботаніка, ембріолога, палеонтолога, професора кафедри природничої історії Рішельєвського ліцею (1832). З 1834 р. керував Одеським ботанічним садом.

25

• **115 років** від дня народження Надії Олександрівни ПУЧКОВСЬКОЇ (1908-2001), заслуженого діяча науки, академіка НАН і АМН України, доктора медичних наук, професора, Почесного громадянина м. Одеси. Протягом 30 років очолювала Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України.

• **85 років** від дня народження Миколи Митрофановича ВИЛКУНА (1938), заслуженого художника України. Працює в Одеському театрі юного глядача ім. Юрія Олеші.

ЧЕРВЕНЬ

1

• **95 років** від дня народження Георгія Тимофійовича ДОБРОВОЛЬСЬКОГО (1928-1971), космонавта. Трагічно загинув під час повернення космічного корабля «Союз-11» на Землю через розгерметизацію спускового апарату. Почесний громадянин м. Одеса. Народився в Одесі.

3

• **150 років** від дня народження Леоніда Мироновича ЛЕОНІДОВА (Вольфензона) (1873-1941), актора, режисера. Народився в Одесі.

12

• **85 років** від дня народження Віктора Олександровича ПИМЕНОВА (1938-2008), заслуженого артиста України. Служив драматичному театрі (з 2022 р. – Одеський обласний академічний драматичний театр).

13

• **80 років** від дня народження Юрія Михайловича СИСІНА (1943), письменника, краєзнавця. Творчому перу письменника належать поетичні та історичні книги «Ананьїв, давній друже мій...» (1998, 2003), «Хотів корисним бути людям» (2000), «Вересень. І все життя» (2006), «Козачий залізняк» (2004), «Тілігул – ріка козацька» (2002, 2005), «І сказав йому святий Миколай» (2008).

Член Одеської обласної організації Національної спілки письменників України. Народився в м. Ананьїв.

14

• **70** років від дня народження Андрія Івановича ДОЛГОКІРА (1953). Почесний Президент, член Президії федерації бодібілдингу і фітнесу України, суддя міжнародної категорії, заслужений тренер України, засновник і директор фітнес-центру «Президент». Нагороджений спортивним «Оскаром» Всесвітньої асоціації ветеранів спорту, вищім знаком пошани Європейської і Всесвітньої федерації, золотими і срібними медалями Міжнародної федерації бодібілдингу і фітнесу, багатьма дипломами і сертифікатами Європейської і світової федерації, подякою прем'єр-міністра України та іншими нагородами. Народився в м. Балта.

15

• **45 років тому** (1978) засновано морський торговельний порт «Южний».

16

• **115 років** від дня народження Олександра Герасимовича МІШУРЕНКА (1908 -1986), вченого з питань вирощування виноградного посадкового матеріалу. Народився в с. Єрмаковка (нині – с. Новоселівка Любашівської селищної громади Подільського району).

• **85 років** від дня народження Миколая Сергійовича КОМАРОВА (1938-2003), українського астронома, доктора фізико-математичних наук (1990), головного наукового співробітника Астрономічної обсерваторії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Автор більше 160 наукових робіт.

• **150 років** від дня народження Антоніни Василівни НЕЖДАНОВОЇ (1873 – 1950), оперної і камерної співачки, педагога. Народилася в с. Крива Балка (нині – Успенівської сільської громади Білгород-Дністровського району).

20

• **75 років** від дня народження Галини Володимирівни ЖАДУШКІНОЇ (1948), заслуженої артистки України (1981). Викладач Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової.

27

• **190 років** тому (1833) на березі Куяльницького лиману засновано перший курортний заклад в Одесі – «Лечебница грязных и песчаных лиманских ванн» (нині – санаторій «Куяльник»). Ініціатором створення був Ераст Степанович Андрієвський – лікар, науковець, письменник, дійсний статський радник, доктор медичних наук.

ЛИПЕНЬ

1

• **50 років** тому (1973) вийшов перший номер газети «Вечерняя Одесса». Організатором і редактором її впродовж 1973-1997 рр. був Борис Федорович Дерев'янко.

4

• **100 років** від дня народження Альбіна Станіславовича ГАВДЗІНСЬКОГО (1923-2014), заслуженого художника України (1976), народного художника України (2003). Був членом Одеської обласної організації Національної спілки художників України. Народився в с. Бобрик Перший (нині – Любашівської селищної громади Подільського району).

12

• **115 років** тому (1908) відбувся перший політ повітряної кулі Одеського аероклубу.

13

• **80 років** від дня народження Володимира Миколайовича ГОЦУЛЕНКА (1943-2015), поета, сценариста. Працював в одеських газетах, журналах «Барвінок», «Ранок». Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1976 р.

16

• **90 років** від дня народження Ігоря Петровича ЗЕЛІНСЬКОГО (1933-2002), вченого, державного діяча, професора. Був ректором Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова (нині – Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова) (1987-1992). Заслужений діяч науки і техніки України (1998). Автор 130 статей, 5 підручників і 7 монографій.

17

• **130 років** від дня народження Миколи Олександровича ЗАГОРОВСЬКОГО (1893-1934), гідробіолога, зоолога. Був професором інституту народної освіти і Одеського сільськогосподарського інституту (нині – Одеський державний аграрний університет). Був членом Бальнеологічного товариства та інтернаціональної асоціації лімнологів. Народився в Одесі.

20

• **150 років** від дня народження Вітольда Йосиповича МАЛИШЕВСЬКОГО (1873-1939), композитора і викладача, першого ректора Одеської консерваторії (нині – Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової).

26

• **95 років** від дня народження Ігоря Васильовича ШЕЛЮГІНА (1928 – 2004), заслуженого артиста України. Служив в драматичному театрі (з 2022 р. – Одеський обласний академічний драматичний театр).

У липні також виповнюється:

• **135 років** тому (1888) Одесу вперше відвідала Леся УКРАЇНКА. Одеські враження поетеси знайшли відбиток у циклі віршів «Подорож до моря».

• **75 років** від часу створення (1948) сільських клубів у с. Великобоярка та с. Шимкове (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

СЕРПЕНЬ

3

• **75 років** від дня народження Валерія Васильовича ТРОХЛІБА (1948), одеського поета, журналіста. Член Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1985 р.

5

• **65 років** тому (1958) в гавані Сухого лиману закладено морський торговельний порт Іллічівськ (нині – Чорноморськ).

6

• **85 років** від дня народження Бориса Федоровича ДЕРЕВ'ЯНКА (1938 – 1997), прозаїка, публіциста, заслуженого журналіста України. З 1973 р. був редактором газети «Вечерняя Одесса». Був нагороджений обласною премією ім. Е. Багрицького (1968), обласною журналістською премією ім. Є. Петрова, Дерибасівською премією (посмертно, 2004). Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1986 р. Народився в с. Іванівка (нині – смт Іванівка Іванівської селищної громади Березівського району). Загинув від рук найманого вбивці.

13

• **110 років** від дня народження Модеста Юхимовича ТАБАЧНИКОВА (1913-1977), композитора. Серед пісень – «Ах, Одесса, жемчужина у моря...», «У Черного моря». Народився в Одесі.

22

• **100 років** від дня народження Аркадія Олексійовича ГОЛИШЕВА (1923- 1994), прозаїка. Був директором Одеського літературного музею (1982-1992), членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1983 р.

• **55 років** від дня народження Юрія Анатолійовича ТАРАБАНЧУКА (1968), кіносценариста, автора музики та слів гімну м. Ананьїв. Народився в м. Ананьїв (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

29

• **75 років** від дня народження Юрія Івановича БАЖОРИ (1948), професора, доктора медичних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України. Працює в Одеському національному медичному університеті. Народився в с. Шабельники (нині – Стрюківської сільської громади Березівського району).

30

• **120 років** від дня народження Олександра Самсоновича МУСІЙКА (1903-1980), рослинника-селекціонера, члена-кореспондента ВАСГНІЛ (1956). В 1939-1941 рр. і з 1945 р. працював у селекційно-генетичному інституті в Одесі (нині – Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення). З 1958 р. до 1972 р. був директором. Опубліковано близько 230 наукових робіт з біології, селекції і насінництва сільськогосподарських культур.

У серпні також виповнюється:

• **150 років** тому (1873) створено Одеську міську управу, яка була виконавчим і господарсько-розпорядчим органом міської Думи.

• **140 років** тому (1883) засновано Теософське товариство за головуванням Олени Петрівни Блаватської в Одесі.

• **20 років** від початку (2003) газифікації у с. Нові Трояни (нині – Городненської сільської громади Болградського району).

ВЕРЕСЕНЬ

2

• **День міста Одеса.**

• **115 років** від дня народження Валентина Петровича ГЛУШКА (1908-1989), вченого в галузі ракетно-космічної техніки. Академіка АН УРСР (1958). Народився в Одесі.

4

• **65 років** від дня народження Геннадія Борисовича СКАРГИ (1958), заслуженого артиста України. Нагороджений міською премією «Твої імена, Одесо» (2002) за роль у виставі «Аккомпаниатор». Служить в Одеському обласному академічному драматичному театрі.

5

• **150 років** тому (1873) в Одесі проведено одноденний перепис населення.

8

• **125 років** від дня народження Катерини Федорівні ЗАГОРЯНСЬКОЇ (1898-1985), заслуженої артистки України (1946). В 1933-1960 рр. служила в українському музично-драматичному театрі (нині – Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька). Народилася в Одесі.

• **110 рокі**в від часу створення (1913) на базі Одеського музичного училища, заснованого 1897 р., Одеської консерваторії (нині – Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової).

• **75 років** від дня народження Валентина Андрійовича СМИНТИНИ (1948), доктора фізико-математичних наук (1988), професора (1992), ректора Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1995-2010), заслуженого діяча науки і техніки України (2000). Автор понад 300 наукових праць.

• **50 років** від часу відкриття (1973) Будинку культури у с. Котловина (нині – Ренійської міської громади Ізмаїльського району).

9

• **100 років** від дня народження Володимира Тимофійовича БОЙКА (1923 – 2007), заслуженого артиста України. Служив в Одеському академічному українському музично-драматичному театрі ім. В. Василька.

10

• **35 років тому** (1988) в Одесі відбувся перший міжнародний кінофестиваль «Золотий Дюк».

18

• **105 років тому** (1918) засновано Одеський політехнічний інститут (нині – Національний університет «Одеська політехніка»).

20

• **145 років** тому (1878-1895) одеським міським головою був обраний Григорій Григорович МАРАЗЛІ.

• **100 років** від дня народження Михайла Станіславовича ТКАЧУКА (1923 – 1993), прозаїка. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1983 р. Жив в Одесі.

22

• **150 років** від дня відкриття (1873) Дністровського водогону, який забезпечив водопостачання в м. Одесу.

24

• **195 років** тому (1828) засноване Товариство сільського господарства Півдня України.

25

• **110 років** тому (1913) в Одесі відкрито артилерійське училище (з 2011 р. – Військова кадемія).

26

• **80 років** від дня народження Антона Флоріановича МИХАЙЛЕВСЬКОГО (1943), поета, прозаїка. Лауреат республіканської літературної премії ім. Андрія Малишка (1985), муніципальної літературної премії ім. К. Паустовського (2005) за книгу «Ночи Куинджи», одеської міської премії «Твої імена, Одесо» (2002) за книгу «Вечер века». Заслужений працівник культури України. Член Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1978 р. З 1974 р. живе і працює в Одесі.

28

• **270 років** від часу заснування (1753) м. Ананьїв (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

29

• **125 років** від дня народження Трохима Денисовича ЛИСЕНКА (1898-1976), вченого-біолога, академіка. З 1929 по 1939 рр. працював в Одесі у селекційно-генетичному інституті, з 1934 р. – директором (нині – Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення).

30

• **115 років** від дня народження Давида Федоровича (Фишелевича) ОЙСТРАХА (1908-1974), видатного скрипача, альтиста, диригента та педагога, В 1926 р. закінчив Одеський музично-драматичний інститут (нині – Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової). Народився в Одесі.

ЖОВТЕНЬ

1

• **185 років** тому (1838) в Одесі заснована духовна семінарія.

• **95 років** тому (1928) Одеська обласна сільськогосподарська станція була перетворена в Український генетико-селекційний інститут (нині – Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення).

3

• **85 років** від дня народження Михайла Іллiча БАКАЛЬЧУКА (1938), артиста розмовного жанру, конферансьє. Народний артист України. Служить в Одеській обласній філармонії (з 2021 р. – імені Давида Ойстраха).

14

• **110 років** тому (1913) в м. Одеса відкрито кінотеатр «Кіно-Уточ-Кіно».

27

• **85 років** від дня народження Ельвіри Олександрівни КАРАВАЄВОЇ (1938- 2010), заслуженої артистки України. Працювала в Дитячій хореографічній школі викладачем класичного танцю.

29

• **55 років** тому (1968) створено Чорноморську флотилію юних моряків ЧМП.

У жовтні також виповнюється:

• **20 років** від часу відкриття (2003) Будинку милосердя у с. Криничне (нині – Криничненської сільської громади Болградського району).

ЛИСТОПАД

3

• **90 років** від дня народження Еміля Абрамовича СИЛІНА (1933 – 2014), заслуженого артиста України. Служив в Одеському академічному театрі музичної комедії імені Михайла Водяного.

5

• **145 років** від дня народження Дмитра Костянтиновича ТРЕТЬЯКОВА (1878- 1950), зоолога-морфолога, гістолога, фахівця у галузі філогенії і систематики тварин. Академік АН УРСР (1929), професор, доктор біологічних наук, заслужений діяч науки і техніки УРСР (1940). В 1930-1941 рр. – директор Зообіологічного науково-дослідного інституту.

7

• **65 років** від часу відкриття (1958) Будинку культури у с. Нові Трояни (нині – Городненської сільської громади Болградського району).

14

• **45 років** тому (1978) відкрита перша черга поромної переправи Іллічівськ (нині – Чорноморськ) – Варна.

16

• **130 років** від дня відкриття (1893) телефонного зв'язку Одеса – Миколаїв.

• **70 років** від дня народження Олега Йосифовича ГУБАРЯ (1953-2021), прозаїка, поета, журналіста, відомого краєзнавця, Почесного громадянина м. Одеса (2014), автора книг з історії Одеси: «Старая Одеса в курьезах и анекдотах», «Новые вопросы о старой Одессе», «Энциклопедия забытых одесситов» та ін.

17

• **210 років** тому (1813) створено порт в м. Ізмаїл (нині – Ізмаїльський морський торговельний порт).

• **200 років** тому (1823) вийшла газета «Journal d'Odessa / Журналь д'Одесса» (видавець Карл Сейц).

18

• **20 років** від часу відкриття (2003) вокзалу європейського рівня – залізничного вокзалу станції Роздільна м. Роздільна (нині – Роздільнянської міської громади Роздільнянського району).

19

• **70 років** від дня народження Наталії Іванівни ЗАВГОРОДНЬОЇ (1953), заслуженої артистки України. Служить в Одеському академічному театрі музичної комедії імені Михайла Водяного.

21

• **180 років** тому (1843) в м. Одеса засновано Головний статистичний комітет.

22

• **175 років** тому (1848) створена пожежна охорона в Одесі.

• **85 років** від дня народження Святослава Михайловича БОЖІЯ (1938-1999), живописця, заслуженого діяча мистецтв України (1969). Був членом Одеської обласної організації Національної спілки художників України. Народився в Одесі.

23

• **125 років** від дня народження Родіона Яковича МАЛИНОВСЬКОГО (1898 – 1967), маршала. 10 квітня 1944 року війська 3-го Українського фронту під командуванням Р. Я. Малиновського звільнили Одесу від нацистських окупантів. Народився в Одесі.

• **115 років** від дня народження Андрія Володимировича НЕДЗВІДСЬКОГО (1908-1984), професора Одеського державного університету імені І. І. Мечникова (з 2000 р. – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), визначного українського літературознавця, критика. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1957 р.

28

• **90 років** від дня народження Гліба Ілліча ДРАНОВА (1933-2010), заслуженого артиста України (1965). Співак-баритон. У 1964-1995 рр. був солістом Одеського академічного театру опери та балету, з 1995 по 2001 рр. – директором театру (нині – Одеський національний академічний театр опери та балету).

У листопаді також виповнюється:

• **20 років** від часу відкриття в м. Рені Агентства транскордонного співробітництва «Єврорегіон «Нижній Дунай».

ГРУДЕНЬ

11

• **140 років** від дня народження Андрія Опанасовича САПЄГІНА (1883–1946), ботаніка, цитолога, генетика та селекціонера, заслуженого діяча науки УРСР, академіка АН УРСР (1929), її віце-президента (1939-1945). У 1912-1913 рр. керував Ботанічним садом університету (нині – Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова). Один з організаторів Одеської селекційної станції (нині – Селекційно- генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення Української академії аграрних наук) та Одеського сільськогосподарського інституту (нині – Одеський державний аграрний університет), в яких працював у 1912–1933 роках.

13

• **120 років** від дня народження Євгена Петровича ПЕТРОВА (1903–1942), письменника, співавтора романів «Двенадцать стульев» (1927), «Золотой теленок» (1931). Народився в Одесі.

14

• **175 років** тому (1848) заснований Біржовий комітет.

• **95 років** від дня народження Мурата Михайловича БАЗОЄВА (1928–2006), поета. Був нагороджений муніципальною премією ім. К. Паустовського (1999);

обласною премією ім. І. Рядченка (2003); премією Ради Асоціації національно-культурних і культурно-освітніх товариств (літературна щорічна). Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1974 р.

18

• **115 років** від дня народження Миколи Яковича ГРЖИБОВСЬКОГО (1908- 1988), композитора. У 1962-1967 рр. був відповідальним секретарем Одеського відділення Союзу композиторів УРСР.

21

• **160 років** тому (1863) в Одесі засноване Товариство захисту тварин під керівництвом генерал-губернатора Павла Євстафійовича Коцебу.

22

• **110 років** від дня народження Олександра Георгійовича УВАРОВА (1913 – 1993), поета. Жив і працював в Одесі. Був членом Одеської обласної організації Національної спілки письменників України з 1948 р.

23

• **255 років** від дня народження Івана Микитовича ІНЗОВА (1768-1845), полководця, генерал-лейтенанта. Головний попечитель і голова Піклувального комітету колоністів Південного краю, повноважний намісник Бессарабії, засновник м. Болград. Помер в м. Одеса, перепохований в храмі Святого Митрофана м. Болград (нині – Болградської міської громади Болградського району).

30

• **115 років** від дня народження Михайла Єгоровича АСТАШКІНА (1908 – 1941), військового льотчика. Брав участь в обороні Одеси.

У 2023 РОЦІ ВИПОВНЮЄТЬСЯ:

• **220 років** тому (1803) в Одесі запроваджено градоначальство. Першим градоначальником став герцог де Рішельє (Арман Емманюель Софія Септіманія де Віньєро дю Плессі, герцог д'Егільон, герцог де Фронсак, герцог де Рішельє).

• **215 років** від дня народження Павла Тимофійовича МОРОЗОВА (1808 – 1881), літератора, суспільного діяча. Працював в «Одесском вестнике», видав низку краєзнавчих творів («Исторический взгляд на Одессу», «Одесса в 1830 году»).

• **175 років** тому (1848) до Одеси приїхав художник-мариніст Іван Костянтинович АЙВАЗОВСЬКИЙ.

• **175 років** тому (1848) друзі Тараса Григоровича ШЕВЧЕНКА – Варвара Репніна і Андрій Лизогуб – організували в Одесі продаж малюнків засланця Т. Г. Шевченка, чим матеріально й морально підтримали засланого поета.

• **165 років** тому (1858) до Одеси приїхав і жив до 1860 р. болгарський поет і публіцист Георгій РАКОВСЬКИЙ.

• **160 років** тому (1863-1865) в Одесі навчався болгарський поет і публіцист Христо БОТЄВ.

• **130 років** тому (1893) одеський механік Йосип Андрійович ТИМЧЕНКО сконструював кіноапарат для зйомки рухомих зображень та їх проекції на екрані.

• **125 років** тому (1898-1901) в м. Одеса жив Іван Олександрович БУНІН, письменник. Своє ставлення до революційних подій 1917 р. в Одесі виклав у книзі «Окаянные дни». Його ім'ям названо одну із центральних вулиць м. Одеса. На вулиці Князівській, 27, на будинку, де мешкав письменник, встановлено пам'ятну дошку.

• **125 років** тому (1898) вперше відвідав Одесу письменник Олександр Іванович КУПРІН. Одеська тематика є головною в його творах «Гамбрінус», «Гранатовий браслет», «Мій політ», «Тапер», «Чудовий лікар». В Одесі один із провулків носить його ім'я, а на будинку No 2 по вулиці Маразліївській, у якому мешкав О. І. Купрін, встановлено меморіальну дошку.

• **115 років** від дня народження Андрія Семеновича ХАРЧЕНКА (1908 – 1985), картографа та геодезиста, кандидата технічних наук. Був професором Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Народився в м. Ананьїв (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **105 років** від дня народження Григорія Зіновійовича КРИЖЕВСЬКОГО (1918-1992), заслуженого художника України. З 1951 по 1954 рр. був директором Одеського художнього училища, членом Одеської обласної організації Національної спілки художників України.

• **95 років** від дня народження Валерії Мартинівни МЕЛАШУНАС-ФЕРРО (1928-1996), артистки балету, балетмейстера. Народна артистка України (1993). Народилась в м. Ананьїв (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

У 2023 РОЦІ ВІДЗНАЧАЄТЬСЯ:

• **475 років** тому (1548) було засновано місто-порт Рені.

• **275 років** тому (1748) було засновано поселення Барти (згодом – Балта).

• **270 років** від часу заснування (1753) с. Перельоти (нині – Балтської міської громади Подільського району).

• **270 років** від часу заснування (1753) с. Селиванівка (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **265 років** від часу заснування (1758) с. Мирони (нині – Балтської міської громади Подільського району).

• **265 років** від часу заснування (1758) с. Удобне (нині – Маяківської сільської громади Одеського району).

• **260 років** від часу заснування (1763) с. Гандрабури (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **255 років** від часу заснування (1768) с. Точилове (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **235 років** від часу заснування (1788) с. Гвоздавка Перша (нині – Зеленогірської селищної громади Подільського району).

• **235 років** від часу заснування (1788) с. Шабо (нині – Шабівської сільської громади).

• **230 років** тому (1793) було засновано селище Іванівка (до 1946 р. – Янівка) (нині – Іванівської селищної громади Березівського району).

• **230 років** від часу заснування (1793) с. Кохівка (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **230 років** від часу заснування (1793) с. Новоукраїнка (нині – Роздільнянської міської громади Роздільнянського району).

• **225 років** від часу заснування (1798) першої лікарні в м. Одеса.

• **225 років** від часу заснування (1798) с. Адамівка (нині – Шабівської

• сільської громади Білгород-Дністровського району).

• **215 років** від часу заснування (1808) німецького поселення Зельц (нині – смт Лиманське Лиманської селищної громади Роздільнянського району).

• **215 років** від часу заснування (1808) поселення Страсбург (нині – Кучурган Лиманської селищної громади Роздільнянського району).

• **215 років** від часу заснування (1808) німецької колонії Ельзас (нині – с. Щербанка Лиманської селищної громади Роздільнянського району).

• **215 років** від часу заснування (1808) с. Мангейм (з 1945 р. – с. Кам'янка, нині – Вигодянської сільської громади Одеського району).

• **215 років** від часу заснування (1808) Одеського комерційного суду.

• **210 років** від часу заснування (1813) с. Чийши (з 1946 р. – с. Городнє, нині –Городненської сільської громади Болградського району).

• **210 років** тому (1813) в м. Одеса почала працювати перша друкарня.

• **200 років** тому (1823) було закладено Миколаївський (нині – Приморський) бульвар.

• **195 років** від часу відкриття (1828) середньої школи No 3 в м. Болград (нині – Болградської міської громади Болградського району).

• **195 років** тому (1828) учні Рішельєвського ліцею видали перший номер рукописного журналу «Ареопаг».

• **195 років** тому (1828) засновано Одеське училище східних мов.

• **195 років** тому (1828) перший на Чорному морі пароплав «Одеса» відправився з Одеського порту до Криму.

• **190 років** тому (1833) засновано «Чорноморське товариство пароплавів».

• **185 років** від часу відкриття (1838) школи в с. Криничне (нині – Криничненської сільської громади Болградського району).

• **180 років** тому (1843) в Одесі збудували фортепіанну фабрику Адольфа Шена.

• **180 років** тому (1843) встановлене постійне морське сполучення між Одесою та Константинополем на пароплавах-фрегатах «Одеса» і «Крим».

• **175 років** від часу заснування (1848) с. Понятівка (нині – Роздільнянської міської громади Роздільнянського району).

• **175 років** тому (1848) в Одесі заснована друга гімназія.

• **165 років** від часу заснування (1858) болгарського училища в м. Болград (нині – Болградська гімназія імені Г. С. Раковського).

• **165 років** від часу заснування (1858) с. Секретарівка (нині – Роздільнянської міської громади Роздільнянського району).

• **160 років** від часу відкриття (1863) повітової лікарні в м. Ананьїв (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **160 років** від часу заснування (1863) м. Роздільна (нині – Роздільнянської міської громади Роздільнянського району).

• **155 років** тому (1868) був заснований Одеський єврейський сирітський будинок.

• **155 років** тому (1868) відкрито Одеський військово-окружний суд.

• **155 років** тому (1868) затверджено положення про громадське управління (самоврядування) в м. Одеса.

• **155 років** тому (1868) в м. Одеса засновано Маріїнську жіночу гімназію.

• **150 років** від часу відкриття (1873) двокласного земського училища в с. Яськи (нині – Яськівської сільської громади Одеського району).

• **150 років** від часу заснування (1873) с. Великий Фонтан (нині – Куяльницької сільської громади Подільського району).

• **150 років** від часу заснування (1873) с. Боярка (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **145 років** тому (1878) в Одесі було відкрито Технічне залізничне училище.

• **135 років** тому (1888) в Одесі було засновано Товариство взаємодопомоги гувернанток, викладачок і бонн.

• **135 років** тому (1888) створено Одеське товариство велосипедистів- любителів.

• **125 років** тому (1898) в Одесі засновані «Класи торгового мореплавання» при комерційному училищі, які у 1901 р. були перетворені на Училище торгового мореплавства.

• **125 років** від часу заснування (1898) в Одесі Товариства Святої Марії Магдалини, яке боролося із розпутністю, допомагало сиротам та жебракам.

• **120 років** тому (1903) в Одесі були відкриті Вищі жіночі курси.

• **120 років** від часу відкриття (1903) жіночої прогімназії в м. Балта (нині – Балтський педагогічний фаховий коледж).

• **120 років** від часу відкриття (1903) Кубейської земської лікарні в с. Червоноармійське (з 2016 р. – с. Кубей, нині – Кубейської сільської громади Болградського району).

• **120 років** від часу відкриття (1903) першої школи в с. Новоукраїнка (нині – Роздільнянської міської громади Роздільнянського району).

• **120 років** від часу відкриття (1903) школи No 11 в м. Ізмаїл (нині – Ізмаїльської міської громади Ізмаїльського району).

• **115 років** від часу заснування (1908) с. Бобрицьке та с. Чайківське (нині – Любашівської селищної громади Подільського району).

• **115 років** тому (1908) в Одеському порту створено Товариство лоцманів.

• **100 років** тому (1923) вийшли перші номери журналу «Шквал».

• **100 років** тому (1923) в Одесі почав виходити педагогічний журнал «Наша школа» (1923-1925). Видання відновилось у 1990-і рр.

• **100 років** тому (1923) смт Овідіополь став адміністративним центром району (нині – Овідіопольської селищної громади Одеського району).

• **100 років** від часу відкриття (1923) Одеського Будинку вчених.

• **100 років** від часу заснування (1923) с. Новопетрівка (нині – Миколаївської селищної громади Березівського району).

• **100 років** від часу заснування (1923) с. Петрівське (з 2016 р. – с. Полішпакове) (нині – Новоборисівської сільської громади Роздільнянського району).

• **95 років** від часу відкриття (1928) хати-читальні (нині – сільська бібліотека) в с. Троїцьке (нині – Яськівської сільської громади Одеського району).

• **95 років** тому (1928) було створено першу в країні МТС в радгоспі ім. Шевченка (нині – у с. Шевченкове Раухівської селищної громади Березівського району).

• **95 років** тому (1928) в Одесі створено Всеукраїнський інститут курортології (нині – Український НДІ медичної реабілітації та курортології МОЗ України).

• **95 років** тому (1928) в Одесі створено Український державний інститут зуболікування (нині – Інститут стоматології та щелепно-лицьової хірургії НАМН України).

• **90 років** тому (1933) в Одесі засновано астрономо-геодезичне товариство.

• **90 років** від часу спорудження (1933) першого парового млина в с. Голиця (нині – Василівської сільської громади Болградського району).

• **75** років від часу відкриття (1948) бібліотеки у с. Шелехове (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **75 років** від часу відкриття (1948) Будинку культури в с. Гандрабури (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **75 років** від часу відкриття (1948) поштового відділення в с. Городнє (нині – Городненської територіальної громади Болградського району).

• **75 років** від часу відкриття (1948) сільської бібліотеки в с. Криничне (нині – Криничненської сільської громади Болградського району).

• **75 років** від часу заснування (1948) с. Бурдівка (нині – Роздільнянської міської громади Роздільнянського району).

• **75 років** від часу заснування (1948) с. Новоолександрівка (були об'єднані с. Борщевське і с. Закревка) (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **75 років** тому (1948) вийшов перший номер альманаху Одеського відділення Спілки письменників УРСР «Літературна Одеса» (видавався до 1958 р.).

• **70 років** від часу відкриття (1953) школи No 3 в м. Ізмаїл (нині – Ізмаїльської міської громади Ізмаїльського району).

• **70 років** від часу створення (1953) Ізмаїльської станції юних натуралістів.

• **70 років** від часу створення (1953) народного болгарського ансамблю пісні і танцю «Ізвор» (з болг. – «Джерело») під керівництвом А. Коврика в с. Городнє (нині – Городненської сільської громади Болградського району).

• **65 років** від часу відкриття (1958) дитячого клінічного санаторію «Хаджибей» (нині – Дитячий спеціалізований (спеціальний) клінічний санаторій «Хаджибей» МЗ України) у с. Усатове (нині – Усатівської сільської громади Одеського району).

• **65 років** тому (1958) вийшли в ефір перші передачі Одеської студії телебачення.

• **65 років** тому (1958) створена одеська футбольна команда «Черноморец» (нині – Футбольний клуб «Чорноморець»).

• **65 років** тому (1958) створено Одеську організацію філателістів.

• **65 років** від часу відкриття (1958) почтового відділення в с. Гандрабури (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **65 років** від часу відкриття (1958) сільської бібліотеки у с. Нові Трояни (нині – Городненської сільської громади Болградського району).

• **65 років** від часу створення (1958) сільського клубу, в якому розміщено бібліотеку, в с. Жеребкове (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **60 років** тому (1963) на базі обласного книжково-газетного видавництва засновано республіканське книжкове видавництво «Маяк».

• **60 років** від часу відкриття (1963) станції Усатове (нині – Нерубайської сільської громади Одеського району).

• **60 років** від часу відкриття (1963) школи No 7 в м. Ізмаїл (нині – Ізмаїльської міської громади Ізмаїльського району).

• **55 років** від часу відкриття (1968) сільської дитячої бібліотеки в с. Нові Трояни (нині – Городненської сільської громади Болградського району).

• **55 років** від часу заснування (1968) Одеського обласного комітету захисту миру. Перший голова – Іван Гайдаєнко.

• **50 років** від часу відкриття (1973) Будинку культури в с. Василівка (нині – Василівської сільської громади).

• **50 років** від часу відкриття (1973) першого середнього професійно- технічного училища № 8 в м. Ізмаїл (нині – Ізмаїльської міської громади Ізмаїльського району).

• **50 років** від часу створення (1973) дитячого садка в с. Новогеоргіївка (нині – Ананьївської міської громади Подільського району).

• **50 років** тому (1973) в с. Дружелюбівка (нині – Миколаївської селищної громади Березівського району) відкрито пам’ятник-обеліск воїнам, які загинули у Другій світовій війні.

• **50 років** тому (1973) в м. Березівка (нині – Березівської міської громади Березівського району) введено в експлуатацію завод сухого знежиреного молока.

• **50 років** тому, влітку 1973 р., розпочато будівництво морського торговельного порту «Южний».

• **50 років** тому (1973) введено в дію м’ясокомбінат в м. Котовськ (з 2016 р. – м. Подільськ) (нині – Подільської міської громади Подільського району).

• **45 років** від часу відкриття (1978) дитячого комбінату «Золотий ключик» в м. Болград (нині – Болградської міської територіальної громади).

• **45 років** від часу відкриття (1978) дитячого садка «Золотий ключик» в с. Виноградне (нині – Кубейської сільської громади Болградського району).

• **45 років** від часу відкриття (1978) етнографічного музею в с. Дмитрівка (нині – Городненської сільської громади Болградського району).

• **45 років** від часу відкриття (1978) птахофабрики по вирощуванню індиків (нині – Болградська міжгосподарська інкубаторно-птахівнича станція) в с. Баннівка (нині – Василівської сільської громади Болградського району).

• **45 років** тому (1978) розпочав роботу Одеський припортовий завод (нині – АТ «ОПЗ»).

• **45 років** тому (1978) споруджено молочно-консервний комбінат у м. Балта (нині – Балтської міської громади Подільського району).

• **25 років** тому (1998) створений Дунайський біосферний заповідник.

• **20 років** тому (2003) в м. Ананьїв (нині – Ананьївської міської громади Подільського району) започатковано Міжнародний фестиваль молдавської культури «Стругушор».

• **15 років** від початку (2008) газифікації с. Василівка (нині – Василівської сільської громади Болградського району).

• **15 років** від часу відкриття (2008) дитячих садків в с. Петрівське (з 2016 р. – Петрове) (нині – Вигодянської сільської громади Одеського району) та с. Кагарлик (нині – Біляївської міської громади Одеського району).

• **10 років** від часу відкриття (2013) краєзнавчого музею в с. Оксамитне (нині – Болградської міської громади Болградського району).

ДОВІДКОВЕ ВИДАННЯ

АРХІВИ ОДЕЩИНИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

(січень 2021 р. – грудень 2022 р.)

Випуск 1 (XXIII)

Комп'ютерна верстка – К. І. Іванов

Підписано до друку 25.11.2025 р.
Формат 60x84/8. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 35,0. Наклад 6 прим.
Зам. № 2511/1

Надруковано з готового оригінал-макета у друкарні Flash
Одеса, вул. Мельницька 28 А, 65031
Тел.: 0688243502

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

вул. Святослава Караванського, буд. 18
м. Одеса, Україна, 65026

archive.odessa.gov.ua

(+380 48) 722-93-65

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК
(січень 2021 р. – грудень 2022 р.) Випуск 1 (XXIII)